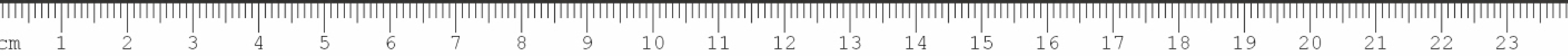
VIRGILIVS

ROMÆ
SÆC. XV.






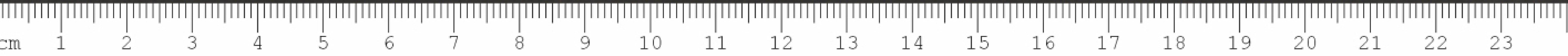





194 feuillets & quelques exemplaires en ont 5 de plus où se trouvent les Priapeia.

1ère Edition de Virgile, donnée à Rome par Sweynheym et pannartz vers 1469

V. audiffr. Rom - 22
Heyne praef. XLV
Cat. de la vallière n°. 2432 -

Loquẽtie ſplẽdore: & rerũ dignitate: locupletiorẽ
Virgilio Poetã: unũ fortaſſe Homerũ Græci:
nullum certe Latini inuenient. quem merito linguæ
Latinæ excellenti ingenio uiri delicias nuncupant.
q̄q̄ ne Poetarũ quidem cæteris uel Grecis: uel Romãis:
proprie commendationes ut ueræ ita ingentes desunt.
Maronẽ igitur: ueluti facundiæ dulcioris formatorẽ:
pueris decantandum: & perdiſcendum: tradimus. Ita
excoli: ac fingi ingeniorum amoenitatem iudicantes:
ſi Poetæ ſuauis imprimis: atq; caſtigati: facundiſſima
carmina cũ nutricis lacte miſceantur. Hac nos potiſ/
ſimum ratione: cum iam ab Impreſſoribus noſtris
efflagitarentur Poetæ Pater Beatiſſime Paule. II.
Venete Pontifex Maxime a Mantuani Vatis operi/
bus Poetarũ exprimendorũ initia: domino auxiliãte.
ſumus auſpicati. cæteros item temporibus idoneis: ꝑut
tibi placere didicerimus: per ordinẽ omnes impreſſuri.
ut autem in eo quoq; uelut perpetuã moris noſtri
ſeruaremus rationem: quicquid Maronis ſcriptorum
indepti ſumus: quantum quidem fuimus intelligendo:
in tanta: tãq; mẽdoſa exẽplariorũ raritate: multorũq;
eiuſmodi ꝑpe deſuetudine: imo uero internetione in
corpus unũ omne cõpegimus. laborioſiore licet nobis
ſtudio arbitrantes tamen magnum nos diſcendi cupidis
ad doctrinam compendiũ allaturos. Qua in uolũtate:
quoniam facile fieri poteſt: ut rectius nonnulla &
frugalius effici potuerint: ingrati erũt: mea opinione
lectores: niſi quicunq; ueriora habuerint exemplaria:
& ipſi ſua in mediũ prompſerĩt. Qui uero acrius ꝑſpi/
ciunt ac doctius: q̄d a mendo ſit longius: nobis quoq;
communicauerint. ut. n. tu maxime omnium noſti
Pater Beatiſſime: q̄ quidẽ ueritatis Cathedram tenes:
non lucri auiditate: non laudis ambitione: non iaciẽdis
bonorum amplioribus fundamentis: non uite degẽdæ
neceſſitate: non deniq; ullius imperantis arbitrio: tãto
huic operi ardore inſiſtimus: q̄d eſt reuera difficillimũ.



neq; interquiescendi unq̄ spatii quicq̄ sinit. Sola nos gratificandi tibi: & per te amatoribus doctrinarum omnibus ingens atq; infatigabilis uoluntas tenet. qua excepta: desit uerbo inuidia: nullū esse opinor premiū: qđ par huic labori afferri queat. Opere preciū illud equidē amplū ratus sū: quod tibi studiū nostrū cordi esse scio Pater Beatissime: Quo circa non prius oneri me subducam: q̄ quicquid in egregiis est uoluminibus: q̄ plurimis adiuuero exemplaribus communicari. q̄tū fieri poterit uerissime. eo etiam fidelius ac promptius: qđ non nullos audio: quibus ut felix: ac faustū sit deū omnipotentem queso: in huiusmodi artificio: aut iam coepisse: aut nō multo post pro uirili coepturos labo/rare. Quod uelim: te propitio Pater Beatissime: fiat a plurimis: ut nullū qualibet in facultate opus sit: quod expositum pauperibus studiosis uili non inueniatur.

Cæterum quia omnibus hominibus pernotum est: honore præcipue ac præmio artes ali: ex quo sane fonte uersus ille cantatur: Sint Mecenates: nō deerūt Flacce Marones. Attentus lector ex hoc facile discet uolumine: in quo: si non omnia: plura certe Virgilii sunt opuscula: q̄tum honore præmioq; proposito: diuini ꝑfecerit aīmi atq; orationis uates: ubi fortunā minime imparem suæ adesse sensit industriæ. & doctas lucubrationes suas Principum orbis tærre donis: & honoribus cumulari. Iacentem sane imo. latentē: & obscurum adhuc Maronem fuisse ostendit prope horridus: certe incultus Poete diuini Culex. nisi si exꝓ mitur a me hac confessione ingenii mei tenuitas atq; hebetudo crassioris. equidem Culicem Maronicum: ingenue fateor: uix me ad plenum intellexisse iterata etiā atq; etiā lectione. neq; ob id modo: qđ inemēdatū habui exēplar: quæ res plurimū obstare intellectioni solet: quinimmo ob id quoq;: quoniam dū id pāgeret carmen nouicius adhuc Poeta natalis soli: & plus: q̄ Castalii fontis preferens tantus: postmodum futurus totius latinitatis excultor: ac ꝓpe summus doctrinarū omnium arbiter Vates: nec qd ageret satis ꝑspiciebat:

nec quomodo eloqueretur: facillime reperiebat. magisque Incliti Poetae adeptum postea nomen: quam propriu illius nitor: & ipsi Culici: & opusculorum non nullis: quasi nihil ex amplissimo illo ingenio: non absolutum prodierit peperit alioqui neglectis: aeternitatem. Omitto fictionem nullibi: in eo Poeta minus elegantem. dicendi filum: artemque desidero. eminet sane tanquam stupentis adhuc: nec satis numerosi ingenii dictionis facies quaedam salebrosa & coacta profecto: non fluit naturalis illa quidem: sed affectata: qualis potest: eluctatur oratio. At in diris: hoc est inexecrabilis uoti cantilena: Maro minus quidem uidetur compeditus: non eousque tamen explicitus: ut Poetico ad plenum censeas adipe saginatum. Copa incedit pexior ac mollior: & uberiore Pieridum haustu saltat Hylarior. Est & Non Virgilianum: uersiculi concinentes: ingenii satis: & non parum industriae: redolet. Vir ipse bonus & sapiens Maronicus: philosophiae quidem multum habet: & non minimum elegantiae. Rosae ut non enitent plurimum: rosas quoque ipsas quae odorem suum late non diffundunt: imitatae. ita haudquaquam nitore desiunt: atque suauitate. Laepidius multo est Muretum: & quantum gustus iudicare potest meus: & si suam quaeque lactucam habeant labra: multum elegans: tantum post se Culicem relinquit: quantum ad Virgilianam: quae paulo post late effulsit: accedit propria suauitate dignitatem. Priapeam: illam quidem spurce nimium scriptam non inelegantem esse fateor. Sed an optimi: atque modestissimi sit Vatis: quoniam non nulli ambigunt: nequaquam asseruerim. Ea tamen si honesti tantum haberet quantum latinitatis: ostendi forsitan posset opibus uigilatissimis comparari. Quae praeter haec opuscula in nostro sunt codice: me arbitro nemo Epithaphii uersiculis duobus exceptis Vati tribuet Mantuano. ex ingenio illa quisque censebit suo. Ego omnes obsecro per te Pater Beatissime studiosos: ut grato ciuilique animo laboribus nostris faueant. Tuaeque Sacrosanctae Maiestati: Sanctae itemque Romane Ecclesiae: ac Christianae sospitati felicissimam perpetuitatem exoptent. Vale.

Liber decimus. Panditur.
Liber undecimus. Oceanum.
Liber duodecimus. Turnus.
Versus Sulpitii Carthaginensis. Iusserat.
Carmina Cæsaris Augusti. Ergo ne.
Epithaphia illustrium uirorum. Conditus.
Versus de Musarum inuentis. Clio.
Elegia in Mecenatis obitu. que dicitur uirgilii. cum non sit. Deflæram.

LVsimus Octaui gracili modulante Thalia.
Atq; ut araneoli tenuem formauimus orsum.
Lusimus: hæc: propter: Culicis sint carmina dea.
Omnis & historiæ per ludum consonet ordo.
Noticiæq; ducum uoces: licet inuidus adsit:
Quisquis erit: culpare iocos: musamq; paratus:
Pondere uel culicis leuior: famaq; feretur.
Posterius grauiore sono tibi musa loquetur.
Nostra. dabunt cum securos mihi tempora fructus.
Vt tibi dignato poliantur carmina sensu.
Latonæ magniq; decus Iouis aurea proles
Phæbus erit nostri princeps & carminis autor.
Et recinente lyra fautor. siue educat illum
Alma Chymeræo Xanthi perfusa liquore:
Seu decus astrigeri. seu qua Parnasia rupes
Hinc atq; hinc patula præpandit cornua fronte.
Castaliæq; sonans liquido prelabitur unda.
Quare Pierii laticis decus: ite sorores
Naiades: & celebrate deum ludente choræa.
Et tu sancta Pales: ad quã uentura recurrunt
Agrestum bona: secura sit cura: tenentis.
Aerios nemorum saltus feror inter: & astra
Et tu: cui meritis oritur fiducia charthis
Octaui uenerande meis allabere ceptis:
Sancte puer. tibi nanq; canit: non Pagina bellum
Flægra Gigantæo: sparsa est quo sanguine tellus.
Nec centaureos Laphitas compellit in enses.
Vrit Erichthonias oriens non ignibus arces.



Non perfossus Athos. nec magno uincula ponto
Iacta meo quærent iam sera uolumine famã.
Non Hellespontus pedibus pulsatus equorum:
Græcia cum timuit uenientis undiq; Persas.
Mollia sed tenui pede currere carmina uersu
Viribus apta suis: Phœbo duce: ludere gaudet.
Hoc tibi sancte puer: memorabilis: & tibi certet
Gloria perpetuum lucens mansura per æuum.
Et tibi sede pia maneat locus. & tibi sospes
Debita felices memoretur uita per annos.
Grata bonis liceat. sed nos ad cæpta feramur.
Igneus æthereas iam sol penetrarat in arces.
Candidaq; aurato quatiebat lumina curru:
Crinibus & roseis tenebras Aurora fugabat.
Propulit e stabulis ad pabula læta capellas
Pastor: & excelsi montis iuga summa petiuit.
Lurida qua patulos uelabant gramina colles.
Iam siluis dumisq; uage iam uallibus abdunt
Corpora: iamq; omni celeres e parte uagantes
Tondebant tenero uiridantia gramina morsu.
Scrupea desertas hærebant ad caua Rupes.
Pendula proiectis carpuntur & Arbuta ramis.
Densaq; uirgultis auide labrusca petuntur.
Hæc suspensa rapit carpente cacumina morsu.
Hæc salicis lentæ. uel quæ noua nascitur alnus.
Hæc teneras fruticum sentes Rimatur. at illa
Imminet in riui præstantis imaginis undam
O bona pastoris: si qui non pauperis usum
Mente prius docta: fastidiat. & probet illis
Omnia luxuriæ preciis incognita curis:
Quæ lacerant auidas inimico pectore mentes.
Si non Assyrio fuerint bis lauta colore
Attalicis opibus data uellera. si nitor auri
Sublaqueare domos animum non angit auarum.
Picturæq; decus. lapidum. nec fulgor in ulla
Cognitus utilitate manet. nec pocula gratum
Alconis referent Boetiq; toreuma. nec Indi
Conchea baca maris precio est a pectore puro.

Sæpe super tenero procumbunt gramine corpus:
Florida cum tellus gemmantis picta per herbas:
Vere notat dulcis distincta coloribus arua.
Atq; illum thalamo lætum retinente palustri
Ociaq; inuidia degentem ac fraude remota:
Pollentemq; sibi: uiridi cum palmite lucens
Tinolia pampineo subter coma uelat amictu.
Illi sunt gratæ rorantes lacte capellæ.
Et Venus: & fæcunda Pales. & uallibus imis
Semper opaca nouis manantia fontibus ãtra
Quis magis optato queat esse beatior æuo?
Quã qui mente procul pura: sensuq; probando:
Non auidas agnouit opes? nec tristia bella?
Nec funesta tenet ualidæ certamina classis?
Quo spoliis dum sancta deum fulgentibus ornet
Templa: nec euectus finem transcendit habendi.
Aduersum sotius: ultro caput hostibus offert.
Illi falce deus colitur: non arte politus.
Ille colit lucos. illi Panchaica thura
Floribus agrestes herbis uariantibus adsunt.
Illi dulcis adest requies. & pura uoluptas.
Libera simplicibus curis huic imminet. omnis
Dirigit huc sensus. hæc cura est subdita cordi.
Qualibet ut requie motus contemptor abundet.
Iocundoq; locet lauguentia corpora somno.
O pecus. O panes. & o gratissima Tempe:
Fontis Amadriadum: quarũ non diuite cultu
Emulus Ascræo: pastor sibi quisq; poeta
Securam placido traducit pectore curam.
Talibus in studiis baculo dum nixus: apricas
Pastor agit curas: & dum non arte: canora:
Compacta solidum modulatur arundine carmen:
Tendit & euectus radios Hyperionis ardor:
Lucidaq; ætherio ponit discrimina mundo:
Dum iacit Oceanus flammas in utrunq; capaces.
Et iam compellente uagæ pastore Capellæ
Ima susurrantis repetebant ad uada lymphæ
Quæ subter uiridem residebant cerula muscum.

Iam medias operum partes euectus erat sol:
Cum densas pastor pecudes cogebat in umbras.
Et procul aspexit luco residere uirenti
Delia diua tuo: quo quondam uicta furore
Venit Nyctelium fugiens Cadmaeis Agaue.
Infandas scelerata manus: & caede cruenta.
Quae gelidis bacchata iugis requieuit in antro
Posterius penam nati se morte futuram.
Hic etiam uiridi ludentes panes in berba:
Et satyri: Dryadesq; choros egere puellae:
Naiadum caetu: tantum non Orphaeus Hebrum
Restantem tenuit ripis: siluasq; canendo:
Quantum te Peneu remorantem diua chorea
Multa tuo laetae fundentes gaudia uultu.
Ipsa loci natura domũ resonante susurro
Quis dabat: & molli fessas refouebat in antro
Nam primum prona surgebant ualle patentes
Aeriae platanus inter quas Impia lotos
Impia quae socios Ithachi maerentis abegit
Hospita dum nimia tenuit dulcedine captos.
At quibus insigni curru proiectus equorum
Ambustos Phaeton luctu mutauerat artus:
Heliades teneris amplexa brachia truncis:
Candida fundebant tentis uelamina ramis.
Posterius cui Demophon aeterna reliquit
Perfidia lamentandi mala perfida multis.
Perfide Demophon & nunc defende puellam.
Quam comitabantur fatalia carmina quercus:
Quaercus ante date: Cereris q̃ faemina: uitae.
Illas Triptolemi mutauit sulcus aristis.
Hic magnum Argoae naui decus aedita pinus
Proceras decorat siluas. birsuta per artus
Appetit aerius contingere montibus astra.
Ilicis & nigrae species: & laeta cupressus
Vmbrosaeq; manent fagus. hederaeq; ligantis
Brachia. fraternos plangat ne populus artus.
Ipseq; excedunt ad summa cacumina lente.
Pinguntq; Aureolos uiridi Pallore corimbos.

Quis aderat ueteris myrtus non nescia fati.
At uolucres patulis residentes dulcia ramis
Carmina per uarios ædunt resonantia cantus.
His suberat gelidis manans e fontibus unda:
Quæ leuibus placidum riuis sonat orta liquorem.
Et q̄q̄ geminas auium uox obstrepit aures.
Hanc querule referunt uoces: quis nantia limo
Corpora lympha fouet. sonitus alit aeris Echo.
Argutis: & cuncta fremunt ardore cicadis.
Et circa passim fesse cubuere Capellæ.
Excelsisq; super dumis: quæ leuiter afflans
Aura susurrantis possit confundere uenti.
Pastor ut ad fontes densa requieuit in umbra:
Mitem concepit: protectus membra: soporem.
Anxius insidiis nullis. sed lentus in herbis:
Securo pressos somno mandauerat artus.
Stratus humi: dulcem capiebat corde quietem.
Ni fors incertos iussisset ducere casus.
Nam solitum uoluens ad tempus tractibus: idem
Immanis: uario maculatus corpore serpens:
Mersus ut in limo magno subsideris æstu:
Obuia uibranti carpens grauis aera lingua:
Squamosos late torquebat motibus orbes.
Tollebant auræ inuentis ad omnia nisus.
Iam magis atq; magis corpus reuolubile uoluens:
Attollit pectus nitidis fulgoribus. & se
Sublimi ceruice. caput cui crista superne
Edita purpureo lucens maculatur amictu.
Aspectuq; micant flammantia lumina toruo.
Metabat sese circum loca. tum uidet ingens
Aduersum recubare Ducem gregis. acrior instat:
Lumina diffundens intendere: & obuia toruo
Sæpius arripiens: infrendere: quod sua quis q̄
Ad uada uenisset. naturæ comparat arma.
Ardet mente. furit stridoribus. intonat ore.
Flexibus et uersis torquetur corporis orbis.
Manant sanguineæ per tractus undiq; guttæ.
Spiritibus rumpit fauces. cui cuncta paranti

Paruuluſ hunc prior humoriſ conterret alumnuſ.
Et mortem uitare monet. per culmina nanq;
Qua deducta genaſ pandebant lumina gemmiſ
Ac ſenioriſ erat naturæ pupula: telo
Icta læui. tum proſiluit furibunduſ. & illum
Obtritum morti miſit. cui diſſituſ omniſ
Spirituſ exceſſit ſenſuſ. tum torua tenentem
Lumina reſpexit ſerpentem. cominuſ. inde
Impiger: exanimuſ: uix compoſ mente: refugit.
Et ualidum dextra truncum detraxit ab ore.
Qui caſuſ ſotiaret opem: numen ue deorum
Prodere ſic dubium uoluit. ſed uincere taleſ
Horrida ſquamoſi uoluentia membra draconiſ.
Atq; reluctantiſ crebriſ fædeq; petentiſ
Ictibuſ oſſa ferit: cingunt qua tempora criſta.
Et quod erat tarduſ omni langore remoto:
Neſciuſ aſpiciens timor obcæcauerat artuſ:
Hoc minuſ Implicuit dira formidine mentem.
Quem poſtq̃ uidit cæſum langueſcere: ſedit.
Iam quatit: & biiugiſ orienſ erebo cit equoſ nox
Et piger aurato ueſper procedit ab oeta.
Cum grege compulſo paſtor duplicantibuſ ũbriſ:
Vadit: & infeſſoſ requiem dare comparat artuſ:
Cuiuſ ut intrauit leuior per corpora ſomnuſ:
Languidaq; effuſo requierunt membra ſopore:
Effigieſ ad eum culiciſ deuenit. & illi
Triſtiſ ab euentu cecinit comutia mortiſ.
Inquit. quid meritiſ ad que dilatuſ acerbaſ
Cogor inire uiceſ: tua dum me carior ipſo
Vita fuit: uita rapior per inania uentiſ
Tu lentuſ refoueſ iucunda membra quiete
Erèptuſ tetriſ e cladibuſ. at mea maneſ
Viſcera Letheaſ cogunt tranſnare per undaſ
Præda Charontiſ agor. uidi ut flagrantia tediſ
Lumina: collucent infeſtiſ omnia templiſ.
Obuia Theſiphone ſerpentibuſ undiq; compta:
Et flammaſ: & ſæua quatit mihi uerbera pæna
Cerberuſ: & diriſ flagrant latratibuſ ora:

Anguibus hinc atq; hinc arent cui colla reflexis.
Sanguineumq; micant ardorem luminis orbes.
Heu quid ab officio digressa est gratia? cum te
Restitui superis: læti iam limine ab ipso?
Præmia sunt pietatis ubi? pietatis honores
In uanas abiere uices. & rure recessit
Iusticiæ prior illa fides. in stantia uidi
Alterius sine respectu. mea fata relinquens:
Ad pariles agor euentus. fit pæna merenti.
Pæna sit exitium: modo sit dum grata uoluntas.
Existat per officium. feror auia carpens:
Auia cumerios inter distantia lucos.
Quem circa tristes densentur in omnia pænæ.
Nam uictus sedet immanis serpentibus Othos
Deuinctus mæstus procul aspiciens Ephialten.
Conati quondam cum sint incendere mundum.
Et Tycios Latona tuas memor anxius iras
Implacabilis ira iacet niuus alitis æsca.
Terreor a tantis insistere: terreor umbris:
Ad stygias reuocatus aquas. uix ultimus amni
Restat nectareas diuum qui prodidit æscas:
Gutturis arenti reuolutus in omnia sensu.
Quid saxum procul: aduerso qui monte reuoluit?
Contempsisse dolor quem minima. uiuit acerbus
Ocia quærentem frustra sub litæ puellæ.
Ite quibus tedas accendit tristis erinys.
Sicut hymen præfata: dedit connubia mortis.
Atq; alias alio densas super agmine turmas:
Impietate fera: cum cernam Colchida matrem
Anxia sollicitis medicantem uulnera natis
Iam pandionias miserandas prole puellas
Quarũ uox querula est: supat qđ Bistonius Rex.
Orbus Epops mæret uolũcres euectus in auras
At discordantes Cadmæo sanguine fratres
Iam truculenta ferunt infestaq; lumina: corpus
Alter in alterius: iamq; aduersatus uterq;
Impia germani manat quod sanguine dextra.
Heu heu mutandus nunq̃ labor. auferor ultra.

In diuersa magis. distantia numina cerno.
Elysiam tranandus agor delatus ad undam.
Obuia Thesiphone comites Heroidas urget.
Aduersum perferre faces Alcestis ab omni
Inuiolata uacat cura: quod sæua mariti
Hic Alcedonias Admeti cura morata est.
Ecce Ithaci coniunx semper decus una Charontis
Fæmineum concepta decus manet: & procul illam
Turba ferox iuuenum telis confixa Procorum.
Quin misera Euridice tanto mærore recessit.
Pænaq; respectus: & nunc manet Orpheus in te.
Audax ille quidem. qui mitem Cerberon unq̄
Credidit. aut ulli Ditis placabile numen.
Nec timuit Phlegetonta furens ardentibus undis.
Nec mæsta obtentu Ditis ferrugine regna.
Defossasq; domos. ac tartara nocte cruenta.
Obsita. nec faciles Ditis sine iudice sedes.
Iudice: qui uitæ post mortem uindicat acta.
Sed fortuna ualens audacem fecerat Orphea.
Iam rapidi steterant amnes. & turba ferarum
Blanda uoce sequax regionem insederat Orphei.
Iamq; unam uiridi radicem mouerat alte
Quercus humo. steterant amnes. siluæq; sonoræ
Spontæ sua: cantus rapiebant cortice amara.
Labentes biiuges etiam per sidera Luna
Pressit equos. & tu currentis menstrua uirgo
Auditura lyram tenuisti nocte relicta.
Hæc eadem potuit Ditis te uincere coniunx.
Euridicenq; ultro ducendam reddere: non fas
Non erat inuitam diuæ exorabile mortis.
Illa quidem nimium manes experta seueros:
Præceptum signabat. iter nec rettulit inter
Limina: nec diuæ corrupit limina lingua.
Sed tu crudelis: crudelis tu magis orpheu
Oscula cara petens: rupisti iussa deorum.
Dignus amor uenia. gratum si tartara noscent
Peccatum meminisse graue. & nos sede piorum
Vos manet Heroū contra manus. hic & uterq;

Eacides Peleus nanq;: & Telamonia uirtus:
Per secura patris locantur minima: quorum
Connubiis Venus: & uirtus iniunxit honorem.
Hunc rapuit feritas. illum Nereis amauit.
Assidet ac Iuuenis sotiat te gloria sortis
Alter inexcussum referens: a nauibus ignis
Argolicis Phrygios torua feritate repulsos.
O quis non referat talis diuortia belli:
Quæ troiæ uidere uiri: uidereq; Grai:
Teucria cum magno manaret sanguine tellus.
Et Simois Xanthiq; liquor Sigeaq; præter
Littora: cum Troas sæui uos Hectoris ira
Videre in classes inimica mente Pelasgas
Vulnera: tela. neces: ignes: inferre paratos.
Ipsa magis: nanq; Ida potens feritatis: & ipsa
Datq; faces: altrix cupidis præbebat alumnis.
Omnis ut in cineres Rhethei littoris ora
Classibus ambustis flāma lachrymante daretur.
Hinc erat oppositus contra Telamonius Heros:
Obiectoq; dabat clipeo certamina. & illinc
Hector erat troiæ summum decus. acer uterq;
Fulminibus cælo ueluti fragor æditur in se:
Tegminibus: telisq; super: Sigeaq; præter
Eriperet reditus: alter Vulcania ferro
Vulnera protectus depellere nauibus instat.
Hoc erat æacides uultu lætatus honores
Dardaniæq; alter: fuso ꝙ sanguine campis
Hectora Lustrauit uictor de corpore. Troia
Rursus acerba fremit: Paris hunc ꝙ lætat. & huius
Arma: dolis Ithaci: uirtus ꝙ concidit icta.
Hinc gerit euersos proles Laertia currus
Et iam Strymonii Rhesi: uictorq; Dolonis
Pallade iam lætatur ouans: rursusq; tremiscit
Pamoicon: Asiamq; horret Lestrigones atrox
Illum Scylla rapax canibus succincta Molosis:
Etnæusq; Cyclops: illum metuenda Charybdis.
Pallentesq; lacus & squalida tartara terrent.
Hic & tantalee gener æacides amplus Atridæ

Assidet argiuũ lumen: quo flamma regente
Oris Erichthonias prostrauit funditus arces.
Reddidit heu grauius pœnas tibi Troia. furenti
Hellespontiacis obiturus reddidit undis.
Illa uices hominum testata est copia quondã
Ne quis q̃ propriæ fortunæ munere diues:
Iret in æthérium cælum: super omne propinquo
Frangitur inuidiæ telo decus ibat in altum
Bis ergo repetens patriam ditataq; præda.
Arcis Erichthoniæ comes huic erat aura secũda
Per placidum cursu pelagus Nereis ad undas
Signa dabat: pars inflexis superacta carinis:
Cum seu cælesti fato: seu sideris ortu:
Vndiq; mutatur cæli nitor. omnia uentis
Omnia turbinibus sunt anxia. iã maris unda
Sideribus certat consurgere. iãq; superne
Corripere & sol & sidera cuncta minantur.
Ac uenit in terras celi fragor. hic modo læta
Copia: nunc miseris circundatur anxia fatis.
Immoriturq; super fluctus: & saxa Caphareι
Euboicas & per cautes cæcaq; late
Littora: cũ Phrygiæ passim uaga præda peracta
Fluctuat omnis in æquoreo naufragia luctu.
Hic alii sidunt pariles uirtutis honore
Heroes mediisq; siti sunt sedibus omnes
Omnis Roma decus magni quos suscipit orbis.
Hic Fabii: Deciiq;: hic est Oratia uirtus
Hic & fama uetus: nunq̃ moritura per æuum:
Curtius. & medius quẽ quondam sedibus urbis
Deuotum bellis consumpsit gurges in unda.
Mutius et prudens ardorẽ corpore passus
Legitime cessit cui fracta potentia Regis.
Hic Curius claræ socius uirtutis: et ille
Flaminius deuota dedit qui corpora flammis.
Iure igitur talis sedes pietatis honores
Istic Scipiadasq; Duces deuota triumphis
Mœnia quos rapidos Libycæ Carthaginis horrent
Illi laude sua uigeant. ego Ditis opacos

Cogor adire lacus uiduos a lumine Phœbi:
Et uastum Phlegetonta pati: quos maxima Minos:
Conscelerata pia discernit uincula sede.
Ergo quam causam mortis: quã dicere uitæ
Verberibus sæuæ cogunt ab iudice pæne.
Cum mihi tu sis causa malignæ: conscius assis
Sed tolerabilibus curis hæc immemor audis.
Et tamen in uanis dimitte somnia uentis.
Digredior nunq̃ rediturus. tu cole fontes
Et uirides nemorum siluas. & pascua lætus.
Et mea diffusas rapiantur dicta per auras.
Dixit. & extrema tristis cum uoce recessit.
Hunc ubi sollicitum dimisit inertia uitæ.
Interius grauiter mentem eger. nec tulit ultra
Sensibus infusum Culicis de morte dolorem.
Quantuncunq; sibi uires tribuere seniles.
Quis tamen infestum pugnãs deuicerat hostem:
Riuum propter aquæ uiridi sub fronde latentẽ
Conformare: locũ capit impiger hunc. & in orbem
Destinat: ac ferri cupidum repetiuit in usum
Gramineam uiridi foderet de cespite terram.
Iam memor inceptum peragens sibi cura laborẽ
Congestũ cumulauit opus. atq; aggere multo
Telluris cumulus formatum creuit in orbem
Quem circum lapidem leui de marmore formans
Conserit assidue curæ memor hic & acanthos.
Et rosa purpureo crescit rubicunda colore.
Et uiole omne genus: hic ẽ et spartica myrtus
Atq; hiacynthos: & hic cilico crocus æditus aruo.
Laurus item phæbi decus exurgens rhododaphne.
Liliaq; & roris nouania cura marini
Herbaq; thuris opes priscis imitata Sabinis.
Chrysanthusq; hederæq; nitor pallente corimbo.
Et bocchus libye regis memor: hic amaranthus
Bumastusq; uirens: & semper florida pinus.
Non illinc narcissus abest: cui gloria formæ
Igne cupidineo proprios exarsit in artus
Et quoscunq; nouant uernantia tempora flores.

His tumulus super inseritur. tum fronte locatur
Elogium: tacita quod firmat littera uoce.
Parue culex: custos pecudū: tibi tale merenti
Funeris officium: uitæ pro munere reddo.

B Attare cygnæas repetamus carmine uoces.
Diuisas iterum sedes. & rura canamus.
Dura. quibus Diras induximus impia uota.
Ante lupos rapient hædi: uituli ante leones:
Delphini fugient pisces: aquile ante columbas:
Et conuersa retro: rerū discordia gliscet
Multa prius: fuerit q̄ non mea libera auena.
Montibus & siluis dicam tua fata Lycurge.
Impia Trinacriæ sterilescant gaudia nobis.
Nec fecunda: senis nostri: felicia rura
Semina parturiant segetes. non pascua colles.
Non arbusta nouas fruges. nō pampinus uuas.
Ipse non siluæ frondes. non flumina montes.
Rursus: & hoc iterum repetamus Battare carmē.
Effetas Cereris sulci condatis auenas.
Pallida flauescant æstu sitientia prata.
Immatura cadant ramis pendentia mala.
Desint et siluis frondes. & fontibus humor.
Nec desit nostris deuotum carmen auenis.
Hec Veneris: uario florentia serta decore:
Purpureos campos que pingit auena colore.
Hinc auræ dulces: hinc suauis spiritus agri:
Mutent pæstiferos estus. & tetra uenena.
Dulcia non oculis: non auribus ulla ferantur
Sic precor: & nostris superent hæc carmina uotis.
Ludimus. & multum nostris cantata libellis
Optima siluarum formosis densa uirectis:
Tondemus uirides umbras. nec leta comantes
Iactabis mollis ramos inflantibus auris.
Nec mihi sepe meum resonabit Battare carmen.
Militis impia cum succedet dextera ferro
Formosæq; cadent umbræ formosior illis
Ipse cades iterum domini felicia ligna

Nequicq̄ nostris potius deuota libellis.
Ignibus æthereis flagrabit Iupiter ipse.
Iupiter hanc aluit. cinis hec tibi fiat oportet.
Thracis tum boreæ spirent immania uires.
Purus agat mixtam fulua caligine nubem
Africus. immineat nimbis mutantibus hymber.
Cum tua Cyaneo resplendens æthere silua
Non iterum dicens Erebo tua Lydia dixti
Vicinæ flammæ rapiant ex ordine uites.
Pascantur segetes diffusis ignibus auræ.
Transuolet arboribus. coniungat & arbor aristas.
Pertica que nostros metata est impia agellos:
Qua nostri fines olim: cinis omnia fiat.
Sic precor. & nostris superent hæc carmina uotis.
Vndæ quæ nostris pulsatis littora lymphis:
Littora quæ dulcis auras diffunditis agris:
Accipite has uoces. migret Neptūnus in arua
Fluctibus. & spissa cāpos perfundat harena.
Qua uulcanus agros pastor Iouis ignibus arcet:
Barbara dicatur Libyce soror altera Syrtis.
Tristius hæc memini reuocasset Battare carmen.
Nigro multa mari dicunt portenta natare
Monstra repentinis terrentia sepe figuris
Cum subito emersere furenti corpora ponto.
Hæc agat infesta Neptūnus cæca tridenti.
Atrum conuertens æstum maris: undiq; uentis
Et fuscum cinerem cauis exhauriat undis.
Dicantur mea rura ferum mare: nauta caueto
Rura quibus diras indiximus. impia uota.
Si minus heu Neptūne tuis infundimus aris.
Battare fluminibus tu nostros trade dolores.
Nam tibi sunt fontes. tibi flumina semper amica.
Nil est: quod perdam ulterius merita omnia dici.
Flectite currentes lymphas uaga flumina retro.
Flectite & aduersis rursum diffundite campis.
Incurrant amnes passim remeantibus undis.
Nec nostros exire sinant erroribus agros.
Dulcius hoc memini reuocasti Battare carmen.

E manent subito sicca tellure paludes.
Et metat hinc miles: spicas ubi legimus olim
Occupet arguti grylli caua: garrula rana.
Tristius hoc rursum dicat mea fistula carmen.
Precipitent altis fumantes montibus hymbres.
Et late teneant diffuso gurgite campos.
Quis dominis infesta minantes stagna relinquant:
Vnde lapsa meos agros peruenerit unda.
Piscetur nostris in finibus aduena arator:
Aduena ciuili qui semper crimine creuit.
O male deuoti pratorum crimina agelli
Tuq; inimica tui semper discordia ciuis:
Exsul ego: indemnatus: egens mea rura reliqui:
Miles ut accipiat funesti premia belli?
Hinc ego de cumulo mea rura nouissima uisã?
Hinc ibo in siluas. obstabunt iam mihi colles.
Obstabunt montes. campos audire licebit.
Dulcia rura ualete. & Lydia dulcior illis.
Et casti fontes. & felix nomen agelli.
Tardius ha miseræ descendente monte capellæ.
Mollia non iterum carpetis pabula nota.
Tuq; resiste pater. & prima nouissima nobis:
Intueor campos: longum manet hostis in illis.
Rura ualete iterũ. tuq; optima Lydia salue.
Siue eris: & si non mecum morieris: utrunq;.
Extremum carmen reuocemus Battare auena.
Dulcia amara prius fiant. & mollia dura.
Candida nigra oculi cernant. & dextera leua.
Migrabunt casus aliena in corpora rerum.
Quã tua de nostris emigret cura medullis.
Gaudia semper enim tua me meminisse licebit:
Inuideo uobis agri. formosaq; prata.
Hæc formosa magis: mea quod formosa puella
Est uobis. tacite uestrum suspirat amorem.
Vos nunc illa uidet. uobis mea Lydia ludit.
Vos nunc alloquitur. uos nunc arridet ocellis.
Et mea summissa meditatur carmina uoce.
Cantat & interea mihi quæ cantabat in aurem

Inuideo uobis agri. discetis amare.
O fortunati nimium: multumq; beati
In quibus illa pedis niuei uestigia ponet.
Aut roseis digitis uiridem decerpserit unam.
Dulci nanq; tumet nondum uiterula Baccho.
Aut inter uarios Veneris stipendia: flores
Membra declinarit: teneramq; illiserit herbam.
Et secreta meos furtim narrabit amores.
Gaudebunt siluæ. gaudebunt mollia prata.
Et gelidi fontes. auiumq; silentia fient.
Tardabunt riui: labentes currite lymphæ.
Dum mea iucundas exponat cura querelas.
Inuideo uobis agri: mea gaudia habetis.
Et uobis nunc est: mea que fuit ante: uoluptas.
Et male tabescant morientia membra dolore:
Et calor infuso decepit frigore mortis:
Quod mea non mecum domina est. nō illa puella
Doctior in terris fuit. ac formosior. ac si
Fabula nō uana est: tauro Ioue digna. uel auro.
Iupiter aduertas. auro mea sola puella est.
Felix. taure pater magni gregis et decus: a te
Vaccula non nunq̄ secreta cubilia captans:
Frustra te patitur siluis mugire dolore.
Et pater hædorum felix: semperq; beate
Siue petis montes preruptos: saxa pererrans.
Siue tibi siluis noua pabula fastidire:
Siue libet campis: tecum tua leta capella est.
Et mas quocunq; est illi sua fæmina iuncta:
Interpellatos nunq̄ plorauit amores.
Cur non & nobis facilis natura fuisset?
Cur ego crudelem patior tam sepe dolorem?
Sidera per uiridem redeunt cum pallida mundum.
Inq; uicem phæbe currens: atq; aureus orbis
Luna tui tecum est. cur non est & mea mecum
Luna? dolor nosti quid sit: miserere dolentis
Phæbe gerens in te laurus celebrabit amorem
Et quem pompa deum: nō siluis fama loquuta ē.
Omnia uos estis. secū sua gaudia gestat

Aut inspersa uidet mundo: que dicere longum ē.
Aurea quin etiam cum secula uoluebantur:
Condicio similisq; foret mortalibus illis.
Hæc quoq; preterea notum Minoidis astrum.
Quæq; uirum uirgo sicut captiua sequuta est.
Ledere cælicolæ potuit nos nostra quid æstas?
Condicio nobis uitæ que durior esset.
Ausus ego primus castos uiolare pudores.
Sacratamq; meæ uitam temptare puellæ.
Immatura mee quoq; noxæ soluere facta.
Istius atq; utinā facti mea culpa magistra
Prima foret. letum mihi uita dulcius esset.
Non mea non nullo moreretur tempore fama.
Dulcia cum Veneris furatus gaudia primum
Diceret atq; ex me dulcis foret orta uoluptas.
Nam mihi non tantū tribuerunt impia uota
Autor ut occulti noster foret error amoris.
Iupiter ante sui semper mendacia factus
Cum Iunone prius coniunx: q̄ dictus uterq; est.
Gaudia libauit dulcem furatus amorem.
Et mecum tenera gauisa est ludere in herba
Purpureos flores quos insuper accumbebat.
Grandia formoso supponens gaudia collo.
Tum credo fuerat mauors distentus in armis:
Nam certe Vulcanus opus faciebat. & illi
Tristi turpabatq; mala fuligine barbam
Non aurora nouos etiam plorauit amores
Atq; rubens oculos roseo celauit amictu.
Talia cælicolæ nunquid minus aurea promo.
Ergo quod deus atq; heros cur non minor etas?
Infelix ego non illo qui tempore natus
Quo facilis natura fuit. sors o mea læua
Nascendi. miserumq; genus quo sera libido ost.
Tanta meæ uitæ cordis fecere rapinam.
Vt maneā: ꝙ uix oculis cognoscere possis.

COpa Syrisca caput graia redimita mitella
Crispum sub crotalo docta mouere latus.

Ebria famosa saltat lasciua taberna.
Ad cubitum raucos excutiens calamos.
Quid iuuat æstiuo defessum puluere abesse?
Quã potius bibulo decubuisse thoro?
Sunt cuppæ: calices: cyathi: rosa: tibia: chordæ:
Triclina umbrosis frigida arundinibus.
En et Menalio quæ garrit dulce sub antro:
Rustica pastoris fistula more sonat.
Est & uappa cado nuper diffusa picato.
Et strepitans rauco murmure riuus aquæ.
Sunt etiam croceo uiolæ de flore corellæ
Sertaq; purpurea lutea mixta rosa.
Et quæ uirgineo libata Achelois ab amne
Lilia uimineis attulit in calathis.
Sunt & caseoli: quos iuncea ficina siccat.
Sunt Autumnali cerea prima die.
Castaneæq; nuces: & suaue rubentia mala.
Est hic munda Ceres. est amor. est Bromius.
Sunt & mora cruenta: & lentis uua racemis.
Et pendet iunco ceruleus cucumis.
Est tuguri custos: armatus falce saligna.
Sed non & uasto est inguine terribilis.
Huc Alibida ueni. lassus iam sudat asellus.
Parce illi uestræ dilitium est asinus.
Nunc cantu crebro rumpunt arbusta cicadæ.
Nunc uere in gelida sede lacerta sedet.
Si sapis æstiuo recubans nunc prolue uitro.
Seu uis crystallo ferre nouos calices.
Eia age pampinea fessus requiesce sub umbra.
Et grauidum roseo necte caput strophio.
Formosus teneræ decerpes ora puellæ.
Ha pereant: cui sunt prisca supercilia.
Quid Ciperi ingrato seruas bene olentia serta:
An ne coronato uis lapide ista tegi?
Pone merum: & talos pereat qui crastina curat.
Mors aurem uellens: uiuite ait: uenio.

Sc & nō: cuncti monosyllaba nota frequentāt.
His demptis nihil ē: hominū qđ sermo uolutet.
Omnia in his: & ab his sunt omnia. siue negoci
Siue oci quicq̄ est. seu turbida: siue quietis.
Alterutro: pariter nonnunq̄: sæpe seorsis
Obsisunt studiis: ut mores: ingeniumq;:
Et faciles: uel difficiles: contentio nacta est.
Si consentitur: mora nulla interuenit. est: est.
Sin contrauersim dissensio: subiciet: non.
Hinc fora dissultant clamoribus. hinc furiosi
Iurgia sunt cyrci. cuneati hinc læta theatri.
Seditio. & tales agitat quoq; curia lites.
Coniugia & nati cum patribus ista quietis
Verba serunt studiis: salua pietate loquentes.
Hinc etiam placidis schola consona disciplinis:
Dogmaticas agitat placido certamine lites.
Hinc omnis certat dialectica turba sophorum.
Est lux: est ne dies. ergo nā conuenit istuc.
Nam facibus multis: aut fulguribus: quotiens lux
Est nocturna homini: non est lux ista diei.
Est et non igitur quotiens lucē eē fatendū est.
Sed non eē diem. mille hinc certamina surgunt.
Hinc pauci multi quoq; talia cōmeditantes
Murmure concluso: rabiosa silentia rodunt.
Qualis uita hominū duo quā monosyllaba uersāt?

VIr bonus: & sapiens: qualē uix repperit ullū
Milibus e: cunctis hominum consultus apollo:
Iudex ipse sui: totum se explorat ad unguem.
Quid proceres: uaniq; leuis quid opinio uulgi:
Securus: mundi instar habens teres: atq; rotundus.
Externæ ne quid labis per leuia sidat.
Ille diem quam longus erit: sub sydere cancri:
Quantaq; nox tropico se porrigit in capricorno:
Cogitat: & iusto trutinæ se examine pensat.
Nequid hiet: ne quis protuberet angulus: æquis
Partibus ut coeat. nil ut deliret amussis.
Sit solidum: quodcunq; subest. nec inania subtus

Iudicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina somnum:
Omnia q̃ longi reputauerit acta diei.
Quo præter gressus: quid gestum in tempore: q̃d nõ:
Cur isti facto decus affuit. aut ratio illi.
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit?
Quam melius mutare fuit. miseratus egentem:
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
Quid uolui. quid nolle bonũ foret. utile honesto
Cur malus antetuli? num dicto: aut deniq; uultu
Perstrictus quis q̃? cur me natura magis: q̃
Disciplina trahit? sic dicta: & facta per omnia
Ingrediens: ortoq; a uespere cuncta reuoluens:
Offensus prauis: dat palmã: & præmia rectis:

VEr erat. & blando mordentia frigora morsu
Spirabat croceo mane reuecta dies.
Strictior æoas præcesserat aura iugales:
Estiferum suadens anticipare diem.
Errabam riguis per quadrua cõpita in herbis:
Maturo cupiens me uegetare die.
Vidi concretas per gramina flexa pruinas:
Pendere. aut holerũ stare cacuminibus.
Caulibus & patulis teretes colludere guttas.
Et cælestis aquæ pondere tunc grauidos.
Vidi pæstano gaudere rosaria cultu:
Ex oriente nouo roscida lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis:
Ad primos radios interitura die.
Ambigeres: raperet ne Rosis tunc aura ruborem:
An daret. & flores tingueret orta dies.
Ros unus: color unus: & unum mane duorum.
Syderis: & floris: est domina una Venus.
Forsan & unus odor. sed celsior ille per auras
Difflatur. spirat proximus iste magis.
Cõmunis Paphie dea syderis. & dea floris.
Præcipit unius muricis esse habitum.
Momentum intererat: quo se nascentia florum

Germina comparibuſ diuiderent ſpatiiſ.
Hec uiret anguſto foliorum tecta galero.
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hec aperit prima faſtigia celſa obeliſci:
Mucronem abſoluenſ purpurei capitiſ.
Vertice collectoſ illa exinuabat amictuſ:
Iam meditanſ foliuſ ſe numerare ſuiſ.
Nec mora: ridentiſ calathi patefecit honorē.
Prodenſ incluſi ſæmina denſa croci.
Hec modo que toto rutilauerat igne comarū
Pallida collapſiſ deſeritur foliſ.
Mirabar celerem fugitiua ætate rapinā.
Et dum naſcuntur conſenuiſſe roſaſ.
Ecce & defluxit rutili coma punica floriſ
Dum loquor: & telluſ tacta rubore micat:
Tot ſpecieſ: tantoſq; ortuſ: uarioſq; nouatuſ
Ipſa dieſ aperit. conficit ipſa dieſ.
Conquerimur natura breuiſ ꝙ gratia florum ē.
Oſtentata oculiſ ilico dona rapiſ.
Quā longa una dieſ: ætaſ tā longa roſarum.
Quaſ pubeſcenteſ iuncta ſenecta premit.
Quam modo naſcentem rutiluſ conſpexit æouſ:
Hanc rediens ſæro ueſpere uidit anū.
Sed bene: quod pauciſ licet interitura diebuſ
Succedenſ æuum prorogat ipſa ſuum.
Collige uirgo roſaſ. dum floſ nouuſ. & noua pubeſ.
Et memor eſto: æuum ſic properare tuum.

IAm nox hybernaſ biſ quinq; peregerat horaſ:
Excubitorq; diem cantu predixerat aleſ.
Similuſ exigui cultor cum ruſticuſ horti:
Triſtia uenture metuenſ ieiunia luciſ:
Membra leuat uili ſenſim demiſſa grabatto.
Sollicitaq; manu tenebraſ explorat inerteſ.
Veſtigatq; focum. læſuſ quem deniq; ſenſit.
Paruuluſ exuſto remanebat ſtipite fumuſ.
Et ciniſ obductæ cælabat lumina prunæ
Admouet hiſ pronā: ſummiſſa fronte lucernā.

Et producit acu stuppas humore carentes.
Excitat & crebris languentem faucibus ignem:
Tandem concepto tenebræ fulgore: recedunt.
Oppositaq; manu lumen defendit ab aura.
Et reserat clausæ quæ præuidet hostia clauis.
Fusus erat terra frumenti pauper aceruus.
Hinc sibi depromit quantum mensura patebat:
Quæ bis in octonas excurrit pondere libras.
Inde abit. assistitq; molæ. paruaq; tabella:
Quam fixam paries illos seruabat in usus:
Lumina fida locat. geminos tunc ueste lacertos
Liberat. & cinctus uillosæ tegmine capræ
Peruerrit caudaq; cauum gremiumq; molarum.
Aduocat inde manus: operi. partitus utranq;.
Læua ministerio dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduum gyris & concitat orbem
Tusa Ceres silicum rapido decurrit ab ictu.
Interdum fessæ succedit læua sorori.
Alternatq; uices. modo rustica carmina cantat.
Agrestiq; suum solatur uoce laborem.
Interdum clamat Cybalen. erat unica custos
Afra genus: tota patriam testante figura.
Torta comam. labroq; tumens. & fusca colore.
Pectora lata iacent. mammis. compressior aluo.
Cruribus exilis: spetiosa prodigia plantæ.
Continuis rimis calcanea scissa rigebant.
Hanc uocat atq; arsura focis imponere ligna
Imperat. & flamma gelidos adolere liquores.
Sed postq̃ impleuit iustum uersatile finem.
Transfert inde manu tusas in cribra farinas
Et quatit. ac remanent summo purgamina dorso
Subsidit sincera: foraminibusq; liquatur
Emendata Ceres. læui tum protinus illam
Componit tabula. tepidas super ingerit undas.
Contrahit admixtas tum frondes. atq; farinas
Transuersat: durata manu. liquidoq; coactu
Interdum grumos spargit sale. iamq; subactum
Leuat opus. palmisq; suum dilatat in orbem.

Et notat Impressis equo discrimine quadris.
Infert inde foco. cybale mundauerat aptum
Ante locum: testisq; tegens superaggerat ignes.
Dumq; suas peragit Vulcanus: Vestaq; partes
Similus interra uacua non cessat in hora
Verum aliam sibi querit opem. neu sola palato
Sit non grata Ceres: quas iungat comparat escas.
Non illi suspensa focis carnaria iuxta:
Durati sale terga suis: truncique uacabant.
Traiectus medium sparto sed caseus orbem:
Et uetus astricti fascis pendebat aneti.
Ergo aliam molitur opem sibi prouidus Heros.
Hortus erat iunctus casulæ quē uimina pauca
Et calamo rediuiua leui muniebat arundo
Exiguus spatio. uariis sed fertilis herbis.
Non illi deerat: quod pauperis exigit usus.
Interdum locuples a paupere plura petebat.
Nec sumptus erat ullus opus: sed regula curæ.
Si quando uacuum casula: pluuie ue tenebant.
Festa ue lux: si forte labor cessabat aratri:
Horti opus illud erat. uarias disponere plantas
Norat. & oculte committere sæmina terræ.
Vicinosq; apte cura submittere riuos.
Hic lotos. hic late fundentes brachia betæ.
Fecundusq; rumex. maluæq; inulæq; uirebant.
Hic siser. & capiti nomen debentia porra.
Grataq; nobilium requies lactuca ciborum.
Et grauis in latum dimissa cucurbita uentrē.
Verum hic non dn̄i quis enim contractior illo?
Sed populi prouentus erat. notisq; diebus
Venales olerum fasces portabat in urbem.
Inde domum ceruice leuis: grauis ere redibat.
Vix unq̄ urbani comitatus merce macelli.
Cepa rubens: sectiq; famē domat area porri.
Quæq; trahunt acri uultus nasturcia morsu.
Intibaq; & uenerem reuocans eruca morantē.
Tunc quoq; tale aliq̄d meditans intrauerat hortū.
Ac primum leuiter digitis tellure refossa

Quattuor educit cum spicis allia fibris.
Inde comas apii graciles. rutamq; rigentem
Vellit. & exiguo coriandra trementia filo.
Hæc ubi collegit lætum consedit ad ignem.
Et clara famulam poscit mortaria uoce.
Singula tum capitum numeroso cortice nudat.
Et summis spoliat coruis. temptataq; passim
Spargit humi. atq; adicit seruatũ gramine bulbũ.
Tingit aqua. lapidisq; canum demittit in orbem.
Hic salis inspargitq; micas. sale durus adusto
Caseus adicitur. dictas superinserit herbas.
Et læua uestem sætosa sub inguina fulcit.
Dextera pistillo primum fragrantia mollit
Allia. tum pariter mixto terit omnia succo.
Et manus in gyrum. paulatim singula uires
Deperdunt proprias. color est e pluribus unus.
Nec totus uiridis: quia lactea frusta repugnant.
Nec de lacte nitens: quia tot uariatur ab herbis.
Sæpe uiri nares acer iaculatur apertas
Spiritus. & summo damnat sua prandia uultu.
Sæpe manu summa lachrymantia lumina tergit.
Immeritoq; furens dicit conuitia fumo.
Procedebat opus. non iam salebrosus: ut ante:
Sed grauior lentos ibat pistillus in orbes.
Ergo Palladii guttas instillat oliui.
Exiguiq; super uires infundit aceti.
Atq; iterum commiscet opus. mixtumq; retractat.
Tum demum digitis mortaria tota duobus
Circuit. inq; globum distantia contrahit unum:
Constet ut effecti species: nomenq; moreti.
Eruit interea Cybale quoq; sædula panem.
Quem tectis recipit manibus. pulsoq; timore
Hinc famis: inq; diem securus Simulus illam
Ambit crura ocreis paribus. tectusq; galero.
Subiuga parentes cogit lorata iuuencos.
Atq; agit in segetes. & terræ condit aratrum.


Nocte pluit tota. redeunt spectacula mane.
Diuisum imperium cum Ioue Cæsar habes.
Hos ergo uersiculos feci. tulit alter honorem.
Sic uos non uobis mellificatis apes.
Sic uos non uobis uellera fertis oues.
Sic uos non uobis: fertis aratra boues.
Sic uos non uobis: nidificatis aues.


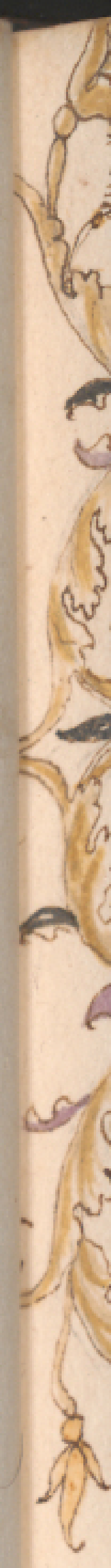
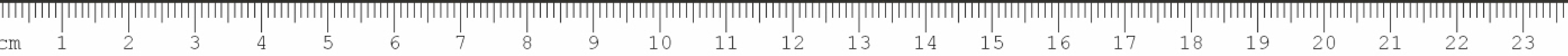
Monte sub hoc lapidum tacet balista sepultus.
Nocte: die: tutum carpe uiator iter.

Qualis Bucolicis: quantus tellure domanda
Vitibus: arboribusq;: apibus pecoriq;: satisq;:
Eneadum fuerit uates: tetrastycha dicent.
Contineat que quisq; liber: lege carmina nostra

Pastorum musã uario certamine promit.
Ruris item dociles culturam carmine monstrat.
Arboribus uitem: prolem quoq; iungit oliuæ.
Pastorumq; palem. & curam tradit equorum.
Tunc apium ceriem mellis & dona recenset.
æneas profugus intrat Carthaginis oras.
Conuiuio series narratur Troica belli.
Tertius et complet narrantis ordine gesta.
Ardet amans Dido fatũ sortita supremum.
Quintus habet tumuli uaria spectacula patris.
Infernosq; ditis manes: & regna pererrat.
æneas Latium Italas simul intrat in oras.
Intonat hic bellum tecti de culmine Turnus.
Euryalum et Nisum deflet cũ matre iuuentus.
Pallanti exitium & Turni deluditur orsus.
Euander urbsq; simul multorũ funera deflet.
Mezenti interitus canitur: post funera Lausi.
Vltaq; dehinc fertur telo mactata Camilla.
Turni uita fugit infernas mæsta sub umbras.



Ityre tu patulæ recubans
sub tegmine fagi: ME.
Siluestrem tenui musam
meditaris auena.
Nos patriæ fines: et dulcia
linquimus arua.
Nos patriã fugimus.
tu Tityre lẽtus in umbra
Formosam resonare doces Amaryllida siluas
O Melibee deus nobis hæc ocia fecit. TI.
Nanq; erit ille mihi semp deus. illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.
Ille meas errare boues: ut cernis. & ipsum
Ludere: quæ uellem: calamo permisit agresti. ME.
Non equidem inuideo. miror magis. undiq; totis
Vsq; adeo turbatur agris. en ipse capellas
Protinus æger ago. hãc etiã uix Tityre duco.
Hic inter densas corilos modo: nanq; gemellos:
Spem gregis: ab silice in nuda: connixa reliquit.
Sæpe malum hoc nobis: si mens non læua fuisset:
De cælo tactas memini predicere quercus.
Sed tamen iste deus: qui sit: da Tityre nobis. TI.
Vrbem: quam dicunt Romam: Melibee putaui
Stultus ego: huic nostræ similẽ. quo sæpe solemus
Pastores: ouium teneros depellere fætus.
Sic canibus catulos similes: sic matribus hædos
Noram. sic paruis componere magna solebam.
Verũ hæc tantũ alias inter: caput extulit urbes:
Quantum lenta solent inter uiburna cupressi.
Et que tãta fuit Romam tibi causa uidendi? ME.
Libertas. quæ særa tamen respexit inertem
Candidior: postq̃ tondenti barba cadebat.
Respexit tamen: & longo post tempore uenit.
Postq̃ nos Amaryllis habet: Galathea reliquit.
Nanq; fatebor enim: dum me Galathea tenebat:
Nec spes libertatis erat. nec cura peculi.

Quamuis multa meis exiret uictima septis:
Pinguis: & ingratę premeretur caseus urbi:
Nó unq̃ grauis ære: domũ mihi dextra redibat.
Mirabar quid mesta deos Amarylli uocares.
Cui pendere sua patereris in arbore poma.
Tityrus hinc aberat. ipsæ te Tityre pinus:
Ipsi te fontes: ipsa hæc arbusta: uocabant. TI.
Quid facerẽ. neq; seruitio me exire licebat.
Nec tam presentes alibi cognoscere diuos.
Hic illum uidi iuuenem Melibee: quot annis
Bissenos cui nostra dies altaria fumant.
Hic mihi responsum primus dedit: ille petenti:
Pascite ut ante boues pueri: submittite tauros. ME.
Fortunate senex: ergo tua rura manebũt.
Et tibi magna satis: q̃uis lapis omnia nudus
Limosoq; palus obducat pascua iunco:
Non insueta graues temptabunt pabula fætas.
Nec mala uicini pecoris contagia: lædent.
Fortunate senex hic inter flumina nota:
Et fontes sacros: frigus captabis opacum.
Hinc tibi: quæ semper uicino alimite sæpes
Hybleis apibus florem depasta salicti:
Sæpe leui somnum suadebit inire susurro.
Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras.
Nec tamen interea raucæ: tua cura: palumbes:
Nec gemere aerea cessabit turtur ab ulmo. TI.
Ante leues ergo pascentur in æthere cerui:
Et freta destituent nudos in littore pisces.
Ante: pererratis amborum finibus: exsul
Aut Ararin Parthus bibet: aut Germania Tigrin:
Quã nostro illius labatur pectore uultus. ME.
At nos hinc: alii sitientes ibimus Afros.
Pars Scythiam: & rapidũ cretę ueniemus Oaxem.
Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
En unq̃ patrios longo post tempore fines:
Pauperis & tuguri: congestũ cespite culmen:
Post aliquot: mea regna uidẽs: mirabor aristas?
Impius hæc tã culta noualia miles habebit?

Barbarus: has segetes? en quo discordia ciues
Perduxit miseros? en quis cōseuimus agros?
Insere nunc Melibaee piros. pone ordine uites.
Ite meae: quondam felix pecus: ite capellae.
Non ego uos post hac: uiridi proiectus in antro
Dumosa de rupe procul pendere uidebo.
Carmina nulla canam. nec me pascēte: capellae
Florentē cytisum: & salices carpetis amaras. TI.
Hic tamē hac mecū poteris reqescere nocte.
Fronde super uiridi sunt nobis mitia poma.
Castaneae molles. & pressi copia lactis.
Et iam summa procul uillarū culmina fumāt.
Maioresq; cadunt altis de montibus umbrae.

FOrmosū pastor coridon ardebit alexin:
Delicias domini. nec qd speraret: habebat.
Tantum inter densas: umbrosa cacumina: fagos:
Assidue ueniebat. ibi haec incondita solus
Montibus: & siluis: studio iactabat inani.
O crudelis Alexi: nihil mea carmina curas.
Nil nostri miserere. mori me deniq; cogis.
Nunc etiā pecudes umbras: & frigora captant.
Nunc uirides etiā occultant spineta lacertos.
Testilis & rapido fessis messoribus aestu:
Allia: serpyllumq; herbas contundit olentes.
At mecum raucis: tua dum uestigia lustro:
Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.
Non ne fuit satius tristis Amaryllidis iras
Atq; supba pati fastidia? non ne Menalcam?
Quamuis ille niger: q̄uis tu candidus esses.
O formose puer nimium ne crede colori.
Alba ligustra cadunt. uaccinia nigra legunt̄.
Despectus tibi sum. nec qui sim quaeris Alexi.
Quam diues pecoris niuei. q̄ lactis abundans.
Mille meae siculis errant in montibus agnae.
Lac mihi non aestate nouū: nec frigore defit.
Canto quae solitus: siquando armenta uocabat.

Amphion Dircæus in actæo Aracyntho.
Cũ placidũ uentis staret mare. nõ ego Daphnin
Iudice te: metuam. si nunq̃ fallat imago.
O tantum libeat mecum: tibi sordida: rura
Atq; humiles habitare casas. & figere ceruos.
Hædorũq; gregem uiridi compellere hibisco.
Mecum una in siluis imitabere Pana canendo.
Pan primus calamos cæra coniungere plures
Instituit. Pan curat oues. ouiumq; magistros.
Nec te pæniteat calamo triuisse labellum
Hæc eadẽ ut sciret: quid nõ faciebat Amyntas?
Est mihi disparibus septem compacta cicutis:
Fistula. Dametas dono mihi quam dedit olim.
Et dixit moriens: te nunc habet ista secundum.
Dixit Dametas. inuidit stultus Amyntas
Præterea duo: nec tuta mihi ualle reperti
Capreoli: sparsis etiam nunc pellibus albo.
Bina die siccant ouis ubera: quos tibi seruo.
Iampridem a me illos abducere testilis orat.
Et faciet. quoniam sordent tibi munera nostra.
Huc ades o formose puer. tibi lilia plenis
Ecce ferunt nymphæ calathis. tibi candida Nais
Pallentes uiolas: & summa papauera carpens:
Narcissum: & florem iungit bene olentis anethi.
Tum casia: atq; aliis intexens suauibus herbis:
Mollia luteola pingit uaccinia calta.
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.
Castaneasq; nuces: mea quas Amaryllis amabat.
Addã cerea pruna. honos erit huic quoq; pomo.
Et uos o lauri carpam. & te o ꝓxima myrte.
Sic positæ quoniam suaues miscetis odores.
Rusticus es Coridon. nec munera curat Alexis.
Nec si muneribus certes: concedit Iollas.
Eheu quid uolui misero mihi: floribus austꝝ
Perditus: & liquidis immisi fontibus apros.
Quem fugis: ah demẽs: habitarũt dii quoq; siluas.
Dardaniusq; Paris. Pallas quas condidit: arces
Ipsa colat. nobis placeant ante omnia siluæ.

Torua læena lupũ sequitur. lupus ipse capellam
Florentem cytisum sequitur lasciua capella
Te Coridon o Alexi. trahit sua quenq; uoluptas
Aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci.
Et sol crescentes decedens duplicat umbras.
Me tamẽ urit amor. quis enim modus assit amori?
Ah Coridon: Coridon: quæ te dementia cepit?
Semiputata tibi frondosa uitis in ulmo est.
Quin tu aliquid: saltem potius: quoꝝ indiget usus:
Viminibus molliq; pacas dextere iunco?
Inuenies alium: si te hic fastidit Alexis.

Ic mihi dameta: cuiũ pecus? an Melibæi? DA.
Nõ ueꝝ Egonis. nup mihi tradidit Egon. ME.
Infelix o semp ouis pecus: ipse ne beream
Dum fouet: ac ne me sibi preferat illa: ueretur:
Hic alienus oues custos: bis mulget in hora
Et succus pecori: & lac subducitur agnis. Da.
Partius. ista uiris tamen obiicienda memento.
Nouimus: & q te: transuersa tuẽtibus hircis.
Et quo: sed faciles Nymphe risere sacello. ME.
Tum credo. cum me arbustum uidere Miconis:
Atq; mala uites incidere falce nouellas. DA.
Aut hic ad ueteres fagos: cum Daphindis arcum
Fregisti: & calamos. quæ tu peruerse Menalca
Et cum uidisti puero: donata: dolebas.
Et si non aliqua nocuisses: mortuus esses. ME.
Quid domini facient: audent cum talia fures?
Non ego te uidi Damonis pessime caprum
Excipere insidiis: multum latrante lycisca?
Et cum clamarem: quo nunc se proripit ille?
Tityre coge pecus. tu post carecta latebas. DA.
An mihi cantando uictus: non redderet ille:
Quẽ mea carminibus meruisset fistula: caprũ?
Si nescis: meus ille caper fuit. & mihi Damon
Ipse fatebatur: sed reddere posse negabat. ME.
Cantando tu illum? aut unq̃ tibi fistula cera

Iuncta fuit? non tu in triuiis indocte solebas:
Stridenti miserũ stipula dispergere carmen? DA.
Vis ergo inter nos: quid possit uterq;: uicissim
Experiamur? ego hãc uitulã: ne forte recuses:
Bis uenit ad mulctram. binos alit ubere fetus:
Depono. tu dic mecum quo pignore certes. ME.
De grege non ausim quicq̃ deponere tecum.
Est mihi nanq; domi pater. est iniusta nouerca.
Bisq; die numerant ambo pecus. alter & hædos
Verũ id: quod multo tu te ipse fatebere maius.
Insanire libet quoniam: tibi pocula ponam
Fagina. cælatum diuini opus Alchimedontis.
Lenta quibus torno facili: superaddita uitis:
Diffusos hedera uescit pallente corymbos.
In medio duo signa. Conon. & quis fuit alter:
Descripsit radio totum qui gentibus orbem.
Tẽpora quæ messor: quæ curuus arator haberet.
Nec dũ illis labra admoui. sed cõdita seruo. DA.
Et nobis idem Alchimedon duo pocula fecit.
Et molli circum est ansas amplexus Acantho.
Orpheaq; in medio posuit. siluasq; sequentes.
Nec dum illis labra admoui. sed cõdita seruo.
Si ad uitulã spectes: nihil ẽ: qđ pocula laudes. ME.
Nunq̃ hodie effugies: ueniam quocũq; uocaris.
Audiat hoc tantũ: uel qui uenit. ecce Palemon.
Efficiam post hac. ne quenquã uoce lacessas. DA.
Quin age: si quid habes: in me mora non erit ulla.
Nec quenquã fugio. tantum uicine Palemon
Sensibus hæc imis: res est nõ parua: reponas: PA.
Dicite. quandoquidẽ in molli consedimus herba.
Et nunc omnis ager: nũc omnis parturit arbos.
Nunc frondẽt siluæ. nunc formosissimus annus.
Incipe Dameta. tu deinde sequere Menalca:
Alternis dicetis. amant alterna camenæ. DA.
Ab Ioue principium musæ. Iouis omnia plena.
Ille colit terras. illi mea carmina curæ. ME.
Et me phæbus amat. phæbo sua semp apud me
Munera sũt: lauri: & suaue rubẽs Hiacynthus. DA.

Malo me Galathea petit: lasciua puella.
Et fugit ad salices. & se cupit ante uideri. ME.
At mihi sese offert ultro: meus ignis Amyntas.
Notior ut iam sit canibus nó Delia nostris. DA.
Parta meæ ueneri sunt munera. nanq; notaui
Ipsæ locum aeriæ quo cógessere palúbes. ME.
Quot potui: puero siluestri ex arbore lecta:
Aurea mala decem misi. cras altera mittam. DA.
O quotiens: & quæ nobis Galathea loquuta ē?
Partē aliquā uenti diuū referetis ad aures. ME.
Quid ꝓdest: qđ me ipse animo nó spnis Amynta
Si dū tu sectaris apros: ego retia seruo? DA.
Phyllida mitte mihi: meus est natalis: Iolla.
Cum faciā uitula: pro frugibus: ipse uenito. ME.
Phyllida amo ante alias: nam me discedere fleuit.
Et longum formose uale: uale inquit Iolla. DA.
Triste lupus stabulis. maturis frugibus hymb res.
Arboribus uenti. nobis Amaryllidis ire. ME.
Dulce satis humor. de pulsis arbutus hædis.
Lēta salix feto pecori. mihi solus Amyntas. DA.
Pollio amat nostram: q̄uis sit rustica: musam.
Pierides uitulam lectori pascite uestro. ME.
Pollio & ipse facit noua carmina. pascite taurum
Iā cornu petat: & pedibus q spargat harenā. DA.
Qui te pollio amat: ueniat. quo te quoq; gaudet:
Mella fluāt illic. ferat & rubus asper amomū. ME.
Qui Bauium non odit: amet tua carmina Meui.
Atq; idem iungat uulpes. & mulgeat hircos. DA.
Qui legitis flores: & humi nascentia fraga:
Frigidus o pueri fugite: hic: latet āguis ī herba. ME.
Parcite oues nimium procedere. non bene ripæ
Creditur. ipse aries etiā nunc uellera siccat. DA.
Tityre pascentes a flumine reiice capellas.
Ipse: ubi tempus erit: omnes in fonte lauabo. ME.
Cogite oues pueri. si lac preceperit æstus:
Vt nup: frustra pressabimus ubera palmis. DA.
Eheu q̄ pingui macer est mihi taurus in eruo.
Idem amor exitiū pecori: pecorisq; magistro: ME.

Hiſ certe neq; amor cauſa ē. uix oſſibuſ hærent.
Neſcio quiſ teneroſ oculuſ mihi faſcinat hædoſ. DA.
Dic quibuſ in terriſ: & eriſ mihi magnuſ Apollo:
Triſ pateat cæli ſpatiū: non ampliuſ: ulnaſ. ME.
Dic quibuſ in terriſ: inſcripti nomina regum
Naſcantur floreſ. & phyllida ſoluſ habeto PA.
Non noſtrum inter uoſ tantaſ componere liteſ.
Et uitula tu dignuſ. & hic. & quiſquiſ amoreſ
Aut metuet dulceſ. aut experietur amaroſ.
Claudite iam riuoſ pueri. ſat prata biberunt.

I celideſ muſæ paulo maiora canamuſ.
Nō omneſ arbuſta iuuāt. humileſq; miricę.
Si canimuſ ſiluaſ: ſiluæ ſint conſule dignæ
Vltima Cumei uenit iam carminiſ ætaſ.
Magnuſ ab integro ſeclorum naſcitur ordo.
Iam redit & uirgo. redeunt Saturnia regna.
Iam noua progenieſ cælo demittitur alto.
Tu modo naſcenti puero: quo ferrea primum
Deſinet: at toto ſurget genſ aurea mundo:
Caſta faue Lucina. tuuſ iam regnat Apollo
Teq; adeo decuſ hoc æui: te conſule inibit
Pollio. & incipient magni. procedere menſeſ.
Te duce: ſi qua manent ſceleriſ uæſtigia noſtri:
Irrita: perpetua ſoluent formidine terraſ.
Ille deum uitam accipiet. diuiſq; uidebit
Per mixtoſ heroaſ. & ipſe uidebitur illiſ.
Pacatūq; reget patriſ uirtutibuſ orbem.
At tibi prima puer nullo munuſcula cultu:
Erranteſ hederaſ paſſim: cum baccare telluſ
Mixtaq; ridenti colocaſſia fundet Acantho.
Ipſe lacte domum referent diſtenta capellæ
Vbera. nec magnoſ metuent armenta leoneſ.
Ipſa tibi blandoſ fundent cunabula floreſ.
Occidet & ſerpenſ. & fallax herba ueneni
Occidet. Aſſyrium uulgo naſcetur amomū.
At ſimul heroum laudeſ: & facta parentiſ:
Iam legere: & quæ ſit: poteriſ cognoſcere uirtuſ:

Molli paulatim flauescet campus arista.
Incultisq; rubens pendebit sentibus uua.
Et duræ querens sudabunt roscida mella.
Pauca tamen suberunt priscæ uæstigia fraudis:
Que tẽptare thetin ratibus quæ cingere muris
Oppida: quæ iubeant telluri infindere sulcos.
Alter erit tũ Tiphys. & altera quæ uehat Argo
Delectos heroas. erunt etiam altera bella.
Atq; iterũ ad troiam magnus mittet Achilles.
Hinc ubi iam firmata uirum te fecerit ætas:
Cedet & ipse mari uector. nec nautica pinus
Mutabit merces. omnis feret omnia: tellus.
Non rastros patietur humus. nõ uinea falcẽ.
Robustus quoq; iam tauris iuga soluet arator.
Nec uarios discet mentiri lana colores.
Ipse sed in pratis aries: iam suaue rubenti
Murice: iam croceo mutabit uellera luto.
Sponte sua sandix pascentes uestiet agnos.
Talia secla suis dixerunt currite fusis:
Concordes: stabili fatorum minime: parce.
Aggredere o magnos: aderit iam tẽpus: honores
Cara deum soboles. magnum Iouis incremẽtum.
Aspice conuexo nutantem pondere mundũ.
Terrasq; tractusq; maris: cælumq; profundum.
Aspice uenturo læten tur ut omnia sæclo.
O mihi tam longæ maneat pars ultima uitæ
Spiritus: & quantũ sat erit tua dicere facta.
Nõ me carminibus uĩcet nec Thracens Orpheus
Nec Linus. huic mater q̃uis: atq; huic pater assit.
Orphi Calliopæa. Lino formosus Apollo.
Pan etiã Arcadia mecum si iudice certet:
Pan etiã Arcadia dicat se iudice uictum.
Incipe parue puer risu cognoscere matrem.
Matri longa decem tulerant fastidia mẽses.
Incipe parue puer: cui non risere parentes.
Nec deus hũc mẽsa: dea nec dignata cubili ẽ.

Vr non Mopse: boni quoniã cõuenimus ãbo:
Tu calamos inflare leues: ego dicere uersus:
Hic corilis mixtas inter consedimus ulmos? MO.
Tu maior. tibi me equum est parere Menalca.
Siue sub incertas zephyris motantibus umbras:
Siue antro potius succedimus. aspice ut antrum
Siluestris raris sparsit labrusca racemis. ME.
Mõtibus in nostris solus tibi certat Amyntas. MO.
Quid si idem certet phæbũ superare: canẽdo? ME.
In cipe Mopse prior. si quos aut Phyllidis ignes
Aut Alconis habes laudes. aut iurgia Codri
Incipe pascentes seruabit Tityrus hædos. MO.
Immo hæc in uiridi nuper quæ cortice fagi
Carmina descripsi & modulans alterna notaui.
Expiar. tu deinde iubeto ut certet Amyntas. ME.
Lenta salix quantum pallenti cedit oliuæ:
Puniceis humilis quantum saliunca rosetis:
Iudicio nostro: tantum tibi cedit Amyntas.
Sed tu desine plura puer: successimus antro. MO.
Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnin.
Flebant. uos corili testes: & flumina Nymphis.
Cum complexa sui corpus miserabile nati:
Atq; deos: atq; astra: uocat crudelia mater.
Non ulli pastos illis egere diebus
Frigida Daphni boues ad flumina ulla. neq; amnẽ
Libauit quadrupes. nec graminis attigit herbã.
Daphni tuum Pænos etiam ingemuisse leones
Interitum: montesq; feri: siluesq;: loquuntur.
Daphnis & Armenias curru subiungere tigres
Instuit. Daphnis thyasos inducere baccho.
Et foliis lentas intexere mollibus hastas.
Vitis ut arboribus decori est: ut uitibus uuæ:
Vt gregibus tauri: segetes ut pinguibus aruis:
Tu decus omne tuis. postq̃ te fata tulere:
Ipsa Pales agros: atq; ipse reliquit Apollo.
Grandia sæpe quibus mãdauimus hordea sulcis:
Infelix lolium: & steriles dominantur auenæ.
Pro molli uiola: pro purpureo Narcisso:

Carduuſ: & ſpiniſ ſurgit paliuruſ acutiſ.
Spargite humũ foliiſ. inducite fõtibuſ umbraſ
Paſtoreſ. mandat fieri ſibi talia Daphniſ.
Et tumulum facite. & tumulo ſuꝑaddite carmẽ.
Daphniſ ego in ſiluiſ: hinc uſq; ad ſidera notuſ.
Formoſi pecoriſ cuſtoſ: formoſior ipſe. ME.
Tale tuum carmen nobiſ diuine poeta:
Quale ſopor feſſiſ in gramine. quale per æſtũ
Dulciſ aquæ: ſaliente ſitim reſtinguere riuo.
Nec calamiſ ſolum equiperaſ: ſed uoce: magiſtrũ.
Fortunate puer: tu nunc eriſ alter ab illo.
Noſ tamẽ hæc: quocũq; modo: tibi noſtra: uiciſſim
Dicemuſ. Daphninq; tuum tollemuſ ad aſtra.
Daphnin ad aſtra feremuſ. amauit noſ quoq; daphniſ.
An quicq̃ nobiſ tali ſit munere maiuſ?
Et puer ipſe fuit cantari dignuſ. & iſta
Iã pridẽ ſtimichon: laudauit carmina nobiſ ME.
Candiduſ inſuetum miratur limen olympi
Sub pedibuſq; uidet nubeſ: & ſidera Daphniſ.
Ergo alacriſ ſiluaſ: & cetera rura uoluptaſ:
Panaq; paſtoreſq; tenet. Dryadaſq; puellaſ.
Nec lupuſ inſidiaſ pecori: nec retia ceruiſ
Vlla: dolũ meditant̃. amat bonuſ otia Daphniſ.
Ipſi læticia uoceſ ad ſidera iactant
Intonſi monteſ. ipſæ iam carmina rupeſ:
Ipſa ſonant arbuſta. deuſ deuſ ille Menalca.
Siſ bonuſ o felixq; tuiſ. en quattuor araſ
Ecce duaſ tibi Daphni. duaſq; altaria Phæbo.
Pocula bina nouo ſpumantia lacte quotanniſ:
Crateraſq; duoſ ſtatuam tibi: pinguiſ oliui.
Et multo inprimiſ hilaranſ conuiuia baccho:
Ante focum: ſi friguſ erit: ſi meſſiſ: in umbra:
Vina: nouum fundam calathiſ aruiſia: nectar.
Cantabunt mihi Dametaſ: & Lyciuſ Egon.
Saltanteſ ſatyroſ imitabitur Alpheſibæuſ.
Hæc tibi ſemper erunt. & cum ſollẽnia uota
Reddemuſ nymphiſ. & cũ luſtrabimuſ agroſ.
Dum iuga montiſ aper: fluuioſ dũ piſciſ amabit:

Dumq; thymo pascentur apes: dum rore cicadæ:
Semper honos: nomenq; tuū: laudesq; manebūt.
Vt Baccho Cererique tibi sic uota annis
Agricolæ facient. damnabis tu quoq; uotis. MO.
Quæ tibi: quæ tali reddam pro carmine dona?
Nam neq; me tantum uenientis sibilus austri:
Nec ꝑcussa iuuāt fluctu tam littora. nec quæ
Saxosas inter decurrunt flumina ualles. ME.
Hac te nos fragili donabimus ante cicuta.
Hæc nos: formosum Coridon ardebat Alexin.
Hæc eadē docuit. cuium pecus? an Melibæi MO:
At tu sume pedum. quod me cum sæpe rogaret
Non tulit Antigines. & erat tum dignus amari.
Formosum paribus nodis: atq; ære Menalca.

Rima syracusio dignata est ludere uersu.
Nostra nec erubuit siluas habitare Thalia:
Cum canerem Reges: & prælia: Cynthius aurem
Vellit. & admonuit pastorem: Tityre pingues
Pascere oportet oues. deductum dicere carmen.
Nunc ego. namq; sup̄ tibi erūt: qui dicere laudes
Vare tuas cupiant: & tristia condere bella.
Agrestem tenui meditabor arundine musam.
Non iniussa cano. si quis tamē hæc quoq; si quis
Captus amore leget: te nostræ Vare miricæ:
Te nemus omne canet. nec phæbo gratior ulla ē:
Quam sibi: quæ Vari præscripsit pagina nomen.
Pergite Pierides. Chromis & Massylus in antro
Silenum pueri somno uidere iacentem:
Inflatum hesterno uenas: ut semper Iaccho.
Serta procul: tantum capiti delapsa iacebāt.
Et grauis attrita pendebat cantharus ansa.
Agressi. nam sæpe senex spe carminis: ambos
Luserat: iniiciunt ipsis ex uincula sertis.
Addit se sociam. timidisq; superuenit ægle.
Ægle Naiadum pulcherrima. iamq; uidenti
Sanguineis frontem moris: & tempora: pingit.
Ille dolum ridens: quo uincula nectitis inquit?

Soluite me pueri. satis est potuisse uideri.
Carmina quæ uultis: cognoscite. carmina uobis:
Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.
Tum uero innumerũ faunosq; ferasq; uideres
Ludere: tum rigidas motare cacumina quercus.
Nec tantum phæbo gaudet Parnasia rupes:
Nec tantũ Rhodope mirat᷑ & Ismarus Orphea:
Quantum om̃is mundus gaudet cantãte Sileno.
Nanq; canebat uti: magnum per inane coacta:
Sæmina: terrarũq; animeq; marisq; fuissent:
Et liquidi simul ignis. ut his exordia primis
Omnia: & ipse tener mundi concreuerit orbis.
Tum durare solum: & discludere Nerea ponto
Cæperit: & rerum paulatim sumere formas.
Iamq; nouum terre stupeant lucescere solem.
Altius atq; cadant submotis nubibus hymbres.
Incipiant siluæ cum primum surgere: cumq;
Rara per ignotos errent animalia montes.
Hinc lapides Pyrrhæ iactos: Saturnia regna:
Caucaseasq; refert uolucres. furtumq; Promethi.
His adiungit hylan: naute quo fonte relictum:
Clamassent: ut littus hyla: hyla omne sonaret.
Et fortunatam: si nunq̃ armenta fuissent
Pasyphen: niuei solatur amore iuuenci.
Ah uirgo infelix: quæ te dementia cepit?
Pretides implerunt falsis mugitibus agros.
At non tam turpis pecudũ tamẽ ulla sequuta ẽ
Concubitus: q̃uis collo timuisset aratrum.
Et sæpe in leui quesisset cornua fronte.
Ah uirgo infelix: tu nunc in montibus erras:
Ille latus niueum molli suffultus hiacyntho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.
Aut aliquã ĩ magno sequit᷑ grege. claudit᷑ Nymphæ
Dictææ. Nymphæ: nemorum iam claudite saltus.
Si qua forte ferant oculis sese obuia nostris:
Errabunda bouis uæstigia. forsitan illum
Aut herba captũ uiridi: aut armenta sequutũ:
Perducant aliquæ stabula ad Gortinia uaccæ.

Tum canit Hesperidum miratam mala puellã.
Tum Phætontiadas musco circũdat amaræ
Corticis. atq; solo proceras erigit alnos.
Tũ canit errantẽ Permessi ad flumina Gallũ:
Aonas in montes ut duxerit una sororum.
Vtq; uiro: Phæbi chorus assurrexerit omnis.
Vt Linus hæc illi diuino carmine pastor:
Floribus: atq; apio crines ornatus amaro:
Dixerit: hos tibi dant calamos: en accipe: musę.
Ascræo quos ante seni: quibus ille solebat
Cantando: rigidas deducere montibus ornos.
His tibi Cyrnæi nemoris dicatur origo.
Ne quis sit lucus: quo se plus iactet Apollo.
Quid loquar at Scyllã nisi: quã fama sequuta ẽ:
Candida succintam latantibus inguina monstris:
Dulichias uexasse rates. & gurgite in alto:
Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis?
Aut ut mutatos Teri narrauerit artus?
Quas illi Philomena dapes: que dona pararit?
Quo cursu deserta petiuerit. & quibus ante
Infelix sua tecta super uolitauerit alis?
Omnia quæ Phæbo quondã meditante beatus
Audiit Eurotas: iussitq; ediscere lauros:
Ille canit. pulsæ referunt ad sydera ualles.
Cogere donec oues stabulis: numerũq; referre
Iussit: & inuito processit uesper olympo

Orte sub arguta consederat ilice Daphnis
Compulerãtq; greges Coridon: & Thyrsis ĩ unũ.
Thyrsis oues: Coridon distentas lacte capellas
Ambo florentes ætatibus. Arcades ambo.
Et cantare pares: & respondere parati.
Hic mihi dum teneras defendo a frigore myrtos:
Vir gregis ipse caper deerrauerat. atq; ego Daphnim
Aspicio. ille ubi me contra uidet: ocius inquit
Huc ades o Melibæe. caper tibi saluus. & hædi.
Et si quid cessare potes: requiesce sub umbra.

Huc ipsi potum uenient per prata iuuenci.
Hic uiridis tenera pretexit arundine ripas
Mincius. eq; sacra resonant examina quercu.
Quid facerē? neq; ego Alcippen: nec phyllida habebā:
Depulsos a lacte: domi quæ clauderet agnos.
Et certamen erat Coridon cū Thyrside magnū.
Posthabui tamen illorum mea seria: ludo.
Alternis igitur contendere uersibus ambo
Cepere. alternos musæ meminisse uolebant.
Hos corydon: illos referebat ī ordīe thyrsis. CO.
Nymphæ noster amor Libethrides: aut mihi carmē
Quale meo Codro concedite. proxima phœbi
Versibus ille facit. aut si non possumus omnes:
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu. Thyr:
Pastores hedera crescentem ornate poetam
Arcades. inuidia rumpantur ut ilia Codro.
Aut si ultra placidum laudarit: baccare frontē
Cingite. ne uati noceat mala lingua futuro. CO.
Sætosi caput hoc apri: tibi Delia paruus
Et ramosa Mycon: uiuacis cornua cerui.
Si proprium hoc fuerit: læui de marmore tota
Puniceo suras stabis euincta coturno. Thyr.
Sinum lactis: & hæc tibi liba: Priape quot annis:
Expectare: sat est. custos es pauperis horti.
Nunc te marmoreū pro tempore fecimus. at tu
Si fætura gregem suppleuerit: aureus esto. CO.
Nerine Galathea thymo mihi dulcior Hyblæ:
Candidior cygnis: hedera formosior alba:
Cumprimum pasti repetent præsæpia tauri:
Si qua tui Corydonis habet te cura: uenito. Thyr.
Immo ego Sardois uidear tibi amarior herbis.
Horridior rusco. proiecta uilior alga.
Si mihi non hæc lux: toto iam longior anno ē.
Ite domum pasti: si quis pudor: ite iuuenci. CO.
Muscosi fontes: & somno mollior herba:
Et quæ uos rara uiridis tegit arbitus umbra:
Solsticium pecori defendite. iam uenit æstas
Torrida. iā læto turgent in palmite gēmæ. Thyr.

Hic focuſ.& tædæ pingueſ.hic plurimuſ ignis:
Semper.& aſſidua poſteſ fuligine nigri.
Hic tantum borreæ curamuſ frigora: quantum
Aut numerũ lupuſ: aut torrẽtia flumía ripaſ. CO.
Stant & iuniperi.& caſtaneæ hirſutæ.
Strata iacent paſſim ſua: quæq; ſub arbore: po ma.
Omnia nunc rident. at ſi formoſuſ Alexiſ
Montibuſ hiſ abeat: uideaſ & flumina ſicca. Thyr.
Aret ager. uitio morienſ ſitit aeriſ herba.
Liber pampineaſ inuidit collibuſ umbraſ.
Phyllidiſ aduentu noſtræ: nemuſ omne uirebit.
Iuppiter & læto deſcendet plurimuſ hymbri. CO.
Populuſ Alcidæ gratiſſima. uitiſ iaccho.
Formoſæ myrtuſ Veneri. ſua laurea phæbo.
Phylliſ amat coryloſ. illaſ dum Phylliſ amabit:
Nec Myrtuſ uicet coryloſ: nec laurea phoebi. Thyr
Fraxinuſ in ſiluiſ pulcherrima. pinuſ in hortiſ.
Populuſ in fluuiiſ. abieſ in montibuſ altiſ.
Sæpiuſ at ſi me Lixida formoſe reuiſaſ:
Fraxinuſ in ſiluiſ cedet tibi: pinuſ in hortiſ. ME.
Hec memini.& uictũ fruſtra contendere Thyrſin:
Ex illo Corydon: corydon eſt tempore nobiſ.

Aſtorum muſam Damoniſ: & Alpheſibæi
Immemor herbarũ: quoſ ẽ mirata iuuẽca
Certanteſ: quorum ſtupefactæ carmine lynceſ:
Et mutata ſuoſ requierunt flumina curſuſ:
Damoniſ muſam dicemuſ.& Alpheſibæi.
Tu mihi ſeu magni ſuperaſ iam ſaxa Timaui
Siue oram Illyrici legiſ æquoriſ: en erit unq̃
Ille dieſ: mihi cum liceat tua dicere facta?
En erit: ut liceat totum mihi ferre per orbem:
Sola Sophodeo tua carmina digna coturno?
A te principium. tibi deſinet. accipe iuſſiſ
Carmina cæpta tuiſ. atq; hanc ſine tempora circũ:
Inter uictriceſ hederam tibi ſerpere lauroſ.
Frigida uix cælo noctiſ deceſſerat umbra:

Eum roſ in tenera pecori gratiſſimuſ berba eſt
Incumbenſ tereti Damon ſic cepit oliuæ. DA.
Naſcere. preq; diem ueniens age Lucifer almū:
Coniugiſ in digno Nyſæ deceptuſ amore
Dum queror: & diuoſ: q̄q̄ nil teſtibuſ illiſ
Profeci: extrema morienſ tamen alloquor hora.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Menaluſ: argutumq; nemuſ: pinoſq; loquētes
Semper babet. ſemper paſtoꝝ ille audit amoreſ.
Panaq; qui primuſ calamoſ nō paſſuſ inerteſ.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Mopſo Nyſa datur. quid non ſperemuſ amāteſ?
Iungentur iam gryphes equiſ. euo q; ſequēti.
Cum canibuſ timidi uenient ad pocula Damæ.
Mopſe nouaſ incide faceſ. tibi ducitur uxor.
Sparge marite nuceſ. tibi deſerit heſperuſ ætam.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
O digno coniuncta uiro: dum deſpicis omneſ:
Dumq; tibi eſt odio mea fiſtula: dūq; capelle:
Hirſutumq; ſupercilium. prolixaq; barba:
Nec curare deum crediſ mortalia quenq̄.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Sæpibuſ in noſtriſ paruam te roſcida mala:
Dux ego ueſter eram. uidi cum matre legentē.
Alter ab undecimo tum me iam ceperat annuſ.
Iam fragileſ poterā a terra contingere ramoſ.
Vt uidi: ut perii: ut me maluſ abſtulit error.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Nunc ſcio: quid ſit amor. duriſ in coribuſ illum
Iſmaruſ aut Rhodope: aut extremi Garamanteſ:
Nec noſtri generiſ puerū: nec ſanguinis: ædunt.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Sæuuſ amor docuit: natorum ſanguine: matrem
Commaculare manuſ. crudeliſ tu quoq; mater.
Crudeliſ mater magis: an puer improbuſ ille?
Improbuſ ille puer. crudeliſ tu quoq; mater.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Nunc & oueſ ultro fugiat lupuſ. aurea duræ

Mala: ferant quercuſ. narciſſo floreat alnuſ.
Pinguia corticibuſ ſudent electra miricæ.
Certent & cygniſ ululæ. ſit Tityruſ Orpheuſ.
Orpheuſ in ſiluiſ. inter delphinaſ Arion.
Incipe menalioſ mecum mea tibia uerſuſ.
Omnia uel medium fiant mare. uiuite ſiluæ.
Præcepſ aerei ſpecula de montiſ in undaſ
Deferar. extremū hoc munuſ morientiſ habeto.
Deſine menalioſ: iam deſine tibia uerſuſ.
Hæc Damon. uoſ quæ reſponderit Alpheſibæuſ:
Dicite Pierideſ. non omnia poſſumuſ omneſ.
Effer aquam. & molli cynge hæc altaria uitta.
Verbenaſq; adole pingueſ. & maſcula tura.
Coniugiſ ut magiciſ ſanoſ auertere ſacriſ
Experiar ſenſuſ. nihil hic niſi carmina deſunt.
Ducite ab urbe domū mea carmina. ducite Daphnin.
Carmina uel cælo poſſunt deducere Lunam.
Carminibuſ Circe ſocioſ mutauit Vlixiſ.
Frigiduſ in pratiſ cantando rumpitur anguiſ.
Ducite ab urbe domū mea carmīa ducite Daphnin.
Terna tibi hæc primum: triplici diuerſa colore:
Licia circundo. terq; hæc altaria circum
Effigiem duco. numero deuſ impare gaudet.
Ducite ab urbe domū mea carmīa. ducite Daphnin.
Necte tribuſ nodiſ ternoſ Amarylli coloreſ.
Necte Amarylli mō. & Veneriſ dic uincula necto.
Ducite ab urbe domū mea carmīa. ducite Daphnin.
Limuſ ut hic dureſcit: & hæc ut cæra liqueſcit
Vno eodemq; igni: ſic noſtro Daphniſ amore.
Sparge molā. & fragileſ incende bitumine lauroſ.
Daphniſ me maluſ urit. ego hāc in Daphnide laurū.
Ducite ab urbe domū mea carmīa. ducite Daphnin:
Taliſ amor Daphnin: qualiſ cum feſſa iuuencum
Per nemora: atq; altoſ quærendo buccola lucoſ:
Propter aque riuum: uiridi procumbit in herba:
Perdita: nec ſeræ meminit decedere nocti:
Taliſ amor teneat. nec ſit mihi cura mederi.
Ducite ab urbe domū: mea carmīa. ducite Daphnin.

Haſ olim exuuiaſ mihi perfiduſ ille reliquit.
Pignora cara ſui. quæ nunc ego limine in ipſo
Terra tibi mãdo. debent hæc pignora Daphnin.
Ducite ab urbe domũ. mea carmĩa. ducite Daphnin.
Haſ herbaſ: atq; hæc Ponto mihi lecta uenena:
Ipſe dedit Moeriſ. naſcuntur plurima ponto.
Hiſ ego ſæpe lupum fieri: & ſe condere ſiluiſ
Moerin: ſæpe animaſ imiſ excire ſepulchriſ.
Atq; ſataſ alio uidi traducere meſſeſ.
Ducite ab urbe domũ mea carmĩa. ducite Daphnin.
Fer cinereſ Amarylli foraſ. riuoq; fluenti:
Tranſq; caput: iace. ne reſpexeriſ. hiſ ego Daphnin
Aggrediar. nihil ille deoſ: nil carmina curat.
Ducite ab urbe domũ mea carmĩa. ducite Daphnin.
Aſpice. corripuit tremuliſ altaria flammiſ:
Sponte ſua dum ferre moror: cuiuſ ipſe. bonũ ſit.
Neſcioquid certe eſt. & hylaſ in limine latrat.
Credimuſ? an qui amant: ipſi ſibi ſomnia fingunt?
Parcite: ab urbe uenit: iã parcite carmĩa: Daphniſ.

Vo te Moeri pedeſ? an quo uia ducit: ĩ urbẽ?
O Lycida uiui peruenimuſ: aduena noſtri:
Quod nunq̃ ueriti ſumuſ. ut poſſeſſor. agelli
Diceret: hec mea ſunt. ueteres migrate coloni.
Nunc uicti: triſteſ: quoniam ſorſ omnia uerſat.
Hoſ illi: qđ nec bene uertat: mittimuſ hædoſ. Ly.
Certe equidem audieram: qua ſe ſubducere colleſ
Incipiunt: molliq; iugum dimittere cliuo:
Vſq; ad aquã: & ueteriſ iam fracta cacumina fagi:
Omnia carmĩbuſ ueſtrũ ſeruaſſe Menalcã. Moe.
Audieraſ: & fama fuit. ſed carmina tantum
Noſtra ualent Lycida: tela inter martia: quãtum
Chaoniaſ dicunt: aquila ueniente: columbaſ.
Quod niſi me quacunq; nouaſ incidere liteſ:
Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cornix:
Nec tuuſ hic Mæriſ: nec uiueret ipe Menalcaſ. Ly.
Heu cadit in quenq̃ tantũ ſceluſ? heu tua nobiſ
Pæne ſimul tecum ſolacia rapta Menalca?

Quis caneret Nymphas? quis humū florētibus herbis
Spargeret? aut uiridi fontes induceret umbra?
Vel quæ sublegi tacitus tibi carmina nuper:
Cum te ad delicias ferres Amaryllida nostras.
Tityre: dum redeo: breuis est uia. pasce capellas.
Et potum pastas age Tityre. & interagendum
Occursare capro: cornu ferit ille. caueto. Moe.
Immo hæc quæ uaro: nec dū perfecta: canebat:
Vare tuum nomē: superet modo Mantua nobis:
Mantua ueh miseræ nimium uicina Cremonæ:
Cantantes sublime ferent ad sydera cygni. Ly.
Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos.
Sic cytiso pastæ distentent ubera uacce.
Incipe si quid habes: & me fecere poetam
Pierides. sunt & mihi carmina. me quoq; dicunt
Vatem pastores. sed non ego credulus illis
Nam neq; adhuc Varo uideor: nec dicere Cinna
Digna. sed argutos interstrepere anser olores. Moe.
Id quidem ago. & tacitus Lycida mecū ipse uoluto:
Si ualeam meminisse. neq; est ignobile carmen.
Huc ades o Galathea. quis est nam ludus. in undis?
Hic uer purpureum. uarios hic flumina circum
Fundit humus flores. hic candida populus antro
Imminet. & lente texunt umbracula uites.
Huc ades. insani feriant sine littora fluctus. Ly.
Quid: que te pura solum sub nocte canentem.
Audieram? numeros memini: si uerba tenerē. Moe.
Daphni quid antiquos signorum suscipis ortus?
Ecce Dionæi processit Cæsaris astrum.
Astrum quo segetes gauderent frugibus. & quo
Duceret apricis in collibus uua colorem.
Insere Daphni piros. carpēt tua poma nepotes.
Omnia fert ætas. animum quoq;. sæpe. ego lōgos
Cantando puerum memini me condere soles.
Nunc oblita mihi tot carmina. uox quoq; Mærin
Iam fugit ipsa. lupi Mærin uidere priores.
Sed tamē ista satis. refert tibi sæpe Menalcas. Ly.
Causando nostros in longum ducis amores.

Et nunc omne tibi stratũ silet æquor. & omnes
Aspice: uentosi ceciderunt murmuris auræ.
Hinc adeo media est nobis uia. nanq; sepulchrum
Incipit apparere Bianoris. hic ubi densas
Agricolæ stringunt frondes. hic Mæri canamus.
Hic hædos depone. tamen ueniemus in urbem.
Aut si nox pluuiam ne colligat: ante: ueremur:
Cantantes licet usq; minus uia lædet: eamus.
Cantantes ut eamus: ego hoc te fasce leuabo. Moe.
Desine plura puer. & quod nunc instat: agamus.
Carmina tum melius: cum uenerit ipse: canemus

Xtremum hunc Aretusa mihi concede laborẽ.
Pauca meo Gallo: sed quæ legat ipsa Lycoris:
Carmina sunt dicenda. neget quis carmina Gallo?
Sic tibi cum: fluctus subter labere Sicanos:
Doris amara: suam non intermisceat undam.
Incipe. sollicitos Galli dicamus amores.
Dum tenera attondent symæ uirgulta capelle.
Non canimus surdis. respondent omnia siluæ.
Quæ nemora: aut qui uos saltus habuere puellæ.
Naiades: indigno cum Gallus amore periret?
Nam neq; Parnasi uobis iuga: nam neq; Pindi
Vlla: moram fecere. neq; Aoniæ Aganippæ.
Illum etiam lauri: etiam fleuere miricæ.
Pinifer illum etiam: sola sub rupe iacentem:
Menalus. & gelidi fleuerunt saxa Lycei.
Stant & oues circum. nostri nec pænitet illas.
Nec te pæniteat pecoris diuine poeta.
Et formosus oues ad flumina pauit Adonis
Venit & opilio. tardi uenere subulci.
Vuidus hyberna uenit de glande Menalcas.
Omnes: unde amor iste: rogant. tibi uenit Apollo.
Galle quid insanis inquit? tua cura Lycoris
Perq; niues alium: perq; horrida castra: sequuta ẽ.
Venit & agresti capitis Siluanus honore:
Florentes ferulas: & grandia lilia quassans.
Pan deus Arcadiæ uenit. quem uidimus ipsi.

Sanguineis ebuli bacis: minioq; rubentem:
Et quis erit modus inquit? amor nō talia curat.
Nec lachrymis crudelis amor: nec gramina riuis
Nec cytiso: saturantur apes. nec fronde capellæ.
Tristis at ille tamen cantabitis Arcades inquit:
Montibus hæc uestris. soli cantare periti
Arcades. o mihi tum: q̄ molliter ossa quiescent:
Vestra meos olim si fistula dicat amores.
Atq; utinam ex uobis unus: uestriq; fuissem
Aut custos gregis: aut maturæ uinitor uuæ.
Certe siue mihi Phyllis: siue esset Amyntas:
Seu quicunq; furor: quid tū: si fuscus Amyntas?
Et nigræ uiolæ sunt: & uaccinia nigra.
Mecum inter salices lenta sub uite iaceret.
Serta mihi legeret Phyllis. cantaret Amyntas.
Hic gelidi fontes. hic mollia prata Lycori.
Hic nemus. hic ipso tecum consumerer æuo.
Nunc insanus amor: duri me martis in armis:
Tela inter media: atq; aduersos detinet hostes.
Tu procul a patria: nec sit mihi credere tantum.
Alpinas ah dura niues: & frigora rheni
Me sine sola uides. ah te ne frigora lædant.
Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas.
Ibo: & chalcidico quæ sunt mihi condita uersu
Carmina: pastoris Siculi meditabor auena.
Certum est in siluis: inter spelæa ferarum:
Malle pati. tenerisq; meos incidere amores
Arboribus. crescent illæ. crescetis amores.
Interea mixtis lustrabo Menala Nymphis.
Aut acres uenabor apros. non me ulla uetabūt
Frigora: Parthenios canibus circundare saltus.
Iam mihi per rupes uideor: lucosq; sonantes:
Ire: libet Partho torquere Cydonia cornu
Spicula: tanq̄ hæc sit nostri medicina furoris.
Aut deus ille: malis hominum: mitescere discat.
Iam neq; Amadryades rursus: nec carmina nobis
Ipsa placent. ipsæ rursus concedite siluæ.
Non illum nostri possunt mutare labores.

Nec si frigoribus mediis: Hebrumq; bibamus:
Scythonasq; niues hyemis subeamus aquosæ.
Nec si cum moriens alta liberaret in ulmo:
Aethiopum uersemus oues: sub sydere cancri.
Omnia uincit amor. & nos cedamus amori.
Hec sat erit diuæ: uestrum cecinisse poetam.
Dum sedet: & gracili fiscellam texit hibisco.
Pierides: uos hæc facietis maxima Gallo.
Gallo: cuius amor tantum mihi crescit in horas:
Quantum uere nouo: uiridis se subiicit alnus.
Surgamus. solet esse grauis cantantibus umbra.
Iuniperi grauis umbra. nocēt & frugibus umbræ.
Ite domum saturæ: uenit Hesperus: ite capellæ

Quid faciat lætas segetes: quæ sydera seruet
Agricola: ut facilē terram proscindat aratris:
Sæmina quo iacienda modo: cultusq; locorum:
Edocuit: messes magno olim fænore reddi.

Quid faciat lætas segetes: quo sydere terram
Vertere mecenas: ulmisq; adiungere uites.
Conueniat: quæ cura boum: quis cultus: habendo
Sit pecori: atq; apibus quanta experientia parcis:
Hinc canere incipiam. uos o clarissima mundi
Lumina: labentem cælo quæ ducitis annum:
Liber: & alma Ceres: uestro si numine tellus
Chaoniam pingui glandem mutauit arista.
Poculaq; inuentis Acheloia miscuit uuis.
Et uos agrestum præsentia numina Fauni
Ferte simul: Fauniq; pedem: Dryadesq; puellæ:
Munera uestra cano. tuq; o cui prima frementē
Fudit equum: magno tellus percussa tridenti:
Neptunne. & cultor nemorum: cui pinguia Cææ.

Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci.
Ipſe nemuſ liquenſ patrium: ſaltuſq; lycæi
Pan ouium cuſtoſ: tua ſi tibi Menala curæ:
Adſiſ. o Ttegææ fauenſ: oleæq; Minerua
Inuentrix: unciq; puer monſtrator aratri:
Et teneram ab radice ferenſ Siluane cupreſſū:
Diq; deæq; omneſ: ſtudium quibuſ arua tueri:
Quiq; nouaſ alitiſ nō nullo ſemine frugeſ:
Quiq; ſatiſ largum cælo dimittitiſ hymbrem.
Tuq; adeo quem mox: quæ ſint habitura deoꝝ.
Concilia: incertum eſt: urbiſ ne inuiſere Cæſar
Terrarumq; uelis curam: & te maximuſ orbiſ:
Autorem frugum: tempeſtatumq; potentem:
Accipiat: cyngenſ materna tempora myrto:
An deuſ immenſi ueniaſ mariſ: ac tua nautæ
Numina ſola colant: tibi ſeruiat ultima Thile:
Teq; ſibi generum Thetiſ emat omnibuſ undiſ:
Anne nouum tardiſ ſyduſ te menſibuſ addaſ:
Qua locuſ Erigonen: inter: chelaſq; ſequenteſ:
Panditur: ipſe tibi iam brachia cōtrahit ardēſ
Scorpiuſ: & cæli iuſta pluſ parte relinquit:
Quicquid eriſ: nam te nec ſperent tartara regē:
Nec tibi regnandi ueniat tam dira cupido:
Quamuiſ Elyſioſ miretur Grecia campoſ:
Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem.
Da facilem curſū. atq; audacibuſ anime cæptiſ.
Ignaroſq; uiæ: mecum: miſeratuſ agreſteſ:
Ingredere. & uotiſ iam nunc. aſſueſce uocari.
Vere nouo: gelidus caniſ cum montibuſ humor
Liquitur: & cæphyro putriſ ſe glæba reſoluit:
Depreſſo incipiat iam tum mihi tauruſ aratro
Ingemere. & ſulco attrituſ ſplendeſcere uomer.
Ipſa segeſ demum uotiſ reſpondet auari
Agricole: biſ quæ ſolem: biſ frigora: ſenſit.
Illiuſ immenſæ ruperunt horrea meſſeſ.
Ac priuſ ignotum ferro q̄ ſcindimuſ æquor:
Ventoſ: & uarium cæli prædiſcere morem:
Cura ſit. ac patrioſ cultuſ: habituſq; locorum.

Et quid quæq; ferat regio. quid quæq; recuset.
Hic segetes. illic ueniunt felicius uuæ.
Arborei fætus alibi atq; iniussa uirescunt
Gramina. nõ ne uides croceos ut Thmolus odores:
India mittit ebur: molles sua tura Sabei?
At chalybes nudi ferrum. uirosaq; Pontus
Castorea. Heliadum palmas Epiros equarum.
Continuo has leges: æternaq; federa: certis
Imposuit natura locis. quo tempore primum
Deucalion: uacuum lapides iactauit in orbem.
Vnde homines nati: durum genus. ergo age terræ
Pingue solum: primis ex templo a mensibus anni
Fortes inuertant tauri. glebasq; iacentes
Puluerulenta coquat maturis solibus æstas.
At si non fuerit tellus fæcunda: sub ipsum
Arcturum: tenui sat erit suspendere sulco.
Illic officiant lætis ne frugibus herbæ.
Hic sterilem exiguus ne deserat humor arenam.
Alternis idem tonsas cessare nouales:
Et segnem patiere situ durescere campum.
Aut ibi flaua seres: mutato sydere: farra:
Vnde prius lætum: siliqua quassante legumen:
Aut tenuis fætus uiciæ: tristisq; lupini:
Sustuleris: fragiles calamos. siluamq; sonantem.
Vrit enim lini campum seges. urit auenæ.
Vrunt lethæo perfusa papauera somno.
Sed tamen alternis facilis labor. arida tantum
Ne saturare fimo pingui: pudeat sola. ne ue
Effectos cinerem in mundum iactare per agros.
Sic quoq; mutatis requiescunt fœtibus arua.
Nec nulla interea est inarate gratia terræ.
Sæpe etiam steriles incendere profuit agros.
Atq; leuem stipulam crepitantibus urere flãmis.
Siue inde occultas uires: & pabula terræ
Pinguia concipiunt. siue illis omne per ignem
Excoquitur uitium. atq; exudat inutilis humor.
Seu pluris calor ille uias: & cæca relaxat
Spiramenta nouas ueniat qua succus in herbas.

Seu durat magis. & uenas astringit hiantes.
Ne tenues pluuie: rapidi ue potentia solis
Acrior aut boreæ penetrabile frigus adurat.
Multũ adeo rastris glæbas qui frangit inertes:
Vimineasq; trahit crates iuuat arua. neq; illum
Flaua ceres alto nequicq̃ spectat olympo.
Et qui procisso quæ suscitat æquore: terga:
Rursus in obliquum uersu perrumpit aratro:
Exercetq; frequens tellurem: atq; imperat aruis.
Humida solstitia: atq; hyemes orate serenas
Agricolæ. hyberno lætissima puluere ferra.
Lætus ager. nullo tantum Semesia cultu
Iactat: & ipsa suas mirantur Gargara messes.
Quid dicam: iacto qui sæmine: cominus arua
Insequitur? cumulosq; ruit male pinguis arenæ?
Deinde satis fluuium inducit: riuosq; sequentes?
Et cum exustus ager morientibus æstuat herbis:
Ecce supercilio cliuosi tramitis: undam
E icit: illa cadens raucum per læuia murmur
Saxa ciet. scatebrisq; arentia temperat arua.
Quid: qui ne grauidis procumbat culmus aristis:
Luxuriem segetum tenera depascit in herba?
Cumprimum sulcos æquant sata: quiq; paludis
Collectum humorem: bibula deducit harena?
Presertim incertis si mensibus amnis abundans
Exit: & obducto late tenet omnia limo.
Vnde cauæ tepido sudant humore lacunæ.
Nec tamẽ hæc cum sint: hominũq; boũq; labores
Versando terram experti: nihil improbus anser:
Strymoniæq; grues: & amaris intiba fibris
Officiunt: aut umbra nocet: pater ipse: colendi
Haud facilem esse uiam uoluit. primusq; ꝑ artem
Mouit agros: curis acuens mortalia corda.
Nec torpere graui: passus sua regna ueterno.
Ante Iouem nulli subigebant arua coloni.
Nec signare quidem: aut partiri limite campum
Fas erat. in medium quærebant. ipsaq; tellus
Omnia liberius: nullo poscente ferebat.

Ipſe malum uiruſ ſerpentibuſ addidit atriſ.
Predariq; lupoſ iuſſit. pontumq; moueri.
Mellaq; decuſſit foliiſ. ignemq; remouit.
Et paſſim riuiſ currentia uina repreſſit.
Vt uariaſ uſuſ meditando excuderet arteſ.
Paulatim: & ſulciſ frumenti quæreret herbam.
Et ſiliciſ uenis abſtruſum excuderet ignem.
Tunc alnoſ primum fluuii ſenſere cauataſ.
Nauita tum ſtelliſ numeroſ: & nomina fecit.
Pleiadaſ: Hyadaſ: claramq; Lycaoniſ Arcton:
Tum laqueiſ captare feraſ: & fallere uiſco
Inuentum. & magnoſ canibuſ circundare ſaltuſ.
Atq; aliuſ funda latum iam uerberat amnem:
Alta petenſ. pelagoq; aliuſ trahit humida lina.
Tum ferri rigor: atq; argute lamina ſerræ:
Nam primi cuneiſ ſcindebant fiſſile lignum.
Tum uariæ uenere arteſ. labor omnia uincit
Improbuſ. & duriſ urgenſ in rebuſ egeſtaſ.
Prima Ceres ferro mortaleſ uertere terram:
Inſtituit. cum iam glandeſ: atq; arbuta: ſacræ
Deficerent ſiluæ: & uictum Dodona negaret
Mox & frumentiſ labor additus. ut mala culmoſ
Eſſet rubigo. ſegniſq; horreret in aruiſ
Cardiniſ. intereunt ſegeteſ. ſubit aſpera ſilua:
Lappæq;. tribuliq;. interq; nitentia culta:
Infelix lolium: & ſterileſ dominantur auenæ.
Quod niſi & aſſiduiſ terram inſectabere raſtriſ:
Et ſonitu terrebiſ aueſ: & ruriſ opaci.
Ealce premeſ umbraſ: uotiſq; uocaueriſ hymbrẽ:
Heu magnum alteriuſ fruſtra ſpectabiſ aceruum.
Concuſſaq; famem in ſiluiſ ſolabere quercu.
Dicendum & quæ ſint duriſ agreſtibuſ arma.
Quiſ ſine nec potuere ſeri: nec ſurgere meſſeſ.
Vomiſ: & inflexi primum graue robur aratri
Tardaq; Eleuſinæ matriſ uoluentia plauſtra.
Tribulaq;: trahæq; & iniquo pondere raſtra.
Virgea preterea celei: uiliſq; ſuppellex:
Arbuteæ crateſ: & myſtica uannuſ Iacchi.

Omnia quæ multo ante memor prouiſa reponeſ:
Si te digna manet diuini gloria ruriſ.
Continuo in ſiluiſ magna ui flexa domatur
In burim. & curui formam accipit ulmuſ aratri.
Huic a ſtirpe pedeſ temo protentuſ in octo:
Binæ aureſ: duplici aptantur dentalia dorſo.
Cæditur & tilia ante iugo leuiſ. altaq; faguſ.
Stiuaq;: quæ curruſ a tergo torqueat imoſ.
Et ſuſpenſa fociſ exploræt robora fumuſ.
Poſſum multa tibi ueterum precepta referre:
Ni refugiſ. tenuiſq; pudet cognoſcere curaſ.
Area cum primũ ingenti eſt æquanda cylindro
Et uertenda manu. & cræta ſolidanda tenaci.
Ne ſubeant herbæ. neu puluere uicta fatiſca.
Tum uariæ illudunt pæſteſ. ſæpe exiguuſ muſ
Sub terriſ poſuitq; domoſ. atq; horrea fecit.
Aut oculiſ capti: fodere cubilia talpæ.
Inuentuſq; cauiſ bufo. & quæ plurima terræ
Monſtra ferunt. populatq; ingentẽ ferriſ aceruũ
Curculio. atq; inopi metuenſ formica ſenectæ.
Contemplator item: cũ ſe nux plurima ſiluiſ
Induet in florem: & ramoſ curuabit olenteſ:
Si ſuperant fetuſ: pariter frumenta ſequentur.
Magnaq; cum magno ueniet tritura calore.
At ſi luxuria foliorum exuberat umbra:
Nequicq̃ pingueſ paleæ teret area culmoſ.
Sæmina uidi equidem multoſ medicare ſerenteſ.
Et nitro priuſ: & nigra perfundere amurca.
Grandior ut fætuſ ſiliquiſ fallacibuſ eſſet.
Et q̃uiſ igni exiguo properata maderent:
Vidi lecta diu: & multo ſpectata labore:
Degenerare tamen: ni uiſ humana: quot anniſ
Maxima quæq; manu legeret. ſic omnia fatiſ
In peiuſ ruere. & retro ſublapſa referri
Non aliter: q̃ qui aduerſo uix flumine lembum
Remigiuſ ſubigit: ſi brachia forte remiſit:
Atq; illum in præcepſ prono rapit alueuſ amne.
Preterea tam ſunt arcturi ſydera nobiſ:

Hædorumq; dieſ: ſeruandi: & luciduſ anguiſ:
Quam quibuſ in patriã uentoſa p æquora uectiſ:
Pontuſ: & oſtriferi fauceſ tentantur Abydi.
Libra die: ſomniq; pareſ ubi fecerit horaſ:
Et medium luci: atq; umbriſ iam diuidit orbem:
Exercete uiri tauroſ. ſerite hordea campiſ.
Vſq; ſub extremum brumæ intractabiliſ hymbrẽ.
Nec non & lini ſegetem: & cereale papauer:
Tẽpuſ humo tegere. & iã dudũ incumbere raſtriſ:
Dum ſicca tellure licet. dum nubila pendent.
Vere fabiſ ſatio: tum te quoq; medica putreſ
Accipiunt ſulci. & milio uenit annua cura.
Candiduſ auratiſ: aperit cum cornibuſ annum
Tauruſ. & aduerſo cedenſ caniſ occidit aſtro.
At ſi triticeam in meſſem: robuſtaq; ferra:
Exercebiſ humum: ſoliſq; inſtabiſ ariſtiſ:
Ante tibi æoæ Atlantideſ abſcondantur:
Gnoſiaq; ardentiſ decedat ſtella coronæ:
Debita q̃ ſulcaſ committaſ ſæmina: q̃ q;
Innitæ prepereſ anni ſpem credere terræ.
Multi ante occaſum Maie cæpere. ſed illoſ
Expectata ſegeſ uaniſ eluſit auenis.
Si uero uiciamq; fereſ: uilemq; phaſelum:
Nec Peluſiacæ curam aſpernabere lentiſ:
Haud obſcura cadenſ mittet tibi ſigna Booteſ
Incipe. & ad mediaſ ſæmentem extende pruinaſ.
Idcirco certiſ dimenſum partibuſ orbem:
Per duodena regit mundi ſol aureuſ aſtra.
Quinq; tenent cælũ Zonæ quarum una coruſco
Semp ſole rubenſ: & torrida ſemper ab igni eſt
Quam circum: extremæ dextra: læuaq; trahunt̃:
Cærulea glaciæ concretæ. atq; hymbribuſ atriſ
Haſ inter: mediamq; duæ mortalibuſ ægriſ:
Munere cõceſſe diuum. & uia ſecta per ambaſ:
Obliquuſ qua ſe ſignorum uerteret ordo.
Munduſ ut ad Scythiã: Rhiphæaſq; arduuſ arceſ
Conſurgit: premitur Libyæ deuexuſ in auſtroſ:
Hic uertex. nobiſ ſemper ſublimiſ: at illum

Sub pedibus Styx atra uidet manesq; profundi.
Maximus hic flexu sinnoso elabitur Anguis:
Circum: perq; duas: in morem fluminis: Arctos.
Arctos: Oceani metuentes æquore tingi.
Illic ut perhibent: aut intempesta silet nox:
Semper: & obtenta densentur nocte tenebræ.
Aut redit a nobis Aurora. diemq; reducit.
Nosq; ubi primus equis oriens afflauit anhelis:
Illic sera rubens accedit lumina Vesper:
Hinc tempestates dubio prædiscere cælo
Possumus: hinc messisq; diem: tempusq; serendi.
Et quando infidum remis impellere marmor
Conueniat. quando armatas deducere classes.
Aut tempestiuam siluis euertere Pinum.
Nec frustra signorum obitus speculamur. & ortus.
Temporibusq; parem diuersis quattuor annum
Frigidus agricolam siquando continet hymber:
Multa forēt: quæ mox cælo properanda sereno:
Maturare datur. durum procudit arator
Vomeris obtusi dentem. cauat arbore lyntres.
Aut pecori signū: aut numeros impressit aceruis.
Exacuunt alii uallos. furcasq; bicornes:
Atq; Amerina parant lente retinacula uiti.
Nunc facilis Rubea texatur fiscina uirga.
Nunc torrete igni fruges. nunc frangite saxo.
Quippe etiam festis quædam exercere diebus
Fas: & iura sinunt. riuos deducere: nulla
Relligio uetuit. segeti prætendere sæpem.
Insidias auibus moliri. incendere uepres.
Balantumq; gregem fluuio mersare salubri
Sæpe oleo tardi costas agitator aselli
Vilibus aut onerat pomis. lapidemq; reuertens
Incussum: aut atræ massam picis urbe reportat.
Ipsa dies alios alio dedit ordine luna:
Felices operum. quintam fuge. pallidus Orcus.
Eumenidesq; satæ. tum partu terra nephando
Coeumq; Laphitumq; creat. sæuumq; Typhæa
Et coniuratos cælum rescindere fratres.

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam.
Scilicet atq; Osse frondosū inuoluere Olympū.
Ter pater extructos disiecit fulmine montes.
Septima post decimam felix. & ponere uites.
Et prensos domitare boues. & licia telæ.
Addere: noua fugæ melior. contraria furtis.
Multa adeo melius gelida se nocte dedere.
Aut cum sole nouo terras irrorat æous.
Nocte leues melius stipulæ nocte arida prata
Tondentur. noctis lentus non deficit humor.
Et quidam særos hyberni ad luminis ignes.
Peruigilat. ferroq; faces inspicat acuto.
Interea longum cantu solata laborem
Arguto coniunx percurrit pectine telas.
Aut dulcis musti uulcano decoquit humorem
Et foliis undam tepidi despumat aheni.
At rubicunda Ceres medio succiditur æstu.
Et medio tostas æstu terit area fruges.
Nudus ara. sere nudus. hyems ignaua colono.
Frigoribus parto agricolæ: plerunq; fruuntur.
Mutuaq; inter se læti conuiuia curant.
Inuitat genialis hyems. curasq; resoluit.
Ceu præsse cum iam portum tetigere carinæ:
Puppibus & læti nautæ imposuere coronas.
Sed tamē & quernas glandes: tūc stringere tēpus.
Et lauri bacas. oleamq;. cruentaq; myrta.
Tunc gruibus pedicas: & retia ponere ceruis.
Auritosq; sequi lepores. tum figere damas:
Stuppea torquentem balearis uerbera fundæ:
Cum nix alta iacet. glaciē cum flumina trudūt.
Quid tempestates autumni: & sydera dicam?
Atq; ubi iam: breuiorq; dies: & mollior æstas?
Que uigilanda uiris. uel cū ruit hymbriferū uer?
Spicea iam campis cum messis inhorruit. & cum
Frumenta in uiridi stipula lactentia turgent?
Sæpe ego cum flauis messorem induceret aruis
Agricola: & fragili iam stringeret hordea culmo:
Omnia uentorum concurrere prælia uidi.

Que grauidam late segetem: a radicibus imis
Sublime expulsam eruerent. ita turbine nigro
Ferret hyems: culmumq; leuem: stipulasq; sonãtes.
Sæpe etiam immensum cælo uenit agmẽ aquarũ
Et fædã glomerant tempestatẽ hymbribus atris:
Collectæ ex alto nubes. ruit arduus æther.
Et pluuia ingenti sata læta: boumq; labores
Diluit. implentur fossæ. & caua flumina crescũt
Cum sonitu. feruetq; fretis spirantibus æquor.
Ipse pater media nimborum in nocte corusca:
Fulmina molitur dextra: quo maxima motu
Terra tremit. fugere feræ. & mortalia corda
Per gentes humilis strauit pauor. ille flagranti
Aut athon: aut rhodopen. aut alta ceraunia: telo
Deiicit. ingeminant austri. & densissimus hymber.
Nunc nemora ingenti uento: nũc littora plangũt.
Hæc metuens: cæli menses: & sydera serua.
Frigida Saturni quo sese stella receptet.
Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbes.
Inprimis uenerare deos. atq; annua magnæ
Sacra refer Cereri: lætis operatus in herbis
Extremæ sub casu hyemis. iam uere sereno.
Tunc agni pingues. & tunc mollissima uina.
Tunc somni dulces. densæq; in montibus umbræ
Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret.
Cui tu lacte fauos: & miti dilue baccho.
Terq; nouas circum felix eat hostia fruges.
Omnis quã chorus: & socii comitentur ouantes.
Et Cererem clamore uocent: in tecta neq; ante
Falcem maturis quisq̃ subponat aristis:
Quam Cereri torta redimitus tempora quercu:
Det motus incompositos. & carmina dicat.
Atq; hæc. ut certis possimus discere signis:
Aestusq; pluuiasq;: & agentes frigora uentos:
Ipse pater statuit: quid menstrua luna moneret.
Quo signo caderent austri. quod sæpe uidẽtes
Agricolæ: propius stabulis: armenta tenerent.
Continuo uentis surgentibus: aut freta ponti

Incipiunt agitata tumeſcere: & ariduſ altiſ
Montibuſ audiri fragor: aut reſonantia longe
Littora miſceri. & nemoꝝ increbreſcere murmur.
Iam ſibi tum curuiſ male temperat unda carinis
Cum medio celereſ reuoluant ex æquore mergi.
Clamoremq; ferunt ad littora. cunq; marinæ
In ſicco ludunt fulicæ. notaſq; paludeſ
Deſerit. atq; altam ſupra uolat ardea nubem.
Sæpe etiam ſtellaſ uento impendente: uidebiſ
Præcipiteſ cælo labi. noctiſq; per umbraſ
Flammarum longoſ a tergo albeſcere tractuſ.
Sæpe leuem paleā. & frondeſ uolitare caducaſ.
Aut ſumma nanteſ in aqua colludere plumaſ.
At boreæ de parte truciſ cum fulminat: & cum
Euriq; zephyriq; tonat domuſ: omnia pleniſ
Rura natant foſſiſ. atq; omniſ nauita ponto
Humida uela legit. nunq̄ imprudētibuſ hymber
Offuit. aut illum ſurgentem. uallibuſ imiſ
Aeriæ fugere grueſ. aut buccula cælum
Suſpicienſ: patuliſ captauit naribuſ auraſ.
Aut arguta lacuſ circumuolitauit hirundo.
Et ueterem in limo ranæ cecinere querelam.
Sæpiuſ & tectiſ penetralibuſ extulit oua
Anguſtum formica terenſ iter. & bibit ingenſ
Arquuſ. & e paſtu decedenſ agmine magno
Coruorum increpuit denſiſ exercituſ aliſ.
Iam uariaſ pelagi uolucreſ: & quæ Aſia circum
Dulcibuſ in ſtagniſ rimantur prata Cayſtri:
Certatim largoſ humeriſ infundere roreſ:
Nūc caput obiectare fretiſ: nūc currere in undaſ:
Et ſtudio incaſſum uideaſ geſtire lauandi.
Tum cornix plena pluuiā uocat improba uoce.
Et ſola in ſicca ſecum ſpatiatur harena.
Nec nocturna quidem carpenteſ penſa puellæ
Neſciuere hyemem: teſta cum ardente: uiderent
Scintillare oleum. & putreſ concreſcere fungoſ.
Nec minuſ ex hymbri ſoleſ: & aperta ſerena
Proſpicere: & certiſ poteriſ cognoſcere ſigniſ.

Nam neq; tum stellis acies obtusa uidetur.
Nec fratris radiis obnoxia surgere luna.
Tenuia nec lanæ per cælum uellera ferri.
Non tepide ad solem pennas in littore pandunt
Dilecte Thetidi Halciones.non ore solutos
Immundi meminere sues iactare maniplos.
At nebulæ magis ima petunt.campoq; recumbũt.
Solis & occasum seruans de culmine summo:
Nequicq̃ seros exercet noctua cantus.
Apparet liquido sublimis in aere Nisus.
Et pro purpureo penas dat Scylla capillo.
Quacunq; illa leuem fugiens secat æthera pennis.
Ecce inimicus atrox magno stridore per auras
Insequitur Nisus.qua se fert Nisus ad auras
Illa leue fugiens raptim secat æthera pennis.
Tum liquidas corui:presso ter gutture:uoces
Aut quater ingeminant:& sepe cubilibus altis
Nescio qua:præter solitum dulcedine læti:
Inter se foliis strepitant:iuuat hymbribus actis
Progeniem paruam:dulcesq; reuisere nidos.
Haud equidem credo:quia sit diuinitus illis
Ingenium:aut rerum fato:prudentia maior.
Verum ubi tempestas:& cæli mobilis humor
Mutauere uias:& Iupiter humidus austris
Denset:erant quæ rara mõ:& quæ densa:relaxat:
Vertuntur species animorum.& pectora motus
Nunc alios:alios dum nubila uentus agebat:
Concipiunt.hinc ille auium concentus in agris.
Et lætæ pecudes.& ouantes gutture corui.
Si uero solem ad rapidum lunasq; sequentes
Ordine respicies:nunq̃ te crastina fallet
Hora.nec insidiis noctis capiere serenæ
Luna reuertentes cum primum colligit ignes:
Si nigrum obscuro conprehenderit aera cornu:
Maximus agricolis:pelagoq; parabitur hymber.
At si uirgineum suffuderit ore ruborem:
Ventus erit.uento semper rubet aurea Phæbe.
Sin ortu in quarto.nanq; is certissimus autor.

Pura: nec obtuſiſ per cælum cornibuſ ibit
Totuſ & ille dieſ: & qui naſcentur ab illo:
Exactum ad menſem pluuia: uentiſq; carebunt.
Votaq; ſeruati ſoluent in littore nautæ:
Glauco. & Panopeæ & Inoo Melicertæ.
Sol quoq; & exorienſ: & cũ ſe condet in undaſ:
Signa dabit. ſolem certiſſima ſigna ſequentur:
Et quæ mane refert. & quæ ſurgentibuſ aſtriſ.
Ille ubi naſcentem maculiſ uariauerit ortum:
Condituſ in nubem: medioq; refugerit orbe
Suſpecti tibi ſint hymbreſ. nanq; urget ab alto
Arboribuſq; ſatiſq; notuſ: pecoriq; ſiniſter.
Aut ubi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe
Diuerſi rumpent radii. aut ubi pallida ſurgit
Titoni croceum linquenſ Aurora cubile.
Heu male tum miteſ defēdet pampinuſ uuaſ:
Tam multa in tectiſ crepitãſ ſalit horrida grãdo.
Hoc etiam e menſo cum iam decedet olympo:
Profuerit meminiſſe magiſ. nam ſæpe uidemuſ
Ipſiuſ in uultu: uarioſ errare coloreſ.
Ceruleuſ pluuiam denuntiat. igneuſ euroſ.
Sin maculæ incipient rutilo miſcerier igni:
Omnia tunc pariter uento: nimbiſq; uidebiſ
Feruere. non illa quiſq̃ me nocte per altum
Ire: nec a terra moneat conuellere funem.
At ſi cum referetq; diem: condetq; relatum
Luciduſ orbiſ erit: fruſtra terrebere nimbiſ.
Et claro ſiluaſ cerneſ aquilone moueri.
Deniq; quid ueſper ſæruſ uehat: unde ſerenaſ
Ventuſ agat nubeſ: quid concitet humiduſ auſter
Sol tibi ſigna dabit. ſolem quiſ dicere falſum
Audeat? ille etiam cæcoſ inſtare tumultuſ:
Sepe monet. fraudēq; & operta tumeſcere bella.
Ille etiam extincto miſeratuſ Ceſare Romam
Cum caput obſcura nitidum ferugine texit.
Impiaq; eternam timuerunt ſæcula noctem.
Tēpore quanq̃ illo. telluſ quoq; & æquora pōti:
Obſcæniq; caneſ: importuneq; uolucreſ

Signa dabāt. quotiēs cyclopū efferuere in agros
Vidimus undantem ruptis fornacibus Aetnam
Flammarumq; globos: liquefactaq; uoluere saxa?
Armorum sonitum toto Germania cælo
Audiit. insolitis tremuerunt motibus alpes.
Vox quoq; per lucos uulgo exaudita silentes
Ingens: & simulacra modis pallentia miris
Visa: sub obscurum noctis pecudesq; locutæ
Infandum. sistunt amnes. terræq; dehiscunt.
Et mæstū illachrymat templis ebur. aeraq; sudāt.
Proluit insano contorquens uertice siluas
Fluuiorum rex Eridanus. camposq; per omnis
Cum stabulis armenta tulit. nec tempore eodem
Tristibus aut extis fibræ apparere minaces
Aut puteis manare cruor cessauit. & alte
Per noctem resonare: lupis ululantibus: urbes.
Non alias cælo ceciderunt plura sereno
Fulgura. nec diri totiens arsere Cometæ
Ergo inter sese paribus concurrere telis:
Romanas acies iterum uidere Philippi.
Nec fuit indignum superis: bis sanguine nostro
Emathiā: & latos Hemi pinguescere campos.
Scilicet & tempus ueniet: cum finibus illis
Agricola incuruo terram molitus aratro:
Exæsa inueniet scabra rubigine pila.
Aut grauibus rastris galeas pulsabit inanes.
Grandiaq; effossis mirabitur ossa sepulchris.
Dii patrii indigetes: & Romule Væstaq; mater:
Quæ Tuscū Tybrim & Romana palatia seruas:
Hunc saltem euerso Iuuenem succurrere sæclo:
Ne prohibete. satis iampridem sanguine nostro
Laomedonteæ luimus periuria Troiæ.
Iam pridem nobis cæli te regia Cesar
Inuidet. atq; hominū queritur curare triūphos
Quippe ubi fas uersū: atq; nephas. tot bella ꝑ orbē
Tam multæ scelerum facies. non ullus aratro
Dignus honos. squalent abductis arua colonis.
Et curue rigidum falces conflantur in ensem.

Hinc mouet Euphrates: illic Germania: bellum.
Vicinæ ruptis inter se legibus: urbes
Arma ferunt. sæuit toto Mars impius orbe.
Vt cum carceribus sese effudere quadrigæ
Addunt se in spatia. & frustra retinacula tendēs:
Fertur equis auriga. neq; audit currus habenas.

Actenus aruoꝝ cultus: & sydera cæli:
Pampineas canit ille comas. collesq; uirētis.
Descriptasq; locis uites. & dona lyæi.
Atq; oleæ. ramos: pomorum ex ordine lætos.

HActenus aruorum cultus:
& sydera cæli.
Hunc te Bacche canam.
nec non siluestria tecum
Virgulta. & prolem
tarde crescentis oliuæ.
Huc pater o Lenææ.
tuis hic omnia plena
Muneribus. tibi pampineo grauidus autumno
Floret ager. spumat plenis uindemia labris.
Huc pater o Lenææ ueni. nudataq; musto
Tinge nouo mecum direptis crura coturnis.
Principio arboribus uaria est natura creandis.
Nanq; aliæ nullis hominum cogentibus: ipsæ
Sponte sua ueniunt. camposq; & flumina late
Curua tenent. ut molle siler. lentæq; genestæ.
Populus. & glauca canentia fronde salicta.
Pars autem posito surgunt de sæmine. ut altæ
Castanee. nemorumq; Ioui: quæ maxima frondet
Esculus. atq; habitæ Grais oracula: quercus.
Pullulat a radice aliis densissima silua.
Vt cerasis. ulmisq; etiam Parnasia laurus
Parua sub ingenti matris se subiicit umbra.
Hos natura modos primum dedit. his genus omne
Siluarum: fruticumq; uiret. nemorumq; sacroꝝ.
Sunt alii: quos ipse uia sibi repperit usus.

Hic plantas tenero abscindens de corpore matrũ
Deposuit sulcis. hic stirpes obruit aruo.
Quadrifidasq; sudes. & acuto robore uallos.
Siluarumq; aliæ pressos propaginis arcus
Expectant. & uiua sua plantaria terra.
Nil radicis egent aliæ. summumq; putator
Haud dubitat terræ referens mandare cacumẽ.
Quin & caudicibus sectis: mirabile dictu:
Truditur e sicco radix oleagina ligno.
Et sæpe alterius ramos impune uidemus
Vertere in alternis. mutatamq; insita mala
Ferre pirum. & prunis lapidosa rubescere corna.
Quare agite o proprios generatim discite cultus
Agricolæ. fructusq; feros mollite colendo.
Neu segnes iaceant terre iuuat Ismara Baccho
Conserere. atq; olea magnum uestire Taburnum.
Tuq; ades: incæptumq; una decurre laborem
O decus: o famæ merito pars maxima nostræ
Mecenas. pelagoq; uolans da uela patenti.
Non ego cuncta meis amplecti uersibus opto.
Non mihi si linguæ centum sint: oraq; centum:
Ferrea uox. ades & primi lege littoris oram.
In manibus terræ. non hic te carmine ficto:
Atq; per ambages: & longa exorsa: tenebo.
Sponte sua quæ se tollunt in luminis auras
Infecunda quidem: sed læta & fortia surgunt.
Quippe solo natura sub est. tamẽ hæc quoq; siquis
Inserat: aut scrobibus mandet mutata subactis:
Exuerint siluestrem animum: cultuq; frequenti
In quascunq; uoces artes: haud tarda sequentur.
Nec non & sterilis quæ stirpibus exit ab imis:
Hoc faciet: uacuos si sit digesta per agros.
Nunc altæ frondes: & rami matris opacant.
Crescentiq; adimunt fætus. uruntq; ferentem.
Nam quæ seminibus iactis se substulit arbor
Tarda uenit. seris factura nepotibus umbram.
Pomaq; degenerant succos oblita priores.
Et turpes auibus prædam: fert uua racemos.

Scilicet omnibus ē labor impendendus. & omnes
Cogendæ in sulcum: ac multa mercede domandæ.
Sed truncis olee melius: propagine uites:
Respondent. solido Paphiæ de robore myrtus.
Plantis & duræ coryli nascuntur. & ingens
Fraxinus. Herculeæq; arbos frondosa coronæ.
Chaoniiq; patris grandes. etiam ardua palma
Nascitur. & casus abies uisura marinos.
Inseritur uero ex fætu nucis: arbuta horrida
Et steriles platani: malos gessere ualentes.
Castaneæ fagos: ornusq; incanduit albo
Flore piri. glandemq; sues fregere sub ulmis.
Nec modus inserere: atq; oculos imponere: simplex.
Nam qua se medio trudunt de cortice gemmæ
Et tenues rumpunt tunicas: angustus in ipso
Fit nodo sinus. huc aliena ex arbore germen
Includunt. udoq; docent inolescere libro.
Aut rursum enodes trunci resecantur & alte
Finditur in solidum cuneis uia. deinde feraces
Plante immittuntur. nec longū tempus: & ingens
Exiit ad cælum: ramis felicibus: arbos.
Miraturq; nouas frondes. & non sua poma.
Preterea genus haud unum: nec fortibus ulmis.
Nec salici. lotoq;. nec ideis cyparissis.
Nec pingues imam in faciem nascuntur oliuæ.
Orchades. & radii. & amara pausia baca.
Pomaq; & Alcinoi siluæ. nec surculus idem
Crustumiis: Syriisq; piris: grauibusq; uolemis.
Non eadem arboribus pendet uindemia nostris:
Quam Methymæo carpit de palmite Lesbos.
Sunt Tasie uites. sunt & Mareotides albæ.
Pinguibus hæ terris habiles. leuioribus illæ.
Et passo Psythia utilior. tenuisq; lagæos
Tentatura pedes olim. uincturaq; linguam.
Purpureæ: preciæq;. & quo te carmine dicam
Rhetica. nec cellis ideo contende Falernis.
Sunt & Aminææ uites: firmissima uina.
Thimolus assurgit quibus. & rex ipse Phaneus.

Argitisq; minor. cui non certauerit ulla:
Aut tantum fluere. aut totidem durare ꝑ annos.
Non ego te mensis: & dis accepta secundis:
Transierim Rhodia. & tumidis Bumaste racemis.
Sed neq; q̃ multæ species: nec nomina quæ sint:
Est numerus. neq; enī numero cōp̄hendere refert.
Quem qui scire uelit: Libyci uelit æquoris idem
Discere: q̃ multæ zephyro turbentur harenæ.
Aut ubi nauigiis uiolentior incidit eurus:
Nosse: quot Ionii ueniant ad littora fluctus.
Nec uero terræ ferre omnes omnia possunt.
Fluminibus salices: crassisq; paludibus alni
Nascuntur. steriles saxosis montibus orni.
Littora myrtetis lætissima. deniq; apertos
Bacchus amat colles. aquilonem & frigora taxi.
Aspice & extremis domitum cultoribus orbem.
Eoasq; domos Arabum. pictosq; Gelonos.
Diuisæ arboribus patriæ. sola India nigrum
Fert hebenum. solis est turea uirga Sabeis.
Quid tibi odorato referam sudantia ligno
Balsamaq; : & bacas semp̄ frondentis acanthi?
Quid nemora Aethiopum: molli canentia lana?
Velleraq; ut foliis depectant tenuia Særes?
Aut quos oceano propior gerit India lucos?
Extremi sinus orbis. ubi aera uincere summum
Arboris: haud ullæ iactu potuere sagittæ.
Et gens illa quidem sūptis non tarda pharetris.
Media fert tristes succos. tardumq; soporem
Felicis mali. quo non præsentius ullum
Auxilium uenit: ac membris agit atra uenena:
Pocula si quando sæuæ infecere nouercæ.
Miscueruntq; herbas. & non innoxia uerba.
Ipsa ingens arbos. faciemq; simillima lauro.
Et si non alium late iactaret odorem:
Laurus erat. folia haud ullis labentia uentis:
Flos apprima tenax. animas & olentia Medi
Ora fouent illo. & senibus medicantur anhelis.
Sed neq; Medorum siluæ: ditissima terra:

Nec pulcher Ganges: atq; auro turbidus Hermus
Laudibus Italiæ certent. non Bactra. neq; Indi.
Totaq; turiferis Panchaia pinguis harenis.
Hæc loca non tauri spirantes naribus ignem
Inuertere: satis immanis dentibus hydri.
Nec galeis: densisq; uirum seges horruit hastis.
Sed grauidæ fruges: & bacchi massicus humor
Impleuere. tenent oleæq; armentaq; læta.
Hinc bellator equus campo sese arduus infert.
Hinc albi Clitumne greges: & maxima taurus
Victima sæpe tuo perfusi flumine sacro
Romanos ad templa deum duxere triumphos.
Hic uer assiduum. atq; alienis mensibus æstas.
Bis grauidæ pecudes. bis pomis utilis arbos.
At rapidæ tigres absunt. & sæua leonum
Sæmina: nec miseros fallunt aconita legentes.
Nec rapit immensos orbes per humũ: neq; tanto
Squameus in spiram tractu se colligit anguis.
Adde tot egregias urbes. operumq; laborem.
Tot congesta manu præruptis oppida saxis.
Fluminaq; antiquos subter labentia muros.
An mare quod supra memorem? qđ q; abluit infra?
An ne lacus tantos? te Lari maxime? teq;
Fluctibus & fremitu assurgens Benace marino?
An memorem portus? Lucrinoq; addita claustra?
Atq; indignatum magnis stridoribus æquor?
Iulia qua ponto longe sonat unda refuso.
Tyrrhenusq; fretis immittitur æstus auernis.
Hec eadem argenti riuos: ærisq; metalla
Ostendit uenis. atq; auro plurima fluxit.
Hæc genus acre uirũ. Marsos: pubemq; Sabellã.
Assuetumq; malo Ligurem. Volscosq; uerutos.
Extulit hec Decios. Marios. magnosq; Camillos.
Scipiadas duros bello. & te maxime Cesar:
Qui nunc extremis Asiæ iam uictor in oris
Imbellem auertis Romanis arcibus Indum
Salue magna parens frugum: Saturnia tellus
Magna uirum. tibi res antiquæ laudis: & artis

Ingredior: sanctos ausus recludere fontes.
Ascreumq; cano Romana per oppida carmen.
Nunc locus aruorum ingeniis. quæ robora cuiq;.
Quis color. aut quæ sit rebus natura ferendis.
Difficiles primum terræ: collesq; maligni:
Tenuis ubi argilla: & dumosus calculus aruis:
Palladia gaudent silua: uiuacis oliuæ.
Indicio est tractu surgens oleaster eodem
Plurimus. & strati baccis siluestribus agri.
At quæ pinguis humus: dulciq; uligine læta:
Quiq; frequens herbis: & fertilis ubere campus:
Qualem sæpe caua montis conualle solemus
Despicere. huc summis liquuntur rupibus amnes.
Felicemq; trahunt limum. quiq; æditus austro.
Et filicem curuis inuisam pascit aratris.
Hic tibi præualidas olim: multoq; fluentes
Sufficiet baccho uites. hic fertilis uuæ.
Hic laticis. qualem pateris libamus: & auro.
Inflauit cum pinguis ebur tyrrhenus ad aras.
Lancibus: & pandis fumantia reddimus exta.
Sin armenta magis studium: uitulosq; tueri:
Aut fetus ouium: aut urentis culta capellas:
Saltus: & saturi petito longinqua Tarenti.
Et qualem infelix amisit Mantua campum.
Pascentem herboso niueos in flumine cygnos.
Non liquidi gregibus fontes. non gramina desunt.
Et quantum longis carpent armenta diebus:
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.
Nigra fere: & presso pinguis sub uomere terra:
Et cui putre solum: namq; hoc imitamur arando:
Optima frumentis. non ullo ex æquore cernes
Plura domum tardis decedere plaustra iuuencis.
Aut unde iratus siluam deuexit arator.
Et nemora euertit multos ignaua per annos.
Antiquasq; domos auium: cum stirpibus imis:
Eruit. illæ altum nidis petiere relictis.
At rudis enituit impulso uomere campus.
Nam ieiuna quidem: cliuosi glarea ruris:

Vix humiles apibus casias: roremq; ministrat.
Et tophus scaber. & nigris exesa chelydris
Creta: negant alios æque serpentibus agros
Dulcem ferre cibum. & curuas prebere latebras.
Que tenuem exhalat nebulā: fumosq; uolucres:
Et bibit humorem: & cum uult ex se ipsa remittit:
Queq; suo uiridi semper se gramine uestit:
Nec scabie: & salsa ledit rubigine ferrum:
Illa tibi lætis intexet uitibus ulmos.
Illa ferax oleo est. illam experiere colendo:
Et facilem pecori: & patientem uomeris unci.
Talem diues erat Capua. & uicina Veseuo
Ora iugo. & uacuis Clanius non æquus Acerris.
Nunc quo quanq; modo possis cognoscere: dicam.
Rara sit: an supra morem si densa requiras.
Altera frumentis quoniam fauet. altera Baccho.
Densa magis Cereri. rarissima queq; Lyæs
Ante locum capies oculis. altæq; iubebis
In solido puteum dimitti. omnemq; repones
Rursus humum. & pedibus sūmas æquabis arenas.
Si deerunt: rarum: pecoriq; : & uitibus almis
Aptius: uber erit. sin in sua posse negabunt
Ire loca: & scrobibus superabit terra repletis:
Spissus ager. glæbas cunctantes: crassaq; terga
Expecta. & ualidis terram proscinde iuuencis.
Salsa autem tellus: & quæ perhibetur amara:
Frugibus infelix. ea nec mansuescit arando.
Nec baccho genus: aut pomis sua nomina seruat.
Tale dabit specimen. tu spisso uimine quallos.
Collaq; prælorum fumosis deripe tectis.
Huc ager ille malus: dulcesq; a fontibus undæ
Ad plenum calcentur. aqua eluctabitur omnis:
Scilicet: & grandes ibunt per uimina guttæ.
At sapor indicium faciet manifestus. & ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaror.
Pinguis item tellus quæ sit: hoc deniq; pacto
Discimus. haud unq̄ manibus iactata fatiscit.
Sed picis in morem: ad digitos lentescit: habendo.

Humida maiores herbas alit. ipsaq; iusto
Lætior. ah nimium ne sit mihi fertilis illa.
Neu se præualidam primis ostendat aristis.
Quæ grauis est: ipso tacitam se pondere prodit.
Queq; leuis: promptũ est oculis prædiscere nigram.
Et quisquis color. at sceleratum exquirere frigus:
Difficile est. piceæ tantum: taxiq; nocentes
Interdum: aut hederæ pandunt uæstigia nigræ.
His animaduersis terram multo ante memento
Excoquere: & magnos scrobibus concidere mõtis.
Ante supinatas aquiloni ostendere glæbas:
Quam lætum infodias uitis genus. optima putri
Arua solo. id uenti curant. gelidæq; pruinæ.
Et labefacta mouens robustus iugera fossor.
At si quos haud ulla uiros uigilantia fugit:
Ante locum similem exquirunt: ubi prima parẽt
Arboribus seges: & quo mox digesta ferantur.
Mutata ignorent subito ne sæmina matrem.
Quin etiam cæli regionem: in cortice signant:
Vt quo quæq; modo steterit: qua parte calores
Austrinos tulerit: quæ terga obuerterit axi
Restituant. adeo in teneris consuescere multũ ē.
Collibus an plano melius sit ponere uites
Quære prius. si pinguis agros metabere campi:
Densa sere: in denso non segnior ubere Bacchus.
Sin tumulis accliue solum: collesq; supinos:
Indulge ordinibus. nec secius omnis in unguem
Arboribus positis: secto uia limite quadret:
Vt sæpe ingenti bello: cum longa cohortis
Explicuit legio: & campo stetit agmen aperto:
Directæq; acies: & late fluctuat omnis
Aere renitenti tellus: nec dum horrida miscent
Prælia: sed dubius medius Mars errat in armis:
Omnia sint paribus numeris dimensa uiarum.
Non animũ modo uti pascat prospectus inanẽ:
Sed quia non aliter uires dabit omnibus æquas
Terra: neq; in uacuũ poterunt se extendere rami.
Forsitan & scrobibus quæ sint fastigia quæras.

Auſim uel tenui uitem committere ſulco.
Altiuſ ac penituſ terræ defigitur arbor
Aeſculuſ inprimiſ.quæ quantum uertice ad auraſ
Aethereaſ:tantum radice in tartara tendit.
Ergo non hyemeſ illã:non flabra:neq; hymbreſ:
Conuellunt.immota manet.multoſq; per annoſ
Multa uirũm uoluenſ durando ſæcula uincit.
Tum fortiſ late ramoſ:& brachia tendenſ
Huc illuc:media ipſa ingentem ſuſtinet umbram.
Neue tibi ad ſolem uergant uineta cadentem.
Neue inter uiteſ corylum ſere.neue flagella
Sũma pete.aut ſũma defringe ex arbore plantaſ.
Tantuſ amor terræ.neu ferro læde retuſo
Sæmina.neue oleæ ſilueſtreſ inſere truncoſ.
Nam ſæpe in cautiſ paſtoribuſ:excidit igniſ:
Qui furtim pingui primum ſub cortice tectuſ:
Robora comprehendit frondeſq; elapſuſ in altaſ
Ingentem cælo ſonitum dedit.inde ſequutuſ
Per ramoſ uictor:perq; alta cacumina regnat.
Et totum inuoluit flãmiſ nemuſ.& ruit atram
Ad cælum picea craſſuſ caligine nubem.
Præſertim ſi tempeſtaſ a uertice ſiluiſ
Incubuit.glomeratq; ferenſ incendia uentuſ.
Hoc ubi:non a ſtirpe ualent:cæſæq; reuerti
Poſſunt:atq; ima ſimileſ reuireſcere terra.
Infelix ſuperat foliiſ oleaſter amariſ.
Nec tibi tam prudenſ:quiſq̃ perſuadeat autor
Tellurem borea rigidam ſpirante mouere.
Rura gelu tũc claudit hyemſ.nec ſæmine iacto
Concretam patitur radicem affigere terræ.
Optima uinetiſ ſatio eſt.cum uere rubenti
Candida uenit auiſ longiſ inuiſa colubriſ.
Prima uel autumni ſub frigora:cum rapiduſ ſol
Non dũ hyemẽ contingit equiſ.iã præterit æſtaſ.
Ver adeo frondi nemorum.uer utile ſiluiſ.
Vere tument terræ.& genitalia ſæmina poſcunt.
Tum pater omnipotenſ:fœcũdiſ hymbribuſ æther
Coniugiſ in gremium lætæ deſcendit.& omneſ

Magnuſ alit: magno commixtuſ corpore: fœtuſ.
Auia tunc reſonant auibuſ uirgulta canoriſ.
Et uenerem certiſ repetunt armenta diebuſ.
Parturit almuſ ager. zephyriq; trementibuſ auriſ:
Laxāt arua ſinuſ. ſuperat tener omnibuſ humor.
Inq; nouoſ ſoleſ audent ſe gramina tuto
Credere. nec metuit ſurgenteſ pampinuſ auſtroſ.
Aut actum cælo magniſ aquilonibuſ hymbrem.
Sed trudit gēmaſ. & frondeſ explicat omniſ.
Non alioſ prima creſcentiſ origine mundi
Illuxiſſe dieſ: alium ue habuiſſe tenorem
Crediderim. uer illud erat. uer magnuſ agebat
Orbiſ. & hyberniſ parcebant flatibuſ euri.
Cum primum lucem pecudeſ hauſere: uirumq;
Ferrea progenieſ: durum caput extulit aruiſ.
Immiſſæq; feræ ſiluiſ. & ſydera cælo.
Nec reſ hunc teneræ poſſent perferre laborem:
Si non tanta quieſ iret: friguſq; caloremq;
Inter & exciperet cæli indulgentia terraſ.
Quod ſupereſt: quæcunq; premeſ uirgulta p agroſ
Sparge fimo pingui. & multa memor occule terra.
Aut lapidē bibulū: aut ſqualentiſ infode conchaſ.
Inter enim labentur aquæ: tenuiſq; ſubibit:
Halituſ. atq; animoſ tollent ſata. iamq; reperti
Qui ſaxo ſuper: atq; ingentiſ pondere teſtæ
Vrgerent. hoc effuſoſ munimen ad hymbreſ.
Hoc ubi hiulca ſiti findit caniſ æſtifer arua.
Sæminibuſ poſitiſ ſupereſt deducere terram
Sæpiuſ ad capita. & duroſ iactare bidenteſ.
Aut preſſo exercere ſolum cum uomere. & ipſa
Flectere luctanteſ inter uineta iuuencoſ.
Tum leueſ calamoſ: & raſæ haſtilia uirgæ:
Fraxineaſq; aptare ſudeſ. furcaſq; bicorneſ.
Viribuſ eniti quarum: & contemnere uentoſ
Aſſueſcant. ſummaſq; ſequi tabulata per ulmoſ.
At dum prima nouiſ adoleſcit frondibuſ ætaſ
Parcendum teneriſ. & dum ſe lætuſ ad auraſ
Palmeſ agit. laxiſ per purum immiſſuſ habeniſ:

Ipsa acie falcis nondum tentanda. sed uncis
Carpende manibus frondes. interq; legendæ.
Inde ubi iam ualidis amplexæ stirpibus ulmos
Exierint: tunc stringe comas. tunc brachia tonde.
Ante reformidant ferrum. tunc deniq; dura
Exerce imperia. & ramos compesce fluentes.
Texendæ sæpes etiam. & pecus omne tenendum:
Præcipue. dum frons tenera imprudensq; laborum:
Cui super indignas hyemes: solemq; potentem
Siluestres uri assidue: capræq; sequaces
Illudunt. pascuntur oues. auidæq; iuuencæ.
Frigora nec tantum cana concreta pruina:
Aut grauis incumbens scopulis arentibus æstas:
Quantum illi nocuere greges. duriq; uenenum
Dentis. & admorso signata in stirpe cicatrix.
Non aliam ob culpā baccho caper omnibus aris
Cæditur. & ueteres ineunt proscenia ludi
Præmiaq; ingentes pagos: & compita circum
Thæside posuere: atq; inter pocula læti
Mollibus in pratis unctos saluere per utres.
Nec non Ausonii Troia gens missa coloni
Versibus incomptis ludunt. risuq; soluto
Oraq; corticibus summunt horrenda cauatis.
Et te Bacche uocant per carmina læta. tibiq;
O scilla ex alta suspendunt mollia pinu.
Hinc omnis largo pubescit uinea fœtu.
Complentur uallesq; cauæ saltusq; profundi.
Et quocunq; deus circum caput egit honestum:
Ergo rite suum Baccho dicemus honorem:
Carminibus patriis. lancesq; & liba feremus.
Et ductus cornu stabit sacer hircus ad aram.
Pinguiaq; in uerubus torrebimus exta colurnis.
Est etiam ille labor curandis uitibus alter.
Cui nunq̄ exhausti satis ē. nanq; omne quot annis
Terq; quaterq; solum scindendum. glæbaq; uersis
Aeternum frangenda bidentibus. omne leuandum
Fronde nemus. redit agricolis labor actus in orbē:
Atq; in se sua per uæstigia uoluitur annus.

Et iam olim ſæraſ poſuit cum uinea frondeſ:
Frigiduſ & ſiluiſ aquilo decuſſit honorem:
Iam tum acer curaſ uenientem extendit in annũ
Ruſticuſ. & curuo ſaturni dente relictam
Perſequitur uitem attondenſ. fingitq; putando.
Primuſ humum fodito. primuſ deuecta tremato
Sarmenta· & ualloſ primuſ ſub tecta referto.
Poſtremuſ metito. biſ uitibuſ ingruit umbra.
Biſ ſegetem denſiſ obducunt ſentibuſ herbæ.
Duruſ uterq; labor. laudato ingentia rura
Exiguum colito. nec non etiam aſpera ruſci
Vimina per ſiluam: & ripiſ funialiſ arundo
Cæditur incultiq; exercet cura ſalicti.
Iam iunctæ uiteſ. iam falcem arbuſta reponunt.
Iam canit effectoſ extremoſ uinitor anteſ:
Sollicitanda tamen telluſ. puluiſq; mouenduſ.
Et iam maturiſ metuenduſ Iupiter uuiſ.
Contra: non ulla eſt oleiſ cultura. neq; illæ
Procuruam expectant falcem. raſtroſq; tenaceſ
Cum ſemel hæſerunt aruiſ. auraſq; tulere.
Ipſa ſatiſ telluſ: cum dente recluditur unco:
Sufficit humorem. & grauidaſ cum uomere frugeſ.
Hoc pinguem & placidam paci nutritor oliuam.
Poma quoq; : ut primum truncoſ ſenſere ualenteſ
Et uireſ habuere ſuaſ: ad ſydera raptim
Vi propria: nituntur. opiſq; haud indiga noſtræ
Nec minuſ interea fætu nemuſ omne uireſcit.
Sanguineiſq; inculta rubent auiaria baciſ.
Tondentur cytiſi· tedeſ ſilua alta miniſtrat.
Paſcunturq; igneſ nocturni· & lumina fundunt.
Et dubitãt homineſ ſerere: atq; impendere curaſ?
Quid maiora ſequar? ſaliceſ humileſq; geneſtæ
Aut illæ pecori frondem: aut paſtoribuſ umbram
Sufficiunt. ſæpemq; ſatiſ. & pabula melli.
Et iuuat undantem buxo ſpectare cytheron.
Naricíæq; piciſ lucoſ. iuuat arua uidere
Non raſtriſ hominum: non ulli obnoxia curæ.
Ipſe caucaſeo ſterileſ in uertice ſiluæ

Quas animosi euri assidue: franguntq; feruntq;
Dant alios aliæ fœtus. dant utile lignum
Nauigiis pinus. domibus cedrosq;. cupressosq;.
Hinc radios triuere rotis. hinc tympana plaustris
Agricolæ. & pandas ratibus posuere carinas.
Viminibus salices fœcundæ. & frondibus ulmi.
At myrtus ualidis hastilibus. & bona bello
Cornus. ithyreos taxi curuantur in arcus.
Non formam accipiunt: ferroq; cauant acuto
Nec tiliæ leues. aut torno rasile buxum.
Nec non & torrentē undam leuis innatat alnus:
Missa pado. nec non & apes examina condunt:
Corticibusq; cauis uitiosæq; ilicis aluo.
Quid memorandū æque baccheia dona tulerunt?
Bacchus & ad culpam causas dedit. ille furentes
Centauros læto domuit. Rhetumq;. Pholumq;
Et magno Hylæum Laphitis cratere minantem:
O fortunatos nimium: sua si bona norint:
Agricolas. quibus ipsa procul discordibus armis
Fundit humo facilem uictum: iustissima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta superbis:
Mane salutantum totis uomit ædibus undam.
Nec uarios inhiant pulchra testudine postes.
Illusasq; auro uestes. ephyreaq; aera.
Alba nec assyrio fucatur lana ueneno.
Nec casia liquidi corrumpitur usus oliui.
At secura quies. & nescia fallere uita.
Diues opum uariarum. at latis otia fundis
Speluncæ. uiuiq; lacus. at frigora tempe.
Mugitusq; boum. mollesq; sub arbore somni.
Non absunt illic saltus ac lustra ferarum.
Et patiens operum: paruoq; assueta iuuentus.
Sacra deum: sanctiq; patres. extrema per illos
Iustitia excedens terris: uæstigia fecit.
Me uero primum dulces ante omnia musæ:
Quarum sacra fero ingenti percussus amore:
Accipiant. cæliq; uias: & sydera monstrent.
Defectus solis uarios. lunæq; labores.

Vnde tremor terriſ.qua ui maria alta tumeſcant:
Obicibuſ ruptiſ.rurſuſq; in ſeipſa reſidant.
Quid tantum oceano properent ſe tingere ſoleſ
Hyberni.uel quæ tardiſ mora noctibuſ obſtet.
Sin haſne poſſim naturæ accedere partiſ:
Frigiduſ obſtiterit circum præcordia ſanguiſ:
Rura mihi: & rigui placeant in uallibuſ amneſ.
Flumina amem.ſiluaſq; ingloriuſ.ò ubi campi
Sperchiuſq; & uirginibuſ bacata Laceniſ
Taygeta.ò quiſ me gelidiſ in uallibuſ Hemi
Siſtat? & ingenti ramorum protegat umbra.
Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſaſ.
Atq; metuſ omniſ: & inexorabile fatum
Subiecit pedibuſ ſtrepitumq; Acherontiſ auari:
Fortunatuſ & ille: deoſ qui nouit agreſteſ.
Panaq; Siluanumq; ſenem. Nymphaſq; ſororeſ.
Illum non populi faſceſ: non purpura Regum
Flexit. & infidoſ agitanſ diſcordia fratreſ.
Aut coniurato deſcendenſ Dacuſ ab Hiſtro
Non reſ Romanæ perituraq; regna.neq; ille
Aut doluit miſeranſ inopem.aut inuidit habenti.
Quoſ rami fructuſ: quoſ ipſa uolentia rura
Sponte tulere ſua: carpſit. nec ferrea iura:
Inſanumq; forum: aut populi tabularia: uidit
Sollicitant alii remiſ freta cæca.ruuntq;:
In ferrum. penetrantq; aulaſ & limina Regum.
Hic petit excidiiſ urbem.miſeroſq; penateſ
Vt gemma bibat: & Sarrano dormiat oſtro.
Condit opeſ aliuſ.defoſſoq; incubat auro.
Hic ſtupet attonituſ roſtriſ.hunc plauſuſ hiantē
Per cuneoſ: geminatuſ enim: plæbiſq; patrumq;
Corripuit.gaudent perfuſi ſanguine fratrum.
Exſilioq; domuſ: & dulcia limina mutant.
Atq; alio patriam quærunt ſub ſole iacentem.
Agricola incuruo terram dimouit aratro.
Hinc anni labor.hinc patriam: paruoſq; nepoteſ:
Suſtinet. hinc armenta boū meritoſq; iuuencoſ.
Nec requieſ: quin aut pomiſ exuberet annuſ.

Aut fætu pecoris: aut cerealis mergite culmi.
Prouentuq; oneret sulcos. atq; horrea uincat.
Venit hyems. teritur Sicyonia baca trapetis.
Glande sues læti redeunt. dant arbuta siluæ.
Et uarios ponit fetus autumnus. & alte
Mitis in apricis coquitur uindemia saxis.
Interea pendent dulces circum oscula nati.
Casta pudiciciam seruat domus. ubera uaccæ
Lactea demittunt. pinguesq; in gramine læto:
Inter se aduersis luctantur cornibus hædi.
Ipse dies agitat festos. fususq; per herbam
Ignis ubi in medio: & socii cratera coronant:
Te libans Lænæe. uocat. pecorisq; magistris
Velocis iaculi certamina ponit in ulmo.
Corporaq; agresti nudant prædura palestra:
Hanc olim ueteres uitam coluere Sabini
Hanc Remus: & frater. sic fortis Etruria creuit.
Scilicet & rerum facta est pulcherrima Roma:
Septem quæ una sibi muro circundedit arces.
Ante etiam sceptrum Dictei Regis: & ante
Impia q̃ cesis gens est epulata iuuencis:
Aureus hanc uitam in terris Saturnus agebat.
Nec dum etiã audierant inflari classica. nec dũ
Impositos duris crepitare incudibus enses.
Sed nos immensum spatiis confecimus æquor
Et iam tempus equum fumantia soluere colla.

Eq; Pales: & pastorum memorande p orbem
Et pecorum cultus: & gramine pascua læta
Quis habitent armenta locis: stabulent & agni
Omnia diuino monstrauit carmine uates.

TE quoq; magna Pales:
& te memorande canemus
Pastor ab Amphriso. uos
siluæ: amnesq; Lycæi:
Cætera quæ uacuas
tenuissent carmina mentes:

Omnia iam uulgata. quiſ aut euryſtea durum:
Aut illaudati neſcit Buſiridiſ araſ?
Cui non dictuſ Hylaſ puer? & Latonia deloſ?
Hippodameq; ?humeroq; Pelopſ inſigniſ eburno?
Acer equiſ. temptãda uia eſt: qua me quoq; poſſim
Tollere humero. uictorq; uirum uolitare ꝑ ora.
Primuſ ego in patriam mecũ: modo uita ſupſit:
Aonio rediens deducam uertice muſaſ.
Primuſ Idumæaſ referam tibi Mantua palmaſ.
Et uiridi in campo: templum de marmore ponam:
Propter aquam. tardiſ ingenſ ubi flexibuſ errat
Minciuſ. & tenera prætexit arundine ripaſ.
In medio mihi Ceſar erit. templumq; tenebit
Illi uictor ego: & Tyrio conſpectuſ in oſtro
Centum quadriiugoſ agitabo ad flumina curruſ.
Cuncta mihi Alpheũ linquenſ: lucoſq; Molorchi:
Curſibuſ & crudo decertet Gretia cæſtu.
Ipſe caput tonſæ foliiſ ornatuſ oliuæ:
Dona feram. iam nunc ſollemneſ ducere pompaſ:
Ad delubra iuuat· cæſoſq; uidere iuuencoſ.
Vel ſcena: ut uerſiſ diſcedat frontibuſ: utq;
Purpurea intexti tollant aulea Britanni.
In foribuſ pugnam ex auro: ſolidoq; elephanto
Gangaridum faciam. uictoriſq; arma quirini.
Atq; hic undantem bello: magnumq; fluentem
Nilum. ac nauali ſurgenteſ aere columnaſ.
Addam urbeſ Aſiæ domitaſ. pulſumq; Niphatẽ.
Fidentemq; fuga Parthum. uerſiſq; ſagittiſ.
Et duo rapta manu diuerſo ex hoſte trophæa.
Biſq; triumphataſ utroq; a littore genteſ.
Stabunt & Parii lapideſ. ſpirantia ſigna.
Aſſaraci proleſ. dimiſſæq; a Ioue gentiſ.
Nomina. Troſq; parenſ. & Troiæ Cynthiuſ autor
Inuidia infelix furiaſ: amnemq; ſeuerum
Cocyti metuet. tortoſq; Ixioniſ angueſ.
Immanemq; rotam. & non exuperabile ſaxum.
Interea Dryadum ſiluaſ· ſaltuſq; ſequamur
Intactoſ. tua Mecenaſ haud mollia iuſſa.

Te sine nil altum mens incohat. en age segnes
Rumpe moras. uocat ingenti clamore Cytheron.
Taygetiq; canes. domitrixq; Epidaurus equorum.
Et uox assensu nemorum ingeminata remugit.
Mox tamen ardentes accingar dicere pugnas
Cæsaris. & nomen fama tot ferre per annos
Titoni prima quot abest ab origine Cæsar
Seu quis Olympiacæ miratus præmia palmæ
Pascit equos: seu quis fortes ad aratra iuuencos:
Corpora precipue matrum legat. optima toruæ
Forma bouis. cui turpe caput. cui plurima ceruix.
Et crurum tenus a mento palearia pendent.
Tum longo nullus lateri modus. omnia magna
Pes etiam. & camuris hirtæ sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis insignis & albo.
Aut iuga detractans. interdumq; aspera cornu.
Et faciem tauro propior. quæq; ardua tota.
Et gradiens ima uerrit uæstigia cauda.
Aetas lucinam: iustosq; pati hymenæos:
Desinit ante decem. post quattuor incipit annos.
Cætera nec fæturæ habilis. nec fortis aratris.
Interea superat gregibus dum læta iuuentus:
Solue mares. mitte in Venerem pecuaria primus.
Atq; aliam ex alia generando suffice prolem.
Optima quæq; dies miseris mortalibus æui
Prima fugit. subeunt morbi. tristisq; senectus.
Et labor. & duræ rapit inclæmentia mortis.
Semper erunt quarum mutari corpora malis.
Semper enim refice. ac ne post amissa requiras:
Ante ueni. & subolē armento sortire quot annis.
Nec non & pecori est idem delectus equino.
Tu modo quos in spem statuis submittere gentis:
Præcipuum iam inde a teneris impende laborem.
Continuo pecoris generosi pullus in aruis
Altius egreditur: & mollia crura reponit.
Primus & ire uiam: & fluuios temptare minaces
Audet. & ignoto sese committere ponto.
Nec uarios horret strepitus. illi ardua ceruix.

Argutumq; caput. breuis aluus. obesaq; terga.
Luxuriatq; toris animosum pectus. honesti
Spadices. glauciq; color. deterrimus albis
Et giluo. tum si qua sonum procul arma dedere:
Stare loco nescit. micat auribus. & tremuit artus.
Collectumq; premens uoluit sub naribus ignem.
Densa iuba. & dextro iactata recumbit in armo.
At duplex agitur per lumbos spina. cauatq;
Tellurem. & solido grauiter sonat ungula cornu.
Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis
Cyllarus. & quorum Grai meminere poetæ:
Martis equi biiuges. & magni currus Achillis.
Talis & ipse iubam ceruice effudit equina:
Coniugis aduentu pernix Saturnus. & altum
Pelion hinnitu fugiens impleuit acuto.
Húc quoq; ubi aut morbo grauis: aut iã segnior ãnis:
Deficit: abde domo. nec turpi ignosce senectæ.
Frigidus in uenerem senior. frustraq; laborem
Ingratum trahit. & siquando ad prælia uentũ est:
Vt quondam in stipulis magnus sine uiribus ignis
Incassum furit. ergo animos æuumq; notabis
Præcipue hinc alias artes: prolemq; parentum:
Et quis cuiq; dolor uicto. quæ gloria palmæ:
Non ne uides cum præcipiti certamine campum
Corripuere: ruuntq; effusi carcere currus
Cum spes arrectæ iuuenum: exultantiaq; haurit
Corda pauor pulsans: illi instant uerbere torto
Et proni dant lora. uolat ui feruidus axis
Iamq; humiles. iamq; elati sublime uidentur
Aera per uacuum ferri. atq; assurgere in auras.
Nec mora nec requies. at fuluæ nimbus arenæ
Tollitur. humescunt spumis flatuq; sequentum.
Tantus amor laudum. tanta est uictoria curæ.
Primus Erichthonius currus: & quattuor ausus
Iungere equos: rapidusq; rotis insistere uictor.
Frena Pelethronii Laphitæ: gyrosq; dedere
Impositi dorso. atq; equitem docuere sub armis
Insultare solo. & gressus glomerare superbos.

Equus uterq; labor. æque iuuenemq; magistri
Exquirunt. calidũq; animis & cursibus acrem.
Quamuis sepe fuga uersos ille egerit hostis:
Et patriam Epirum referat. fortisq; Micenas:
Neptunniq; ipsa deducat origine gentem.
His animaduersis: instant sub tempore. & omnes
Impendunt curas denso distendere pingui:
Quem legere ducem: & pecori dixere maritum.
Florentesq; secant herbas. fluuiosq; ministrant.
Færraq; ne blando nequeant superesse labori.
Inualidiq; patrum referant ieiunia nati.
Ipsa autẽ macie tenuant armenta. uolentes.
Atq; ubi concubitus primos: iam nota uoluptas
Sollicitat: frondesq; negant: & fontibus arcẽt.
Sæpe etiam cursu quatiunt: & sole fatigant:
Cum grauiter tusis gemit area frugibus: & cum
Surgentem ad zephyrum paleæ iactantẽ inanes.
Hoc faciunt: nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali aruo: & sulcos oblimet inertes.
Sed rapiat sitiens Venerem. interiusq; recondat.
Rursus cura patrum cadere: & succedere matrum
Incipit. exactis grauidæ cum mensibus errant:
Non illas grauibus: quisq̃ iuga ducere plaustris:
Non saltu superare uiam sit passus: & acri
Carpere prata fuga. fluuiosq; innare rapaces.
Saltibus in uacuis pascant. & plena secundum
Flumina. muscus ubi: & uiridissima gramine ripa.
Speluncæq; tegant. & saxea procubet umbra.
Est lucos silari circa ilicibusq; uirentem
Plurimus alburnum uolitans: cui nomen Asilo
Romanum est Oestrum Grai uertere uocantes:
Asper: & acerba sonans. quo tota exterrita siluis
Diffugiunt armenta. furit mugitibus æther
Concussus. silueq; & sicci ripa Tanagri.
Hoc quondam monstro horribilis exercuit iras
Inachie Iuno pæstem meditata iuuencæ.
Hunc quoq; nam mediis feruoribus acrior instat.
Arcebis grauido pecori. armentaq; pasces

Sole recenſ orto. aut noctem ducentibuſ aſtriſ.
Poſt partum: cura in uituloſ traducitur omniſ.
Continuoq; notaſ: & nomina gentiſ inurunt.
Et quoſ aut pecori malint ſubmittere habendo:
Aut ariſ ſeruare ſacriſ: aut ſcindere terram:
Et campum horrentem fractiſ inuertere glæbiſ.
Cætera paſcuntur uirideſ armenta per herbaſ.
Tu quoſ ad ſtudium: atq; uſum formabiſ agreſtẽ:
Iam rituloſ hortare. uiamq; inſiſte domandi:
Dum facileſ animi iuuenum. dum mobiliſ ætaſ.
Ac primum laxoſ: tenui de uimine cycloſ
Ceruici ſubnecte. dehinc ubi libera colla
Seruitio aſſuerint: ipſiſ e torquibuſ aptoſ
Iunge pareſ. & coge graduſ conferre iuuencoſ.
Atq; illiſ iam ſæpe rotæ ducantur inaneſ:
Per terram. & ſummo uæſtigia puluere ſignent.
Poſt ualido nitenſ ſub pondere faginuſ axiſ
Inſtrepet. & iunctoſ temo trahat æreuſ orbeſ.
Interea pubi indomitæ: non gramina tantum:
Nec ueſcaſ ſalicum frondeſ: uluamq; paluſtrem:
Sed frumenta manu carpeſ ſata. nec tibi fetæ
More patrũ niuea implebunt mulctraria uaccæ.
Sed tota in dulceſ conſument ubera natoſ.
Sin ad bella magiſ: ſtudium: turmaſq; feroceſ:
Aut alphæa rotiſ prælabi flumina piſæ:
Et iouiſ in luco curruſ agitare uolanteſ:
Primuſ equi labor eſt: animoſ atq; arma uidere
Bellantum: lituoſq; pati. tractuq; gementem
Ferre rotam: & ſtabulo frenoſ audire ſonantiſ:
Tum magiſ: atq; magiſ: blandiſ gaudere magiſtri
Laudibuſ: & plauſæ ſonitum ceruiciſ amare.
Atq; hec iam primo depulſuſ ab ubere matriſ:
Audiat. inq; uicem det mollibuſ ora capiſtriſ:
Inualiduſ. & iamq; tremenſ: & iam inſciuſ æui.
At tribuſ exactiſ ubi quarta acceſſerit ætaſ.
Carpere mox gyrum incipiat. gradibuſq; ſonare
Compoſitiſ. ſinuetq; alterna uolumina crurum:
Sitq; laboranti ſimiliſ. tum curſibuſ auraſ

Prouocet. ac per aperta uolans ceu liber habenis
Aequora: uix summa uæstigia ponat arena.
Qualis hyperboreis aquilo cum densus ab oris
Incubuit: scythiæq; hyemes: atq; arida differt
Nubila: tum segetes altæ campiq; natantes
Lænibus horrescunt flabris. summeq; sonorem
Dant siluæ: longiq; urgent ad littora fluctus.
Ille uolat: simul arma fuga: simul æquora uerrēs.
Hic uel ad Elei mætas: & maxima campi
Sudabit spatia: & spumas aget ore cruentas.
Belgica uel molli melius feret essedа collo.
Tum demum crassa magnum farragine corpus
Crescere iam domitis: finito. nanq; ante domandū
Ingentes tollent animos. præbensiq; negabunt
Verbera lenta pati. & duris parere lupatis.
Sed non ulla magis uires industria firmat:
Quam Venerem: & cæci stimulos auertere Amoris.
Siue boum: siue est cui gratior usus equorum.
Atq; ideo tauros procul: atq; in sola relegant
Pascua. post montē oppositum: & trans flumía lata
Aut intus clausos satura ad præsæpia seruant.
Carpit enim uires paulatim. uritq; uidendo
Fæmina. nec nemoꝝ patitur meminisse. nec herbæ.
Dulcibus illa quidem illecebris: & sæpe superbos:
Cornibus inter se subigit decernere amantes.
Pascitur in magna Sila formosa iuuenca.
Illi alternantes multa ui prelia miscent
Vulneribus crebris. lauit ater corpora sanguis.
Versaq; in obnixos urgentur cornua uasto
Cum gemitu reboant siluæq; & magnus Olympus.
Nec mos bellantes una stabulare. sed alter
Victus abit. longeq; ignotis exsulat oris.
Multa gemens: ignominiam. plagasq; superbi
Victoris. tunc quos amisit in ultus amores.
Et stabula aspectans: regnis excessit auitis.
Ergo omni cura uires exercet. & inter
Dura iacet pernix in strato saxa cubili.
Frondibus hirsutis: & carice pastus acuta.

Et temptat sese. atq; irasci in cornua discit.
Arboris obnixus trunco. uentosq; lacessit
Ictibus. & sparsa ad pugnam proludit arena.
Post ubi collectum robur. uiresq; receptæ:
Signa mouet. præcepsq; oblitum fertur in hostem.
Fluctus ut in medio cæpit cum albescere ponto:
Longius: ex altoq; sinum trahit. utq; uolutus
Ad terras immane sonat per saxa: nec ipso
Monte minor procumbit: at ima exæstuat unda
Verticibus: nigramq; alte subiectat harenam.
Omne adeo genus in terris: hominumq; ferarumq;:
Et genus æquoreum pecudes: pictæq; uolucres:
In furias ignemq; ruunt. amor omnibus idem.
Tempore non alio catulorum oblita leæna
Sæuior errauit campis. nec funera uulgo
Tam multa informes ursi: stragemq; dedere
Per siluas. tunc sæuus aper. tunc pessima tigris.
Heu male tunc libye solis erratur in agris.
Nonne uides ut tota tremor pertentet equorum
Corpora: si tantum notas odor attulit auras?
At neq; eos iam frena uirum: neq; uerbera sæua:
Non scopuli: rupesq; cauæ atq; obiecta retardant
Flumina. correptosq; unda torquentia montes.
Ipse ruit. dentesq; sabellicus exacuit sus.
Et pedibus subigit terram. fricat arbore costas.
Atq; hinc: atq; illinc: humerosq; ad uulnera durat.
Quid iuuenis magnum cui uersat in ossibus ignem
Durus amor? nempe abruptis turbata procellis
Nocte natat cæca serus freta. quem super ingẽs
Porta tonat cæli. & scopulis illisa reclamant
Aequora. nec miseri possunt reuocare parentes.
Nec moritura super crudeli funere uirgo.
Quid lynces Bacchi uariæ? & genus acre luporum?
Atq; canum? quidq; imbelles dant prelia cerui?
Scilicet ante omnes: furor est insignis equarum.
Et mentem Venus ipsa dedit. quo tempore Glauci
Potniades malis membra absumpsere quadrigæ.
Illas ducit amor trans Gargara: transq; sonantem

Ascanium. superant montes: & flumina tranant.
Continuoq: auidis ubi subdita flamma medullis
Vere magis: quia uere calor redit ossibus: illæ
Ore omnes uersæ in zæphyrũ stant rupibus altis.
Exceptantq; leues auras. & sæpe sine ullis
Coniugiis: uento grauidæ: mirabile dictu
Saxa per & scopulos: & depressas conualles
Diffugiunt: non eure tuos: neq; solis adortus.
In boream. caurũq: aut unde nigerrimus auster:
Nascitur: & pluuio contristat frigore cælum.
Hinc demum hippomanes: uero qđ nomine dicũt
Pastores: lentum distillat ab inguine uirus.
Hippomanes quod sæpe malæ legere nouercæ
Miscueruntq; herbas. & non innoxia uerba.
Sed fugit interea: fugit inreperabile tempus:
Singula dum capti circunuectamur amore.
Hoc satis armentis. superat pars altera curæ
Lanigeros agitare greges. hirtasq; capellas.
Hinc labor. hinc laudem fortes sperate coloni.
Nec sum animi dubius: uerbis ea uincere magnũ
Quam sit: & angustis hunc addere rebus honorẽ.
Sed me parnasi: deserta per ardua dulcis
Raptat amor. iuuat ire iugis: qua nulla priorum
Castaliam molli deuertitur orbita cliuo.
Nũc ueneranda Pales. magno nunc ore sonandũ.
Incipiens stabulis: ædico in mollibus herbam
Carpere oues: dum mox frondosa reducit æstas.
Et multa duram stipula: filicumq; maniplis
Sternere subter humum. glacies ne frigida lædat
Molle pecus. scabiemq; ferat: turpesq; podagras.
Post hinc digressus iubeo frondentia capris
Arbuta sufficere. & fluuios præbere recentes.
Et stabula a uentis: hyberno opponere soli
Ad medium conuersa diem: cum frigidus olim
Iam cadit: extremoq; irrorat aquarius anno.
Hac quoq; non cura nobis leuiore tuendæ.
Nec minor usus erit: q̃uis milesia magno
Vellera mutentur: tyrios incocta colores.



Densior hinc soboles: hinc largi copia lactis:
Quã magis exhausto spumauerit ubere mulctra
Læta magis pressis manabunt ubera mammis.
Nec minus interea barbas: incanaq; menta
Cyniphæi tondent hirci. sætasq; comantis
Vsum in castorum: & miseris uelamina nautis.
Pascuntur uero siluas: & summa lycæi.
Horrentisq; rubos. & amantes ardua dumos.
Atq; ipsæ memores redeunt in tecta: suosq;
Ducunt: & grauido superant uix ubere limen.
Ergo omni studio glaciem: uentosq; niuales
Quo minus est illis curæ mortalis egestas:
Auertes. uictumq; feres: & uirgea lætus
Pabula: nec tota claudes fænilia bruma.
At uero zæphyris cum læta uocantibus æstas
Insultus utrunq; gregem: atq; in pascua mittes:
Luciferi primo cum sydere. frigida rura
Carpamus. dum mane nouum. dũ gramina canẽt:
Et ros in tenera pecori gratissimus herba est.
Inde ubi quarta sitim cæli collegerit hora:
Et cantu querulæ rumpent arbusta cicadæ:
Ad puteos: aut alta greges ad stagna iubeto
Currentem ilignis potare canalibus undam.
Aestibus & medus umbrosam exquirere uallem.
Sicubi magna Iouis: antiquo robore quercus
Ingentes tendant ramos. aut sicubi nigrum
Ilicibus crebris: sacra nemus accubet umbra.
Tum tenuis dare rursus aquas: & pascere rursus
Solis ad occasum cum frigidus aera uesper
Temperat: & saltus reficit iam roscida luna.
Littoraq; halcionen resonant acalanthida dumi.
Quid tibi pastores libyæ: quid pascua uersu
Prosequar? & raris habitata mapalia tectis?
Sæpe diem: noctemq;: & totum ex ordine mensẽ
Pascitur: itq; pecus longa in deserta: sine ullis
Hospitiis: tantum campi iacet. omnia secum
Armentarius Afer agit: tectumq;: laremq;.
Armaq; Amycleũq; canem Cressamq; pharetram.

Non secus ac patriis acer Romanus in armis
Iniusto sub falce uiam cum carpit: & hosti
Ante expectatum. positis stat in agmine castris.
At non qua Scythiæ gentes: Mæoticaq; unda:
Turbidus & torquens flauentes Ister arenas:
Quaq; redit mediũ Rhodope porrecta sub axē.
Illic clausa tenent stabulis armenta. neq; ullæ
Aut herbæ campo apparent. aut arbore frondes.
Sed iacet aggeribus niueis informis: & alto
Terra gelu late. septemq; assurgit in ulnas.
Semper hyems. semper spirantes frigora cauri.
Tum sol pallentes haud unq̃ discutit umbras.
Nec cum inuectus equis altũ petit æthera: nec cũ
Præcipitem oceani rubro lauit equore currum.
Concrescunt subitæ currenti in flumine crustæ
Vndaq; iam tergo ferratos sustinet orbes.
Pupibus illa prius patulis: nunc hospita plaustris.
Aeraq; dissiliunt uulgo. uestesq; rigescunt
Indutæ. cæduntq; securibus humida uina.
Et totæ solidam in glaciem uertere lacunæ.
Stiriaq; impexis induruit horrida barbis.
Interea toto non secius aere ningit.
Intereunt pecudes. stant circunfusa pruinis
Corpora magna boum. confertoq; agmine cerui.
Torpent mole noua. & sũmis uix cornibus extant
Hos non immissis canibus: non cassibus ullis
Puniceæq; agitant pauidos formidine penne
Sed frustra oppositũ trudentes pectore montē.
Cominus obtruncant ferro. grauiterq; rudentes
Cedunt. & magno leti clamore reportant.
Ipsi indefossis specubus secura sub alta
Ocia agunt terra. congestaq; robora totas
Aduoluere focis ulmos. igniq; dedere.
Hic noctem ludo ducunt. & pocula læti
Fermento: atq; acidis imitantur uitea sorbis.
Talis hyberboreo septem subiecta trioni
Gens effrena uirum: Ripheo tunditur euro
Et pecudum fuluis uelantur corpora sætis.

Si tibi lanicium curæ: primum aspera silua
Lappæq; tribuliq; absint. fuge pabula læta.
Continuoq; greges uillis lege mollibus albos:
Illum autem q̃uis aries sit candidus ipse:
Nigra subest udo tantum cui lingua palato:
Reiice: ne maculis infuscet uellera pullis:
Nascentum. plenoq; alium circunspice campo
Munere sic niueo lanæ: si credere dignum est:
Pan deus Arcadiæ captam te Luna fefellit:
In nemora alta uocans. nec tu aspernata uocantẽ
At cui lactis amor. cytisum lotosq; frequentes
Ille manu salsasq; ferat præsepibus herbas
Hinc & amãt fluuios magis. & magis ubera tendũt.
Et salis occultum referunt in lacte saporem.
Multi iam excretos prohibent a matribus hædos.
Primaq; ferratis præfigunt ora capistris:
Quod surgente die mulsere: horisq; diurnis:
Nocte premunt. quod iam tenebris: & sole cadẽte:
Sub lucem exportant calathis. adit oppida pastor.
Aut parco sale contingunt. hyemiq; reponunt.
Nec tibi cura canum fuerit postrema. sed una
Veloces spartæ catulos: acremq; molossum
Pasce sero pingui. nunq̃ custodibus illis
Nocturnum stabulis furem: incursusq; luporum
Aut impacatos a tergo horrebis hiberos.
Sepe etiam cursu timidos agitabis onagros.
Et canibus leporem. canibus uænabere damam.
Sepe uolutabris pulsos siluestribus apros
Latratu turbabis agens. montesq; per altos
Ingentem clamore premes ad retia ceruum.
Disce & odoratam stabulis accendere cedrum.
Galbaneoq; agitare graues odore chelydros
Sepæ sub immotis præsepibus: aut mala tactu
Vipera delituit: cælumq; exterrita fugit
Aut tecto assuetus coluber succedere: & umbræ
Pæstis acerba boum: pecoriq; aspergere uirus.
Fouit humũ. cape saxa manu. cape robora: pastor?
Tollentemq; minas: & sibila colla tumentem

Deiice .nanq; fuga timidum caput abdidit alte.
Cum medii nexuſ:extremæq; agmina caudæ
Soluuntur tardoſq; trahit ſinuſ ultimuſ orbeſ.
Eſt etiam ille maluſ calabriſ in ſaltibuſ anguiſ
Squamea ſublato conuoluenſ pectore terga.
Atq; notiſ longam maculoſuſ grandibuſ aluum.
Qui dum amneſ ulli rumpuntur fontibuſ:& dū
Vere madent udo terræ:ac pluuialibuſ auſtriſ
Stagna colit.ripiſq; habitanſ:hic piſcibuſ atram
Improbuſ ingluuiem raniſq; loquacibuſ explet.
Poſtq̄ exhauſta paluſ:terræq; ardore dehiſcunt
Exilit in ſiccum.& flammantia lumina torquenſ
Seuit agriſ:aſperq; ſiti atq; exterrituſ æſtu.
Nec mihi tum molliſ ſub diuo carpere ſomnoſ.
Neu dorſo nemoriſ libeat iacuiſſe per herbaſ:
Cum poſitiſ nouuſ exuuiiſ nitiduſq; iuuenta:
Voluitur:aut catuloſ tectiſ:aut oua relinquenſ
Arduuſ ad ſolem:& linguiſ micat ore triſulciſ.
Morborum quoq; te cauſaſ.& ſigna docebo.
Turpiſ oueſ temptat ſcabieſ:ubi frigiduſ hymber
Altiuſ ad uiuum perſedit:& horrida cano
Bruma gelu.uel cum tonſiſ illotuſ adhæſit
Sudor:& hirſuti ſecuerunt corpora uepreſ.
Dulcibuſ idcirco fluuiiſ pecuſ omne magiſtri
Profundunt:udiſq; arieſ in gurgite uilliſ
Merſatur.miſſuſq; ſecundo defluit amni.
Aut tonſum triſti contingunt corpuſ amurca.
Et ſpumaſ miſcent argenti.ac ſulphura uiua.
Idæaſq; piceſ.& pinguiſ unguine ceraſ.
Scyllamq;.heleboroſq; graueſ.nigrumq; bitumen.
Non tamen ulla magiſ præſenſ fortuna laboꝝ ē:
Quam ſi quiſ ferro potuit reſcindere ſummum
Vlceriſ oſ.alitur uitium:uiuitq; tegendo:
Dum medicaſ adhibere manuſ ad uulnera paſtor
Abnegat.& meliora deoſ ſedet omnia poſcenſ.
Quin etiam ima dolor ballantum lapſuſ ad oſſa
Cum furit:atq; artuſ depaſcitur arida febriſ:
Profuit incenſoſ æſtuſ auertere.& inter

Ima ferire pediſſalientem ſanguine uenam.
Byſaltæ quo more ſolent:acerq; Gelonuſ
Cum fugit in Rhodopen:atq; in deſerta Getarum.
Et lac concretum cum ſanguine potat equino.
Quam procul aut molli ſuccedere ſæpiuſ umbræ
Videriſ:aut ſummaſ carpentem ignauiuſ herbaſ:
Extremamq; ſequi:aut medio procumbere campo:
Paſcentem:& ſæræ ſolam decedere nocti:
Continuo ferro culpam compeſce. priuſq̃
Dura per incautum ſerpant contagia uulguſ.
Non tam creber agenſ hyemẽ ruit æquore turbo:
Quã multæ pecudum pæſteſ.nec ſingula morbi
Corpora corripiunt.ſed tota æſtiua repente
Spemq; gregemq; ſimul:cunctãq; ab origine gentẽ.
Tum ſciat aeriaſ Alpeſ:& Norica ſi quiſ
Caſtella in tumuliſ:& Iapidiſ arua Timaui:
Nunc quoq; poſt tanto uideat deſertaq; regna
Paſtorum:& longe ſaltuſ:lateq; uacanteſ
Hic quondam morbo cæli:miſeranda coborta eſt
Tempeſtaſ.totoq; autumni incanduit æſtu.
Et genuſ omne neci pecudum dedit:omne ferarũ.
Corripuitq; lacuſ.infecit pabula tabo
Nec uia mortiſ erat ſimplex.ſed ubi ignea ueniſ
Omnibuſ acta ſitiſ:miſeroſ abduxerat artuſ:
Rurſuſ abundabat fluiduſ liquor.omniaq; in ſe
Oſſa minutatim morbo collapſa trahebat.
Sæpe in honore deum medio ſtanſ hoſtia ad aram
Lanea dum niuea circundatur infula uitta:
Inter contanteſ cecidit moribunda miniſtroſ.
Aut ſi quam ferro mactauerat ante ſacerdoſ:
Inde neq; impoſitiſ ardent altaria fibriſ:
Nec reſponſa poteſt conſultuſ reddere uateſ.
Ac uix ſuppoſiti tinguntur ſanguine cultri.
Summaq; ieiuna ſanie infuſcatur harena.
Hinc letiſ uituli uulgo moriuntur in herbiſ:
Et dulceſ animaſ plena ad præſepia reddunt.
Hinc canibuſ blandiſ rabieſ uenit.& quatit egroſ
Tuſſiſ anhela ſueſ & faucibuſ angit obæſiſ.

Labitur infelix studiorum: atq; immemor herbæ
Victor equus. fontesq; auertitur. & pede terram
Crebra ferit. demissæ aures. incertus. ibidem
Sudor. & ille quidem morituris frigidus hæret.
Pellis & ad tactum tractanti dura resistit.
Hæc ante exitium primis dant signa diebus.
Sin in processu cepit crudescere morbus:
Tum uero ardentes oculi. atq; adtractatus ab alto
Spiritus interdum gemitu grauis. imaq; longo
Ilia singultu tendunt. it naribus ater
Sanguis. & obsessas fauces premit aspera lingua.
Profuit inserto latices infudere cornu
Lenæos. ea uisa salus morientibus ima.
Mox erat exitio hoc ipsum. furiisq; refecti
Ardebant: ipsiq; suos iam morte sub egra:
Dii meliora piis: erroremq; hostibus illum:
Discissos nudis laniabant dentibus artus.
Ecce autē duro fumans sub uomere taurus:
Concidit. & mixtum spumis uomit ore cruorem.
Extremosq; ciet gemitus. it tristis arator
Merentē abiungens fraterna morte iuuencum.
Atq; opere in medio: defixa reliquit aratra.
Non umbre altoꝝ nemoꝝ: non gramina possunt.
Grata mouere animū. non qui per saxa uolutus
Purior electro campum petit amnis. at ima
Soluunt' latera. atq; oculos stupor urget inhertis.
Ad terramq; fluit deuexo pondere ceruix.
Quid labor: aut benefacta: iuuāt? qd uomere terras
Inuertisse graues? atqui non Massica Bacchi.
Munera: non illis epule nocuere reposte.
Frondibus & uictu pascuntur simplicis herbe.
Pocula sunt fontes liquidi. atq; exercita cursu
Flumina. nec somnos abrūpit cura salubres.
Tempore non alio dicunt regionibus illis
Quesitas ad sacra boues Iunonis. & uris
Imparibus: ductos alta ad donaria currus.
Ergo egre rastris terram rimantur. & ipsis
Vnguibus infodiunt fruges. montesq; per altos

Extenta ceruice trahunt stridentia plaustra.
Non lupus insidias explorat ouilia circum.
Nec gregibus nocturnus obambulat. acrior illum
Cura subit. timidi damæ: ceruiq; fugaces
Nunc interq; canes: & circum tecta uagantur.
Iam maris immensi prolem: genus omne natantū:
Littore in extremo: ceu naufraga corpora: fluctus
Proluit. insolitæ fugiunt in flumina phocæ.
Interit & curuis frustra defensa latebris
Vipera. & attoniti squammis astantibus hydri.
Ipsis est aer auibus non æquus. & illæ
Præcipites alta uitam sub nube relinquunt.
Præterea nec iam mutari pabula refert.
Quæsitæq; nocent artes. cessere magistri
Phyllirides Chiron: Amythaoniusq; Melampus
Sæuit & in lucem stigiis emissa tenebris
Pallida Thesiphone. morbos agit ante. metumq;.
Inq; dies auidum surgens caput altius effert.
Ballatu pecorum: & crebris mugitibus amnes
Arentesq; sonant ripæ. collesq; supini.
Iamq; cateruatim dat stragem. atq; aggerat ipsis
In stabulis: turpi delapsa cadauera tabo:
Donec humo tegere: ac foueis abscondere: discant.
Nam neq; erat coriis usus. nec uiscera quisq̃
Aut undis abolere potest: aut uincere flammis:
Nec tondere quidem: morbo illuuieq; peræsa
Vellera. nec telas possunt attingere putres.
Verum etiam inuisos siquis temptarat amictus:
Ardentes papulæ. atq; immundus olentia sudor
Membra sequebantur. nec longo deinde moranti
Tempore: contactos artus sacer ignis edebat.

Rotinus aerii mellis redolentia regna
Hyblæasq; apes: aluorum: & cerea tecta:
Quiq; albi flores: examina quæq; legenda
Indicat: humentisq; fauos: cælestia dona.



Rotinus aerii mellis:
cælestia dona
Exequar. hanc etiam
Mecenas aspice partem.
Admiranda tibi
leuium spectacula rerum:
Magnanimosq; duces:
totiusq; ex ordine gentis
Mores: & studia: & populos: & prælia dicam.
In tenui labor at tenuis non gloria: siquem
Numina læua sinunt. auditq; uocatus Apollo.
Principio: sedes apibus: statioq; petenda:
Quo neq; sit uentis. aditus nam pabula uenti
Ferre domũ prohibent. nec oues: hædiq; petulci:
Floribus insultent: aut errans buccula campo
Decutiat rorem. & surgentis atterat herbas.
Absint & picti squalentia terga lacerti
Pinguibus a stabulis: meropes. aliæq; uolucres.
Et manibus progne pectus signata cruentis.
Omnia nam late uastant. ipsasq; uolantes
Ore ferunt. dulcem nidis in mitibus æscam.
At liquidi fontes: & stagna uirentia musco:
Assint. & tenuis fugiens per gramina riuus.
Palmaq; uæstibulũ: aut ingens oleaster obumbret:
Vt cum prima noui ducent examina reges:
Vere suo: ludetq; fauis emissa iuuentus:
Vicina inuitet decedere ripa calori
Obuiaq; hospitiis teneat frondentibus arbos.
In medium: seu stabit iners: seu profluet humor:
Transuersas salices: & grandia conice saxa.
Pontibus ut crebris possint consistere: & alas
Pandere ad æstiuum solem. si forte morantes
Sparserit: aut præceps Neptunno immerserit eurus.
At circum casiæ uirides: & olentia late
Serpilla. & grauiter spirantis copia thymbræ
Floreat. irriguumq; bibant uiolaria fontem.
Ipsa autem: seu corticibus tibi suta cauatis:
Seu lento fuerint aluearia uimine texta:

Angustos habeant aditus. nam frigore mella
Cogit hyems. eademq; calor liquefacta remittit.
Vtraq; uis apibus: pariter metuenda. neq; illæ
Nequicq̃ intectis certatim tenuia cæra
Spiramenta linunt. fucoq;: & floribus oras
Explent. collectumq; hec ipsa ad munera gluten
Et uisco et Phrygiæ seruant pice lentius idæ
Sepe etiam effossis: si uera est fama latebris:
Sub terram fodere larem. penitusq; repertæ
Pumicibusq; cauis: ex æseq; arboris antro.
Tu tamen e læui rimosa cubilia limo
Vnge: fouens circum. & raras super inice frondes.
Neu propius tectis taxũ sære. neue rubentis
Vere foco cancros. alte neu crede paludi.
Aut ubi odor ceni grauis. aut ubi concaua pulsu
Saxa sonant. uocisq; offensa resultat imago.
Quod superest: ubi pulsam hyemẽ sol aureus egit
Sub terras: cælumq; æstiua luce refulsit:
Ille continuo saltus: siluasq; per errant
Purpuereosq; metunt flores. & flumina libant
Summa: leues. hinc nescioqua dulcedine lætæ
Progeniem: nidosq; fouent. hinc arte recentes
Excludunt ceras. & mella tenatia figunt
Hinc ubi iam emissum caueis ad sydera cæli
Nate: per æstatem liquidã: suspexeris agmen:
Obscuramq; trahi uento: mirabere nubem:
Contemplator. aquas dulcis: & frondea semper
Tecta petunt. huc: tu iussos asperge sapores:
Trita mellis phylla. & cerinthe ignobile gramen.
Tinnitusq; cie. & Matris quate cymbala circum.
Ipsæ concident medicatis sedibus. ipsæ.
Intima more suo: sese in cunabula condent.
Sin autem ad pugnam exierint: nam sæpe duobus
Regibus incessit magno discordia motu.
Continuoq; animos uulgi: & trepidantia bello
Corda: licet longe præsciscere. nanq; morantes
Martius ille aeris rauci canor increpat. & uox
Auditur: fractos sonitus imitata tubarũ.

Tum trepidæ inter se coeunt. pennisq; coruscant
Spiculaq; exacuunt rostris. aptantq; lacertos.
Et circa regem: atq; ipsa ad prætoria densæ
Miscentur. magnisq; uocant clamoribus hostem.
Ergo ubi uer nacte sudum: camposq; patentes
Irrumpunt portis. concurritur æthere in alto.
Fit sonitus. magnum mixte glomerantur in orbem
Præcipitesq; cadunt. non densior aere grando:
Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.
Ipsi per medias acies: insignibus alis:
Ingentes animos: angusto in pectore: uersant
Vsq; adeo obnixi non cedere: dum grauis. aut hos
Aut hos: uersa fuga uictor dare terga coegit.
Hi motus animorum: atq; hec certamina tanta:
Pulueris exigui iactu: compressa quiescent.
Verum ubi ductores acie reuocaueris ambos:
Deterior qui uisus: eum. ne prodigus obsit:
Dede neci. melior uacua sine regnet in aula:
Alter erit maculis auro squalentibus ardens.
Nam duo sunt genera. hic melior: in signis et ore.
Et rutulis clarus squamis. ille horridus alter
Desidia. latamq; trahens inglorius aluum.
Vt bine regum facies: ita corpora plebis.
Nanq; aliæ turpes horrent. seu puluere ab alto
Cum uenit: et terram sicco spuit ore uiator
Aridus. elucent aliæ. et fulgore coruscant:
Ardentes auro. et paribus lita corpora guttis.
Hec potior soboles. hinc celi tempore certo:
Dulcia mella premes. nec tantum dulcia: quantum
Et liquida. & durum Bacchi domitura saporem.
At cum incerta uolant cæloq; examina ludunt:
Contemnuntq; fauos: & frigida tecta relinquunt:
Instabiles animos ludo prohibebis inani:
Nec magnus prohibere labor. tu regibus alas
Eripe. non illis quisq̃ cunctantibus: altum
Ire iter: aut castris audebit uellere signa.
Inuitent croceis halantes floribus horti.
Et custos furum atq; auium cũ falce saligna:

Hellespontiaci seruet tutela priapi.
Ipse thymum. pinosq; ferens de montibus altis:
Tecta serat late circum: cui talia curae.
Ipse labore manum duro terat ipse feraces
Figat humo plantas. et amicos irriget hymbres.
Atq; equidem extremo ni iam sub fine laborum
Vela traham: et terris festinem aduertere proram:
Forsitan et pinguis hortos quae cura colendi
Ornaret: canerem. biferiq; rosaria pesti.
Quoq; modo potis gauderent intiba riuis.
Et uirides apio ripae. tortusq; per herbas
Cresceret in uentrem cucumis. nec sera comantem
Narcissum: aut flexi tacuissem uimen acanthi
Pallentisq; hederas. et et amantes littora myrtos
Nanq; sub Oebaliae memini me turribus altis:
Qua niger humectat flauentia culta Galesus
Corycium uidisse senem. cui pauca relicti
Iugera ruris erant. nec fertilis illa iuuencis:
Nec pecori opportuna seges: nec cōmoda Baccho:
Hic rarum tamen in dumis olus. albaq; circum
Lilia. uerbenasq; premens: uaescumq; papauer
Regum aequabat opes animo. seraq; reuertens
Nocte domum: dapibus mensas onerabat inemptis.
Primus uere rosam: atq; antumno carpere poma.
Et cum tristis hyems etiam nunc frigore saxa
Rumperet: et glacie cursus frenaret aquarum
Ille comam mollis iam tunc tondebat acanthi.
Estatem increpitans seram zephyrosq; morantis.
Ergo apibus faetis idem: atq; examine multo
Primus abundare. & spumantia cogere pressis.
Mella fauis. Illi tiliae. atq; uberrima pinus.
Quotq; in flore nouo: pomi se fertilis arbor
Induerat: totidem autumno matura tenebat.
Ille etiam seras in uersum distulit ulmos.
Eduramq; pirum. & spinos iam pruna ferentis.
Iamq; ministrantem platanum potantibus umbram.
Verum haec ipse quidem spatiis disclusus iniquis.
Praetereo. atq; aliis post cōmemoranda relinquo.

Nunc age naturaſ apibuſ quaſ Iupiter ipſe
Addidit: expediam. pro qua mercede canoroſ
Curetum ſonituſ: crepitantiaq; æra ſequutæ.
Dictæo cæli regem: pauere ſub antro.
Solæ cōmuneſ natoſ: conſortia tecta
Vrbiſ habent. magniſq; agitant ſub legibuſ æuum.
Et patriam ſolæ: et certoſ nouere penateſ.
Venturæq; hyemiſ memoreſ: æſtate laborem
Experiuntur. et in medium quæſita reponunt.
Nanq; aliæ uictu inuigilant. et fædere pacto
Exercentur agriſ. parſ intra ſepta domorum
Narciſſi lachrymam. et lentum de cortice gluten
Prima fauiſ ponūt fūdamina. deinde tenaceſ
Suſpendunt cæraſ. aliæ ſpem gentiſ: adultoſ
Educunt fætuſ. aliæ puriſſima mella
Stippant. et liquido diſtendunt nectare cellaſ.
Sunt quibuſ ad portaſ cecidit cuſtodia ſorti.
Inq; uicem ſpeculantur aquaſ. et nubila cæli.
Aut onera accipiunt uenientum. aut agmine facto:
Ignauum fucoſ pecuſ a præſepibuſ arcent.
Feruet opuſ. redolentq; thymo fragrantia mella.
Ac ueluti lentiſ cyclopeſ fulmina maſſiſ
Cum properant: alii taurinis follibuſ auraſ
Accipiunt: redduntq;: alii ſtridentia tingunt
Aera lacu. gemit impoſitiſ incudibuſ ætna.
Illi inter ſeſe magna ui brachia tollunt.
In numerum. uerſantq; tenaci forcipe ferrum.
Non aliter. ſi parua licet componere magniſ.
Cecropiaſ innatuſ apeſ amor urget habendi:
Munere quanq; ſuo. grandeuiſ oppida curæ.
Et munire fauoſ. et dædala fingere tecta.
At feſſæ multa referunt ſe nocte minoreſ:
Crura thymo plenæ. paſcuntur et arbuta paſſim.
Et glaucaſ ſaliceſ: caſiamq; crocumq; rubentem.
Et pinguem tiliam. et ferrugineoſ hiacynthoſ.
Omnibuſ una quieſ operum labor omnibuſ unuſ.
Mane ruunt portiſ. nuſq̄ mora. rurſuſ eaſdem
Veſper ubi e paſtu tandem decedere campiſ

Admonuit: tum tecta petunt. tũ corpora curant.
Fit sonitus. mussantq; oras et lumina circum.
Post ubi iam thalamis se composuere: siletur
In noctem. fessosq; suus sopor occupat artus.
Nec uero a stabulis: pluuia impendente: recedũt
Longius. aut credunt cælo aduentibus euris.
Sed circum tutæ: sub menibus urbis aquantur.
Excursusq; breues tentant. et sæpe lapillos
Vt cymbæ instabiles: fluctu iactante saburram:
Tollunt. his sese per inania nubila librant.
Illum adeo placuisse apibus mirabere morem.
Quod nec cõcubitu indulgent. nec corpora segnes
Inuenerem soluunt. aut fetus nixibus edunt.
Verum ipsæ e foliis natos: et suauibus herbis
Ore legunt. ipsæ regem: paruosq; quirites
Sufficiunt. aulas: et cærea regna refigunt.
Sæpe etiam duris errando in cotibus: alas
Attriuere. ultroq; animam sub fasce dedere.
Eantus amor florum: et generandi gloria mellis.
Ergo ipsas quamuis angusti terminus æui
Excipiat: neq; enim plus septima ducitur æstas.
At genus ĩmortale manet. multosq; per annos
Stat fortuna domus. et aui numerantur auorꝝ
Præterea regem non sic ægyptus: et ingens
Lydia. nec populi Parthorꝝ: aut Medus hydaspes
Obseruant. rege incolumi: mens omnibus una est.
Amisso: rupere fidem. constructaq; mella
Diripuere ipsæ. et crates soluere fauorum.
Ille operum custos. illum admirantur. & omnes
Circũstant fremitu denso. stipantq; frequentes.
Et sepe attollunt humeris. et corpora bello
Obiectant. pulchramq; petunt per funera mortẽ.
His quidam signis: atq; hæc exempla sequuti:
Esse apibus partẽ diuinæ mentis: et haustus
Etherios dixere. deum nanq; ire per omnes
Terrasq;. tractusq; maris. cælumq; profundum.
Hinc pecudes: armenta: uiros: genus omne ferarũ:
Quenq; sibi tenues nascentem arcessere uitas.

Scilicet huc reddi deinde. ac resoluta referri
Omnia. nec morti esse locum. sed uiua uolare
Syderis in numerum. atq; alto succedere cælo.
Siquando sedem angustam: seruataq; mella
Thesauris: relines: prius haustus sparsus aquarum
Ore foue: fumosq; manu prætendere sequaces.
Bis grauidos cogunt foetus. duo tempora messis.
Taygete simul os terris ostendit honestum
Plias: et Oceani spretos pede reppulit amnis.
Aut eadem: sydus fugiens ubi piscis aquosi:
Tristior hybernas cælo descendit in undas.
Illis ira modum supra est. læsæq; uenenum
Morsibus inspirant. et spicula cæca relinquunt:
Affixe uenis. animasq; in uulnere ponunt.
Sin duram metues hyemem. parcesq; futuro
Contusosq; animos: et res miserabere fractas:
At suffire thymo: cerasq; recidere manes:
Quis dubitet? nam sæpe fauos ignotus adedit
Stellio. et lucifugis congesta cubilia blattis.
Immunisq; sedens aliena ad pabula fucus.
Aut asper crabro: imparibus se immiscuit armis.
Aut durum tineæ genus. aut inuisa mineruæ:
In foribus laxos suspendit aranea casses.
Quo magis exhaustæ fuerint: hoc acrius omnes
Incumbent: generis lapsi sarcire ruinas
Complebuntq; foros. et floribus horrea texent.
Si uero: quoniam casus apibus: quoq; nostros
Vita tulit tristi languebunt corpora morbo:
Quod iam non dubiis poteris cógnoscere signis.
Continuo est ægris alius color. horrida uultum
Deformat macies. tum corpora luce carentum
Exportant tectis. et. tristia funera ducunt.
Aut ille pædibus cónexe ad limina pendent.
Aut intus clausis cunctantur in ædibus omnes
Ingnauæq; fame: & contracto frigore pigræ.
Tum sonus auditur grauior. tractimq; susurrant.
Frigidus ut quondam siluis immurmurat auster
Vt mare sollicitum strident refluentibus undis:

Eſtuat ut clauſiſ rapiduſ fornacibuſ ignis.
Hic iam galbaneoſ ſuadebo accendere odoreſ.
Mellaq; arundineiſ inferre canalibuſ ultro.
Hortantem. et feſſaſ ad pabula nota uocantem.
proderit et tonſum gallæ admiſcere ſaporem.
Arenteſq; roſaſ. aut igni pinguia multo
Defruta. uel pſithia paſſoſ deuite racemoſ.
Cecropiumq; thymum. et graue. olentia centaurea.
Eſt etiam floſ in pratiſ cui nomen amello.
Fecere agricolæ. faciliſ quærentibuſ herba.
Nanq; uno ingentem tollit de ceſpite ſiluam.
Aureuſ ipſe. ſed in foliiſ: quæ plurima circum
Funduntur: uiole ſublucet purpura nigræ.
Sæpe deum nexiſ ornatæ torquibuſ aræ.
Aſper in ore ſapor. tonſiſ in uallibuſ illum
Paſtoreſ: et curua legunt prope flumina mellæ
Huiuſ odorato radiceſ incoque baccho.
Pabulaq; in foribuſ pleniſ appone caniſtriſ.
Sed ſiquem proleſ ſubito defecerit omniſ
Nec genuſ unde noue ſtirpiſ reuocetur: habebit.
Tempuſ et Arcadii memoranda inuenta magiſtri
Pandere. quoq; modo cæſiſ iam ſæpe iuuenciſ
Inſincæruſ apeſ tulerit cruor. altiuſ omnem
Expediam: prima repetenſ ab origine: famam.
Nam qua pellæi genſ fortunata canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum
Et circum pictiſ uehitur ſua rura phaſeliſ:
Quaq; pharetrate uicina Perſidiſ urget:
Et uiridem ægyptum nigra fecundat arena:
Et diuerſa ruenſ ſeptem diſcurrit in ora:
Vſq; coloratiſ amniſ deuexuſ ab indiſ:
Omniſ in hac certam regi iacit arte ſalutem.
Exiguuſ primũ: atq; ipſoſ contractuſ ad uſuſ
Eligitur locuſ. hunc anguſtiq; imbrice tecti:
Parietibuſq; premunt arctiſ. et quattuor addunt
Quattuor a uentiſ: obliqua luce feneſtraſ.
Tum uituluſ bina curuanſ iam cornua fronte
Quæritur huic geminæ nareſ: et ſpirituſ oriſ

Multa reluctanti: obſtruitur plagiſq; perempto
Tonſa per integram ſoluuntur uiſcera pellem.
Sic poſitum in clauſo linquunt. et ramea coſtiſ
Subiiciunt fragmenta. thymũ caſiaſq; uirenteſ
hoc geritur zephyriſ primũ impellentibuſ undaſ.
Ante nouiſ rubeant q̃ prata coloribuſ: ante
Garrula q̃ tigniſ nidum ſuſpendat hirundo.
Interea teneriſ tepefactuſ in oſſibuſ humor
Eſtuat. et uiſenda modiſ animalia miriſ
Trunca pedum primo: mox et ſtridentia pẽniſ
Miſcẽtur. tenuemq; magiſ: ac magiſ aera carpunt
Donec ut eſtiuiſ effuſuſ nubibuſ hymber
Erupere: aut ut neruo pulſante ſagittæ:
prima leueſ ineunt ſiquando prelia Parthi.
Quiſ deuſ hanc muſæ quiſ nobiſ excudit artem?
Vnde noua ingreſſuſ hominum experientia cæpit.
Paſtor Ariſteuſ fugienſ Peneia tempe:
Amiſſiſ: ut fama: apibuſ: morboq;. fameq;.
Triſtiſ ad extremi ſacrũ caput aſtitit amniſ
Multa querenſ: atq; hac affatuſ uoce parentem eſt
Mater Cyrene: Mater quæ gurgitiſ huiuſ
Ima teneſ: quid me preclara ſtirpe deorum
Si modo: quẽ prehibeſ: pater eſt Tymbræuſ Apollo
Inuiſum fatiſ genuiſti? aut quo tibi noſtri
Pulſuſ amor? quid me cælum ſperare iubebaſ?
En etiam hunc ipſum uitæ mortaliſ honorem:
Quẽ mihi uix frugum: et pecudum cuſtodia ſollerſ
Omnia tentanti excuderat: te matre: relinquo.
Quin age: et ipſa manu feliceſ erue ſiluaſ.
Fer ſtabuliſ inimicũ ignẽ. atq; interfice meſſeſ.
Vre ſata. et ualidam inuiteſ molire bipennem.
Tanta meæ ſi te ceperunt tædia laudiſ.
At mater: ſonitum thalamo ſub fluminiſ alti
Senſit. eam circum mileſia uellera nymphe
Carpebant Hyali Satyro fucata colore.
Drymoq; Xanthoq; Legea Phyllydoceq;
Ceſariem effuſæ nitidam per candida colla
Niſeeq; Spioq; Thaliaq; Cymodoceq;

Cydippe: et flaua Lycoris. altera uirgo.
Altera cum primos Lucinę experta labores.
Clioq; et Beroe soror. Oceanides ambę
Ambę auro: pictis incinctę pellibus ambę.
Atq; Ephyre. atq; Opis. et Asia Deiopeia.
Et tandem positis uelox Arethusa sagittis.
Inter quas curam Clymene narrabat inanem
Vulcani. martisq; dolos. et dulcia furta.
Atq; Chao densos diuum numerabat amores.
Carmine quo captę: dum fusis mollia pensa
Deuoluunt: iterum maternas impulit aures
Luctus Aristei. uitreisq; sedilibus omnes
Obstupuere. sed ante alias Arethusa sorores
Prospiciens: sũma placidum caput extulit unda.
Et procul: O genitu non frustra exterrita tanto
Cyrene soror: Ipse tibi tua maxima cura
Tristis aristęus Penei genitoris ad undam
Stat lachrymans. & te crudelem nomine dicit.
Huic perculsa noua mentem formidine mater:
Duc age: duc ad nos. fas illi limina diuum
Tangere: ait. simul alta iubet discedere late
Flumina. qua iuuenis gressus inferret. at illum
Curuata in montis faciem: circum stetit unda.
Accepitq; sinu uasto. misitq; sub amnem
Iamq; domũ mirans genitricis: et humida regna:
Speluncisq; lacus clausos: lucosq; sonantis:
Ibat. et ingenti motu stupefactus aquarum:
Omnia sub magna labentia flumina terra
Spectabat: diuersa locis. Phasinq;: Lycumq;:
Et caput unde latus primum se erumpit Enipheus.
Vnde pater Tyberinus. et unde Amena fluenta.
Saxosũq; sonans Hypanis Mysusq; Caicus.
Et gemina auratus taurino cornua uultu
Eridanus: quo non alius per pinguia culta
In mare purpureũ: uiolentior influit amnis.
Postq̃ est in thalami pendentia punice tecta
Peruentum: & nati flętus cognouit inanes
Cyrene: manibus liquidos dant ordine fontes

Germanæ.tonsisq; ferunt mantilia uillis.
Pars epulis onerant mensas.et plena reponunt
Pocula. Panchæis adolescunt ignibus aras.
Et mater: cape Mæonii carchesia bacchi:
Oceano libemus: ait. simul ipsa precatur
Oceanumq; patrem rerum. Nymphasq; sorores.
Centum que siluas: centum que flumina seruant.
Ter liquido ardentem perfudit nectare uæstam.
Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit.
Omine quo firmans animum: sic incipit ipsa.
Est in Carpathio. Neptunni gurgite: uates
Ceruleus Proteus. magnum qui piscibus æquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc Emathiæ portus: patriamq; reuisit
Pallentem. hunc et Nymphæ ueneramur. et ipse
Grandeuus Nereus. nouit nanq; omnia uates
Que sint: que fuerunt. que mox uentura trahantur.
Quippe ita Neptunno uisũ est: immania cuius
Armenta: et turpes pascit sub gurgite phocas.
Hic tibi nate prius uinclis capiendus. ut omnem
Expediat morbi causam. euentusq; secundet.
Nam sine ui: non ulla dabit precepta: neq; illum
Orando uinces. uim duram: et uincula capto
Tende. doli circum hæc demum frangentur inanes.
Ipsa ego te: medios cum sol accenderit æstus
Cum sitiunt herbæ: et pecori iam gratior umbra est
In secreta senis ducam. quo fessus ab undis
Se recipit. facile ut somno aggrediare iacentem.
Verum ubi correptum manibus uinclisq; tenebis
Tum uariæ illudent species: atq; ora ferarum.
Fiet enim subito sus horridus. atraq; tigris.
Squamosusq; draco. et fulua ceruice leæna.
Aut acrem flammæ sonitũ dabit. atq; ita uinclis
Excidet. aut in aquas tenues dilapsus abibit.
Sed quanto ille magis formas se uertet in omnis:
Tanto nate magis: cõtende tenacia uincla.
Donec talis erit mutato corpore qualem
Videris: incepto tegeret cum lumina somno.

Hæc ait. et liquidum ambrosiæ diffudit odorem.
Quo totum nati corpus perduxit. at illi
Dulcis compositis spirauit crinibus aura.
Atq; habilis membris uenit uigor. est specus ingens
Excæsi latere in montis: quo plurima uento
Cogitur: inq̄ sinus scindit sese unda reductos.
Depræhensis olim statio fidissima nautis.
Intus se uasti Proteus tegit obice saxi.
Hic iuuenē in latebris auersum a lumine Nympha
Collocat. ipsa procul nebulis obscura recessit.
Iam rapidus torrens: sitientes syrius indos
Ardebat cælo: et medium sol igneus orbem hauserat
Arebant herbæ. et caua flumina siccis
Eaucibus: ad limum radii tepefacta coquebant.
Cum Proteus cōsueta petens a fluctibus antra
Ibat: eum uasti circum gens humida ponti
Exultans rorem late dispersit amarum.
Sternunt se somno diuerso in littore phocæ.
Ipse: uelut stabuli custos in montibus olim
Vesper ubi e pastu uitulos ad tecta reducit:
Auditiq; lupos acuunt balatibus agni:
Consedit scopulo medius. numerumq; recenset.
Cuius aristæo quoniam est oblata facultas:
Vix defessa senem passus componere membra:
Cum clamore ruit magno. manicisq; iacentem
Occupat. ille suæ contra non īmemor artis
Omnia transformat: sese in miracula rerum.
Ignemq; horribilemq; feram. fluuiūq; liquentem.
Verum ubi nulla fugam repperit fallacia: uictus
In sese redit. atq; hominis tandem ore loquutus.
Nam quis te iuuenum confidentissime nostras
Iussit adire domos? quid ue hinc petis inquit? at ille
Scis Proteu: scis ipse: neq; est te fallere cuiq̄.
Sed tu desine uelle. deum præcepta sequuti
Venimus huc. lassis quesitum oracula rebus.
Tantum effatus. ad hec uates ui deniq; multa
Ardentis oculos intorsit lumine glauco.
Et grauiter frendens: sic fatis ora resoluit.

Non te nullius exercent numinis ire.
Magna lues cōmissa tibi. has miserabilis Orpheus
Haud: q̄q̄ ob meritum penas: ni fata resistant:
Suscitat. & rapta grauiter pro coniuge seuit.
Illa quidem dum te fugeret per flumina precepsꝭ
Immanem ante pedes hydrū moritura puella:
Seruantem ripas: alta non uidit in herba.
At chorus equalis Dryadum clamore supremos
Implerunt montis. flerunt Rhodopeie arces.
Altaq; Pangæa. & Rhesi Mauortia tellus
Atq; Gete: atq; Hebrus. & Actias Orithyia.
Ipse caua solans egrum testudine amorem:
Te dulcis coniunx: te solo in littore secum:
Te ueniente die: te decedente canebat:
Tenarias etiam fauces: alta ostia Ditis
Et caligantem nigra formidine lucum
Ingressus: manesq; adiit. regemq; tremendum
Nesciaq; humanis precibus mansuescere corda.
At cantu cōmote herebi de sedibus imis
Vmbre ibant tenues. simulacraq; luce carentū:
Quā multa in foliis auium se milia condunt:
Vesper ubi: aut hybernus agit de mōtibus hymber
Matres: atq; uiri: defunctaq; corpora uita.
Magnanimū Heroum: pueri innupteq; puelle.
Impositiq; rogis iuuenes: ante ora parentum.
Quos circum limus niger: & deformis harundo
Cocyti: tardaq; palus: inamabilis unde:
Alligat: & nouies Styx interfusa cohercet.
Quin ipse stupuere domus: atq; intima læti
Tartara: ceruleosq; amplexe crinibus angues
Eumenides. tenuitq; inhians tria Cerberus ora.
Atq; Ixionei uento rota constitit orbis.
Iamq; pedem referens: casus euaserat omnis:
Redditaq; Euridice superas ueniebat ad auras:
Pone sequens: nāq; hanc dederat proserpina legē.
Cum subita incautum dementia cepit amantem
Ignoscenda quidem: scirent si ignoscere Manes.
Restitit. Euridicenq; suam: iam luce sub ipsa:

Immemor heu: uictusq; animi respexit. ibi omnis
Effusus labor. atq; immitis rupta Tyranni
Fædera. terq; fragor stagnis auditus Auerni.
Illa: quis & me inquit miseram: & te pdidit Orpheu
Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
Fata uocant. conditq; natantia lumina somnus.
Iamq; uale: feror ingenti circundata nocte.
In ualidasq; tibi tendens: heu non tua palmas.
Dixit: & ex oculis subito: ceu fumus: in auras
Cõmixtus tenuis fugit diuersa. neq; illum
Prensantem ne quicq̃ umbras: & multa uolentem
Dicere: preterea uidit. nec portitor Orci
Amplius obiectam passus transire paludem.
Quid faceret: quo se rapta? bis coniuge ferret?
Quo fletu manes: qua numina uoce moueret?
Illa quidem Stygia nabat iam frigida cymba.
Septem illum totos perhibent ex ordine menses
Rupe sub aeria: deserti ad Strymonis undam
Fleuisse. & gelidis hec euoluisse sub antris.
Mulcentem tygres: & agentẽ carmine quercus.
Qualis populea merens philomena sub umbra:
Amissos queritur fetus. quos durus arator
Obseruans nido implumes detraxit. at illa
Flet noctem. ramoq; sedens miserabile carmen
Integrat. & mestis loca late questibus implet.
Nulla uenus: nulliq; animũ flexere hymenei.
Solus hyperboreas glacies: tanainq; niualem
Aruaq; ripheis nunq̃ uiduata pruinis:
Lustrabat. raptam Euridicen: atq; irrita Ditis
Dona querens. sprete Ciconũ quo munere matres
Inter sacra deum: nocturnaq; Orgia Bacchi
Discerptum latos iuuenem sparsere per agros.
Tum quoq; marmorea caput a ceruice reuulsum
Gurgite cum medio portans Eagrius Hebrus:
Volueret: Euridicen uox ipsa & frigida lingua
Ah miseram Euridicen: anima fugiente uocabat.
Euridicen toto referebant flumine ripe.
Hec Proteus: & se iactu dedit equor in altum.

Quaq; dedit: spumantem undam sub uertice torsit.
At non cyrene. nanq; ultro affata timentem.
Nate: licet tristes animo deponere curas.
Hæc omnis morbi causa. hinc miserabile Nymphe
Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis:
Exitium misere apibus. tu munera supplex
Tende: petens pacem. & faciles uenerare Napeas
Nanq; dabunt ueniam uotis. Iramq; remittent.
Sed modus orandi: quis sit: prius ordine dicam.
Quattuor eximios prestanti corpore tauros
Qui tibi nunc uiridis depascunt summa lycei:
Delige. & intacta totidem ceruice iuuencas
Quattuor his aras alta ad delubra dearum
Constitue. & sacrum iugulis dimitte cruorem:
Corporaq; ipsa boum frondoso desere luco.
Post ubi nona suos aurora ostenderit ortus:
Inferias Orphi lethea papauera mittes.
Et nigram mactabis ouem. lucumq; reuises
Placatam Euridicen uitula uenerabere cesa.
Haud mora. continuo matris precepta facessit.
Ad delubra uenit. monstratas excitat aras.
Quattuor eximios prestanti corpore tauros
Ducit. & intacta totidem. ceruice iuuencas.
Post ubi nona suos aurora induxerat ortus:
Inferias Orphi mittit. lucumq; reuisit.
Hic uero subitum: ac dictu mirabile monstrum
Aspiciunt liquefacta boum per uiscera: toto
Stridere apes utero. & ruptis efferuere costis.
Immensasq; trahi nubes. iamq; arbore summa
Confluere. & lentis uuam demittere ramis.
Hæc super aruorum cultu: pecorumq; canebã:
Et super arboribus. Cæsar dum magnus ad altum
Fulminas Euphratem bello. uictorq; uolentis
Per populos dat iura. uiamq; affectat olympo.
Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
Parthenope: studiis florentem ignobilis oci.
Carmina qui lusi pastorum. audaxq; iuuenta
Tityre te Patule cecini sub tegmine fagi.

PRimus habet Libycã ueniãt ut troes in urbẽ.
Edocet excidium Troiæ. cLademq; : secundus.
Tertius a Troia uectos canit æquore Teucros
Quartus itẽ miseræ duo uulnera narrat Elisæ.
Manibus ad tumulũ quinto celebrantur honores.
æneam memorat uisentem tartara sextus.
In Phrygas Italiam bello iã septimus armat.
Dat simul æneæ socios octauus : & arma.
Daunius expugnat nono noua mænia Troiæ.
Exponit decimus Thuscorum in littore pugnas.
Vndecimo Rutuli superantur morte Camillæ.
Vltimus imponit bello : Turni nece : finem.

Neas primo libye depellitur oris.
Vir magnus bello. nulli pietate secundus.
æneas odiis Iunonis pressus iniquæ :
Italiam querens : Siculis errauit in undis.
Iactatus tandem Libyæ peruenit ad oras.
Ignarusq; loci : fido comitatus Achate :
Indicio matris : regnum cognouit Elisæ.
Quin etiã nebula sæptus peruenit ad urbem.
Arreptosq; undis socios cum classe recepit.
Hospitioq; usus Didonis cuncta benigne :
Excidium Troiæ iussus narrare parabat.



LLe ego qui quondam
gracili modulatus auena
Carmen. et egressus
siluis : uicina coegi.
Vt quis auido pareret
arua colono :
Gratum opus agricolis :
At nunc horrẽtia martis.
Arma uirũq; cano : troiæ qui primus ab oris :
Italiam fato profugus lauinaq; uenit
Littora : multũ ille & terris iactatus & alto :

Vi superum: sæuæ memorẽ Iunonis ob iram:
Multa quoq; et bello passus: dum conderet urbẽ.
Inferetq; deos latio: genus unde latinum.
Albaniq; patres: atq; altæ mænia Romæ.
Musa mihi causas memora: quo numine læso
Quid ue dolens Regina deũ: tot uoluere casus
Insignem pietate uirũ: tot adire labores:
Impulerit. tantæ ne animis cælestibus iræ?
Vrbs antiqua fuit: Tyrii tenuere coloni
Chartago. Italiam contra. Tyberinaq; longe
Ostia diues opum: studiisq; asperima belli.
Quam Iuno fertur terris magis omnibus: unam
Post habita coluisse Samo. hic illius arma
Hic currus fuit. hoc regnũ dea gentibus esse:
Siqua fata sinãt: iam tum tenditq;: fouetq;.
progeniem sed eni Troiano a sanguine duci
Audierat: Tyrias olim que uerteret arces.
Hinc populum late regem: belloq; superbum:
Venturum excidio Lybiæ: sic uoluere parcas.
Id metuens: ueterisq; memor Saturnia belli
Prima quod ad Troiam ꝓ caris gesserat Argis.
Nec dum etiam causæ irarum: sæuiq; dolores
Exciderant animo. manet alta mente repostum
Iudicium Paridis. spretæq; iniuria formæ
Et genus inuisum. & rapti Ganymedis honores.
His accensa super: iactatos æquore toto
Troas: relliquias Danaũ: atq; imitis Achilli:
Arcebat longe Latio. multosq; per annos
Errabant: acti fatis: maria omnia circum.
Tantæ molis erat romanam condere gentem.
Vix e conspectu Siculæ telluris in altum
Vela dabant læti: et spumas salis ere ruebant.
Cum Iuno æternum seruans sub pectore uulnus:
Hæc secum. Me ne incæpto desistere uictam?
Nec posse Italia Teucrorũ auertere Regem?
Quippe uetor fatis. Pallas ne exurere classem
Argiuum. atq; ipsos potuit submergere ponto:
Vnius ob noxam: & furias Aiacis Oilei?

Ipſa Iouiſ rapidum iaculata e nubibuſ ignem:
Diſiecitq; rateſ: euertitq; æquora uentiſ.
Illum exſpirantem tranſfixo pectore flammaſ:
Turbine corripuit. ſcopuloq; infixit acuto.
Aſt ego que diuum incedo Regina: Iouiſq;
Et ſoror: & coniunx: una cū gente tot annoſ
Bella gero: ecquiſ ꝙ numen Iunoniſ adoret.
Preterea: aut ſupplex ariſ imponet honorem?
Talia flammata ſecum dea corde uolutanſ:
Nimborū in patriam: loca feta furētibuſ auſtriſ:
æoliam uenit. hic uaſto rex æoluſ antro
Luctāteſ uentoſ: tempeſtateſq; ſonoraſ
Imperio premit. ac uincliſ et carcere frenat.
Illi indignāteſ: magno cū murmure montiſ
Circū clauſtra fremunt. celſa ſedet æoluſ arce
Sceptra tenenſ. mollitq; animoſ et tēperat iraſ.
Ni faciat: maria: ac terraſ: celūq; profundum:
Quippe ferrant rapidi ſecum. uerrātq; per auraſ.
Sed pater omnipotenſ ſpeluncíſ abdidit atriſ
Hoc metuenſ. molēq;. et monteſ inſuper altoſ
Impoſuit. Regemq; dedit: qui fœdere certo
Et primere et laxaſ: ſciret dare iuſſuſ habenaſ.
At quem tum Iuno ſupplex hiſ uocibuſ uſa ē.
æole: nāq; tibi diuū pater: atq; hominum rex
Et mulcere dedit fluctuſ: et tollere uento.
Genſ inimica mihi Tyrrhenū nauigat æquor.
Ilium Italiam portāſ: uictoſq; penateſ.
Incute uim uentiſ. ſubmerſaſq; obrue puppeſ.
Aut age diuerſoſ. & diſiice corpora ponto.
Sunt mihi biſſeptem preſtanti corpore nymphe.
Quarum que: forma pulcherrima Dei opea
Connubio iungam ſtabili. propriamq; dicabo.
Omniſ ut tecum meritiſ pro talibuſ annoſ
Exigat. et pulchra faciat te prole parentem.
Eoluſ hec contra. tuuſ o regina quid opteſ:
Explorare labor. mihi iuſſa capeſſere faſ eſt.
Tu mihi quodcunq; hoc regni: tu ſceptra: Iouēq;
Conciliaſ: tu daſ epuliſ accumbere diuum.

Nimborumq; facis: tempestatúq; potentem:
Hec ubi dicta: cauum cóuersa cuspide montem
Impulit in latus. ac uenti: uelut agmine facto:
Qua data porta ruunt. et terras turbine perflant.
Incubuere mari. totumq; a sedibus imis:
Vna eurus notusq; ruunt creberq; procellis
Africus: et uastos uoluút ad sydera fluctus.
Insequitur clamorq; uirum: stridorq; rudentum.
Eripiunt subito nubes: cælumq: diemq;
Teucrorum ex oculis. ponto nox incubat atra.
Intonuere poli. & crebis micat ignibus æther.
Præsentemq; uiris intentant omnia mortem.
Extemplo ænee soluuntur frigore membra.
Ingemit. et duplices tendens ad sydera palmas:
Talia uoce refert. o terq; quaterq; beati
Quis ante ora patrú Troiæ sub mænibus altis
Contigit oppetere. o Danaú fortissime gentis
Tydide. me ne iliacis obcumbere campis
Non potuisse? tuaq; animá hác effúdere dextra?
Sæuus ubi æacide telo iacet Hector: ubi ingens
Sarpedon. ubi tot Simois correpta sub undis
Scuta uirú: galeasq; & fortia corpora uoluit.
Talia iactanti stridens aquilone procella
Velum aduersa ferit. fluctusq; ad sydera tollit.
Franguntur remi. tú prora auertit. & undis
Dat latus. insequitur cumulo p̄ruptus aquæ mons.
Hi summo influctu pendent. his unda dehiscens
Terram inter fluctus aperit. furit æstus arenis.
Tris notus abreptas in saxa latentia torquet.
Saxa uocant. Itali mediis que in fluctibus aras:
Dorsum immane: mari summo. tris eurus ab alto
In breuia & syrtes urget. miserabile uisu.
Illiditq; uadis. atq; aggere cingit arenæ.
Vnam que lycios: fidumq; uehebat orontem
Ipsius ante oculos: ingens auertice pontus
In pupim ferit. excutitur: pronusq; magister
Voluitur in caput. ast illá ter fluctus ibidem
Torquet: agés circú. & rapidus uorat æquore uortex.

Apparent rari nantes in gurgite uasto.
Arma uirum: tabuleq; & troia gaza per undas.
Iam ualidam Ilionei nauẽ. iam fortis Achatæ.
Et qua uectus Abas. & qua grandeuus Alethes
Vicit hyems. laxis laterũ compagibus: omnes
Accipiunt inimicũ imbrem. rimisq; fatiscũt.
Interea magno misceri murmure pontũ:
Emissamq; hyemẽ sensit Neptunnus. & imis
Stangna refusa uadis. grauiter cõmotus: & alto
Prospiciens: sũma placidũ caput extulit unda.
Disiectam æneæ toto uidet æquore classem.
Fluctibus oppressos Troas. cæliq; ruina.
Nec latuere doli fratrẽ Iunonis & iræ.
Eurum ad se: zephyrũq; uocat. dehinc talia fatur.
Tanta ne uos generis tenuit fiducia uestri?
Iam cælum: terramq;: meo sine numine: uenti
Miscere: et tantas audetis tollere moles?
Quos ego? sed motos prestat componere fluctus.
Post mihi non simili pæna cõmissa luetis.
Maturate fugam. Regiq; hec dicite uestro.
Non illi imperium pelagi: sæuũq; tridentem:
Sed mihi sorte datum. tenet ille immania saxa.
Vestras eure domos. illa se iactet in aula
æolus. & clauso uentorũ carcere regnet.
Sic ait. & dicto citius tumida æquora placat.
Collectasq; fugat nubes solemq; reducit.
Cymothoe simul: & Triton adnixus: acuto
Detrudunt naues scopulo. leuat ipse tridenti.
Et uastas aperit syrtis. & temperat æquor.
Atq; rotis summas leuibus perlabitur undas.
Ac ueluti magno in populo: cũ sepe coborta est
Seditio: seuitq; animis ignobile uulgus:
Iamq; faces & saxa uolant: furor: arma ministrat:
Tunc pietate grauẽ: ac meritis si forte uirũque
Conspexere: silent. arrectisq; auribus astant.
Ille regit dictis animos. & pectora mulcet.
Sic cunctus pelagi cecidit fragor. æquora postq̃
Prospiciens genitor: celoq; inuectus aperto:

Flectit equos. curruq; uolans dat lora secundo.
Defessi æneadæ: que proxima littora cursu
Contendunt petere. & libyæ uertunt ad oras.
Est in secessu longo locus. insula portum
Efficit: obiectu laterum. quibus omnis ab alto
Frangitur: inq; sinus scindit sese unda reductos.
Hinc atq; hinc uastæ rupes: geminiq; minant
In cælum scopuli. quorũ sub uertice: late
æquora tuta silent. tum siluis scena coruscis
Desuper. horrentiq; atrũ nemus imminet umbra.
Fronte sub aduersa scopulis pendẽtibus antrũ
Intus aquæ dulces. uiuoq; sedilia saxo:
Nympharũ domus. hic fessas non uincula naues
Vlla tenent. unco non alligat anchora morsu.
Huc septem æneas collectis nauibus: omi
Ex numero: subit. ac magno telluris amore
Egressi: optata Troes potiuntur arena.
Et sale tabentes artus in littore ponunt.
Ac primum silicis scintillam excudit Achates.
Succepitq; ignem foliis. atq; Arida circum
Nutrimenta dedit. rapuitq; in fomite flammã.
Tunc cererem corruptã undis: cerealiaq; arma
Expediunt: fessi rerum. frugesq; receptas:
Et torrere parant. flammis. & frangere saxo.
æneas scopulum interea conscendit. & omnem
Prospectũ: late pelago petit: antea si quem
Iactatũ uento uideat: Phrygiasq; biremes.
Aut capim: aut celsis in pupibus arma Caici.
Nauem in conspectu nullam. tris littore ceruos
Prospicit errãtes. hos tota armenta sequuntur
A tergo. & longum per ualles pascitur agmen.
Constitit hic. arcumq; manu: celeresq; sagittas
Corripuit. fidus que tela gerebat Achates.
Ductoresq; ipsos primũ: capita alta ferentes
Cornibus arboreis: sternit. tũ uulgus & omnẽ
Miscet agens telis: nemora inter frondea turbã.
Nec prius absistit: q̃ septẽ ingentia uictor
Corpora fũdat humi. & numerũ cũ nauibus æquat.

Hinc portũ petit. & sotios partitur in omnes.
Vina bonus que deinde cadis honerarat Acestes
Littore Trinacrio: dederatq; abeũtibus heros
Diuidit. et dictis merentia pectora mulcet.
O sotii: neq; enim ignari sumus ante malorum.
O passi grauiora. dabit deus his quoq; finem.
Vos & scyllæam rabiem penitusq; sonantes
Accestis scopulos. uos et cyclopea saxa
Experti. reuocate animos. mæstumq; timorem.
Mittite. forsan & hæc olim meminisse iuuabit.
Per uarios casus: per tot discrimina rerum
Tendimus in latium. sedes ubi fata quietas
Ostendunt. illic fas regna resurgere Troiæ
Durate. & uos met rebus seruate secundis.
Talia uoce refert. curisq; ingentibus æger:
Spem uultu simulat. premit altũ corde dolorẽ.
Illi se prædæ accingunt. dapibusq; futuris:
Tergora diripuũt costis. & uiscera nudant.
Pars in frusta secant. ueribusq; trementia figũt.
Littore ahena locant, flammasq; alii ministrãt.
Tum uictu reuocant uires. fusiq; per herbam:
Implentur ueteris bacchi. pinguisq; ferinæ.
Postq̃ exempta fames epulis: mensæq; remotæ
Amissos longo sotios sermone requirũt.
Spemq; metũq; inter dubii: seu uiuere credãt:
Siue extrema pati. nec iã exaudire uocatos.
Præcipue pius æneas nunc acris Oronti
Nunc Amici casum gemit. & crudelia secum
Fata Lyci. forteq; Giam. forteq; Cloantũ.
Et iam finis erat: cũ Iupiter æthere sũmo
Despiciens: mare ueliuolũ: terrasq; iacentes:
Litoraq; et latos populos: sic uertice cæli
Constitit: & Libyæ defixit lumina regnis.
Aq; illũ tales iactantẽ pectore curas:
Tristior: & lachrymis oculos suffusa nitentes
Alloquitur uenus: o qui res hominũq; deumq;
Eternis regis imperiis: & fulmine terres:
Quid meus æneas in te committere tantum:

Quid Troes potuere? quibus tot funera passis:
Cunctus ob Italiam: terrarũ clauditur orbis.
Certe hinc Romanos olim: uoluentibus annis:
Hinc fore ductores: reuocato sanguine Teucri:
Qui mare: qui terras: omni ditione tenerent:
Pollicitus. que te genitor sententia uertit?
Hoc equidem occasum Troiæ tristisq; ruinas
Solabar. fatis contraria fata rependens.
Nunc eadẽ fortuna uiros: tot casibus actos
Insequitur. quem das finẽ Rex magne laborum?
Antenor potuit mediis elapsus Achiuis
Illyricos penetrare sinus. atq; intima tutus
Regna lyburnorũ: & fontẽ superare Timaui
Vnde per ora nouem: uasto cũ murmure montis
It mare præruptũ. & pelago premit arua sonanti.
Hic tamen ille urbẽ Pataui sedesq; locauit
Teucrorum. & genti nomẽ dedit. armaq; fixit
Troia. nunc placida cõpostus pace quiescit.
    Nos tua progenies: cæli quibus annuis arcẽ.
Nauibus infandum amissis unius ob iram
Prodimur. atq; Italis longe disiungimur oris.
Hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis?
    Olli subridens hominũ sator: atq; deorũ:
Vultu quo cælũ: tempestatesq; serenat
Oscula libauit nate. de hinc talia fatur.
Parce metu citherea: manent immota tuorum
Fata: tibi: cernes urbem: & promissa Lauini
Menia. sublimẽq; feres ad sydera cæli
Magnanimũ æneam. neq; me sententia uertit.
Hic tibi: fabor enim: qñ hæc te cura remordet:
Longius et uoluens fatorũ arcana mouebo.
Bellum ingens geret Italia. populosq; feroces
Contundet. moresq; uiris. & mænia ponet.
Tertia dũ latio regnantẽ uiderit æstas.
Ternaq; transierint Rutulis iberna sub actis.
At puer Ascanius cui nunc cognomẽ Iulo
Addit. Ilus erat: dum res stetit Ilia regno:
Triginta magnos uoluendis mensibus orbes

Imperio explebit: regnūq; a ſede Lauini
Transferret. & longam multa ui muniet Albam.
Hic iam tercentum totoſ regnabitur annoſ
Gente ſub hectorea: donec Regina ſacerdoſ
Marte grauiſ: geminā partu dabit Ilia prolem
Inde lupe fuluo nutricis tegmine lætuſ
Romuluſ excipiet gentē. & mauortia condet
Menia. Romanoſq; ſuo de nomine dicet.
Hiſ ego nec metaſ rerū: nec tempora pono.
Imperium ſine fine dedi. quin aſpera Iuno:
Quæ mare nunc: terraſq; metu: cælumq; fatigat
Conſilia in meliuſ referet. mecūq; fouebit
Romanoſ rerum dominoſ. gentemq; togatam
Sic placitum. ueniet luſtriſ labentibuſ ætaſ:
Cum domuſ Aſſaraci Phthiam claraſq; Micenaſ
Seruitio premet: ac uictiſ dominabitur Argiſ.
Naſcetur pulchra troianuſ origine Ceſar.
Imperium oceano: famā qui terminet aſtriſ
Iuliuſ a magno demiſſum nomen Iulo.
Hunc tu olim cælo: ſpoliiſ orientiſ onuſtum:
Accipieſ ſecura: uocabitur hic quoq; uotiſ.
Aſpera tum poſitiſ miteſcent ſæcula belliſ.
Cana Fideſ: & Veſta: Remo cū fratre Quirinuſ
Iura dabunt. dire ferro: & compagibuſ arctiſ
Claudentur belli portæ. furor impiuſ intuſ
Seua ſedenſ ſuper arma. & centum uictuſ aheniſ
Poſt tergū nodiſ: fremet horriduſ ore cruento.
Hæc ait. & Maia genitū dimiſit ab alto.
Vt terræ: utq; nouæ pateant carthaginiſ arceſ
Hoſpitio Teucriſ. ne fati neſcia Dido
Finibuſ arceret. uolat ille per aera magnū
Remigio alarū: ac libyæ cituſ aſtitit oriſ.
Et iam iuſſa facit. ponūtq; ferocia Pœni
Corda uolente deo. in primiſ Regina quietū
Accipit in Teucroſ animū. mentēq; benignam.
At piuſ æneaſ per noctē plurima uoluenſ:
Vt primum lux alma data eſt: exire locoſq;
Explorare nouoſ. quaſ uento acceſſerit oraſ.

Qui teneant: nã inculta uidet. homines ne feræne
Querere constituit. sociisq; exacta referre.
Classem in conuexo nemo૨: sub rupe cauata
Arboribus clausam circũ: atq; horrẽtibus umbris
Occulit. ipse uno gra: ditur comitatus Achate.
Bina manu lato crispans hastilia ferro.
Cui mater media sese tulit obuia silua
Virginis os: habitumq; gerens. et uirginis arma
Spartane. uel qualis equos threissa fatigat
Harpalice. uolucrẽq; fuga preuertitur Ebrum.
Nãq; humeris de more habilẽ suspenderat arcũ
Venatrix. dederatq; comas diffundere uentis.
Nuda genu. nodoq; sinus collecta fluentes.
Ac prior: heus inquit iuuenes: monstrate. mearũ
Vidistis siquã hic errantẽ forte sororum
Succinctã pharetra: & maculosæ tegmine lyncis.
Aut spumantis apri cursũ clamore prementem.
Sic uenus: et ueneris contra: sic filius orsus.
Nulla tuarum audita mihi: nec uisa sororum.
O quã te memorem uirgo. nãq; haud tibi uultus
Mortalis. nec uox hominẽ sonat. o dea certe.
An Phœbi soror. an nympharum sanguinis una?
Sis felix. nostrumq; leues quæcunq; laborem.
Et quo sub cælo tandem: quibus orbis in oris
Iactemur: doceas. ignari hominumq; locorũq;
Erramus. uento huc uastis & fluctibus acti.
Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.
Tum uenus. haud eqdem tali me dignor honore.
Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram.
Purpureoq; alte suras uincire coturno.
Punica regna uides. Tyrios et agenoris urbem.
Sed fines Libyci. genus intractabile bello.
Imperium Dido Tyria regit urbe profecta:
Germanũ fugiens. longa est iniuria. longæ
Ambages. sed summa sequar fastigia rerũ.
Huic coniunx Sycheus erat: ditissimus agri
Phœnicum. & magno miseræ dilectus amore.
Cui pater intactam dederat: primisq; iugarat

Omnibus. Sed regna Tyri germanus habebat
Pygmalion: scelere ante alios immanior omnis.
Quos inter medius uenit furor. ille Sychæum
Impius ante aras: atq; auri cæcus amore.
Clam ferro incautum superat: securus amorum
Germanæ: factumq; diu cælauit. et egram
Multa malus simulans: una spe lusit amantem.
Ipsa sed in somnis inhumati uenit imago
Coniugis ora modis attollens pallida miris.
Crudeles aras: transiectaq; pectora ferro
Nudauit. cæcumq; domus scelus ore retexit.
Tum celerare fugam: patriaq; excedere: suadet.
Auxiliumq; uie: ueteres tellure recludit
Thesauros: ignotũ argenti pondus: et auri.
His cõmota fugam Dido: sociosq; parabat.
Conueniũt: quibus aut odium crudele tyranni:
Aut metus acer erat: naues que forte parate
Corripiunt. onerantq; auro. portantur auari
Pygmalionis opes pelago. dux fæmina facti:
Deuenere locos. ubi nunc ingentia cernes
Mænia. surgentemq; nouæ carthaginis arcem.
Mercatiq; solum: facti de nomine: byrsam:
Taurinũ quantũ possent circũdare tergo.
Sed uos qui tandem: quibus aut uenistis ab oris:
Quo ue tenetis iter? Querenti talibus ille
Suspirans: imoq; trahens a pectore uocem:
O dea: si prima repetens ab origine pergam:
Et uacet annales nostrorũ audire laborum:
Ante diem clauso cõponet uesper olympo.
Nos Troia antiqua: si uestras forte per aures
Troiæ nomen iit. diuersa per æquora uectos
Forte sua libycis tẽpestas appulit oris.
Sum pius æneas: raptos qui ex hoste penates
Classe ueho mecũ: fama super æthera notus.
Italiam quæro patriam. & genus ab Ioue sũmo.
Bis denis Phrygiũ consendi nauibus æquor:
Matre dea monstrante uiam. data fata sequutus:
Vix septem cõuulsæ undis: euroq; supersunt.

Ipse ignotus egens: libyæ deserta peragro:
Europa atq; Asia pulsus. nec plura querentem
Passa uenus: medio sic interfata dolore est.
 Quisquis es: haud credo inuisus cælestibus: auras
Vitales carpis: tyriam qui adueneris urbem.
Perge modo. atq; hinc te Regine ad limina ꝓfer.
Nāq; tibi reduces sotios: classemq; relatam
Nuntio. & intutū uersis aquilonibus actam.
Ni frustra augurium uani docuere parentes.
A spice bis senos lætantes agmine cygnos
Ethera quos lapsa plaga Iouis ales: aperto
Turbabat cælo: nunc terras ordine longo
Aut capere: aut captas iā despectare: uidentur.
Vt reduces illi ludunt stridentibus alis:
Et cætu cinxere polum: cantusq; dedere:
Haud aliter pupesq; tuæ: pubesq; tuorum
Aut portum tenet: aut pleno subit ostia uelo:
Perge modo: & qua te ducit uia: dirige gressum.
 Dixit et auertens rosea ceruice refulsit.
Ambrosieq; comæ diuinum uertice odorem
Spirauere: pedes uestis defluxit ad imos.
Et uera incessu patuit dea. Ille ubi matrem
Agnouit: tali fugientem est uoce sequutus:
Quid natum totiens: crudelis tu quoq;: falsis
Ludis imaginibus? cur dextræ iungere dextrā
Non datur? ac ueras audire: et reddere: uoces?
Talibus incusat. gressumq; ad mænia tendit.
At uenus obscuro gradientes aere sæpsit.
Et multo nebulæ circū dea fudit amictu.
Cernere nequis eos: neu quis contingere posset.
Moliri ue moram. aut ueniendi poscere causas.
Ipsa Paphum sublimis abit. sedesq; reuisit
Læta suas. ubi templū illi. centumq; Sabæo
Ture calent aræ. sertisq; recentibus halant.
Corripuere uiam interea: qua sæmita monstrat.
Iamq; ascendebant collem: qui plurimus urbi
Imminet. aduersasq; aspectat desuper arces.
Miratur molem æneas magalia condam.

Miratur portaſ. ſtrepitumq;. & ſtrata uiarum.
Inſtant ardenteſ Tyrii: parſ ducere muroſ:
Moliriq; arcem. et manibuſ ſubuoluere ſaxa.
Parſ optare locũ tecto. et concludere ſulco.
Iura: magiſtratuſq; legũt. ſanctũq; ſenatũ.
Hic portuſ alii effodiũt: hic alta theatri
Fũdamenta locant alii: ĩmaneſq; colũnaſ
Rupibuſ excidũt. ſceniſ decora alta futuriſ.
Qualiſ apeſ æſtate noua: per florea rura
Exercet ſub: ſole labor: cũ gẽtiſ adultoſ
Educunt fætuſ: aut cũ liquẽtia mella
Stipant: et dulci deſtendũt nectare cellaſ.
Aut onera accipiũt uenientũ. aut agmine facto:
Ignauũ fucoſ pecuſ a præſæpibuſ arcent.
Færuet opuſ. redolentq;. thymo fragrantia mella.
Ò fortunati: quorũ iã mænia ſurgũt
Eneaſ ait. et faſtigia ſuſpicit urbiſ.
Infert ſe ſæptuſ nebula: mirabile dictu:
Per medioſ. miſcetq; uiriſ. neq; cernitur ulli.
Lucuſ in urbe fuit media: lætiſſimuſ umbra.
Quo primum iactati undiſ: & turbine pæni
Effodere loco ſignum: quod regia Iuno
Monſtrarat: caput acriſ equi: ſic nam fore bello
Egregiã: et facilem uictu: per ſecula gentem.
Hic templum Iunoni ingenſ Sidonia Dido
Condebat. doniſ opulentum: & numine diuæ:
Erea cui gradibuſ ſurgebant limina. nexeq;
Ære trabeſ: foribuſ cardo ſtridebat abeniſ.
Hoc primum in luco noua reſ oblata timorem
Leniit. hic primum æneaſ ſperare ſalutem:
Auſuſ: & afflictiſ meliuſ confidere rebuſ.
Nanq; ſub ingenti luſtrat dum ſingula tẽplo:
Reginam operienſ: dum que fortuna ſit urbi:
Artificumq; manuſ inter ſe: operũq; laboreſ:
Miratur: uidet Iliacaſ ex ordine pugnaſ.
Bellaq; iam fama totũ uulgata per orbem.
Atridaſ: Priamũq; et ſæuũ ambobuſ Achillem.
Conſtitit: et lachrymanſ: quiſ iã locuſ inqt Achate:

Que regio in terriſ: noſtri non plena laboriſ?
En Priamuſ. ſunt hic etiam ſua premia laudi:
Sunt lachryme rerum. & mentem mortalia tangũt.
Solue metuſ. feret hæc aliquã tibi fama ſalutem.
Sic ait: atq; animum pictura paſcit inani:
Multa gemenſ. largoq; humectat flumine uultum.
Nanq; uidebat uti. bellanteſ pergama circum
Hac fugerent Graii: premeret Troiana iuuentuſ:
Hac Phrygeſ. inſtaret curru criſtatuſ Achilleſ.
Nec procul hinc Rheſi niueiſ tentoria ueliſ.
Agnoſcit lachrymanſ. primo que prodita ſomno.
Tytideſ: multa uaſtabat cede cruentuſ.
Ardenteſq; auertit equoſ in caſtra: priuſ q̃
Pabula guſtaſſent Troiæ Xanthumq; bibiſſent.
Parte alia fugienſ amiſſiſ Troiluſ armiſ
Infelix puer: atq; impar congreſſuſ Achilli
Fertur equiſ. curruq; hæret reſupinuſ inani:
Lora tenenſ tamen: huic ceruixq; comæq; trahunt
Per terram: & uerſa puluiſ inſcribitur haſta.
Interea ad templum non æque Palladiſ ibant
Crinibuſ Iliadeſ ſpaſſiſ. peplumq; ferebant:
Suppliciter triſteſ & tunſe pectora palmiſ.
Diua ſolo fixoſ oculoſ auerſa tenebat.
Ter circũ Iliacoſ raptauerat Hectora muroſ.
Exanimũq; auro corpuſ uendebat Achilleſ.
Tum uero ingentem gemitũ dat pectore ab imo
Vt ſpolia: ut currũ: utq; ipſum corpuſ amici:
Tendentẽq; manuſ Priamũ conſpexit inermeſ.
Se quoq; principibuſ permixtũ cognouit Achiuiſ.
Aeoaſq; acieſ: & nigri Memnoniſ arma.
Ducit Amazonidum lunatiſ agmina peltiſ
Penthesilea furenſ mediiſq; ĩ milibuſ ardet
Aurea ſubnectenſ exerte cingula mammæ
Bellatrix: audetq; uiriſ concurrere uirgo.
Hæc dũ Dardanio ænææ miranda uidentur:
Dum ſtupet: obtutuq; hæret defixuſ in uno:
Regina ad templum forma pulcherrima Dido
Inceſſit: magna iuuenum ſtipante caterua.

Qualiſ in Eurotæ ripiſ: aut per iuga Cynthi
Exercet Diana choroſ: quam mille ſquute
Hinc atq; hinc glomerant oreadeſ: ille pharetram
Fert humero. gradienſq; deaſ ſupereminet omneſ.
Latone tacitum pertentant gaudia pectuſ.
Taliſ erat Dido. talem ſe læta ferebat
Per medioſ: inſtanſ operi: regniſq; futuriſ:
Tum foribuſ diue: media teſtudine templi
Sæpta armiſ: ſolioq; alte ſubnixa reſedit.
Iura dabat: legeſq; iuriſ. operumq; laborem
Partibuſ æquabat iuſtiſ aut ſorte trahebat.
Cum ſubito æneaſ concurſu accedere magno
Antea. Sergeſtumq; uidet: fortemq; Cloantum.
Teucrorumq; alioſ: ater quoſ æquore turbo
Diſpulerat: penituſq; aliaſ aduexerat oraſ.
Obſtupuit: ſimul ipſe: ſimul perculſuſ Achateſ
Leticiaq; : metuq; auidi coniungere dextraſ
Ardebant. ſed reſ animoſ incognita turbat.
Diſſimulant: & nube caua ſpeculantur amicti:
Que fortuna uiriſ. claſſem quo littore linquant.
Quid ueniant. cunctiſ nam lecti nauibuſ ibant
Oranteſ ueniam: & templum clamore petebant.
Poſtq̃ introgreſſi: & coram data copia fandi:
Maximuſ Ilioneuſ placido ſic pectore cæpit.
O Regina nouam cui condere Iupiter urbem.
Iuſticiaq; dedit genteſ frenare ſuperbaſ:
Troeſ te miſeri uentiſ maria omnia uecti:
Oramuſ: prohibe infandoſ a nauibuſ igneſ.
Parce pio generi: & propiuſ reſ aſpice noſtraſ:
Non noſ: aut ferro libycoſ populare penateſ
Venimuſ: aut raptaſ ad littora uertere predaſ:
Non ea uiſ animo: nec tanta ſuperbia uictiſ.
Eſt locuſ: Heſperiam Graii cognomine dicunt.
Terra antiqua: potenſ armiſ: atq; ubere glebæ.
Oenotrii coluere uiri. nunc fama minoreſ
Italiam dixiſſe ducis de nomine gentem.
Huc curſuſ fuit.
Cum ſubito aſſurgenſ fluctu nimboſuſ Orion

Inuada cæca tulit:penituſ procacibuſ auſtriſ
Perq; undaſ ſuperante ſalo:perq; inuia ſaxa
Diſpulit huc pauci ueſtriſ ad naui uſ oriſ.
Quod genuſ hoc hoim? que ue hũc tã barbara morẽ
Permittit patria? hoſpitio probibemur arene.
Bella cient.primaq; uetant conſiſtere terra.
Si genuſ humanũ:& mortalia temnitiſ arma:
At ſperate deoſ:memoreſ fandi:atq; nephandi:
Rex erat æneaſ nobiſ:quo iuſtior alter:
Nec pietate fuit:nec bello maior:& armiſ.
Quem ſi fata uirũ ſeruant:ſi uæſcitur aura
ætheria:neq; adhuc crudelibuſ occubat umbriſ:
Non metuſ.offitio nec te certaſſe priorem
Pæniteat:ſunt & Siculiſ regionibuſ urbeſ.
Armaq;.Troianoq; a ſanguine clarus Aceſteſ.
Quaſſatam uentiſ liceat ſubducere claſſem.
Et ſiluiſ aptare trabeſ.& ſtringere remoſ.
Si datur Italiam ſotiiſ:& Rege recepto
Tendere:ut Italiam læti:Latiũq; petamuſ:
Sin abſumpta saluſ:& te pater optime Teucrum
Pontuſ habet Libyæ:nec ſpeſ iam reſtat Iuli:
At freta Sicaniæ ſaltẽ:ſedeſq; parataſ
Vnde huc aduecti:Regemq; petamuſ Aceſtem.
Talibuſ Ilioneuſ.cuncti ſimul ore fremebant
Dardanidæ.
Tum breuiter Dido uultũ demiſſa profatur:
Soluite corde metũ Teucri.ſeducite curaſ.
Reſ dura:et regni nouitaſ:me talia cogũt
Moliri & late fineſ cuſtode tueri.
Quiſ genuſ æneadum:quiſ Troiæ neſciat urbẽ?
Virtuteſq;:uiroſq;?aut tanti incendia belli?
Non obtuſa deo geſtamuſ pectora pæni:
Nec tam auerſuſ equoſ:Tyria ſol iungit ab urbe.
Seu uoſ Heſperiam magnam:Saturniaq; arua:
Siue Erycis fineſ:Regemq; optatiſ Aceſtem:
Auxilio tutoſ dimittam.opibuſq; iuuabo
Vultiſ & hiſ mecum pariter conſidere regniſ.
Vrbem:quã ſtatuo:ueſtra ẽ.ſubducite naueſ.

Tros Tyriusq; mihi nullo discrimine agetur.
Atq; utinã Rex ipse: noto compulsus eodem
Afforet æneas. equidem per littora certos
Dimittam et Libyæ lustrare extrema iubebo:
Siquibus eiectus siluis: aut urbibus errat.
His animũ arrecti dictis. et fortis Achates
Et pater æneas: iam dudũ erumpere nubem:
Ardebant: prior æneam cõpellat Achates.
Nate dea: que nunc animo sententia surgit?
Omnia tuta uides. classem sociosq; receptos.
Vnus abest: medio in fluctu quẽ uidimus ipsi
Submersum. dictis respondent cetera matris.
Vix ea fatus erat: cũ circunfusa repente
Scindit se nubes: & in æthera purgat apertum.
Restitit æneas. claraq; in luce refulsit
Os: humerosq; deo similis. nãq; ipse decoram
Cesariem: nato genitrix: lumẽq; iuuẽtæ
Purpureum & letos oculis afflarat honores.
Quale manus addunt ebori decus. aut ubi flauo
Argentum: paruis uel lapis circundatur auro.
Tunc sic Rrgina alloquitur. cũctisq; repente
Improuisus: ait: coram quẽ quæritis: adsum
Troius æneas: libycis ereptus ab undis.
O sola: infandos Troiæ miserata labores:
Quæ nos reliquias Danaũ: terreq; marisq;
Omnibus exhaustos iã casibus: omniũ egenos:
Vrbe: domo: socias: grates persoluere dignas
Non opis est nostræ Dido. nec quicquid ubiq; est.
Gentis Dardaniæ: magnũ que sparsa per orbem.
Dii tibi: siqua pios respectant numina: siquid
Vsq̃ iusticiæ est: et mens sibi conscia recti:
Præmia digna ferant. quæ te iã læta tulerũt
Secula? qui tanti talem genuere parẽtes?
In freta dum fluuii current. dum montibus umbræ
Lustrabunt: conuexa polus dũ sidera pascet:
Semper honos: nomenq; tuũ: laudesq; manebũt:
Quæ me cũq; uocant terre. sic fatus amicum
Ilionea petit dextra: læuaq; Sergestum.

Post alios. forteq; Gigam. fortemq; Cloantum:
Obstupuit primo aspectu Sidonia Dido
Casu deinde uiri tanto. & sic ore loquuta est.
Quis te nate dea: per tanta pericula casus
Insequitur? quæ uis in manibus applicat oris?
Tu ne ille æneas: quē dardanio Anchisæ
Alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad undā.
Atq; equidem Teucrum memini Sidona uenire
Finibus expulsum patriis. noua regna petentem.
Auxilio Beli genitor tunc Belus opimam
Vastabat Cyprum. & uictor ditione tenebat:
Tempore iam ex illo casus mihi cognitus urbis
Troianæ: nomenq; tuum: Regesq; Pelasgi.
Ipse hostis Teucros insigni laude ferebat.
Seq; ortum antiqua Teucrorum a stirpe uolebat.
Quare agite o tectis iuuenes succedite nostris.
Me quoq; per multos similis fortuna labores
Iactatā: hac demū uoluit consistere terra.
Non ignara mali: miseris succurrere disco.
Sic memorat. simul æneam in regia ducit
Tecta simul diuum templis indicit honorem.
Nec minus interea sociis ad littora mittit
Viginti Tauros. magnorū horrentia centum
Terga suū. pingues centum cū matribus agnos.
Munera leticiamq; dii.
At domus interior regali splendida luxu
Instruitur. mediisq; parant conuiuia tectis.
Arte laboratæ uestes: ostroq; superbo
Ingens argentum: mensis: celataq; in auro
Fortia facta patrum: series longissima rerū:
Per tot ducta uiros: antiqua ab origine gentis
æneas neq; enim patrius consistere mentem
Passus amor: rapidum ad naues premittit Achatē:
Ascanio ferat hec. ipsumq; ad menia ducat.
Omnis in Ascanio cari stat cura parentis.
Munera preterea Iliacis erepta ruinis
Ferre iubet. palam signis: auroq; rigentem.
Et circūtextum croceo uelamen acantho

Ornatus Argiuæ Helenæ: quos illa Micenis
Pergama cū peteret: inconcessosq; hymenæos
Extulerat: matris Ledæ mirabile donum.
Preterea sceptrū Ilione quod gesserat olim
Maxima natarum priami: colloq; monile
Bacatum: & duplicē gemmis: auroq; coronam.
Hec celerans: iter ad naues tendebat Achates.
At cytheræa nouas artes: noua pectore uersat
Consilia: ut faciem mutatus & ora Cupido
Pro dulci Ascanio ueniat. donisq; furentem
Incendat Reginā. atq; ossibus implicet ignem.
Quippe domū timet ambiguā. Tyriosq; bilingues.
Vrit atrox Iuno. & sub noctem cura recursat
Ergo his aligerum dictis affatur amorem.
Nate: meæ uires: mea magna potentia solus.
Nate: patris summi qui tela typhoea temnis:
Ad te confugio: & supplex tua numina posco.
Frater ut æneas pelago tuus: omnia circum
Littora: iactetur: odiis Iunonis iniquæ
Nota tibi: et nostro doluisti sepe dolore.
Hunc Phænissa tenet Dido. blandisq; moratur
Vocibus et uereor: quo se Iunonia uertant
Hospitia: haud tanto cessabit cardine rerum.
Quocirca capere ante dolis: & cingere flamma
Reginam meditor. ne quo se numine mutet.
Sed magno æneæ mecum teneatur amore.
Quo facere id possis: nostram nunc accipe mentē.
Regius accitu cari genitoris: ad urbem
Sidoniam: puer ire parat: mea maxima cura
Dona ferens pelago. & flammis restātia troie.
Hunc ego sopitum somno: super alta Cythera.
Aut super Idalium: sacrata sede recondam.
Ne qua scire dolos: medius ue occurrere possit.
Tu faciem illius: noctem non amplius unam:
Falle dolo. & notos pueri puer indue uultus.
Vt cum te gremio accipiet letissima Dido
Regales inter mensas: laticemq; lyæum
Cum dabit amplexus: atq; obscula dulcia figet:

Occultum inspires ignem fallasq; ueneno.
Paret amor dictis caræ genitricis. et alas
Exuit. et gressu gaudens incedit Iuli.
At Venus Ascanio placida per membra quietem
Irrigat. et fotum gremio dea tollit in altos
Idaliæ lucos: ubi mollis amaracus illum:
Floribus & dulcia spirans cõplectitur umbra.
Iamq; ibat dicto parens: & dona Cupido
Regia portabat Tyriis: duce lætus Achate.
Cum uenit: auleis iam se Regina superbis
Aurea composuit sponda. mediaq; locauit.
Iam pater æneas. & iam Troiana iuuentus
Conueniunt. stratoq; super discumbitur ostro.
Dant manibus famuli lymphas. cereremq; canistris
Expediunt. tonsisq; ferunt mantilia uillis.
Quinquaginta intus famuliæ: quibus ordine longo
Cura penũ struere: & flammis adolere penates.
Centum aliæ. totidemq; pares etate ministri:
Qui dapibus mensas onerant & pocula ponunt.
Nec non et Tyrii per limina leta frequentes
Conuenere. toris iussi discrimine pictis.
Mirantur dona æneæ: mirantur Iulum.
Flagrantisq; dei uultus. simulataq; uerba.
Pallamq; : et pictũ croceo uelamen acantho.
Præcipue infelix: pesti deuota futuræ:
Expleri mentẽ nequit: ardescitq; tuendo
Phænissa. & puero pariter: donisq; mouetur.
Ille ubi complexu æneæ: colloq; pependit:
Et magnum falsi impleuit genitoris amorem:
Reginam petit. hæc oculis: hec pectore toto
Hæret. & interdũ gremio fouet. inscia Dido
Insideat quantus miseræ deus. at memor ille
Matris Acidalie: paulatim abolere Sychæum
Incipit: & uiuo temptat preuertere amore
Iam pridem resides animos: desuetaq; corda.
Postq̃ prima quies epulis: mensæq; remotæ.
Crateras magnos statuunt. & uina coronãt.
Fit strepitus tectis. uoceq; p ampla uolutant

Atria dependent Lychni laquearibus aureis
Incensi. et noctem flammis funalia uincunt.
Hic Regina grauem gemmis. auroque poposcit.
Impleuitque mero pateram: qua Belus et omnes
A belo soliti. tum facta silentia tectis.
Iupiter hospitibus: nam te dare iura loquuntur
Hunc lætum: tyriisque diem troiaque profectis:
Esse uelis. nostrosque huius meminisse minores.
Assit lætitiæ Bacchus dator: & bona Iuno.
Et uos o cetum tyrii celebrate fauentes.
Dixit: & immensum laticum libauit honorem.
Primaque libato summo tenus attigit ore
Tum Biciæ dedit increpitans. ille impiger hausit
Spumantem pateram: & pleno se proluit auro.
Post alii proceres: cithara crinitus Iopas
Personat aurata: docuit que maximus Atlas.
Hic canit errantem lunam: solisque labores.
Vnde hominum genus: pecudes: unde hymber: & ignes.
Arcturum Pliadasque Hyadas geminosque Triones.
Quid tantum oceano properent se tingere soles
Hybreni: uel que tardis mora noctibus obstet.
Ingeminant plausum Tyrii troesque sequuntur.
Nec non et uario noctem sermone trahebat
Infelix Dido. longumque bibebat amorem.
Multa super Priamo rogitans super Hectore multa.
Nunc quibus Auroræ uenisset filius armis.
Nunc qualis Diomedis equi. nunc quantus Achilles.
Immo age: & a prima dic hospes origine nobis:
Insidias inquit Danaum. casusque tuorum.
Erroresque tuos. nam te iam septima portat
Omnibus errantem terris: & fluctibus æstas.

Funera Dardaniæ narrat. fletusque secundo.

Onticuere omnes: tunc sic fortissimus heros.

Fata recensebat Troiæ casusque suorum

Fallaces Graios simulataque dona Mineruæ.
Lacboontis pœnam. laxantem claustra Sinonem.
Somnum quo monitus acceperat hectoris atrum.

Iam flammas cæli Troum: patrieq; ruinas:
Et Regis Priami fatum miserabile semper.
Impositū q; patrem collo. dextraq; prehensum
Ascaniū frustra tergum comitāte Creusa.
Ereptam hanc fato. socios in monte repertos.

Conticuere omnes.
intētiq; ora tenebant.
Inde toro pater æneas
sic orsus ab alto:
Infandum Regina
iubes renouare dolorē.
Troianas ut opes: & lamētabile regnū
Eruerint Danai quæq; ipse miserrima uidi.
Et quorum pars magna fui. quis talia fando
Myrmidonū Dolopum ue: aut duri miles Vlyxi
Temperet a lachrymis? et iā nox humida cælo
Precipitant. suadentq; cadentia sidera somnos.
Sed si tantus amor casus cognoscere nostros:
Et breuiter Troie supremum audire laborē:
Quāq̄ aīmus meminisse horret: luctuq; refugit:
Incipiā. fracti bello: fatisq; repulsi
Ductores Danaum: tot iam labentibus annis:
Instar montis equum diuina Palladis arte
Edificant. sectaq; intexunt abiete costas.
Votum pro reditu simulant. ea fama uagat̄.
Huc delecta uirum sortiti corpora furtim
Includunt cæco lateri penitusq; cauernas
Ingentes: uterūq; armato milite complent.
Est in conspectu Tenedos: notissima fama
Insula: diues opum: Priami dū regna manebāt.
Nunc tantum sinus: & statio male fida carinis.
Huc se prouecti deserto in littore condunt.
Nos abiisse rati: & uento petiisse Micenas.
Ergo omnis longo soluit se Teucria luctu.
Panduntur portæ. iuuat ire. & Dorica castra
Desertosq; uidere locos: littusq; relictum.
Hic Dolopū manus: hic sæuus tendebat Achilles.
Classibus hic locus. hic acies certare solebant.

Parſ ſtupet innuptæ donũ exitiale Mineruæ.
Et molem mirantur equi. primuſq; timoetheſ
Duci intra muroſ hortatur. & arce locari.
Siue dolo: ſiue iam Troiæ ſic fata ferebant.
At Capiſ. & quorum melior ſententia menti:
Aut pelago Danaum inſidiaſ: ſuſpectaq; dona:
Precipitare iubent. ſubiectiſq; urere flammiſ.
Aut terebrare cauaſ uteri: & tentare latebraſ.
Scinditur incertum ſtudia in cõtraria uulguſ.
Primuſ ibi ante omniſ magna comitãte caterua:
Lacoon ardenſ ſumma decurrit ab arce.
Et procul: o miſeri: que tanta inſania ciueſ?
Creditiſ auectoſ hoſteſ? aut ulla putatiſ
Dona: carere doliſ: Danaũ? ſic notuſ Vlyxeſ?
Aut hoc incluſi ligno occultantur Achiui.
Aut hec in noſtroſ fabricata ẽ machina muroſ:
Inſpectura domoſ. uenturaq; deſuper urbi.
Aut aliquiſ latet error. equo ne credite Teucri.
Quicquid id eſt: Timeo Danaoſ. & dona ferenteſ.
Sic fatuſ: ualidiſ ingentem uiribuſ haſtam:
In latuſ: inque feri: curuam cõpagibuſ aluum
Contorſit. ſtetit illa tremenſ. uteroq; recuſſo
Inſonuere cauæ. gemitũq; dedere cauernæ.
Et ſi fata deum: ſi menſ non leua fuiſſet:
Impulerat ferro Argolicaſ fedare latebraſ.
Troiaq; nunc ſtareſ. Priamiq; Arx alta maneres.
Ecce manuſ iuuenẽ interea poſt terga reuinctũ
Paſtoreſ: magno ad Regem clamore trahebãt
Dardanidæ. qui ſe ignotũ uenientibuſ ultro:
Hoc ipſum ut ſtrueret: troiamq; aperiret Achiuiſ:
Obtulerat fidenſ animi: atq; in utrumq; paratuſ:
Seu uerſare doloſ: ſeu certe occũbere morti.
Vndiq; uiſendi ſtudio: Troiana iuuentuſ
Circunfuſa ruit. certantq; illudere capto.
Accipe nunc Danaum inſidiaſ. et crimine ab uno
Diſce omneſ.
Nanq; ut conſpectu in medio turbatuſ: in ermiſ:
Conſtitit: atq; oculiſ Phrygia agmia circũſpexit:

Heu: que nunc tellus inquit: que me æquora: possūt
Accipere? aut quid iam misero mihi deniq; restat?
Cui neq; apud Danaos usq; locus. insuper ipsi
Dardanidæ infensi pænas: cum sanguine poscūt.
Quo gemitu conuersi animi: cōpressus et omnis
Impetus. hortamur fari. quo sanguine cretus.
Quid ue ferat: memoret quæ sit fiducia capto.
Ille hæc: deposita tandem formidine: fatur.
Cuncta eqdem tibi Rex: fuerint quæcūq;: fatebor
Vera inquit. neq; me Argolica de gente negabo,
Hoc primum. nec si miserum fortuna Sinonē
Finxit uanum ēt: mēdacemq; improba finget.
Fando aliquid: si forte tuas peruenit ad aures:
Bellidæ nomen Palamedis: & inclyta fama
Gloria. quē falsa sub proditione Pelasgi
Insontem infando iudicio: qa bella uetabat:
Demisere neci: nunc cassū lumine lugent.
Illi me comitem: & consanguinitate propinquū
Pauper in arma pater: primis huc misit ab ānis:
Dum stabat regno incolumis: regnūq; uigebat
Consiliis. & nos aliquod: nomēq; decusq;
Gessimus: inuidia postq̄ pellacis ulyxi
Haud ignota loquor: superis concessit ab oris:
Afflictus: uitam in tenebris: luctuq; trahebam.
Et casum insontis mecū indignabar amici.
Nec tacui demens. me fors si qua tulisset:
Si patrios unq̄ remeassem uictor ad Argos:
Promisi ultorem. & uerbis odia aspera moui.
Hic mihi prima mali labes. hinc semper ulyxes
Criminibus terrere nouis. hinc spargere uoces:
In uulgum ambiguas. & querere conscius arma.
Ne crequieuit enim. donec Calchante ministro:
Sed quid ego hec: autē: ne quicq̄ ingrata reuoluo.
Quid ue moror? si oīs uno ordine habetis Achiuos:
Idq; audire sat est: iā dudū sumite pænas.
Hoc Ithacus uelit: & magno mercētur Atridæ.
Tum uero ardemus scitari: & querere causas:
Ignari scelerū tantorū. artisq; Pelasge.

Prosequitur pauitans: & ficto pectore fatur.
Sepe fugam Danai Troia cupiere relicta
Moliri. et longo fessi discedere bello.
Fecissentq; utinã. sæpe illos aspera ponti
Interclusit hyems. & terruit auster euntes.
Precipue cum iam: hic trabibus contextus acernis
Staret equus: toto sonuerũt æthere nimbi.
Suspensi Euripilum scitatũ oracula Phoebi
Mittimus Isq; adytis hæc tristia dicta reportat.
Sanguine placastis uentos: & uirgine cæsa:
Cum primum Iliacas Danai uenistis ad oras:
Sanguine querendi reditus. aĩaq; litandum
Argolica. uulgi uox ut uenit ad aures:
Obstipuere animi. gelidusq; per ima cucurrit
Ossa tremor: cui fata parẽt: quẽ poscat Apollo.
Hic Ithacus uatem: magno Calchanta tumultu:
Protrahit in medios. quæ sint ea numina diuum
Flagitat? & mihi iã multi crudele canebant
Artificis scelus. & taciti uentura uidebãt.
Bisquinos silet ille dies. tectusq; recusat
Prodere uoce sua quẽq̃: aut opponere morti.
Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus:
Compositam rumpit uocem. & me destinat aræ.
Assensere omnes. & que sibi quisq; timebat.
Vnius in miseri exitium conuersa tulere.
Ianq; dies infanda aderat: mihi sacra parantur.
Et salse. fruges. & circũ tempora uittæ.
Eripui: fateor: læto me. & uincula rupi.
Limosoq; lacu per noctẽ obscurus: in ulua
Delitui dum uela darent si forte dedissent.
Nec mihi iam patriam antiquã: spes ulla uidẽdi.
Nec dulces natos: exoptatumq; parentem.
Quos illi fors ad pænas: ob nostra reposcent
Effugia. & culpam hanc: miserorũ morte piabũt:
Quod te per superos & conscia numina ueri:
Per: siqua ẽ. que restat adhuc mortalibus usq̃
Intemerata fides: oro: miserere laborum
Tantorum. miserere animi: non digna ferentis.

His lachrymis uitam damus. et misere scimus ultro
Ipse uiro primus manicas: atq; arta leuari
Vincla iubet Priamus: dictisq; ita fatur amicis.
Quisqs es: amissos hinc iã obliuiscere Graios.
Noster eris. mihiq; hec edissere uera: rogãti.
Quo molẽ hanc immanis equi statuere? qs autor?
Quid ue petũt? que religio: aut que machina belli?
Dixerat. ille dolis instructus: & arte Pelasga:
Sustulit exutas uinclis ad sidera palmas.
Vos eterni ignes: & non uiolabile uestrũ
Testor numen ait: uos are: ensesq; nephandi:
Quos fugi: uitteq; deũ: quas hostia gessi:
Fas mihi Graiorum sacrata resoluere iura.
Fas odisse uiros. atq; omnia ferre sub auras:
Si qua tegũt. teneor patriæ: nec legibus ullis:
Tu modo promissis maneas: seruataq; serues
Troia fidem. si uera feram: si magna rependam.
Omnis spes Danaum: & cæpti fiducia belli
Palladis auxiliis semper stetit. impius exquo
Tydides: sed enim scelerumq; inuentor Vlyxes
Fatale aggressi sacrato auellere templo.
Palladium: cæsis summæ custodibus arcis:
Corripuere sacram effigiem manibusq; cruentis
Virgineas ausi diue. contingere uittas.
Ex illo fluere: ac retro sublapsa referri
Spes Danaum: fracte uires: auersa deæ mens.
Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstris
Vix positum castris simulacrum: arsere coruscæ
Luminibus flammæ arrectis. salsusq; per artus
Sudor iit. terq; ipsa solo: mirabile dictu.
Emicuit: parmãq; ferens hastamq; trementem.
Extemplo temptãda fuga canit equora Calchas
Nec posse Argolicis exscindi pergama telis.
Omina ni repetant Argis: numẽq; reducãt:
Quod pelago: & curuis secum auxere carinis.
Et nunc qđ patrias uẽto petiere Micenas.
Arma: deosq; parant comites: pelagoq; remenso
Improuisi aderũt. ita digerit omnia Calchas.

Hanc pro palladio moniti: pro numine læso
Effigem statuere: nephas qui triste piaret
Hanc tamen immensam Calchas attollere molem
Roboribus textis: cæloq; educere iussit:
Ne recipi portis: aut duci immænia possit.
Neu populũ antiqua sub relligione tueri.
Nam si uestra manus uiolasset dona Mineruæ:
Tum magnũ exitium: qđ dii prius omen in ipsũ
Conuertant. Priami imperio Phrygibusq; futurũ.
Sin manibus uestris: uestram ascendisset in urbẽ:
Vltro Asiam magno Pelopeia ad mænia bello
Venturam: & nostros ea fata manere nepotes.
Talibus insidiis: periuriq; arte Sinonis
Credita res. captiq; dolis: lacbrymisq; coactis.
Quos neq; Tydides: nec Larisseus Achilles:
Non anni domuere decem: nõ mille carinæ:
Hic aliud maius miseris. multoq; tremendũ
Obiicitur magis: atq; improuida pectora turbat:
Lacboon ductus Neptunno sorte sacerdos:
Sollemnes taurum ingentem mactabat ad aras.
Ecce autẽ gemini a Tenedo tranqlla per alta:
Horresco referens. immensis orbibus angues
Incumbunt pelago. pariterq; ad littora tendunt.
Pectora quorũ inter fluctus arrecta iubæq;
Sanguinee superant undas. pars cetera pontũ
Pone legit. sinuatq; immensa uolumine terga.
Fit sonitus spumate salo. iãq; arua tenebãt.
Ardentesq; oculos suffecti sanguine: & igni:
Sibila lambebant linguis uibrantibus ora.
Diffugimus uisu exangues. illi agmine certo
Lacboonta petunt. & primum parua duorum
Corpora natorum: serpens amplexus uterq;
Implicat. & miseros morsu depascitur artus.
Post: ipsum auxilio subeuntem: ac tela ferentẽ
Corripiunt. spirisq; ligant ingentibus. & iam
Bis medium amplexi: bis collo squãmea circũ
Terga dati: superãt capite: & ceruicibus altis.
Ille simul manibus tendit diuellere nodos.

Perfuſuſ ſanie uittaſ:atroq; ueneno.
Clamoreſ ſimul horrẽdoſ ad ſidera tollit.
Qualiſ mugituſ fugit cũ ſauciuſ aram
Tauruſ:& incertam excuſſit ceruice ſecurim.
At gemini lapſu delubra ad ſũma draconeſ
Effugiũt ſeueq; petũt Tritonidiſ arcem.
Sub pedibuſq; dee:clipeiq; ſub orbe teguntur:
Tum uero tremefacta nouuſ per pectora cunctiſ
Inſinuat pauor.et ſceluſ expendiſſe merentẽ
Lacboonta ferunt:ſacrũ qui cuſpite robur
Leſerit:& tergo ſceleratã intorſerit haſtam.
Ducendum ad ſedeſ ſimulacrũ.orandaq; diuæ
Numina cõclamant.
Diuidimuſ muroſ.& mænia pãdimuſ urbiſ.
Accingunt omneſ operi.pedibuſq; rotarũ
Subiciũt lapſuſ.& ſtuppea uincula collo
Intendunt.ſcandit fatalis machina muroſ:
Fæta armiſ pueri circũ:innuptæq; puellæ
Sacra canũt.funẽq; manu contigere gaudent:
Illa ſubit.mediæq; minanſ illabitur urbi.
O patria:o diuũ domuſ Ilion et inclyta bello
Mænia Dardanidũ.quater ipſo in limine portæ
Subſtitit.atq; utero ſonitum quater arma dedere.
Inſtamuſ tamen immemoreſ cæciq; furore.
Et monſtrũ infelix ſacrata ſiſtimuſ arce.
Tunc etiam fatiſ aperit Caſſandra futuriſ
Ora dei iuſſu:nõ unq̃ credita Teucriſ.
Noſ delubro domini meſeri:q̃buſ ultimuſ eſſet
Ille dieſ:feſta uelamuſ fronde per urbem.
Vertitur interea cælum.et ruit oceano nox:
Inuoluenſ umbra magna:terrãq; polũq;.
Myrmidonũq; doloſ.fuſi per menia Teucri.
Conticuere.ſopor.feſſoſ cõplectitur artuſ.
Et iã Argiua falanx:inſtructiſ nauibuſ ibat
A tenedo:tacitæ per amica ſilẽtia lunæ
Littora nota petenſ.flammaſ cũ regia puppiſ
Extulerat:fatiſq; deũ defenſuſ iniquiſ
Incluſoſ utero Danaoſ:& pinea furtim

Laxat claustra Sinon. illos patefactus ad auras
Reddit equus. lætiq; cauo se robore promunt
Thessandrus: Stelenusq; duces: & dirus Vlyxes
Demissum lapsi per funē. Athamasq; Thoasq;
Pelidesq; Neoptolemus. primusq; Machaon
Et Menelaus. & ipse doli fabricator Epius.
Inuadunt urbem somno: uinoq; sepultā.
Ceduntur uigiles. portisq; patētibus omnes
Accipiunt sotios. atq; agmina. conscia iungūt.
Tempus erat quo prima quies: mortalibus ægris
Incipit et dono diuum gratissima serpit.
In somnis ecce ante oculos mæstissimus Hector
Visus adesse mihi largosq; effūdere flætus
Raptatus bigis ut condam. aterq; cruento
Puluere: perq; pedes traiectus lora tumētes.
Hei mihi qualis erat: quātum mutatus ab illo
Hectore: qui redit exuuias indutus Achilli
Vel Danaum Phrygios iaculatus pupibus ignes.
Squalentem barbam: et cōcretos sanguine crines:
Vulneraq; illa gerens: que circū plurima muros
Accepit patrios: ultro flæns ipse uidebar
Compellare uirum: & mestas expromere uoces.
O lux Dardaniæ: spes o fidissima Teucrū:
Que tante tenuere more? qbus Hector ab oris
Expetate uenis? ut te: post multa tuorum
Funera: post uarios hominūq; urbisq; labores
Defessi aspicimus? que causa indigna serenos
Fædauit uultus? aut cur hæc uulnera cerno?
Ille nihil. nec me quærentem uana: moratur.
Sed grauiter gemitus imo de pectore ducens:
Heu fuge nate dea. teq; his ait eripe flammis.
Hostis habet muros. ruit alto a culmine troia.
Sat patriæ priamoq; datū. si pergamo dextra
Defendi possent: etiā hac defensa fuissent.
Sacra: suosq; tibi cōmendat Troia penates.
Hos cape: fatorum comites. his mænia quære:
Magna pererrato: statues que deniq; ponto.
Sic ait. & manibus uittas: Væstāq; potentem

æternumq; adytis effert penetralibus ignẽ.
Diuerso interea miscentur mænia luctu.
Et magis: atq; magis: q̃q̃ secreta parẽtis
Anchisæ domus: arboribusq; ob tecta recessit:
Clarescunt sonitus. armorumq; ingruit horror.
Excutior somno. & summi uastigia tecti
Ascensu supero. atq; arrectis auribus asto.
In segetem ueluti cũ flamma furẽtibus austris
Incidit: aut rapidus mõtano flumine torrens
Sternit agros: sternit sata læta: boumq; labores:
Precipitesq; trahit siluas. stupet inscius alto
Accipiens sonitũ: saxi de uertice pastor.
Tum uero manifesta fides. Danaumq; patescunt
Insidiæ. iã Deiphæbi dedit ampla ruinã
Vulcano superante domus. iã proximus ardet
Vcalegon: Sigæa igni freta lata relucent.
Exoritur clamorq; uirũ: clangorq; tubarũ.
Arma amens capio. nec sat rationis in armis.
Sed glomerare manũ bello: et cõcurrere in arcẽ
Cui sociis ardent animi. furor iraq; mentem
Precipitant. pulchrumq; mori succurrit in armis.
Ecce autẽ telis Panthus elapsus Achiuum
Panthus Otriades: arcis Phebiq; sacerdos:
Sacra manu: uictosq; deos: paruũq; nepotem
Ipse trahit. cursuq; amens ad limina tendit.
Quo res summa loco Panthu? quã prẽdimus arcẽ.
Vix ea fatus erat: gemitu cũ talia reddit:
Venit summa dies. & ineluctabile tempus
Dardaniæ. fuimus Troes. fuit Ilium. et ingens
Gloria Teucrorum. ferus omnia Iupiter Argos
Transtulit. incensa Danai dominatur in urbe.
Arduus armatos: medus in menibus astans
Fundit equos. uictorq; Sinon incendia miscet
Insultans portis alii bipatentibus adsunt:
Milia quot magnis nũq̃ uenere Micenis.
Obsedere alii telis: angusta uiarũ
Oppositi. stat ferri acies mucrone corusco
Stricta parata neci. uix primi prelia temptant

Portarum uigiles. et cæco marte resistūt.
Talibus Oetriade dictis: & numine diuum:
Inflammas: & in arma feror. quo tristis Erinys
Quo fremitus uocat: & sublatus ad æthera clamor.
Addunt se sotios ripheus. & maximus armis
Ephitus. oblati per lunā. Hypanisq; Dimasq;.
Et lateri adglomerant nostro. iuuenisq; chorebus
Mygdonides. illis: ad troiam forte diebus
Venerat: insano Cassandræ incensus amore.
Et gener auxilium priamo Phrygibusq; ferebat.
Infelix. qui nō sponsæ precepta furentis
Audierat.
Quos ubi consertos audere in prelia uidi:
Incipio super his: iuuenes fortissima frustra
Pectora si uobis audentem extrema cupido est
Certa sequi: quæ sit rebus fortuna uidetis.
Excessere omnes adytis: arisq; relictis
Dii quibus imperium hoc steterat: succurritis urbi
Incensæ. moriamur: & in media arma ruamus.
Vna salus uictis nullā sperare salutem.
Sic animis iuuenū furor additus. inde lupi ceu
Raptores atra in nebula: quos improba uentris
Exegit cæcos rabies. catuliq; relicti
Faucibus expectant siccis: per tela: per hostes
Vadimus: haud dubiā in mortē. mediæq; tenemus
Vrbis iter nox atra caua circūuolat umbra.
Quis cladem illius noctis: quis funera fando
Explicet? aut possit lachrymis aequare labores?
Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos.
Plurima perq; uias sternūtur inertia passim
Corpora: perq; domos: & relligiosa deorum
Limina. nec soli penas dant sanguine Teucri.
Quondam etiam uictis reddit in precordia uirtus.
Victoresq; cadunt Danai. crudelis ubiq;
Luctus. ubiq; pauor. & plurima mortis imago
Primus se Danaum: magna comitāte caterua:
Androgeus offert nobis: sotia agmina credens:
Inscius. atq; ultro uerbis compellat amicis.

Festinate uiri. nã qui tam sera moratur
Segnicies? alii rapiunt incensa: feruntq;
Pergama: uos celsis nunc primũ a nauibus itis.
Dixit. & extemplo: neq; ei responsa dabantur
Fida satis. sensit medios delapsus in hostes.
Obstupuit. retroq; pedem: cũ uoce repressit.
Improuisum aspris ueluti qui sentibus anguem
Pressit: humi nitens: trepidusq; repente refugit:
Attollentem iras: & cerula colla tumentẽ:
Haud secus Androgeus uisu tremefactus abibat.
Irruimus: densis & circũfundimur armis.
Ignarosq; loci passim: & formidine captos
Sternimus. aspirat primo fortuna labori.
Atq; hic successu exultans: animisq; Chorebus:
O socii: qua prima inquit fortuna salutis
Monstrat iter: quaq; ostendit se dextra: sequamur.
Mutemus clipeos. Danaumq; insignia nobis
Aptemus. dolus an uirtus quis in hoste reqrat?
Arma dabunt ipsi. sic fatus. deinde comantẽ
Androgei galeam: clipeiq; insigne decorum
Induitur: lateriq; argiuũ accommodat ensem.
Hoc Rhipheus: hoc ipse Dimas: omnisq; iuuentus
Leta facit. spoliisse quisq; recentibus armat.
Vadimus immixti Danais haud numine nostro.
Multaq; per cæcam congressi prelia noctem
Conserimus. multos Danaum dimittimus orco.
Diffigiunt alii ad naues. & littora cursu
Fida petunt. pars ingentem formidine turpi
Scandunt rursus equũ. & nota cõdunt in aluo.
Heu nihil inuitis fas quenq̃ fidere diuis.
Ecce trahebatur passis Priameia uirgo
Crinibus a templo Cassandra adytisq; Mineruæ
Ad cælum tendens ardentia lumina frustra.
Lumina: nã teneras arcebant uincula palmas.
Non tulit hanc speciem furiata mente chorebus.
Et sese mediũ iniecit moriturus in agmen.
Consequimur cuncti. & densis incurrimus armis.
Hic primũ ex alto delubri culmine: telis

Nostrorum obruimur. oriturq; miserrima cæde
Armorũ facie: & graiarum errore iubarũ.
Tum Danai gemitu: atq; ereptæ uirginis ira:
Vndiq; collecti inuadunt. acerrimus Aiax.
Et gemini Atridæ. Dolopũq; exercitus omnis.
Aduersi rupto ceu condam turbine uenti
Confligunt. Zephyrusq; notusq; et lætus æois
Eurus equis: stridunt siluæ: sæuitq; tridenti
Spumeus: atq; imo Nereus ciet æquora fundo.
Illi etiã siquos: obscura nocte per umbram
Fudimus insidiis: totaq; agitauimus urbe:
Apparent: primi clipeos: mentitaq; tela
Agnoscunt. atq; ora sono: discordia signant.
Illicet obruimur numero: primusq; Chorebus
Penelei dextra: diuæ armipotentis ad aram
Procumbit. cadit & Rhipheus iustissimus unus
Qui fuit in teucris: & seruãtissimus equi.
Dis aliter uisum. pereũt Hypanisq; Dimasq;
Confixi a sotiis. nec te tua plurima Panthu
Labentem pietas: nec Apollinis infula texit.
Iliaci cineres. et flamma extrema meorum
Testor: in occasu uestro: nec tela: nec ullas
Vitauisse uices Danaum. & si fata fuissent
Vt caderẽ: meruisse manu. diuellimur inde
Hyphitus: & Pelias mecum. quorũ Hyphitus æuo
Iam grauior. Pelias. & uulnere tardus Vlyxi.
Protinus ad sedes Priami: clamore uocati.
Hic uero ingentem pugnã: ceu cetera nusq̃
Bella forent: nulli tota morerentur in urbe:
Sic martem indomitum: Danaosq; ad tecta ruentes
Cernimus. obsessumq; acta testudine limen:
Hærent parietibus scalæ. postesq; sub ipsos
Nituntur gradibus. clipeosq; ac tela sinistris
Protecti obiiciũt. prensant fastigia dextris.
Dardanidæ: cõtra turres: ac tecta domorum
Culmina cõuellunt. his se: qñ ultima cernũt:
Extrema iam in morte parant defendere telis.
Auratasq; trabes: ueterũ decora alta parentũ:

Deuoluunt. alii strictis mucronibus imas
Obsedere fores. has seruant agmine denso.
Instaurati animi: regis succurrere tectis.
Auxilioq; leuare uiros. uimq; addere uictis
Limen erat: cæcæq; fores: & peruius usus:
Tectorũ inter se Priami: postesq; relicti
A tergo: infelix: quo se: dũ regna manebãt:
Sepius Andromache ferre in comitata solebat
Ad soceros & auo puerum Astyanacta trahebat.
Euado ad summi fastigia culminis. unde
Tela manu miseri iactabant irrita Teucri,
Turrim in precipiti stantem: sũmisq; sub astra
Eductam tectis: unde omnis Troia uideri
Et Danaum solitæ naues & Achaica castra:
Agressi ferro: circũ qua sũma labantes
Iuncturas tabulata dabant: cõuellimus: altis
Sedibus. impulimusq; ea lapsa repẽte: ruinã
Cum sonitu trahit: & Danaum super agmina: late
Incidit. ast alii subeunt. nec saxa: nec ullum
Telorum interea cessat genus.
Væstibulum ante ipsã. primoq; in limine Pyrrhus
Exultat telis: & luce coruscus ahena.
Qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus
Frigida sub terra: tumidũ: quẽ bruma tegebat
Nunc positis nouus exuuiis nitidusq; iuuẽta:
Lubrica conuoluit sublato pectore terga:
Arduus ad solem. & linguis micat ore trisulcis.
Vna ingens Periphas: & equorũ agitator Achillis
Armiger Automedon una omnis scyria pubes
Succedunt tecto. & flammas ad culmina iactãt.
Ipse inter primos: corrupta dura bipenni:
Limina perrũpit. postesq; a cardine uellit
æratos. iamq; excisa trabe firma cauauit
Robora & ingentem: lato dedit ore fenestram.
Apparet domus intus: & atria longa patescũt.
Apparent Priami: & ueterũ penetralia Regum.
Armatosq; uident stãtes in limine primo.
At domus interior gemitu: miseroq; tumultu

Miscetur. penitusq; cauæ plangoribus ædes
Femineis ululant. ferit aurea sidera clamor.
Tum pauide tectis matres ingentibus errant:
Amplexeq; tenent postes. atq; obscula figũt.
Instat ui patria pyrrbus. nec claustra nec ipsi:
Custodes sufferre ualent. labat ariete crebro
Ianua. et emoti. procumbunt cardine postes.
Fit uia ui. rũpunt aditus primosq; trucidant
Immissi Danai. & late loca milite cõplent.
Non sic aggeribus ruptis: cũ spumeus amnis
Exiit: oppositasq; euicit gurgite moles:
Fertur in arua furens: cumulo: cãposq; per omnes
Cũ stabulis armenta trabit. uidi ipe furentem
Cæde Neoptolemũ: geminosq; in limine Atridas
Vidi Hecubam: centũq; nurus: priamũq; p aras
Sanguine fædantem: quos ipe sacrauerat ignes
Quinquaginta intus thalami: spes tanta nepotũ:
Barbarico postes auro: spoliisq; superbi
Procubuere. tenent Danai qua deficit ignis.
Forsitam et Priami fuerint que fata requiris:
Vrbis ubi captæ casum: conuulsaq; uidit
Limina tectorum: & mediũ in penetralibus hostẽ.
Arma diu senio desueta: trementibus æuo
Circũdat nequicq̃ bumeris. & inutile ferrũ
Cingitur. & densos fertur moriturus in hostes.
Aedibus in mediis: nudoq; sub etberis axe:
Ingens ara fuit. iuxtaq; ueterrima laurus:
Incumbens aræ: atq; umbra cõplexa penates.
Hic becuba: & natæ: nequicq̃ altaria circũ
Præcipites atra ceu tempestate columbæ
Condensæ: et diuum amplexæ simulacbra tenebãt.
Ipsum autem sumptis Priamũ iuuenibus armis
Vt uidit que mens tam dira miserrime coniunx
Impulit bis cingi telis? aut quo ruis inquit?
Non tali auxilio: nec defensoribus istis
Tempus eget. non si ipse meus nunc afforet Hector
Huc tandẽ concede. bee ara tuebitur omnes.
Aut moriere simul. sic ore effata recepit

Ad sese: & sacra longeuum in sede locauit.
Ecce autem elapsus Pyrrhi de cede Polytes
Vnus natorum Priami: per tela: per hostes
Porticibus longis fugit: et uacua atria lustrat:
Saucius. illum ardens infesto uulnere pyrrhus
Insequitur. iam iamq; manu tenet. & premit hasta.
Vt tandem ante oculos euasit. & ora parentum
Concidit. ac multo uitam cũ sanguine fudit.
Hic Priamus: quãq̃ in media iã morte tenetur:
Non tamẽ abstinuit. nec uoci: iræq; pepercit.
At tibi pro scelere exclamat: pro talibus ausis:
Dii: si qua est cælo pietas: que talia curet:
Persoluant grates dignas. & premia reddant
Debita. qui nati coram me cernere lætũ
Fecisti. & patrios fædasti funere uultus.
At nõ ille: satũ quo te mentiris: Achilles
Talis in hoste fuit Priamo. sed iura fideq;
Supplicis erubuit. corpusq; exangue sepulchro
Reddidit hectoreum. meq; in mea regna remisit.
Sic fatus senior. telũq; ĩbelle: sine ictu
Coniecit. rauco quod protinus ære repulsum:
Et summo clipei: ne quicq̃ uerbone pependit.
Cui Pyrrhus referes ergo hæc: & nũtius ibis
Pellide genitori. illi mea tristia facta.
Degenereq; Neoptholemũ narrare memẽto:
Nunc morere. hoc dicens: altaria ad ipsa trementẽ
Traxit. & multo lapsantem sanguine nati.
Implicuitq; comã læua. dextraq; corusum
Extulit: ac lateri capulotenus abdidit ensem.
Hic finis Priami fatorum. hic exitus: illũ
Sorte tulit. Troiam incensam: & prolapsa uidentẽ
Pergama. tot condam populis: terrisq; superbũ:
Regnatorem Asiæ. iacet ingens littore truncus.
Auulsũq; humeris caput. & sine nomine corpus.
At metum primum sæuus circũstetit horror.
Obstupui. subiit cari genitoris imago:
Vt Regem æqueuum crudeli uulnere uidi
Vitam exhalantẽ. subiit deserta Creusa

Et direpta domus. & parui casus Iuli,
Respicio. & que sit me circũ: copia: lustro.
Deseruere omes defessi: & corpora saltu
Ad terram misere: aut ignibus ægra dedere.
Iãq; adeo super unus erã: cũ limina Væstę
Seruãtem: et tacitã. secreta in sede latentem
Tyndarida aspicio. dãt clara incendia lucem
Erranti: passimq; oculos per cuncta ferenti.
Illa sibi infestos euersa ob Pergama teucros
Et poenas Danaum: & deserti cõiugis iras
Permetuens: Troiæ: & patriæ: cõmunis Erinys:
Abdiderat sese: atq; aris inuisa: sedebat.
E exersere ignes animo. subit ira: cadentẽ
Vlcisci patriã. & sceleratas sumere poenas:
Scilicet hæc Spartben incolumis: patriasq; Micenas
Aspiciet: partoq; ibit Regina triumpho?
Coniugiumq;: domũq;: patres: natosq; uidebit:
Iliadũ turba: & Phrygiis comitata ministris?
Occiderit ferro Priamus: Troia arserit igni?
Dardanium totiens sudarit sanguine littus?
Non ita nanq; et si nullũ memorabile nomẽ
Fæminea in pena est: nec habet uictorie laudẽ:
Extinxisse nephas tamen: et sumpsisse merentis
Laudabor penas. animũq; explesse iuuabit.
Vltricis famæ: & cineres seruasse meorum.
Talia iactabam. & furiata mente ferebar.
Tum mihi: se non ante oculis tã clara uidendã
Obtulit: et pura per noctẽ in luce refulsit
Alma parens: confessa deã: qualisq; uideri
Celicolis: & quãta solet. dextraq; prehensũ
Continuit. roseoq; hæc insuper addidit ore.
Nate: quis indomitas tãtus dolor excitat iras?
Quid furis? aut quonã uestri tibi cura recessit?
Non prius aspicies: ubi fessum ætate parentẽ
Liqueris Anchisen? superet coniunx ue Creusa
Ascaniusq; puer? quos omnes undiq; Graiæ
Circũ errant acies. & ni mea cura resistat:
Iã flammæ tulerint. inimicus et hauserit ensis.

Non tibi Tyndaridis facies inuisa Lacenæ:
Culpatus ue paris: uerum inclementia diuum
Has euertit opes. sternitq; a culmine Troiam.
Aspice nanq; omnem qui nunc obducta tuenti
Mortales habitat uisus: tibi & humida circum
Caligat nubem: eripiã. tu nequa parentis
Iussa time. neu preceptis parere recusa.
Hic ubi disiectas moles: auulsaq; saxis
Saxa uides: mixtaq; undantẽ puluere fumum:
Neptunnus muros: magnoq; emota tridenti
Fundamenta quatit. totamq; a sedibus urbem
Eruit. hic iuno scæas seuissima portas
prima tenet. sotiumq; furens a nauibus agmen
Ferro accincta uocat.
Iam summas artes Tritonia respice Pallas
Insedit nimbo effulgens: et gorgone sæua.
Ipse pater. Danais animos: uiresq; secundas
Sufficit. ipse deos In Dardana suscitat arma.
Eripe nate fugam. finemq; impone labori.
Nusq̃ abero: & tutum patrio te: limine sistam.
Dixerat. & spissis noctis se condidit umbris.
Apparent diræ facies. inimicaq; Troiæ
Numina magna deum.
Tum uero omne mihi uisum considere in ignes
Ilium: et eximo uerti Neptũnia Troia
Ac uelutii sũmis antiquam in montibus ornum
Cum ferro accisam crebrisq; bipennibus instant
Eruere agricolæ certatim: illa usq; minatur.
Et tremefacta comam concusso uertice nutat.
Vulneribus donec paulatim euicta: supremum
Congemuit: traxitq; iugis auulsa ruinam.
Descendo. ac ducente deo flãmam iter: & hostes
Expedior. dant tela locum. flãmeq; recedunt.
Ast ubi iam patrie: per uentum ad limina sedis:
Antiquasq; domos: genitor quẽ tollere in altos
Optabam primum montes: primumq; petebam:
Abnegat excisa uitam producere troia.
Exsiliumq; pati uos o: quibus integer æui

Sanguis ait: solideq; suo stant robore uires:
Vos agitate fugam.
Me si cælicolæ uoluissent ducere uitam:
Has mihi seruassent sedes. satis una superq;
Vidimus excidia: & capte supauimus urbi.
Sic o: sic positum affati: discedite corpus.
Ipse manu mortem inueniam. miserebere hostis.
Exuuiasq; petet. facilis iactura sepulchri.
Iam pridem inuisus diuis: & inutilis annos
Demoror: ex quo me diuũ pater atq; hominũ Rex
Fulminis afflauit uentis: et contigit igni.
Talia pstabat memorans. fixusq; manebat.
Nos contra effusi lacbrymis: coniunxq; Creusa
Ascaniusq;: omnisq; Domus: ne uertere secum
Cuncta pater: fatoq; urgenti incumbere uellet.
Abnegat. inceptoq; & sedibus hæret in iisdem.
Rursus in arma feror. mortemq; miserrimus opto.
Nam quod consilium: aut que iam fortuna dabatur?
Mene efferre pedem genitor: te posse relicto:
Sperasti: tantumq; nephas patrio excidit ore?
Si nihil ex tanta supis placet urbe relinqui:
Et sedet hoc animo: perituræq; addere Troiæ
Teq;: tuosq; iuuat: patet isti ianua læto.
Iamq; aderit multo Priami de sanguine pirrhus:
Natũ ante ora patris: patrem qui obtrũcat ad aras.
Hoc erat Alma parens: q̄ me per tela: per ignes
Eripis: ut mediis hostem in penetralibus: utq;
Ascaniũq;: patrem meum: iuxtaq; Creusam
Alterũ in alterius mactatos sanguine cernam?
Arma uiri: ferte arma. uocat lux ultima uictos.
Reddite me Danais. sinite instaurata reuisam
Prælia. nunq̄ omnes hodie moriemur inulti.
Hic ferro accingor rursus. clipeoq; sinistram
Insertabam: aptãs: meq; extra tecta ferebam.
Ecce autem conplexa pedes in limine cõiunx
Hærebat. paruumq; patri tendebat Iulum.
Si periturus abis: & nos rape in omnia tecum.
Sin aliqua expertus: sumptis spem ponis in armis:

Hanc primum tutare domum. cui paruus Iulus:
Cui pater: cui coniunx condam tua dicta relinquor?
Talia uociferans: gemitu tectũ omne replebat.
Cũ subitum: dictuq; oritur mirabile: monstrum.
Nanq; manus inter: mæstoꝝq; ora parentum:
Ecce leuis sũmo deuertice uisus Iuli
Fundere lumen apex. tactuq; innoxia molli
Lambere flamma comas: & circum tempora pasci.
nos pauidi trepedicare metu. crinemq; flagrantem
Excutere: et sanctos. restinguere fontibus ignes.
At Pater Anchises oculos ad sidera lætus
Extulit. & celo palmas: cũ uoce tetendit:
Iupiter omnipotens: precibus si flecteris ullis:
Aspice nos. hoc tantum: & si pietate meremur:
Da deinde auxiliũ pater. atq; hec omina firma.
Vix ea fatus erat senior: subitoq; fragore
Intonuit læuum. & de cælo lapsa per umbras:
Stella facem ducens: multa cum luce cucurrit.
Illam summa super labentem culmina tecti:
Cernimus Idæa claram se condere silua.
Signantemq; uias. tum longo lumine sulcus
Dat lucem: & late circum loca sulphure fumant.
Hic uero uictus genitor: se tollit ad auras.
Affaturq; deos: & sanctum sidus adorat.
Iam iam nulla mora est. sequor. & qua ducitis adsum.
Dii patri seruate domum. seruate nepotem.
Vestrum hoc auguriũ. uestroq; in numine troia est.
Cedo equidem. nec Nate tibi comes ire recuso.
Dixerat ille: & iam per mænia clarior ignis
Auditur. ꝑpriusq; æstus incendia uoluunt.
Ergo age care Pater: ceruici imponere nostre.
Ipe subibo humeris. nec me labor iste grauabit:
Quo res cumq; cadent: unum. & cõmune ꝑiculum
Vna salus ambobus erit. mihi paruus Iulus
Sit comes: & longe seruet uæstigia coniunx.
Vos Famuli quæ dicam: animis aduertite uestris.
Est urbe egressis tumulis: templumq; uetustum
Desertæ Cereris iuxtaq; antiqua cupressus:

Religione patrum: multos seruata per annos.
Hanc ex diuerso: sedem ueniemus in unam.
Tu genitor: cape sacra manu: patriosq; penates.
Me bello ex tanto digressum: & cæde recenti:
Adtrectare nephas: donec me flumine uiuo
Abluero.
Hec fatus: latos humeros: subiectaq; colla
Veste super: fuluiq; insternor pelle leonis.
Succedoq; oneri. dextræ se puus Iulus
Implicuit. sequiturq; patrem: non passibus æquis.
Pone subit coniunx. ferimur per opaca locorum.
Et me: quem dudũ non ulla iniecta mouebant
Tela: neq; aduerso glomerati ex agmine Grati:
Nunc omnes terrent auræ sonus excitat omnis.
Suspensum: & pariter comitiq; oneriq; timentem.
Iamq; ppinquabam portis: omnemq; uidebar
Euasisse uiam: subito cum creber ad aures
Visus ad esse pedum sonitus: genitorq; per umbram
Prospiciens: nate exclamat: fuge nate. ppinquant.
Ardentes clipeos: atq; æra micantia cerno.
Hic mihi nescioquod trepido male numen amicum
Confusam eripuit mentem. nanq; auia cursu.
Dum sequor: & nota excedo regione uiarum:
Heu misero coniunx fato ne erepta Creusa
Substitit: errauit ne uia: seu lapsa resedit:
Incertum. nec post oculis: est reddita nostris.
Nec prius amissam respexi: animumq; reflexi:
Quã tumulum antiqui cereris: sedemq; sacratam
Venimus: hic demum collectis omnibus: una
Defuit. & comites: natumq; uirumq; fefellit.
Quem non incusaui amens: hominumq; deorumq;?
Aut quid in euersa uidi crudelius urbe?
Ascanium Anchisemq; patrem: teucrosq; penates
Cõmendo sociis. & curua ualle recondo.
Ipse urbem repeto. & cingor fulgentibus armis.
Stat casus renouare omnes. omnemq; reuerti
Per Troiam. & rursus caput obiectare piculis.
Principio muros: obscuraq; limina portæ

Qua gressum extuleram: repeto: & uæstigia retro
Obseruata: sequor: p noctem. et lumine lustro.
Horror ubiq; animos: simul ipsa silentia terrent.
Inde domum: si forte pedem: si forte tulisset:
Me refero. irruerant Danai. & tectũ omne tenebãt.
Illicet ignis edax summa ad fastigia uento
Voluitur. exuperant flãmæ. furit æstus ad auras.
Procedo ad Priami sedes. arcemq; reuiso.
Et iam porticibus uacuis Iunonis asylo
Custodes lecti Phænix. & dirus ulyxes
Prædam adseruabant. huc undiq; troia gaza:
Incensis erepta adytis: mensæq; deorum:
Crateresq; auro solidi: captiuaq; uestis
Congeritur. pueri. & pauidæ longo ordine matres
Stant circum.
Ausus quin etiam uoces iactare per umbram:
Impleui clamore uias. mæstusq; Creusam
Ne quicquã ingeminans: iterumq; iterũq; uocaui.
Quærenti: & tectis urbis sine fine furenti:
Infelix simulacrum: atq; ipsius umbra Creusæ
Visa mihi ante oculos: & nota maior imago.
Obstupui: steteruntq; comæ: & uox faucibus hæsit.
Tunc sic affari: & curas his demere dictis:
Quid tantum in sano iuuat indulgere labori:
O dulcis coniunx. non hæc sine numie diuum
Eueniunt. nec te hinc comitem asportare Creusam
Fas. haud ille sinit superi regnator olympi.
Longa tibi exsilia: & uastum maris æquor arandũ.
Et terram hesperiam uenies ubi Lydius arua
Inter opima uirũ leni fluit agmine Tybris.
Illic res lætæ: regnumq;: & regia coniunx
Parta tibi. lachrimas dilectæ pelle Creusæ
Non ego Mirmidonum sedes: Dolopũ ue supbas
Aspiciam. aut Graiis seruitum matribus ibo.
Dardanis: & diuæ Veneris nurus.
Sed me magna deum genitrix his detinet oris.
Iamq; uale. & nati serua cõmunis amorem.
Hæc ubi dicta dedit: lachrymantẽ & multa uolentẽ

Dicere: deseruit. tenuesq; recessit in auras.
Ter conatus ibi collo dare brachia circum.
Ter frustra cõpræhensa manus. effugit imago
Par leuibus uentis: uolucriq; simillima somno.
Sic demum socios: consumpta nocte: reuiso.
Atq; hic ingentem comitum affluxisse nouorum
Inuenio admirans: numerum. matresq; uirosq;
Collectam exsilio pubem: miserabile uulgus.
Vndiq; conuenere animis: opibusq; parati
In quascunq; uelim pelago deducere terras.
Iamq; iugis sūmæ surgebat Lucifer Idæ
Ducebatq; diem Danaiq; obsessa tenebant
Limina portarum. nec spes opis ulla dabat.
Cessi. et sublato montem genitore: petiui.

Ost euersa phyrgū regna: fuga cæpta moueri
Vtq; sit ī thracem primo deuectus: ibiq;
Alænia condiderit: polydori cæde piata.
Regus ut hospitium: & peobebi responsa canebat.
Cæptum iter ingreditur: rursus: noua fata reperta.
Naufregus utq; foret Strophadas cõpulsus ad ūdas.
Inde fugam: atq; iterum enarrat precepta Celeno.
Liquerit utq; Helenum perceptis ordine fatis.
Supplicem Achemenidē Polyphemo urgēte recepit.
Amissumq; patrem Drepani atq; hic deinde quieuit.

Ostq̄ res asiæ: priamiq;
euertere gentem
Immeritā: uisum supis:
ceciditq; superbum
Ilium: & omnis humo
fumat Neptūnia Troia
Diuersa exsilia: & desertas quærere terras:
Auguriis agimur diuum. classemq; sub ipsa
Antandro & Phrygiæ molimur montibus Ide
Incerti quo fata ferant: ubi sistere detur.
Cõtrahimusq; uiros. uix prima incæperat æstas.
Et pater Anchises: dare fatis uela iubebat.
Littora tū patriæ lachrymans: portumq; relinquo.

Et campos ubi Troia fuit. feror exul in altum
Cum sociis. nato q. penatibus. & magnis diis.
Terra procul uastis: colitur Mauortia campis.
Thraces arant. acri condam regnata Lycurgo.
Hospitium antiquum Troiæ: sociiq; penates:
Dum fortuna fuit. fereor huc. & littore curuo
Mænia prima loco: fatis ingressus iniquis.
Eneadasq; meo nomen de nomine fingo.
Sacra Dioneæ matri: diuisq; ferebam:
Auspicibus ceptorum operum. supoq; nitentem
Celicolum: Regi mactabam in littore taurum.
Forte fuit iuxta tumulus: quo cornea sũmo
Virgulta: & densis hastilibus horrida myrtus.
Accessi. uiridemq; ab humo conuellere siluam
Conatus: ramis tegerem: ut frondentibus aras:
Horrendum: & dictu uideo mirabile monstrum.
Nam quæ prima solo: ruptis radicibus: arbos
Vellitur: huic atro liquuntur sãguine guttæ.
Et terram tabo maculant. mihi frigidus horror
Membra quatit. gelidiq; coit formidine sanguis.
Rursus. & alterius lentum conuellere uimen
Insequor. & causas penitus temtare latentes.
Ater & alterius sequitur de cortice sanguis.
Multa mouẽs aio: Nymphas uenerabar agrestes.
Gradiuumq; patrem: Geticis qui presidet aruis.
Rite secundarent uisus. omneq; leuarent.
Tertia sed postq̃ maiore hastilia nixu
Aggredior: genibusq; aduersæ obluctor arenæ:
Eloquar: an sileam? gemitus lachrymabilis imo
Auditur tumulo: & uox reddita fertur ad aures.
Quid miserum Enæa laceras? iam parce sepulto.
Parce pias scelerare manus. non me tibi Troia
Extermum tulit. haud cruor hic de stipite manat.
Heu fuge crudeles terras. fuge littus auarum.
Nam Polydorus ego. hic confixum ferrea texit
Seges. Telorum. & iaculis increuit acutis.
Tũ uero ancipiti mentem formidine pressus
Obstupui. steterũtq; comæ. & uox faucibus hæsit.

Húc Polydorum auri condam cum pódere magno
Infelix Priamus: furtim mandarat alendum
Tracio Regi. cum iam diffideret armis
Dardaniæ. cingiq; urbem obsidione uideret.
Ille: ut opes fractæ Teuceum: & fortuna recessit:
Res Agamennonias: uictriciaq; arma sequutus
Fas omne abrumpit. polydorũ obtruncat & auro
Vi potitur. quid non mortalia cogis
Auri sacra fames? postq̃ pauor ossa reliquit:
Delectos populi ad ꝓceres: primumq; parentem:
Monstra deum refero. & que sit sententia posco.
Omnibus idem animus scelerata excedere terra.
Linqui pollutũ hospitiũ. & dare classibus austros.
Ergo instauramus Polydoro funus. & ingens
Aggeritur tumulo: tellus. stant manibus aræ.
Cæruleis mæstæ uittis. atraq; cupresso.
Et circum Iliades crinem de more solutæ.
Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.
Sanguinis & sacri pateras. animamq; sepulchro
Condimus & magna supremum uoce ciemus.
Inde ubi prima fides pelago: placataq; uenti
Dant maria: & lenis crepitãs uocat auster in altũ:
Deducunt socii naues. & littora conplent.
Prouehimur portu. terreq; urbesq; recedunt.
Sacra mari colitur: medio gratissima tellus:
Nereidum matri: & Neptunno Egæo.
Quam pius Arcitenens: oras & littora circum
Errantem: Mycone celsa Gyaroq; reuinxit.
Immotamq; coli dedit. & contemnere uentos.
Huc feror. hæc fessos: tuto placidissima portu
Accipit. egressi ueneramur apollinis urbem.
Rex Anius: Rex idem hominũ. Phœbiq; sacerdos:
Vittis: & sacra redimitus tempora lauro:
Decurrit. ueterem Anchisen agnouit amicum.
Iungimus hospitio dextras. & tecta subimus.
Templa dei: saxo uenerabar structa uetusto.
Da ꝓpriam. thymbræe domum. da mœnia fessis.
Et genus. & mansuram urbem. serua altera Troiæ

Pergama: relliquas Danaum: atq; immitis Achilli.
Quē sequimur? quo ue ire iubes? ubi ponere sedes?
Da pater augurium. atq; animis illabere nostris.
Vix ea fatus eram: tremere omnia uisa repente:
Liminaq;: laurusq; dei. totusq; moueri
Mons circum. & mugire adytis cortina reclusis.
Submissi petimus terram: & uox fertur ad aures.
Dardanidæ duri: que uos a stirpe parentum
Prima tulit tellus: eadem uos ubere læto
Accipiet: reduces antiquā exquirite matrem.
Hic domus ænææ cunctis dominabitur oris.
Et nati natorum. & qui nascentur ab illis.
Hæc Phæbus. mixtoq; ingens exorta tumultu
Lætitia & cuncti quæ sint ea mænia quærunt:
Quo Phæbus uocet errantes. iubeatq; reuerti.
Tū genitor: ueterum uoluens monumenta uirorum:
Audite o Proceres ait: & spes discite uestras.
Creta Iouis magni: medio iacet insula ponto.
Mons Ideus ubi: & gentis cunabula nostræ.
Centum urbes habitant magnas. uberrima regna.
Maximus unde pater: si rite audita recordor:
Teucer rhetheas primum est aduectus ad oras.
Optauitq; locum regno. non dum Ilium & arces
Pergamee steterant. habitabant uallibus imis.
Hinc mater cultrix Cybele Corybantiaq; æra.
Idæumq; nemus. hinc fida silentia sacris.
Et iuncti currum domine. subiere leones.
Ergo agite: & diuum ducunt qua iussa sequamur.
Placemus uentos. & Gnosia regna petamus.
Nec longo distant cursu. modo Iupiter adsit.
Tertia lux classem: Creteis sistet in oris.
Sic fatus: meritos aris mactauit honores.
Taurum Neptunno. taurum tibi pulcher Apollo.
Nigram hyemi pecudem. Zephyris felicibus albā.
Fama uolat. pulsum regnis cessisse paternis
Idomenæa ducem. desertaq; littora Cretæ.
Hoste uacare domos. sedesq; adstare relictas:
Linquimus Ortygiæ portus. pelagoq; uolamus.

Bacchatamq; iugis Naxon: uiridemq; Donysam
Olearon: niueamq; Paron: sparsasq; per æquor.
Cycladas: & crebris legimus freta concita terris.
Nauticus exoritur uario certamine: clamor.
Hortantur socii Cretam: proauosq; petamus.
Prosequitur surgens a pupi uentus euntes.
Et tandem antiquis Curetum adlabimur oris.
Ergo auidus muros: optatæ molior urbis.
Pergameaq; uoco lætam cognomine gentem.
Hortor amare focos. arcemq; attollere tectis.
Iamq; fere in sicco subductæ littore. pupes.
Connubiis: aruisq; nouis operata iuuentus.
Iura: domosq; dabam. subito cum tabida membris
Corrupto cæli tractu: miserandaq; uenit
Arboribus: satisq; lues. & letifer annus.
Linquebant dulces animas. aut ægra trahebant
Corpora. tum steriles exurere Syrius agros.
Arebant herbæ. & uictum seges ægra negabat.
Rursus ad oraculum Ortygiæ. Phœbumq; remenso
Hortatur pater ire mari ueniamq; precari.
Quem fessis finem rebus ferat. unde laborum
Temptare auxilium iubeat: quo uertere cursus?
Nox erat. & terris animalia somnus habebat.
Effigies sacræ diuum: Phrygiiq; penates
Quos mecum a Troia: mediisq; ex ignibus urbis
Extuleram: uisi ante oculos adstare iacentis
In somnis: multo manifesti lumine: qua se
Plena per insertas fudebat luna fenestras.
Tum sic affari: & curas his demere dictis.
Quod tibi delato Ortygiã dicturus Apollo est:
Hic canit. & tua nos: en ultro ad limina mittit.
Nos te Dardania incensa: tuaq; arma sequuti:
Nos tumidum. sub te permensi classibus æquor:
Iidem uenturos tollemus in astra nepotes.
Imperiumq; urbi dabimus. tu mœnia magnis:
Magna para. longumq; fugæ ne linque laborem.
Mutandæ sedes. non hec tibi littora suasit
Delius. aut Cretæ iussit considere Apollo.

Est locus: Hesperiam Graii cognomine dicunt
Terra antiqua: potens armis: atq; ubere glæbæ.
Oenotrii coluere uiri. nunc fama minores
Italiã dixisse: ducis de nomine: gentem.
Hæ nobis propriæ sedes. hinc Dardanus ortus.
Iasiusq; pater. genus a quo principe: nostrum.
Surge age: & hæc lætus longæuo dicta parenti
Haud dubitanda refer Coritum: terrasq; require
Ausonias. Dictea negat tibi Iupiter arua.
Talibus attonitus uisis: ac uoce deorum:
Nec sopor illud erat. sed corã agnoscere uultus
Velatasq; comas: presentiaq; ora uidebar.
Tum gelidus toto manabat corpore sudor.
Corripio stratis corpus. tendoq; supinas:
Ad cælum: cum uoce: manus. & munera libo
Intemerata focis. perfecto lætus honore:
Anchisen facio certum. remq; ordine pando.
Agnouit prolem ãbiguam. geminosq; parentes.
Seq; nouo: ueterum: deceptum errore: locorum.
Tum memorat: Nate Iliacis exercite fatis:
Sola mihi tales casus Casandra canebat.
Nũc repeto: hæc generi portẽdere debita nostro.
Et sæpe Hesperiam: sæpe Itala regna uocare.
Sed quis ad Hesperiæ uenturos littora Teucros
Crederet? aut quẽ tum uates Casandra moueret?
Cedamus Phebo. et moniti meliora sequamur.
Sic ait. et cuncti dictis paremus ouantes.
Hanc quoq; deserimus sedem. paucisq; relictis:
Vela damus. uastũq; caua trabe currimus æquor.
Postq̃ altum tenuere rates: nec iam ãplius ullæ
Apparent terre: cælum undiq;: & undiq; pontus:
Tum mihi cæruleus supra caput astitit hymber
Noctẽ hyemẽq; ferens: & inhorruit unda tenebris.
Continuo uenti uoluunt mare. magnaq; surgunt
Equora. dispersi iactamur gurgite uasto.
Inuoluere diem nimbi. & nox humida cælum
Abstulit. ingeminant abruptis nubibus: ignes.
Excutimur cursu: & cæcis erramus in undis.

Ipse diem noctemq; negat se discernere cælo:
Nec meminisse uiæ: media Palinurus in unda.
Tris adeo incertos: cæca caligine: soles
Erramus pelago. totidem sine sidere: noctes.
Quarto terra die primum se attollere tandem
Visa: aperire ꝓcul montes: ac uoluere fumum.
Vela cadunt. remis insurgimus. haud mora nautæ
Adnixi torquent spumas. & cærula uerrunt.
Seruatum ex undis: Strophadũ me littora primũ
Excipiũt: Strophades Graio stant nomine dicte
Insulæ: Ionio in magno. quas dira Celeno
Harpyiæq; colunt aliæ. Phineia postq̃
Clausa domus: mensasq; metu liquere priores.
Tristius haud illis monstrum. nec sæuior ulla
Pæstis: & ira deum stygiis sese extulit undis.
Virginei uolucrum uultus. fœdissima uentris
Proluuies. uncæq; manus: & pallida semper
Ora fame.
Huc ubi delati portus intrauimus: ecce
Leta boum passim cãpis armenta uidemus.
Caprigenumq; pecus: nullo custode per herbam.
Irruimus ferro. & diuos: ipsumq; uocamus
In predam: partemq; Iouem. tunc littore curuo
Extrauimusq; toros. dapibusq; epulamur opimis.
At subitæ: horrifico lapsu: de montibus adsunt
Harpyæ. & magnis quatiunt clamoribus alas.
Diripiuntq; dapes. contactuq; omnia fedant
Immundo. tum uox tetrum dira inter odorem.
Rursum in secessu longo: sub rupe cauata:
Arboribus clausi circum: atq; horrentibus umbris:
Instruimus mensas. arisq; imponimus ignem.
Rursum ex diuerso cæli: cæcisq; latebris
Turba sonans: predam pedibus circumuolat uncis.
Polluit ore dapes: sotii tunc arma capessant:
Edico: & dira bellum cum gente gerendum.
Haud secus: ac iussi faciunt. tectosq; per herbam
Disponunt enses: & scuta latentia condunt.
Ergo ubi delapsæ sonitum per curua dedere

Littora: dat signum specula Misenus ab alta
Ere cauo. inuadũt socii. & noua prelia temptant.
Obscænas pelagi ferro fædare uolucres.
Sed neq; uim plumis ullam: nec uulnera tergo
Accipiunt. celeriq; fuga sub sidera lapsæ
Semæsam pridam: & uæstigia fedare linquunt.
Vna in præcelsa consedit rupe Celeno:
Infelix uates. rupitq; hanc pectore uocem.
Bellum etiam pro cæde boũ: stratisq; iuuencis:
Laemedontiadæ: bellum ne inferre paratis?
Et patrio harpyias insõtes pellere regno?
Accipite ergo: animis atq; hæc mea figite dicta.
Que Phebo pater omnipotẽs: mihi Phebus Apollo
Prædixit: uobis Furiarum maxima pando.
Italiam cursu petitis: uentisq; uocatis
Ibitis Italiam. portusq; intrare licebit.
Sed non ante datam cingetis mænibus urbem:
Quã nos dira fames nostræq; in iura cædis:
Ambesas subigat malis assumere mensas.
Dixit. & in siluas: pennis ablata: refugit.
At sotiis subita gelidus formidine sanguis
Diriguit. cecidere animi. nec iam amplius armis:
Sed uotis: precibusq; iubent exposcere pacem.
Siue deæ: siue sint diræ obscænæq; nolucres.
At pater Anchises: passis de littore palmis:
Numina magna uocat. meritosq; indicit honores.
Dii prohibete minas. Dii talem auertite casum.
Et placidi seruate pios. cum littore funem
Diripere: excussosq; iubet laxare rudentes.
Tendunt uela noti. fugimus spumantibus undis.
Qua cursum uentusq; gubernatorq; uacabant
Iam medio apparet fluctu nemorosa zacynthos.
Dulichiumq; Samoq; & Neritos ardua saxis.
Effugimus scopulos Ithacæ Laertia regna.
Et terram altricem sæui execramur Vlyxis.
Mox & Leucatæ nimbosa cacumina montis.
Et formidatus nautis aperitur Apollo.
Hunc petimus. fessi. & paruæ succedimus urbi.

Anchora de prora iacitur. stant littore pupes.
Ergo insperata tandem tellure potiti:
Lustramusq; Ioui: uotisq; incedimus aras.
Actiaq; Iliacis celebramus littora ludis.
Exercent patrias oleo labente: palestras:
Nudati socii. iuuat euasisse tot urbes
Argolicas. mediosq; fugam tenuisse per hostes.
Interea magnum sol circumuoluitur annum.
Et glacialis hyems aquilonibus asperat undas.
Aere cano clipeum: magni gestamen Abantis:
Postibus aduersis figo. & rem carmine signo.
Enæas hæc de Danais uictoribus arma.
Linquere tum portus iubeo. & considere transtris.
Certatim socii feriunt mare. & æquora uerrunt.
Protinus aerias Phæacum: abscondimus arces
Littoraq; Epiri legimus. portuq; subimus
Chaonio. & celsam Butroti accedimus urbem.
Hic incredibilis rerum fama occupat aures.
Priamidem Helenum: graias regnare per urbes
Coniugio Eacidæ Pirrhi: sceptrisq; potitum.
Et patrio Andromachen iterum cessisse marito.
Obstupui. miroq; incensum pectus amore:
Compellare uirum & casus cognoscere tantos.
Progredior portu: classes & littora linquens.
Solemnis tum forte dapes: & tristia dona:
Ante urbem in luco: falsi Simoentis ad undam:
Libabat cineri Andromache: manesq; uocabat:
Hectoreũ ad tumulũ. uiridi quem cespite inanem
Et geminas: causam lacbrymis: sacrauerat aras.
Vt me conspexit uenientem: & Troica circum
Arma: amens uidit magnis exterita monstris
Diriguit uisu in medio. calor ossa reliquit.
Labitur. & longo uix tandem tempore fatur.
Vera ne te facies: uerus mihi nuntius affers
Nate dea: uiuis ne aut si lux alma recessit:
Hector ubi ẽ? dixit lachrymasq; effudit. & omnẽ
Impleuit clamore locum. uix pauca furenti
Subiicio. et raris turbatus uocibus: hisco.

Viuo equidē .uitāq; extrema per omnia duco.
Ne dubita. nam uera uides.
Heu quis te casus deiectam coniungere tanto:
Excipit? aut quæ digna satis fortuna reuisit?
Hectoris Adromache Pyrrhi connubia seruas?
Deiecit uultum. & demissa uoce loquuta est.
O felix: una ante alias Priameia uirgo
Hostilem ad tumulum: Troiæ sub mœnibus altis
Iussa mori: quæ sortitus non pertulit ullos.
Nec uictoris heri. tetigit captiua cubile.
Nos patria incensa: diuersa per æquora uectæ:
Stirpis Achilææ fastus. iuuenemq; superbum:
Seruitio enixe tulimus. qui deinde sequutus
Ledæā Hermionē Lacedæmoniosq; Hymenæos
Me famulo: famulāq; Heleno transmisit habendā.
Ast illum ereptæ magno inflāmatus amore
Coniugis: & scelerum furiis agitatus Orestes
Excipit incautum: patriasq; obtruncat ad aras.
Morte Neoptolemi regnorum reddita cessit
Pars Heleno: qui Chaonios cognomine campos
Chaoniamq; omnem Troiano a Chaone dixit.
Pergamaq;: Iliacamq; iugis hanc adidit arcem.
Sed tibi: qui cursum uenti quæ fata: dedere?
Aut quis nam ignarum nostris deus appulit oris?
Quid puer Ascanius? supat ne et uescitur aura?
Quē tibi iam Troia
Ex qua tamen puero est amissæ cura parentis?
Et quid in antiquā uirtutem: animosq; uiriles:
Et pater Eneas. & auunculus excitat Hector?
Talia fundebat lachrymās: longosq; ciebat
Incassum flætus. cum sese a mœnibus heros
Priamides multis Helenus comitantibus affert.
Agnoscitq; suos. lætusq; ad limina ducit.
Et multum lachrymas: uerba inter singula fundit.
Procedo. & paruā Troiā: simulataq; magnis
Pergama: & arentem Xanthi cognomine riuum
Agnosco. Scææq; amplector limina portæ.
Nec non & Teucri sotia simul urbe fruuntur.

Illos porticibus rex accipiebat in amplis.
Aulai in medio libabant pocula Băchi
Impositis auro dapibus. paterasq; tenebant.
Iamq; dies: alterq; dies ꝓcessit: & auræ
Vela uocant. tumidoq; inflatur carbasus austro.
His uatem agredior dictis. ac talia quæso.
Troiugena interpres diuum: qui numina Phæbi:
Qui tripodas Clarii lauros: qui sidera sentis:
Et uolucrum liguas: & prepetis omina pennæ:
Fare age: nanq; omnē cursum mihi prospera dixit
Relligiori cuncti suaserunt numine diui
Italiam petere: & terras temptare repostas.
Sola nouum: dictuq; nephas: Harpyia Celeno
Prodigiū canit: & tristis denuntiat iras.
Obscænāq; famē: que prima pericula uito?
Quid ue sequens: tantos possim supare labores?
Hic Helenus: cæsis primum. de more iuuencis:
Exorat pacem diuum. uittasq; resoluit
Sacrati capitis. meq; ad tua limina Phæbe
Ipse manu: multo suspensum numine: ducit.
Atq; hæc deinde canit diuino ex ore sacerdos.
Nate dea: nam te maioribus ire per altum
Auspitiis manifesta fides. sic fata deum rex
Sortitur. uoluitq; uices. hic uertitur ordo.
Pauca tibi e multis: quo tutior hospita lustres
Equora: & Ausonio possis considere portu:
Expediam dictis. ꝓhibent nam cætera parcæ:
Scire Helenum. fariq; uetat Saturnia Iuno.
Principio Italiam: quam tu iam rere ꝓpinquā:
Vicinosq; ignare paras inuadere portus:
Longa procul: longis uia diuidit inuia terris.
Ante & Trinacria lentandus remus in unda.
Et salis Ausonii lustrandum nauibus æquor.
Inferniq; lacus: æææq; insula Circes
Quā tuta possis urbem componere terra.
Signa tibi dicam. tu condita mente teneto.
Cum tibi sollicito secreti ad fluminis undam
Littoreis ingens: inuenta sub ilicibus sus:

Triginta capitum fetus enixa iacebit:
Alba: solo recubans: albi circum ubera nati:
Is locus urbis erit. requies ea certa laborum.
Nec tu mensarum morsus horresce futuros.
Fata uiam inuenient. aderitq; uocatus Apollo
Has autem terras: Italiq; hanc littoris oram
Proxima quæ nostri perfunditur æquoris æstu
Effuge. cuncta malis habitantur mænia Graiis
Hic. & Naritii posuerunt mænia Locri.
Et Salentinos obsedit milite campos
Lyctius Idomeneus. hic illa ducis Melibæi
Parua Philoctetæ subnixa Petilia muro.
Quin ubi transmissæ steterint trans æquora classes:
Et positis aris iam uota in littore solues:
Purpureo uelare comas ad optus amictu.
Ne qua inter sanctos ignes in honore deorum
Hostilis facies ceuirrat et omnia turbet.
Hunc socii morem sacrorum. hunc ipse teneto.
Hac casti maneant in relligione nepotes.
Ast ubi digressum Siculæ te admouerit oræ
Ventus: & angusti rarescent claustra Pelori
Læua tibi tellus: & longo læua petantur
Equora circuitu. dextrum fuge littus. & undas.
Hæc loca: ui condam & uasta conuulsa ruina
Tantum æui mutare ualet longinqua uetustas
Dissiluisse ferunt: cum protinus utraq; tellus
Vna foret. uenit medio ui pontus: & undis
Hesperium Siculo latus abscidit. aruaq; et urbes
Littore deductas: angusto interluit æstu.
Dextrũ Scilla latus: læuum Implacata Charybdis
Obsidet. atq; imo Baratri ter gurgite: uastos
Sorbet in abruptum fluctus. rursusq; sub auras
Erigit alternos: & sidera uerberat unda.
At Scyllam cecis cohibet spelunca latebris.
Ora exertantem: & naues in saxa trahentem.
Prima hominis facies. & pulchro pectore uirgo.
Pube tenus. postrema immani corpore Pistrix.
Delphinum cadas utero commissa luporum.

Præstat Trinacrii mætas lustrare Pachini
Cessantem: longos & circumflectere cursus:
Quã semel informem uasto uidisse sub antro
Scyllam: & ceruleis canibus resonantia saxa.
Prætere a siqua est Heleno prudentia uati:
Siqua fides: animum si ueris implet Apollo:
Vnum illud tibi: Nate dea præq; omnibus unum
Prædicam: & repetens: iterũq; : iterũq; monebo:
Iunonis magnæ primum prece numen adora.
Iunoni cane uota libens. dominãq; potentem
Supplicibus supa donis. sic deniq; uictor
Trinacria fines Italos mittere relicta.
Huc ubi delatus Cumeam accesseris urbem:
Diuinosq; lacus: & Auerna sonantia siluis:
Insanam uatem aspicies. que rupe sub ima
Fata canit. foliisq; notas: & nomina mandat.
Quecũq; in foliis descripsit carmina uirgo:
Digerit innumerum. atq; antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis. neq; ab ordine cedunt.
Verũ eadem uerso tenuis cum cardine uentus
Impulit: teneras turbauit ianua frondes:
Nũq̃ deinde cauo uolitantia prendere saxo:
Nec reuocare situs: aut iungere carmina curat.
Inconsulti abeunt: sedemq; odore Sibyllæ.
Hic tibi: nequa moræ fuerint dispendia tanti:
Quãuis increpitent socii & ui cursus in altum
Vela uocent: possisq; sinus implere secundos:
Quin adeas Vatem: precibusq; oracula poscas.
Ipsa canat. uocemq; uolẽs: atq; ora resoluat.
Illa tibi Italie populos: uenturaq; bella:
Et quoquenq; modo fugiasq; ferasq; laborem
Expediet. cursusq; dabit uenerata secundos.
Hæc sunt: quæ nostra liceat te uoce moneri.
Vade age: & ingentẽ factis fer ad æthera Troiã.
Quæ postq̃ Vates: sic ore effatus amico:
Dona de hinc auro grauia: sectoq; helephanto
Impat ad naues. ferri. stipatq; carinis
Ingens argentum. dodonæosq; lebetas.

Loricam consertam hamis. auroq; trilicem.
Et conum insignis galeæ. cristasq; comantes.
Arma Neoptolemi. sunt & sua dona parenti
Addit equos. additq; duces.
Remigium supplet. socios simul instruit armis.
Interea classem uelis aptare iubebat
Anchises: fieret uento mora nequa ferenti:
Quem Phœbi interpres multo compellat honore.
Coniugio Anchisa ueneris dignate suꝑbo:
Cura deum: bis ꝑgameis erepte ruinis:
Ecce tibi Ausoniæ tellus: hanc arripe uelis.
Et tamen hanc pelago preter labare necesse est.
Ausonie pars illa procul quã pandit Apollo.
Vade ait o felix nati pietate: quid ultra
Prouehor? & fando surgentis demoror austros?
Nec minus Andromache digressu mæsta suꝑmo:
Fert picturatas auri sub temine uestes.
Et Phrigiam Ascanio clamidẽ. nec cedit honori.
Textilibusq; onerat donis. ac talia fatur.
Accipe & hæc: manuũ tibi quæ monumẽta meaꝝ
Sint puer. & longũ Andromaches testẽtur amorẽ.
Cõiugis Hectoreæ. cape dona extrema tuoꝝ.
O mihi sola mei suꝑ Astianactis imago.
Sic oculos: sic ille manus: sic ora ferebat.
Et nunc æquali tecum pubesceret æuo.
Hos ego digrediens lachrymis affabar abortis.
Viuite felices. quibus est fortuna paracta
Iam sua. nos alia ex aliis in fata uocamur.
Vobis parta quies. nullũ maris æquor arandũ.
Arua neq; Ausoniæ: semꝑ cedentia retro:
Querenda. effigiem Xanthi Troiamq; uidetis:
Quã uestræ fecere manus. melioribus opto
Auspitiis: & quæ sint minus obuia Graiis.
Si quando Tybrim: uicinaq; Tybridis arua
Intraro: gentiq; meæ data mænia cernam:
Cognatas urbes olim: populosq; propinquos
Epiro Hesperiã. quibus idem Dardanus autor:
Atq; idem casus: unam faciemus utramq;

Troiam animis. maneat nostros ea cura nepotes.
Prouehimur pelago: uicina Ceraunia iuxta.
Vnde iter Italiā: cursusq; breuissimus undis.
Sol ruit interea. & montes umbrantur opaci.
Sternimur optate gremio telluris. ad undam
Sortiti remos. passimq; in littore sicco
Corpora curamus. fessos sopor irrigat artus.
Nec dum orbem mediū nox horis acta subibat.
Haud segnis strato surgit Palinurus. & omnes
Explorat uentos. atq; auribus aera captat.
Sidera cuncta notat tacito labentia cælo.
Arcturū Pliadasq;. Hyadas. geminosq; Triones.
Armatūq; auro circumspicit Oriona.
Postq̄ cuncta uidet cælo constare sereno:
Dat clarū e pupi signum. nos castra mouemus.
Temptamusq; uiam. & uelorum pandimus alas.
Iamq; rubescebat stellis aurora fugatis:
Cum procul obscuros colles: humilemq; uidemus
Italiam. Italam primus conclamat Achates.
Italiam læto socii clamore salutant.
Tum pater Anchises magnum cratera corona
Induit: impleuitq; mero diuosq; uocauit
Stans celsa in pupi.
Dii maris. & terre: tempestatumq; potentes:
Ferte uiam uento facilem. & spirate secundi.
Crebrescūt optatæ auræ. portusq; patescit
Iam ꝓprior templūq; apparet in arce Mineruæ.
Vela legunt socii. & proras ad littora torquent.
Portus ab æcio fluctu curuatur in arcum:
Obiectæ salsa spumāt aspergine cautes.
Ipse latet. gemino dimittunt brachia muro
Turriti scopuli. refugitq; a littore templum.
Quattuor hic p̄mum omen: equos in gramine uidi.
Tondentes campum late: cādore niuali.
Et pater Anchises: bellum o terra hospita portas.
Bello armātur equi. bellum hæc armenta minātur.
Sed tamen idem olim curru succedere sueti
Quadrupedes. & frena iugo concordia ferre.

Spes est pacis ait. tum numina sancta p̄camur
Palladis armisone que prima accepit ouantes.
Et capita ante aras phrygio uelamus amictu
Præceptisq; heleni dederat quæ maxima rite
Iunoni Argiue iussos adolemus honores.
Haud mora: continuo pfectis ordine uotis
Cornua uelatarum obuertimus antemnarum
Graiugenumq; domos: suspectaq; linquimus arua
Hinc sinus Herculei si uera est fama: Tarenti
Cernitur. attollit se diua Lacinia cōtra.
Caulonisq; arces. & naufragium Scylacæum.
Tum procul e fluctu Trinacria cēnitur Etna
Et gemitum ingentem pelagi pulsataq; saxa
Audimus longe. fractasq; ad littora uoces.
Exultantq; uada. atq; æstu miscentur arenæ.
Et pater Anchises: ni mirum hec illa Charybdis.
Hos Helenus scopulos: hæc saxa horrēda canebat.
Eripite o socii. pariterq; insurgite remis.
Haud minus: ac iussi faciunt. primusq; rudentem
Contorsit: læuas proram Palinurus ad undas.
Leuam cuncta cohors remis: uentisq; petiuit.
Tollimur in cælum curuato gurgite. & idem
Subducta ad manes imos descendimus unda.
Ter scopuli clamorem inter caua saxa dedere.
Ter spumam elisam: et rorantia uidimus astra.
Interea fessos uentus cum sole reliquit.
Ignariq; uiæ Cyclopum adlabimur oris.
Portus ab accessu uentorum immotus: & ingens
Ipse: sed horrificis iuxta sonat: ætua ruinis.
Interdumq; atram prumpit ad æthera nubem:
Turbine fumantem piceo: & candente fauilla.
Attollitq; globos flāmarum: & sidera lambit.
Interdum scopulos: auulsaq; uiscera montis
Erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras.
Cum gemitu glomerat. fundoq; exæstuat imo.
Fama est Enceladi sæmustū fulmine corpus:
Vrgeri mole hac. ingentemq; insuper Etnam
Impositam: ruptis flammā expirare caminis.

Et fessū quotiens motat latus intremere omnem
Murmure Trinacriā. & cælum subtexere fumo.
Noctem illa tecti siluis: immania monstra
Perferimus. nec que sonitum det causa uidemus.
Nam neq; errat astroꝝ ignes. nec lucidus æthera
Siderea polus: obscuro sed nubila cælo.
Et lunam in nimbo: nox intempesta tenebat.
Postea iamq; dies primo surgebat æoo.
Humentemq; aurora polo dimouerat umbram:
Cum subito e siluis: macie confecta suprema
Ignoti noua forma uiri: miserandaq; cultu
Procedit: supplexq; manus ad littora tendit.
Respicimus. dira illuuies: immissaq; barba.
Consertum tegimen spinis. at cætera Graius.
Et condam patris ad Troiam missus in armis.
Isq; ubi Dardanios habitus: & Troia uidit
Arma ꝓcul: paulum aspectu conterritus hesit.
Continuitq; gradum. mox sese ad littora precepsi:
Cum flætu: precibusq; tulit. per sidera testor:
Per superos: atq; hoc cæli spirabile lumen:
Tollite me Teucri. quascunq; abducite terras.
Hoc satis erit. scio me Danais e classibus unū.
Et bello iliacos fateor petiisse penates.
Pro quo si sceleris tanta est iniuria nostri:
Spargite me in fluctus. uastoq; immergite ponto.
Si pereo manibus hominum: periisse iuuabit.
Dixerat. & genua ăplexus: genibusq; uolutans
Hærebat: qui sit fari: quo sanguine cretus:
Hortamur quæ deinde agitet fortuna: fateri.
Ipse pater dextram Anchises: haud multa moratus
Dat iuueni. atq; animum presenti pignore firmat.
Ille hæc deposita tandem formidine fatur.
Sum patria ex ithaca. comes infelicis Vlyxi.
Nomine Achemenides Troiā genitore Adamasto
Paupere: măsisset quæ utină fortuna ꝓfectus.
Hic me dum trepidi crudelia limina linquunt:
In memores socii uasto Cyclopis in antro
Deseruere. domus sanie: dapibusq; cruentis:

Intuſ: opaca: ingenſ: ipſe arduuſ. altaq; pulſat
Sidera dii talem terriſ auertite pæſtem
Nec uiſu faciliſ. nec dictu affabiliſ ulli.
Viſceribuſ miſerorum. & ſanguine uæſcitur atro.
Vidi egomet: duo de numero cũ corpora noſtro:
Prenſa manu magna medio reſupinuſ in antro
Fraugeret ad ſaxum: ſanieq; aſpſa natarent
Limina. uidi atro cũ membra fluentia tabo
Manderet: & tepidi tremerent ſub dentibuſ artuſ.
Haud impune quidem. nec talia paſſuſ Vlyxeſ
Oblituſ ue ſui eſt Ithacuſ diſcrimine tanto.
Nam ſimul expletuſ dapibuſ: uinoq; ſepultuſ:
Ceruicem inflexam poſuit: iacuitq; per antrum
Immenſum: ſaniem eructãſ: & fruſta cruento
Per ſomnum commixta mero: noſ magno p̃cati
Numina: ſortitiq; uiceſ: una undiq; circum
Fundimur. & telo lumen terrbramuſ acuto.
Ingenſ: quod torua ſolum ſub fronte latebat.
Argolici clipei: aut Phebææ lampadiſ inſtar.
Et tandem læti ſociorum ulciſcimur umbraſ.
Sed fugite o miſeri: fugite. atq; ab littore funem
Rumpite.
Nã qualiſ: quantuſq; cauo Philophemuſ in antro
Lanigeraſ claudit pecudeſ: atq; ubera preſſat:
Centum alii curua hæc habitãt ad littora uulgo
Infandi Cyclopeſ. & altiſ montibuſ errant.
Tertia iam lunæ ſe cornua lumine complent:
Cum uitam in ſiluiſ: inter deſerta ferarum:
Luſtra: domoſq; traho. uaſtoſq; abrupe Cyclopaſ
Proſpicio. ſonitumq; pedum: uocemq; tremiſco.
Victum infelicem bacaſ: lapidoſaq; corna
Dant rami. & uulſiſ paſcunt radicibuſ herbæ.
Omnia colluſtranſ hanc p̃mum ad littora claſſem
Conſpexi uenientem. huic me quecunq; fuiſſet
Addixi. ſatiſ eſt gentem effugiſſe nephandam.
Voſ animam hanc potiuſ quocũq; abſumite loeto.
Vix ea fatuſ erat: ſummo cum monte uidemuſ
Ipſum: inter pecudeſ uaſta ſe mole mouentem.

Pastorem Polyphemum. & littora nota petentem.
Mōstrū horrendū: īforme: īgēs: cui lumē ad ēptū
Trunca manū pinus regit. & uestigia firmat.
Lanigere comitantur oues ea sola uoluptas.
Solamenq; mali. de collo fistula pendet.
Postq̄ altos tetigit fluctus: & ad æquora uenit:
Luminis effossi fluuidū lauit inde cruorem.
Dentibus infrēdens gemitu. graditurq; per æquor
Iam mediū. nec dum fluctus latera ardua tinxit.
Nos ꝓcul inde fugam trepidi celerare: recepto
Supplice: sic merito: tacitiq; incidere funem.
Vertimus & proni certantibus æquora remis.
Sensit: & ad sonitum uocis uæstigia torsit.
Verꝫ ubi nulla datur dextrā affectare potestas:
Nec potis Ionios fluctus æquare sequendo:
Clamorem immensum tollit. quo pontus & omnes
Intremuere undæ. penitusq; exterrita tellus
Italiæ. curuisq; immugit Etna cauernis.
At genus e siluis Cyclopū e montibus altis
Excitum ruit ad portum. & littora complet.
Cernimus astantes ne quicq̄ lumine toruo
Aetnæos fratres: cælo capita alta ferentes.
Concilium horrendum. quales cum uertice celso
Aeriæ quercus: aut coniferæ cyparissi
Constiterant: silua alta Iouis: lucus ue Dianæ.
Præcipites metus acer agit quocunq; rudentes
Excutere: & uentis intendere uela secundis.
Cōtra iussa monēt Heleni Scyllā atq; Charybdim.
Inter utramq; uiam: loeti discrimine paruo:
Ni teneant cursus: certum est dare lintea retro.
Ecce autem boreas angusta a sede Pelori
Missus adest: uiuo preter uehor ostia saxo.
Pantagiæ: Megarosq; sinus: Tapsumq; iacentem.
Talia monstrabat relegens errata retrorsum
Littora Achemenides comes infelicis Vlyxi
Sicanio pretenta sinu: iacet insula contra
Plemyriū undo sum: nomen dixere priores
Ortygiam. Alpheū fama est huc Elidis amnem

Occultas egisse uias subter mare: qui nunc
Ore Arethusa tuo siculis confunditur undis.
Numina magna loci iussu ueneramur. & inde
Exupo prepingue solum stagnantis Helori.
Hinc altas cautes: proiectaq; saxa Pachini
Radimus: & fatis nunq̃ concessa moueri
Apparet Camerina procul: campiq; Geloi.
Immanisq; gela fluuii cognomine dicta.
Arduus inde Agragas ostentat maxima longe
Menia. magnanimum quõdam generator equoꝝ.
Teq; datis linquo uentis palmosa Selinis
Et uada dura lego saxis lilybeia cæcis.
Hinc Drepani me portus: & in lætabilis ora
Accipit. hinc pelagi tot tempestatibus actis:
Heu genitorem: omnes curæ: caususq; leuamen
Amitto Anchisen. hic me pater optime fessum
Deseris. heu tantis: nequicq̃ erecte periculis.
Nec uates Helenus: cũ multa horrenda moneret:
Hos mihi predixit luctus: non dira Celeno.
Hic labor extremus lõgaꝝ hæc mæta uiarum.
Hinc me digressum uestris deus appulit oris.
Sic pater Eneas intentis omnibus unus
Fata renarrabat diuũ. cursusq; docebat.
Conticuit tandem. factoq; hic fine quieuit.

Nitur in quarto Dido. flãmasq; fatetur.
At regina graui ueneris iã carpitur igni.
Consulitur soror Anna. placet succumbere amori.
Fiũt sacra diis. onerantur numina donis.
Itur uenatum. Veneris clam federa iungunt.
Facti fama uolat. monitus tunc numine diuum
Eneas: classemq; fugæ: sociosq; parabat.
Sensit amans Dido. precibus conata morari.
Postq̃ fata iubent: nec iam datur ulla loquendi
Cõscendit pyram. dixitq; nouissima uerba.
Et uitam infelix multo cum sanguine fudit.



AT regina graui iam
dudum saucia cura:
Vulnus alit uenis.
& cæco carpit̃ igni.
Multa uiri uirtus animo:
multusq; recursat
Gentis honos. hærent infixi pectore uultus.
Verbaq;. nec placidam membris dat cura quietẽ.
Postera Phæbea lustrabat lampade terras:
Humentemq; aurora polo dimouerat umbram:
Cum sic hunanimem alloqtur mala sana sororem.
Anna soror quæ me súspensã in somnia terrent?
Quis nouus hic nostris subcessit sedibus hospes?
Quem sese ore ferens? q̃ forti pectore & armis?
Credo equidem: nec uana fides genus esse deorũ.
Degeneres animos timor arguit. heu q̄bus ille
Iactatus fatis. quæ bella exhausta canebat.
Si mihi non animo fixum: ĩmotũq; sederet
Ne cui me uinclo uellem sotiare iugali:
Post q̃ primus amor deceptam morte fefellit:
Si non ꝑthæsum thalami: tedeq; fuisset:
Huic uni forsam potui succumbere culpæ.
Arma: fatebor enim: miseri post fata Sichæi
Cóiugis: & sparsos fraterna sede penates:
Solus hic inflexit sensus. animumq; labantem
Impulit. agnosco ueteris uæstigia flammæ.
Sed mihi uel tellus optem primus ima dehiscat:
Vel pater omnipotẽs adigat me fulmine ad ũbras:
Pallentes umbras herebi: noctemq; profundam:
Ante pudor q̃ te uiolem: aut tua iura resoluam.
Ille modos primus qui me sibi iunxit: amores
Abstulit. ille habeat secum. seruetq; sepulchro.
Sic effata: sinum lachrymis impleuit abortis.
Anna refert. o luce magis dilecta sorori:
Sola ne ꝑpetua mærens carpere iuuenta?
Nec dulces natos Veneris. nec prima noris.
Id cinerẽ: aut manes credis curare sepultos?
Esto: ægram nulli condam flexere mariti.

Non libye. non ante tyro despectus Iarbas.
Ductoresq; alii: quos Africa terra triumphis
Diues alit. placido ne etiam pugnabis amori?
Nec uenit in mentem quorum consederis aruis?
Hic Getulæ urbes: genus in superabile bello.
Et numidæ infreni cingunt. & in hospita Syrtis
Hinc deserta siti regio. lateq; furentes
Barcæi. quid bella Tyro surgentia dicam?
Germaniq; minas?
Diis equidem auspicibus reor: & Iunone secunda:
Huc cursum Iliacas uento tenuisse carinas.
Quã tu urbẽ soror hãc cernes? que surgere regna
Coniugio tali? Teucrum comitantibus armis:
Punica se quantis attollet gloria rebus?
Tu modo posce deos ueniam. sacrisq; litatis
Indulge hospicio. causasq; innecte morandi
Dum pelago desæuit hyems: & aquosus Orion.
Quassateq; rates: dum non tractabile cælum.
His dictis incensum animum inflãmauit amore.
Spemq; dedit dubiæ menti. soluitq; pudorem.
Principio delubra adeunt. pacemq; p aras
Exquirunt. mactant lectas de more bidentes
Legiferæ Cereri. Phæboq; patriq; Lyæo.
Iunoni ante omnes: cui uincla iugalia curæ.
Ipa tenens dextra pateram pulcherrima Dido:
Candentis uaccæ media inter cornua fudit.
Aut ante ora deum pingues spatiatur ad aras.
Instauratq; diem donis. pecudumq; reclusis
Pectoribus inhians: spirantia consulit exta.
Heu uatum ignaræ mentes. quid uota furentem:
Quid delubra iuuãt? æst mollis flãma medullas
Interea. & tacitum uiuit sub pectore uulnus.
Vritur infelix Dido. totaq; uagatur
Vrbe furens. qualis coniecta cerua sagitta
Quam pcul incautam nemora inter Cresia fixit
Pastor: agens telis. liquitq; uolatile ferrum:
Nescius: illa fuga siluas saltusq; peragrat
Dicteos. hæret lateri letalis arundo:

Nunc media Eneam secum per mænia ducit.
Sidoniasq; ostentat opes. urbemq; paratam.
Incipit effari. mediaq; in uoce resistit.
Nunc eadem labente die couiuia querit.
Iliacosq; iterum demens audire labores
Exposcit. pendetq; iterum narrantis ab ore.
Post ubi digressi: lumenq; obscura uicissim
Luna p̄mit: suadentq; cadentia sidera somnes:
Sola domo meret uacua stratisq; relictis
Incubat. illum absens absentem: auditq;: uidetq;.
Aut gremio Ascaniū: genitoris imagine capta:
Detinet infandum si fallere possit amorem.
Non cæpte assurgunt turres. non arma iuuentus
Excercet. portus ue. aut ꝓpugnabula bello
Tuta parant. pendent opa interrupta: minæq;
Murorum ingentes: æquataq; machina cælo.
Quā simul ac tali sensit pæste teneri:
Cara Iouis cōiunx: nec famam obstare pudori:
Talibus aggreditur uenerem Saturnia dictis.
Egregiam uero laudem: & spolia ampla refertis:
Tu puerq; tuus: magnum & memorabile nomen
Vna dolo diuum: si femina uicta duorum est.
Nec me adeo fallit: ueritam te mænia nostra:
Suspectas habuisse domos carthaginis altæ.
Sed quis erit modus? aut quo nūc certamine tāto?
Quin potius pacem æternam: pactosq; hymeneos
Exercemus? habes: tota quod mente petisti.
Ardet amans Dido. traxitq; per ossa furorem.
Cōmunem hunc ergo populū: paribusq; regamus
Auspiciis. liceat Phrygio seruire marito.
Dotalisq; tuæ Tyrios permittere dextre.
Olli sensit enim simulata mente loquutam:
Quo regni Italiæ: Libycas auerteret oras:
Sic contra est ingressa Venus: quis talia demens
Abnuat? aut tecum malit contendere bello?
Sit modo: quod memoras: fatū fortuna sequatur.
Sed fatis incerta feror: si Iupiter unam
Esse uelit Tyriis urbem: Troiaq; profectis.

Misceri ue probet populos: aut federa iungi.
Tu coniunx: tibi fas animum temptare precando.
Perge. sequar. tum sic excepit regia Iuno.
Mecum erit iste labor. nunc qua racione instat:
Quo fieri possit: paucis aduerte: docebo.
Vænatum Eneas: unaq; miserrima Dido:
In nemus ire parant. ubi primos crastinus ortus
Extulerit Titan: radiisq; retexerit orbem.
His ego nigrantem cómixta grandine nimbum
Dum trepidant alæ: saltusq; indagine cingunt:
Desuper infúdam: & tonitru cælú omne mouebo.
Diffugient comites. & nocte tegentur opaca.
Speluncam Dido: dux & Troianus eandem
Deuenient adero. & tua si mihi certa uoluntans:
Cónubio iungam stabili. propriamq; dicabo.
Hic Hymenæus erit. non aduersata petenti
Annuit. atq; dolis risit Cytheræa repertis.
Oceanum interea surgens aurora reliquit.
It portis iubare exorto: delecta iuuentus.
Retia rara plagæ lato uenacula ferro.
Massiliq; ruunt eqtes. & odora canum uis.
Reginam thalamo contantem ad limina primi
Poenoꝝ epectant. ostroq; insignis & auro
Stat sonipes. ac frena ferox spumantia mandit.
Tanden ꝑgreditur: magna stipante caterua:
Sidoniam picto chlamidem circúndata limbo.
Cui pharetra ex humero. crines nodantur aurum.
Aurea purpuream subnectit fibula uestem.
Nec non & Phrygii comites: & lætus Iulus
Incedút. ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se sotium Eneas: atq; agmina iungit.
Qualis ubi hybernam Lyciam: Xanthiq; fluenta
Deserit: ac Delum maternam inuisit Apollo.
Instauratq; choros: mixtiq; altaria circum
Creteſq;: Dryopesq; fremunt. pictiq; Agathyrsi.
Ipse iugis cynthi graditur. molliq; fluentem
Fronde: ꝑmit crinem: fingẽs. atq; implicat auro.
Tela sonant humeros. haud illo segnior ibat

Eneas. tantum egregio decus enitet ore.
Postq̃ altos uentum in mõtes: atq; in uia lustra:
Ecce feræ saxi deiecte e uertice capræ
Decurrere iugis. alia de parte patentes
Transmittunt cursu campos. atq; agmina ceruI
Pulueruleta fuga glomerant. mõtesq; relinquũt.
At puer Ascanius medis in uallibus acri
Gaudet equo. iamq; hos cursu: iam preterit illos.
Spumantemq; dari pecora inter inertia uotis
Optat aprum. aut fuluũ descendere mõte leonẽ.
Interea magno misceri murmure cælum
Incipit. insequitur cõmixta grandine nimbus.
Et Tyrii comites passim: & Troiana iuuentus:
Dardaniusq; nepos ueneris: diuersa per agros
Tecta: metu petiere. ruũt de montibus amnes.
Speluncam Dido: dux & Troianus eandem
Deueniunt. prima tellus: & pronuba Iuno
Dant signum: fulsere ignes: & conscius æther:
Cõnubiis: sũmoq; ulularunt uertice nymphæ.
Ille dies primus læti: primusq; malorum
Causa fuit. neq; enim specie: fama ue mouetur.
Nec iam furtium Dido medicatur amorem.
Cõingium uocat. hoc pretexit nomine culpam.
Ex templo libyæ magnas it fama per urbes.
Fama malum: quo non alud uelocius ullum
Mobilitate uiget: uiresq; acquirit eundo.
Parua metu primo: mox sese attollit in auras.
Ingrediturq; solo: & caput inter nubila condit.
Illam terra parens: ira irritata deorum:
Extremã. ut perhibent Coeo Enceladoq; sororẽ
Progenuit. pedibus celerem: & pernicibus alis.
Mõstrũ horrẽdũ: igẽs: cui quot sũt corpore plumæ:
Tot oculi subsũt uigiles. mirabile dictu.
Tot linguæ: tot ora: sonant. tot subrigit aures.
Nocte uolat: cæli medio. terreq; per umbram:
Stridens. nec dulci declinat lumina somno
Luce sedet custos: aut summi culmine tecti.
Turribus aut altis. & magnas territat urbes.

Tam ficti prauiq; tenex: q̃ nuntia ueri.
Hæc tum multiplici populos sermone replebat:
Gaudens: & pariter facta: atq; infecta: canebat.
Venisse Eneam Troiano: a sanguine cretum.
Cui se pulchra uiro dignetur iungere Dido.
Nunc hyemẽ inter se luxu: q̃ longa: fouere.
Regnorum ímemores. turpiq; cupidine captos.
Hæc passim dea fœda uirum diffundit in ora.
Protinus ad regem cursus detorquet Hiarbam.
Incenditq; animum dictis: atq; aggerat iras.
Hic Ammone satus: & rapta Garamãtide nympha:
Templa Ioui centum latis immania regnis:
Centum aras posuit. uigilemq; sacrauerat ignem.
Excubias diuum æthernas. pecudumq; cruore
Pingue solum: & uariis florentia limina sertis.
Isq; amens animi: & rumore accensus amaro:
Dicitur ante aras: media inter numina diuum:
Multa Iouem manibus supplex orasse supinis
Iupiter omnipotens: cui nunc Maurusia pictis
Gens epulata thoris: lenæum libat honorem:
Aspicis hæc? an te genitor: cum fulmina torques:
Nequicq̃ horremus? cæciq; in nubibus ignes
Terrificant animos. & inania murmura miscent.
Femina quæ nostris errans in finibus: urbem
Exiguam: precio posuit: cui littus arandum
Cuiq; leges dedimus loci: connubia nostra
Reppulit. ac dominum Eneam in regna recepit.
Et nunc ille Paris: cum semiuiro comitatu
Meonia mentum mitra: crinemq; madentem
Sub nixus: rapto potitur. nos munera templis:
Quippe tuis ferimus. famamq; fouemus inanem.
Talibus orantem dictis: arasq; tenentem:
Audiit omnipotens. oculosq; ad mænia torsit
Regia. & oblitos famæ melioris amantes.
Tum sic Mercurium alloquitur. ac talia mandat.
Vade age Nate. uoca zephyros. & labere pẽnis.
Dardaniumq; ducem Tyria Carthagine qui nunc
Expectat: fatisq; datas non respicit urbes

Alloquere. & celeres defer mandata per auras.
Non illum nobis genitrix pulcherrima talem
Promisit. Graiumq; ideo bis uindicat armis.
Sed fore qui grauidam imperiis: belloq; frementē
Italiam regeret. genus alto a sanguine Teucri
Proderet. ac totum sub leges mitteret orbem.
Si nulla accendit tantarum gloria rerum:
Nec super ipse sua molitur laude laborem:
Ascanio ne pater Romanas inuidet arces?
Quid struit? aut qua spe inimica ingēte moratur?
Nec prolem Ausoniam: & Lauinia respicit arua.
Nauiget. hæc summa est. hic nostri nuntius esto.
Dixerat. ille patris magni parere parabat
Imperio. & primum pedibus talaria nectit:
Aurea. que sublimen alis: siue æquora supra:
Seu terram: rapido pariter cum flamine portāt.
Tum uirgam capit. hac animas ille euocat orco
Pallentes. alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos: adimitq;. & lumina morte resignat.
Illa fretus: agit uentos. & turbida tranat
Nubila. iāq; uolans apicē: & latera ardua cernit:
Atalantis duri: cælum qui uertice fulcit.
Atalantis: cinctum assidue cui nubibus atris
Piniferum caput: & uento pulsatur: & hymbri.
Nix humeros infusa tegit. tum flumina mento
Præcipitant senis. & glacie riget horrida barba.
Hic primum paribus nitens Cylleneus alis:
Constitit. hinc toto se corpore præceps: ad undas
Misit. aui similis: que circum littora circum:
Piscosos scopulos: humilis uolat æquora iuxta.
Haud aliter terras inter: cælumq; uolabat
Littus arenosum libyæ: uentosq; secabat
Materno ueniens ab auo: Cyllenia proles.
Vt primum alatis tetigit magalia plantis:
Eneam fundantem arces: ac tecta nouantem
Conspicit: atq; illi stellatus Iaspide fulua
Ensis erat. tyrioq; ardebat murice læna
Demissa ex humeris. diues quæ munera Dido

Fecerat. & tenui telas discreuerat auro.
Continuo inuadit: tu nunc carthaginis altæ
Fundamenta locas? pulchramq; uxorius urbem
Extruis? heu regni: rerumq; oblite tuarum.
Ipse deum tibi me claro demittit olympo
Regnator: cælum & terras qui numine torquet.
Ipse hæc ferre iubet celeres mandata per auras.
Quid struis? aut qua spe libycis teris ocia terris?
Si te nulla mouet tantarum gloria rerum:
Nec super ipse tua moliris laude laborem:
Ascanium surgentem: & spes hæredis Iuli
Respice: cui regnum Italie Romanaq; tellus
Debentur. tali Cyllineus ore loquutus:
Mortales uisus: medio sermone reliquit.
Et procul in tenuem ex oculis euaniunt auram:
At uero æneas aspectu obmutuit amens.
Arrectæq; horrore comæ. & uox faucibus hæsit.
Ardet abire fuga. dulcesq; relinquere terras.
Attonitus tanto monitum. imperioq; deorum.
Heu quid agat? quo nunc reginam ãbire furentẽ
Audeat affatu? & quæ prima exordia sumat?
Atq; animum nũc huc celerem. nunc diuidit illuc.
In partesq; rapit uarias perq; omnia uersat.
Hæc alternanti potior sententia uisa est.
Mnestea: Sergestũq; uocat: fortemq; Cloãthũ.
Classem aptent taciti. sociosq; ad littora cogant.
Arma parent & que rebus sit causa nouandis:
Dissimulent. sese interea: quando optima Dido
Nesciat: & tantos rumpi non speret amores:
Temptaturum aditus. & que mollissima fandi
Tempora. quis rebus dexter modus. ocius omnes
Imperio læti parent: ac iussa facessunt.
At Regina dolos quis fallere possit amantes?
Præsensit. motusq; excepit prima futuros.
Omnia tuta timens. eadem impia fama furenti
Detulit: armari classem. cursumq; parari.
Sæuit inops animi. totãq; incensa per urbem
Bacchatur: qualis commotis excita sacris

Thyas: ubi audito stimulant Triaterica Baccho
Orgia. nocturnusq; uocat clamore Cytheron
Tandem his æneam compellat uocibus ultro.
Dissimulare etiam sperasti perfide tantum
Posse nephas? tacitusq; mea decedere terra?
Nec te noster amor: nec te data dextra condam:
Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
Quin etiam hyberno moliris sidere classem:
Et mediis ꝓperas aquilonibus ire per altum:
Crudelis. quid si non arua aliena: domosq;
Ignotas peteres? & Troia antiqua maneret?
Troia per undosum peteretur classibus æquor?
Me ne fugis? ꝑ ego has lachrymas: pextrãq; tuã te
Quãdo aliud mihi iam miseræ nihil ipsa reliqui:
Per connubia nostra: per inceptos hyemenæos
Si bene quid de te merui: fuit aut tibi quicq̃
Dulce meum: miserere domus labentis. & istam
Oro: si quis ad huc precibus locus: exue mentem.
Te propter libyæ gentes: Mimidumq; tyranni
Odere. infensi Tyrii. te propter eundem
Extinctus pudor. & qua sola sidera adibam
Fama prior. cui me moribundam deseris hospes?
Hoc solum nomen: quoniam de coniuge restat.
Quid moror? an mea Pygmaliõ dũ mænia frater
Destruat: aut captam ducat Getulus Hiarbas?
Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles: si quis mihi paruulus aula
Luderet æneas: qui te tantum ore referret:
Non equidẽ omnino capta: ac deserta uiderer.
Dixerat. ille Iouis monitis immota tenebat
Lumina. & obnixus curam sub corde ꝓmebat.
Tandem pauca refert. ego te que plurima fando
Enumerare uales: nunq̃ Regina negabo
Promeritam. nec me meminisse pigebit Elisæ:
Dum memor ipse mei: dũ spiritus hos reget artus.
Pro re pauca loquar. neq; ego hãc abscõdere furto
Speraui: nec finge: fugam. nec coniugis unq̃
Prætendi tedas. aut hæc in federa ueni.

Me si fata meis paterentur ducere uitam
Auspiciis: & sponte meas componere curas:
Vrbem troianam primum: dulcesq; meorum
Relliquias colerem. Priami tecta alta manerent.
Et recidiua manu posuissem pergama uictis.
Sed nunc Italiam magnam: Gryneus Apollo
Italiam Lyciæ iussere capessere sortes.
Hic amor. hæc patria est. si te carthaginis arces
Phœnissam: Libycæq; aspectus detinet urbis:
Quæ tandem Ausonia Teucros considere terra
Inuidia est? & nos fas extera quærere regna.
Me patris Anchisæ quotiens humentibus umbris
Nox aperit terras: quotiens astra ignea surgunt:
Ammonet in somnis & turbida terret imago.
Me puer Ascanius: capitisq; iniuria cari:
Quē regno Hesperiæ fraudo. & fatalibus aruis.
Nunc etiam interpres diuum: Ioue missus ab ipso
Testor utrumq; caput: celeres mandata p auras
Detulit. ipse deum manifesto in lumine uidi
Intrantem muros. uocemq; his auribus hausi.
Desine meq; tuis incendere: teq; querelis.
Italiam: non sponte: sequor.
Talia dicentem iam. dudum auersa tuetur:
Huc illuc uoluens oculos. totumq; perrat
Luminibus tacitis. & sic accensa profatur.
Nec tibi diua parēs: generis nec Dardanus auctor:
Perfide. sed duris genuit te cautibus horrens
Caucasus. Hyrcanæq; āmoneunt ubera tigres.
Nā qd dissimulo: aut que me ad maiora reseruo?
Num flætu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Nū lachrymas uictus dedit? aut miseratus amātē ē?
Que quibus ante feram? iā iā nec maxima Iuno
Nec Saturnius hæc oculis pater aspicit æquis.
Nusq̄ tuta fides. eiectum littore: egentem:
Excepi. & regni demens in parte locaui.
Amissam classem: socios a morte reduxi.
Heu furiis incensa feror. nunc augur Apollo
Nunc lyciæ sortes: nunc & Ioue missus ab ipso

Interpres diuum: fert horrida iussa p auras.
Scilicet is superis labor est? ea cura quietos
Sollicitat? neq; te teneo. neq; dicta refello.
I sequere Italiam uentis. pete regna per undas.
Spero equidem mediis: siqd pia numina possunt:
Supplicia hausurum scopulis: & nomine Dido
Sepe uocaturum. sequar atris ignibus absens.
Et cum frigida mors anima seduxerit artus:
Omnibus ũbra locis adero. dabis improbæ pœnas.
Audiam: & hæc manes ueniet mihi fama sub imos.
His medium dictis sermonem abrũpit. & auras
Egra fugit. seq; ex oculis auertit. & aufert.
Linquens multa metu conctantẽ: & multa parãtẽ
Dicere. suscipiunt famulæ. collapsaq; membra
Marmoreo referunt thalamo. stratisq; reponũt.
At pius æneas: q̃q̃ lænire dolorem
Solando cupit: & dictis auertere curas:
Multa gemẽs: magnoq; animũ labefactus amore:
Iussa tamen diuum exequitur. classemq; reuisit.
Tunc uero Teucri insurgunt. & littore celsas
Deducunt toto naues: natat uncta carina.
Frondentesq; ferunt remos. & robora siluis
Infabricata: fuge studio.
Migrantis cernas. totaq; ex urbe ruentes.
Ac uelut ingentem formicæ farris aceruum
Cum populãt: hyemis memores: tectoq; reponũt:
It nigrum campis agmen. predamq; p herbam
Cõuectant: calle angusto. pars granda trudunt
Obnixæ frumenta humeris. pars agmina cogunt.
Castigantq; moras. ope omnis sæmita feruet.
Quis tibi tũc Dido: cernenti talia: sensus?
Quosue dabas gemitus? cum littora feruere late
Prospiceres: arce ex sũma? totumq; uideres
Misceri ante oculos tantis clamoribus æquor?
Improbe amor: quid non mortalia pectora cogis.
Ire iterum in lachrymas. iterũ temptare precando
Cogitur: & supplex animos submittere amori.
Ne quid inexptum frustra moritura relinquat.

Anna uides toto properari littore circum?
Vndiq; conuenere. uocat iam carbasus auras.
Pupibus. & læti nautæ imposuere coronas.
Hunc ego si potui tantum sperare dolorem:
Et pferre soror potero. miseræ hoc tamen unū
Exequere Anna mihi. solam nam pfidus ille
Te colere: arcanos etiam tibi credere sensus.
Sola uiri molles aditus: & tempora noras.
I: soror. atq; hostem supplex affare superbum.
Non ego cum Danais Troianā excidere gētē
Aulide iuraui. classemq; ad Pergama misi.
Nec patris Anchisæ cineres: manes ue reuelli.
Cur mea dicta negat duras dimittere in aures?
Quo ruit? extremū hoc miseræ det pignus amāti.
Expectet facilemq; fugam: uentosq; ferentos.
Non iam coniugium antiquum: qđ ꝓdidit: oro:
Nec pulchro ut Latio careat. regnumq; relinquat.
Tempus inane peto. requiem: spatiumq; furori.
Dum mea me uictam doceat fortuna dolere.
Extremam hanc oro ueniam. miserere sororis
Quam mihi cū dederis: cumulatā morte remittam.
Talibus orabat. talesq; miserrima flætus:
Fertq; refertq; soror. sed nullis ille mouetur
Flætibus. aut uoces ullas tractabilis audit.
Fata obstant. placidasq; uiri deus obstruit aures.
Ac uelut annoso ualidam cum robore quercum
Alpini boreæ nunc hinc: nunc flantibus illinc
Eruere inter se certant: it stridor: & alte
Consternunt terram: concusso stipite frondes.
Ipsa hæret scopulis. & q̄tum uertice ad auras
Etherias: tantum radice in tartara tendit.
Haud secus assiduis hinc: atq; hinc uocibus heros
Tunditur: & magno p sensit pectore curas.
Mens immota manet. lachrymæ uoluūt inanes.
Tum uero infelix fatis exterita Dido
Mortem orat. tedet cæli conuexa tueri.
Quo magis inceptum pagat. lucemq; relinquat:
Vidit turicremis: cum dona imponeret aris:

Horrendum dictu: latices nigrescere sacros.
Fusaq; in obscenum se uertere uina cruorem.
Hoc uisum nulli: non ipsi effata sorori.
Præterea fuit intectis de marmore templum
Cóiugis antiqui: miro quod honore colebat.
Velleribus niueis. & festa fronde recinctum.
Hinc exaudiri uoces: & uerba uocantis
Visa uiri: nox cum terras obscura teneret.
Solaq; culminibus ferali carmine bubo:
Sepe queri. & longás in fletum ducere uoces.
Multaq; præterea uatum predicta piorum
Terribili monitu horrificant: agit ipse furentem
In somnis ferus æneas. semperq; relinqui
Sola sibi: semper longam in comitata uidetur
Ire uiam. & Tyrios deserta querere terra
Eumenidum ueluti demens uidit agmina Pentheus:
Et solem geminum: & duplicesse ostendere Thebas
Aut Agamem nonius scenis agitatus orestes:
Armatam facibus matrem: & serpentibus atris:
Cum fugit: ultricesq; sedent in limine diræ.
Ergo ubi concepit furias: euicta dolore:
Decreuitq; mori. tempus secum ipsa: modumq;
Exigit. & mæstam dictis adgressa sororem
Consilium uultu tegit. ac spem fronte serenat.
Inueni germana uiam: gratare sorori
Quæ mihi reddat eum: uel eo me soluat amanté.
Oceani finem iuxta: solemq; cadentem
Vltimus Ethiopum locus est: ubi maximus Atlas
Axem humero torquet: stellis ardentibus aptum.
Hinc mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos:
Hesperidum templi custos: epulasq; draconi:
Quæ dabat: & sacros seruabat in arbore ramos:
Spargens humida mella. soporiferumq; papauer.
Hæc se carminibus ꝓmittit soluere mentes
Quas uelit. ast aliis duras immittere curas.
Sistere aquam fluuiis. & uertere sidera retro.
Nocturnosq; ciet manes. mugire uidebis:
Sub pedibus terram. & descendere mótibus ornos.

Testor cara deos: & te germana: tuumq;
Dulce caput. magicas inuitam accingier artes.
Tu secreta pyram: tecto interiore: sub auras
Erige. & arma uiri: thalamo que fixa reliquit
Impius: exuuiasq; omnes: lectumq; iugalem
Quo perii: supra ponas. abolere nephandi
Cūcta uiri monimenta iubet. monstratq; sacerdos.
Hæc effata silet. pallor simul occupat ora.
Non tamen Anna nouis pretexere funera sacris
Germanam credit. nec tantos mente furores
Concipit: haud grauiora timet: q̄ morte sichæi.
Ergo iussa parat.

At regina pyra penetrali in sede: sub auras
Erecta ingenti: tedis: atq; ilice secta
Intenditq; locum sertis: & fronde coronat
Funerea. super exuuias: ensemq; relictum:
Effigiemq; thoro locat. haud in gnara futuri.
Stant aræ circum. & crines effusa sacerdos:
Tercentum tonat ore deos. Erebumq; Chaosq;
Ter geminãq; Hecatē. tria uirginis ora Dianæ.
Sparserat & latices simulatos fontis Auerni.
Falcibus & messæ ad lunā quæruntur ahenis
Pubentes herbæ: nigri cum lacte ueneni.
Queritur & nascentis equi de fronte reuulsus
Et matri prereptus amor.
Ipsa mola: manibusq; piis altaria iuxta
Vnum exuta pedem uinculis: in ueste recincta
Testatur moritura deos. & conscia fati
Sidera. tamen si quod non æquo fœdere: amātes
Curæ numen habet: iustumq; memorq; p̄catur.
Nox erat. & placidum carpebant fessa soporem
Corpora per terras. siluæq; & sæua qui erant
Equora. cum medio uoluuntur sidera lapsu.
Cū tacet omnis ager. pecudesq;: pictæq; uolucres.
Quæq; lacus late liquidos. quæq; aspera dumis
Rura tenent. somno positæ sub nocte silenti:
Lenibant curas: & corda oblita laborum.
At non infelix animi phoenissa nec umq̄

Soluitur in somnos oculisue aut pectore noctem
Accipit ingeminant curæ. rursusq; resurgens
Seuit amor. magnoq; irarum fluctuat æstu.
Sic adeo insistit. secumq; ita corde uolutat.
En quid agam? rursus ne procos irrisa priores
Expiar? numidumq; petam connubia supplex?
Quos ego sum totiens iam dedignata maritos?
Iliacas igitur classes: atq; ultima Teucrum
Iussa sequar? quia ne auxilio iuuat ãte leuatos.
Et bene apud memores ueteris stat gratia facti.
Quis me autem: fac uelle: sinet? ratibus ne supbis
Irrisam accipiet? nescis heu pdita: nec dum
Laomedonteæ sentis periuria gentis.
Quid tum: sola fuga nautas comitabor ouantes?
An Tyriis: omniq; manu stipata meorum
Insequar: & quos sidonia uix urbe reuelli:
Rursus agã pelago: & uentis dare uela iubebo?
Quin morere: ut merita es ferroq; auerte dolorẽ.
Tu lacbrymis euicta meis: tum prima furentem
His germana malis oneras: atq; obiicis hosti.
Non licuit thalami exptem: sine crimine uitã
Degere: more fere. talis nec tangere curas.
Non seruata fides cineri pmissa sichæi.
Tantos illa suo rumpebat pectore questus.
Eneas celsa in puppi: iam certus eundi:
Carpebat somnos: rebus iam rite paratis.
Huic se forma dei: uultu redeuntis eodem
Obtulit in somnis rursusq; ita uisa monere.
Omnia Mercurio similis: uocemq; coloremq;
Et crines flauos: & membra decora iuuentæ.
Nate dea: potes hoc sub casu ducere somnos?
Nec que te circũstent deinde pericula cernis?
Demens? nec zephyros audis spirare secundos?
Illa dolos: dirumq; nephas in pectore uersat:
Certa mori. uarioq; irarum fluctuat æstu.
Non fugis hinc pceps: dum pcipitare potestas?
Iam mare turbari trabibus: seuasq; uidebis
Collucere faces: iam feruere littora flammis:

Si te his attigerit terris aurora morantem.
Eia age rumpe moras. uariū & mutabile semper
Femina: sic fatus: nocti se immiscuit atræ.
Tum uero æneas subitis exterritus umbris:
Corripit a somno corpus. sotiosq; fatigat.
Præcipites uigilate uiri: & considite transtris.
Soluite uela citi. deus æthere missus ab alto
Festinare fugam: tortosq; incidere funes
Ecce iterū stimulat. sequimur te sancte deorū
Quisquis es. imperioq; iterū paremus ouantes.
Adsis o placidusq; iuues: & sidera cælo
Dextra feras. dixit. uaginaq; eripit ensem
Fulmineum. strictoq; ferit retinacula ferro.
Idem omnes simul ardor habet. rapiuntq;. ruuntq;.
Littora deseruere. latet sub classibus æquor.
Adnixi torquent spumas. & cærula uerrūt.
Et iā prima nouo spargebat lumine terras
Titoni croceum linquens aurora cubile
Regina e speculis cū primum albescere lucē
Vidit. & æquatis classem procedere uelis:
Littoraq; et uacuos sensit sine remige portus:
Terq; quaterq; manu pectus percussa decorū:
Flauentisq; abscisa comas: proh Iupiter ibit
Hic ait. & nostris illuserit aduena regnis?
Non arma expedient. totaq; ex urbe sequentur?
Diripientq; rates? alii naualibus ite.
Ferte citi flammas. date tela. impellite remos.
Quid loquor? aut ubi sū? que mentē insania mutat:
Infelix Dido? nunc te facta impia tangūt?
Tum decuit: cū sceptra dabas. en dextra: fidesq;.
Quem secū patrios aiūt portare penates.
Quem subisse humeris confectū ætate parentem.
Non potui abreptū diuellere corpus? & undis
Spargere? non sotios: nō ipsum absumere ferro
Ascanium? patriisq; epulandū ponere mensis.
Verum anceps pugnæ fuerat fortuna. fuisset.
Quem metui moritura? faces in castra tulissem.
Implessemq; foros flammis. natūq; patremq;

Cum genere extinxem. memet super ipsa dedissem.
Sol qui terrarum flammis opera omnia lustras:
Tuq; harum interpres curarũ: & conscia Iuno
Nocturnisq; Hecate triuiis ululata per urbes:
Et diræ ultrices: & dii morientis Elisæ
Accipite hic: meritũq; malis aduertite numẽ.
Et nostras audite preces. si tangere portus
Infandum caput. ac terris ad nare necesse est:
Et si fata Iouis poscũt: hic terminus hæret.
At bello audacis populi uexatus: & armis
Finibus extorris cõplexu auulsus Iuli:
Auxilium imploret. uideatq; indigna suorũ
Funera. nec cũ se sub leges pacis iniquæ
Tradiderit regno: aut optata luce fruatur.
Sed cadat ante diem. mediaq; inhumatus arena.
Hæc precor. hanc uocẽ extremã cũ sãguine fũdo.
Tunc uos o Tyrii styrpẽ & genus omne futurũ
Exercete odiis: cineriq; hic mittite nostro
Munera nullus amor populis nec federa sunto
Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor:
Qui face Dardanios: ferroq; sequare colonos.
Nunc. olim. quocunq; dabunt se tepere uires.
Littora littoribus cõtraria: fluctibus undas:
Imprecor: arma armis: pugnent ipsiq; nepotes.
Hæc ait. & partes animũ uersabat in omnes.
Inuisam quærens q̃ primũ abrumpere lucem.
Tum breuiter Barchen nutricẽ affata sichæi
Nanq; suã patria antiqua cinis ater habebat.
Annã cara mihi nutrix huc siste sororem.
Dic corpus properet fluuiali spargere lympha.
Et pecudes secum: & monstrata piacula ducat.
Sic ueniat. tuq; ipsa tege pia tempora uitta.
Sacra Ioui stygio que rite incepta paraui:
Perficere est animus. finẽq; imponere curis.
Dardaniiq; rogum capitis permittere flammæ.
Sic ait. illa gradum studio celerabat anili.
At trepida et cæptis immanibus effera Dido
Sanguineã uoluens aciẽ: maculisq; trementes

Interfusa genas: & pallida morte futura:
Interiora domus irrumpit limina: & altos
Conscendit furibunda rogos. ensemq; recludit
Dardaniū. non hos quæsitum munus in usus.
Hic postq̄ Iliacas uestes: notumq; cubile
Conspexit paulu lachrymis: & mente morata
Incubuitq; toro: dixitq; nouissima uerba.
Dulces exuuiæ: dū fata deusq; sinebant:
Accipite hanc animam. meq; his exoluite curis.
Vixi. & quē dederat cursū: fortuna peregi.
Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
Vrbem preclaram statui. mea mænia uidi.
Vlta uirum: pænas inimico a fratre recepi.
Felix: heu nimiū felix si littora tantum
Nunq̄ dardaniæ tetigissent nostra carinæ.
Dixit. & hos impressa toro: moriemur inultæ?
Sed moriamur ait. sic sic iuuat ire sub umbras.
Hauriat hunc oculis: ignē crudelis ab alto
Dardanus. et nostræ secū ferat omina mortis.
Dixerat: atq; illam media inter talia ferro
Collapsam aspiciunt: comites. ensemq; cruore
Spumantem. sparsasq; manus. it clamor ad alta
Atria. concussam bacchatur fama per urbē:
Lamentis: gemituq;. & fæmineo ululatu
Tecta fremunt. resonat magnis clamoribus æther.
Non aliter: q̄ si imissis ruat hostibus omnis
Carthago. aut antiqua tyros: flammæq; furētes
Culmina perq; hominū uoluant̄ perq; deorū
Audiit exanimis: trepidoq; exterrita cursu
Vnguibus ora soror fædans: & pectora pugnis:
Per medios ruit. ac morientem noīe clamat.
Hoc aliud germana fuit? me fraude petebas?
Hoc rogus iste mihi: hoc ignes: aræq; parabāt?
Quid primū deserta querar. comitem ne sororem
Spreuisti moriens: eadem me ad fata uocasses.
Idem ambas ferro dolor: atq; eadē hora tulisset.
His etiā struxi manibus: patriosq; uocaui
Voce deos: sic ut posita crudelis abessem.

Extinsti te:meq; soror·populumq; patresq;
Sidonios.urbemq; tuã.date uulnera lymphis
Abluam.& extremus siquis super haliter errat:
Ore legam:sic fata.gradus euaserat altos.
Semianimẽq; sinu germanam amplexa fouebat:
Cum gemitu:atq; atros siccabat ueste cruores.
Illa graues oculos conata attollere:rursus
Deficit:infixũ stridet sub pectore uulnus.
Ter sese attollens:cubituq; innixa leuauit.
Ter reuoluta toro est.oculisq; errantibus alto
Quæsiuit cælo lucem:ingemuitq; reperta.
Tum Iuno omnipotens:longum miserata dolorẽ:
Difficilesq; obitus Irin demisit olympo:
Que luctantem animam:nexosq; resolueret artus.
Nam quia nec fato:merita nec morte peribat:
Sed misera ante diem:subitoq; accensa furore:
Non dum illi flauum.pro Serpina auertice crinẽ
Abstulerat.stygioq; caput dãnauerat orco.
Ergo Iris croceis per cælum roscida pennis:
Mille trahens uarios aduerso sole colores
Deuolat.et supra caput adstitit.hunc ergo Diti
Sacrum iussa fero.teq; isto corpore soluo.
Sic ait.et dextra crinem secat.omnis & una
Dilapsus calor atq; in uentos uita recessit.

Vintus habet ludos.& classẽ corripit ignis.
Nauigat æneas.Siculas defertur ad oras.

Hic manes celebrat patrios:una hospes Acestes.
Ludos ad tumulum faciunt.certamina ponunt
Nutricem Beroen habita mentita senili
Incendit naues.subitus quas uendicat hymber.
Prodigium est cunctis:ardens delapsa sagitta.
In somnis pater Anchises quæ bella gerenda
Quoq; duce ad manes possit descendere:narrat.
Tum natum Anchises solatẽ noctis in umbris
Transcribit matres urbi populũq; uolentẽ.
Et placidũ æneas Palinurũ quærit in undis

INterea æneas media iã classe tenebat
Certus iter. fluctusq; atros aqlone secabat
Mænia respiciens: que iã infelicis Elisæ
Collucent flammis. que tm̄ accenderit ignẽ
Causa latet. duri magno sed amore dolores
Polluto: notūq; furens: qd fæmina possit:
Triste p augurīū Teucroꝝ pectora ducūt.
Vt pelagus tenuere rates: nec iã amplius ulla
Occurrit tellus: maria undiq; & undiq; cælum:
Olli cæruleus supra caput astitit hymber.
Noctem hyemẽq; ferens: & inhorruit unda tenebris.
Ipse gubernator pupi Palinurus ab alta:
Heu quianam tanti cinxerunt æthera nimbi?
Quid ue pater Neptunne paras? sic deinde loquutus
Colligere arma iubet. ualidisq; incūbere remis.
Obliquatq; sinus in uentum ac talia fatur.
Magnanime ænea: non si mihi Iupiter autor
Spondeat hoc sperem. Italiam contingere cælo.
Mutati transuersa fremūt. & uespere ab atro
Consurgunt uenti. atq; in nubem cogitur aer.
Nec nos obniti cõtra: nec tendere tantum
Sufficimus. superat quoniam fortuna: sequamur.
Quoq; uocat uertamus iter. nec littora longe
Fida reor fraterna Ericis. portusq; Sicanos.
Si modo rite mem or: seruata remetior astra.
Tum pius æneas: equidem sic poscere uentos
Iam dudum: et frustra cerno te tendere contra.
Flecte uiam uelis. an sic mihi gratior ulla
Quo ue magis fessas optem dimittere naues:
Quãq; Dardanium tellus mihi seruat Acestem?
Et patris Anchisæ gremio complectitur ossa?
Hæc ubi dicta: petunt portus. et uela secundi
Intendunt zephyri. fertur cita gurgite classis.
Et tandem læti notæ aduertuntur arenæ.
Et procul excelso miratus uertice montis
Aduentum: sociasq; rates: occurrit Acestes
Horridus in iaculis. & pelle libystidis ursæ.
Troia Criniso conceptum flumine mater

Quem genuit. ueterũ non immemor ille parentũ:
Gratatur reduces. & gaza lætus agresti
Excipit. ac fessos opibus solatur amicis.
Postera cũ primo stellas oriente fugarat
Clara dies: socios in cætum littore ab omni
Aduocat æneas. tumuliq; ex aggere fatur
Dardanidæ magni: genus alto a sanguine diuũ:
Annuus exactis cõpletur mensibus orbis:
Ex quo reliquias diuiniq; ossa parentis
Condidimus terra: mæstasq; sacrauimus aras.
Iamq; dies ni fallor adest: quem semper acerbum:
Semper honoratũ: sic dii uoluistis habebo.
Hunc ego Getulis agerem si syrtibus exsul:
Argolico ue mari deprensus: & urbe Micene
Annua uota tamen: sollemnesq; ordine pompas
Exequerer. strueremq; suis altaria donis.
Nunc ultro ad cineres ipsius & ossa parentis:
Haud equidem sine mente reor: sine numine diuũ
Adsumus. & portus delati intramus amicos.
Ergo agite. & lætũ cuncti celebremus honorem.
Poscamus uentos. atq; hic mea sacra quot annis:
Vrbe uelit posita: tẽplis sibi ferre dicatis.
Bina boum nobis troia generatus Acestes
Dat numero capita in naues. adhibete penates:
Et patrios epulis: & quos colit hospes Acestes.
Preterea: si nona diem mortalibus almum
Aurora attulerit. radiisq; retexerit orbem:
Prima cite Teucris ponã certamina classis.
Quiq; pedum cursu ualet: & qui uiribus audax.
Aut iaculo intendit melior: leuibus ue sagittis
Seu crudo fidit pugnã committere cæstu.
Cuncti adsint. meriteq; exspectent premia palmæ
Ore fauete omnes. & cingite tẽpora ramis.
Sic fatus: uelat materna tempora myrto.
Hoc Helenus facit: hoc æui maturus Acestes.
Hoc puer Ascanius. sequitur quos cetera pubes.
Ille e concilio multis cum milibus ibat
Ad tumulum: magna medius comitante caterua.

Hic duo rite mero libans carchesia Baccho.
Fundit humi. duo lacte nouo. duo sãguine sacco.
Purpureosq; iacit flores. ac talia fatur.
Salue sancte parens: iterũ saluete recepti
Nequicq̃ cineres. animæq; umbræq; paterne.
Non licuit fines italos: fataliaq; arua:
Nec tecum Ausoniũ: quicũq; est: quærere Tybrim
Dixerat. hæc. adytis cũ lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros: septena uolumina traxit:
Amplexus placide tumulum. lapsusq; per aras.
Ceruleæ cui terga notæ. maculosus & auro
Squãmã incendebat fulgor. ceu nubibus arquus
Mille trahit uarios: aduerso sole colores.
Obstupuit uisu æneas. ille agmine longo:
Tanden inter pateras: & læuia pocula serpens:
Libauitq; dapes: rursusq; innoxius imo
Successit tumulo. & depasta altaria liquit.
Hoc magis inceptos genitori instaurat honores:
Incertus: genium ne loci: famulũ ne parentis:
Esse putet. cedit quinas de more bidentes.
Totq; sues. totidem nigrãtes terga iuuencos.
Vinaq; fundebat pateris: animamq; uocabat
Anchisæ magni. manesq; acheronte remissos.
Nec non & socii: que cuiq; est copia læti
Dona ferunt. onerantq; aras. mactãtq; iuuencos.
Ordine ahena locant alii. fusiq; per herbam
Subiiciunt uerubus prunas. & uiscera torrent.
Expectata dies aderat. nonãq; serena
Auroram: Phetontis equi iã luce uehebant.
Famaq; finitimos. & clari nomen Acestæ
ExciERat. læto cõplerant littora cætu.
Visuri æneadas. & pars certare parati.
Munera principio ante oculos: cyrcoq; locantur
In medio. sacri tripodes: uiridesq; coronæ
Et palmæ precium uictoribus. armaq; et ostro
Perfusæ uestes. argenti: auriq; talenta
Et tuba cõmissos medio canit aggere ludos.
Pruna pares ineunt grauibus certamina remis

Quattuor ex omni delectæ claſſe carinæ.
Velocem Mneſteuſ agit acri remige Piſtrim.
Mox Italuſ Mneſteuſ: genuſ a quo noíe Mémi.
Intgenemq; Gyaſ ingenti mole Chimeram:
Vrbiſ opuſ: triplici pubeſ quá Dardana uerſu
Impellunt. terno conſurgunt ordine remi.
Sergeſtuſq;: domuſ tenet a quo Sergia nomen:
Centauro inuebitur magna Scyllaq; Cloanthuſ
Cerulea: genuſ unde tibi Romane Cloenthi.
Eſt procul in pelago ſaxum: ſpumátia contra
Littora: quod tumidiſ ſubmerſum tunditur olim
Fluctibuſ: hyberni condunt ubi ſidera chori.
Tranquillo ſilet. immotaq; attollitur unda
Campuſ. & apriciſ ſtatio gratiſſima mergiſ.
Hic uiridem æneaſ frondenti ex ilice mætam
Conſtituit: ſignum nautiſ pater: unde reuerti
Scirent: & longoſ ubi circumflectere curſuſ.
Tum loca ſorte legút. ipſiq; in pupibuſ auro
Ductoreſ longe effulgent: oſtroq; decori.
Cætera populea uelatur fronde iuuentuſ.
Nudatoſq; humeroſ oleo perfuſa niteſcit.
Conſidunt tranſtriſ. intentaq; brachia remiſ:
Intenti expectant ſignum. exultantiaq; haurit
Corda pauor pulſanſ. laudumq; arrecta cupido.
Inde ubi clara dedit. ſonitú tuba: finibuſ omneſ:
Haud mora: proſiluere ſuiſ: ferit æthera clamor
Nauticuſ: adductiſ ſpumát freta uerſa lacertiſ.
Infindunt pariter ſulcoſ. totúq; dehiſcit
Conuulſum remiſ: roſtriſq; ſtridentibuſ æquor
Non tá precipiteſ biiugo certamine campum:
Corripuere: ruuntq; effuſi carcere curruſ.
Hec ſic immiſſiſ aurige undantia lora
Concuſſere iugiſ: proniq; in uerbera pendent.
Tum plauſu: fremituq; uirum: ſtudiiſq; fauentú
Conſonat omne nemuſ. uocéq; incluſa uolutát
Littora. pulſati colleſ: clamore reſultant.
Effugit ante alioſ: primuſq; elabitur undiſ:
Turbá inter fremitúq; Gyaſ qué deinde Cloanthuſ

Consequitur: melior remis: sed pondere pinus
Tarda tenet. & post hos aequo discrimine Pistris
Centaurusq: locũ tendunt superare priorem.
Et nunc Pistris abit. nunc uictã preterit ingens
Centaurus. nunc una ambae. iunctisq: feruntur
Frontibus. & longae sulcant uada salsa carinae
Iamq: propinquabãt scopulo. metãq: tenebãt.
Cum princeps medioq: gyas in gurgite uictor:
Rectorem nauis. compellat uoce Menaetem
Quo tantum mihi dexter abis. huc dirige cursum.
Littus ama. & laeuas stringat sine palmula cautes.
Altum alii teneant. dixit. sed caeca Menaetes
Saxa timens: proram pelagi detorquet ad undã.
Quo diuersus abis: iterũ: pete saxa Menete
Cum clamore Gyas reuocabat. & ecce Cloanthum
Respicit instantem tergo. et propiora tenentẽ.
Ille inter: nauẽq: Gyae. scopulosq: sonantes:
Radit iter laeuum interior: subitusq: priorem
Preterit. & metis tenet aequora tuta relictis.
Tum uero exarsit iuueni dolor ossibus ingens.
Nec lacbrymis caruere genae. segnẽq: Menoeten
Oblitus: decorisq: sui: sotiumq: salutis
In mare precipitem pupi deturbat ab alta.
Ipse gubernaculo rector subit: ipse magister:
Hortaturq: uiros. clauũq: ad littora torquet.
At grauis: ut fundo uix tandem redditus imo est:
Iam senior: madidaq: fluens in ueste Menaetes
Summa petit scopuli: siccaq: in rupe resedit.
Illum & labentem Teucri. & risere natantem.
Et salsos rident reuomentem pectore fluctus.
Hic laeta extremis spes est accensa duobus:
Sergesto Gyam superare morantem.
Sergestus rapit ante locum. scopuloq: propinquat.
Nec tota tamẽ ille prior praeeunte carina:
Parte prior: partẽ rostro premit aemula Pistris
At media sotios: incedens naue per ipsos
Hortatur Mnestheus: nunc nunc insurgite remis
Hectori sotii: troiae quos sorte suprema

Delegi comites. nunc illas promite uires:
Nunc animos quibus in Getulis syrtibus usi.
Ionioq; mari: Maleæq; sequacibus undis.
Non iam prima peto Mnestheus neq; uincere certo.
Quãq̃ o sed superent quibus hoc Neptũne dedisti
Extremos pudeat redisse. hoc uincite cives.
Et prohibete nephas. olli certamine summo
Procumbunt. uastis tremit ictibus ærea puppis.
Subtrahiturq; solum. tum creber anhelitus artus:
Aridaq; ora quatit. sudor ruit undiq; riuis.
Attulit ipse uiris optatũ casus honorem.
Nanq; furens animi: dũ prorã ad saxa suburget
Interior spatioq; subit Sergestus iniquo:
Infelix: saxis in procurrẽtibus hæsit.
Concusse cautes. & acuto murice remi
Obnixi crepuere: illisaq; prora pependit.
Consurgunt nautæ. & magno clamore morant.
Ferratasq; sudes: & acuta cuspide contos
Expediunt: fractosq; legunt in gurgite remos.
At letus Mnestheus: successuq; acrior ipso:
Agmine remorum celeri: uentisq; uocatis
Prona petit maria. & pelago decurrit aperto.
Qualis spelunca subito cõmota columba
Cui domus et dulces latebroso in punice nidi
Fertur in arua uolans: plausumq; exterita pennis
Dat tecto ingentẽ: mox aere lapsa quieto:
Radit iter liquidum: celeres neq; cõmouet alas:
Sic Mnestheus sic ipsa fuga secat ultima Pistris
æquora: sic illã fert impetus ipse uolantem.
Et primum in scopulo luctantem deserit alto
Sergestum. breuibusq; uadis. frustraq; uocantem
Auxilia. & fractis discentẽ currere remis.
Inde Gyam: ipsãq; ingenti mole Chimeram
Consequitur: cedit. qm̃ spoliata magistro est.
Solus iamq; ipso super ẽ in fine Cloanthus:
Quem petit: & summis adnixus uiribus urget.
Tum uero ingeminat clamor. cunctiq; sequentẽ
Instigant studiis. resonatq; fragoribus æther.

Hi proprium decuſ: & partũ indignanẽ honorẽ
Ni teneant: uitãq; uolunt pro laude paciſci.
Hoſ ſucceſſuſ alit. poſſunt quia poſſe uidentur.
Et forſ æquatiſ cepiſſent premia roſtriſ:
Ni palmaſ ponto tendenſ utraſq; Cloanthuſ
Fudiſſetq; preceſ. diuoſq; in uota uocaſſet.
Dii q̃buſ imperium eſt pelagi: quoꝝ æquora curro
Vobiſ lætuſ ego: hoc cãdentẽ in littore taurum
Conſtituam ante araſ uoti reuſ. extaq; ſalſoſ
Porriciam in fluctuſ & uina liquentia fundam.
Dixit. eumq; imiſ ſub fluctibuſ: audiit omniſ
Nereidum Phorciq; choruſ: Panopeiaq; uirgo
Et pater ipſe manu magna Portunuſ euntem
Impulit. illa noto citiuſ: uolucriq; ſagitta
Ad terram fugit: & portu ſe condidit alto.
Tum ſatuſ Anchiſa: cunctiſ ex more uocatiſ:
Victorẽ magna praeconiſ uoce Cloanthum
Declarat. uiridiq; aduelat tẽpora lauro.
Muneraq; in naueſ ternoſ aptare iuuencoſ.
Vinaq; et argenti magnũ dat ferre talẽtũ.
Ipſiſ precipuoſ ductoribuſ addit honoreſ.
Victori chlamidem auratam: quã plurima circum
Purpura Mæandro duplici Melibæa cucurrit.
Intextuſq; puer frondoſa regiuſ Ida
Veloceſ iaculo ceruoſ: curſuq; fatigat
Celer anhelanti ſimiliſ. quẽ prepeſ ab Ida
Sublimẽ pedibuſ rapuit Iouiſ armiger uncis.
Longæui palmaſ nequicq̃ ad ſidera tollũt
Cuſtodeſ. ſæuitq; canum latratuſ in auraſ.
At qui deinde locum obtinuit uirtute ſecũdum:
Leuibuſ huic hamiſ conſertã: auroq; trilicem
Loricã: quã Demoleo detraxerat ipſe
Victor: apud rapidum Simoenta ſub Ilio alto.
Donat habere uiro: decuſ: & tutamẽ in armiſ.
Vix illam famuli Phegeuſ: Sagariſq; ferebãt
Multiplicem cõnixi humeriſ. indutuſ at olim
Demoleoſ curſu pallãteſ Troaſ agebat.
Tertia dona facit: geminoſ ex ære lebetaſ.

Cymbiaq; argento perfecta: atq; aspera signis.
Iamq; adeo donati omnes: opibusq; superbi
Puniceis ibant euincti tempora tænis.
Cum sæuo scopulo multa uix arte reuulsus
A missis remis: atq; ordine debilis uno:
Irrisam siue honore ratem: Sergestus agebat.
Qualis sæpe uiæ deprehensus in aggere serpens
Erea quē obliquū rota transiit. aut grauis ictu:
Seminecē liquit saxo: lacerumq; uiator
Nequicq̄ longos fugiens: dat corpore tractus.
Parte ferox: ardensq; oculis: & sibila colla
Arduus adtollens. pars uulnere clauda retentat
Nexantē nodis: seq; in sua mēbra plicantē.
Tali remigio nauis se tarda mouebat.
Vela facit tamē. & uelis subit ostia plenis.
Sergestum æneas promisso munere donat.
Seruatam ob nauem lætus: sotiosq; reductos:
Olli serua datur operū haud ignara Mineruæ
Cressa genus Pholee geminiq; sub ubere nati.
  Hoc pius æneas misso certamine: tendit
Gramineum in campū. quē collibus undiq; curuis
Cingebāt siluæ. mediaq; in ualle theatri:
Cyrcus erat: quo se cū multis milibus heros
Concessu mediū tulit: extructoq; resedit.
Hic qui forte uelint: rapido cōtēdere cursu
Inuitat preciis animos: & premia ponit.
Vndiq; cōueniunt Teucri. mixtiq; Sicani
Nisus & Eurialus primi.
Eurialus forma in signis: uiridiq; iuuēta
Nisus amore pio pueri: quos deinde sequutus
Regius: egregia Priami de stirpe Diores.
Hunc Salius simul & Patron quorū alter Acarnan
Alter ab Arcadia Tegeæ de sanguine gentis.
Tum duo trinacrii iuuenes Helimus Panopesq;
Assueti siluis: comites senioris Acestæ.
Multi preterea: quos fama obscura recōdit.
Eneas quibus in mediis sic deinde loquutus.
Accipite hæc animis: letasq; aduertite mētes.

Nemo ex hoc numero mihi nõ donatus abibit.
Gnosia bina dabo læuato lucida ferro
Spicula: cælataq; argento ferre bipennem.
Omnibus hic erit unus honos. tres premia primi
Accipient. flauaq; caput nectentur oliua.
Primus equũ faleris insignem: uictor habeto.
Alter Amazoniam pharetrã plenãq; sagittis
Treiciis: lato quã circũ amplectitur auro
Balteus. & tereti subnectit fibula gemma.
Tertius Argolica hac galea cõtentus abito.
Hec ubi dicta: locũ capiunt. signoq; repente
Corripiunt spatia audito: limenq; relinquunt
Effusi: nimbo similes: simul ultima signant.
Primus abit: longeq; ante omnia corpora Nisus
Emicat: & uentis et fulminis ocior alis.
Proximus huic longo: sed proximus inter uallo:
Insequitur Salius: spatio post deinde relicto
Tertius Eurialus.
Eurialumq; helimus sequitur: quo deinde sub ipso
Ecce uolat: calcemq; terit iam calce Diores
Incumbens humeris: spatia & si plura supersint
Transeat elapsus prior: ambiguumq; relinquat.
Iamq; fere spatio extremo fessiq; sub ipsã
Finem aduentabant: læui cum sanguine Nisus
Labitur infelix: cæsis ut forte iuuencis
Fusus humi: uiridesq; super madefecerat herbas.
Hic iuuenis iã uictor ouans uæstigia presso
Haud tenuit titubata solo: sed pronus in ipso
Concidit: ĩmundoq; fimo: sacroq; cruore.
Non tamen Euriali: non ille oblitus amorũ
Nam sese opposuit Salio per lubrica surgens.
Ille autem spissa iacuit reuolutus arena.
Emicat Eurialus. & munere uictor amici
Prima tenet. plausuq; uolat: fremituq; secundo.
Post Helimus subit. & nunc tertia palma Diores.
Hic totum caueæ consessum ingentis: & ora
Prima patrũ: magnis Salius clamoribus implet.
Ereptũq; dolo: reddi sibi poscit honorem.

Tutatur fauor Eurialū. lachrymæq; decoræ.
Gratior & pulchro ueniens in corpore uirtus
Adiuuat. & magno proclamat uoce Diores:
Qui subiit palmæ: frustraq; ad premia uenit
Vltima si primi Salio reddantur honores.
Tum pater æneas: nostra inquit munera uobis
Certa manent pueri. palmam mouet ordine nemo.
Me liceat casus misereri insontis amici.
Sic fatus tergum getuli īmane leonis
Dat salio: uillis onerosū. atq; unguibus aureis.
Hic Nisus: si tanta inquit sunt premia uictis
Et te lapsorū miseret: que munera Niso
Digna dabis: primā merui q laude coronā?
Ni me: que Salium fortuna inimica tulisset.
Et simul his dictis faciem ostendebat & udo
Turpia membra fimo: risit pater optimus olli:
Et clipeum efferri iussit Didymaonis artes.
Neptūni sacro Danais deposte refixum.
Hoc iuuenē egregiū: prestanti munere donat.
Post ubi confecti cursus & dona peregit:
Nunc sicui uirtus: animusq; in pectore presens
Adsit. & uinctis attollat brachia palmis.
Sic ait. et geminum pugnæ proponit honorē.
Victori uelatum auro: uittisq; iuuencum.
Ensem: atq; insignem galeam solatia uicto:
Nec mora continuo uastis cū uiribus effert
Ora dares. magno q; uirū se murmure tollit.
Solus qui Paridem solitus contendere cōtra.
Idēq; ad tumulū quo maximus occubat Hector
Victorem Butē: immani corpore qui se
Bebrycia ueniens Amici de gente ferebat.
Perculit. & fulua moribundū extendit arena.
Talis prima Dares caput altum īprelia tollit.
Ostenditq; humeros latos. alternaq; iactat
Brachia protendens: & uerberat ictibus auras.
Queritur huic alius: nec qs q̄ ex agmine tanto
Audet adire uirum. manibusq; inducere cestus.
Ergo alacris: cunctosq; putans excedere palma:

Eneæ stetit ante pedes. nec plura moratus.
Tum læua cornu taurū tenet. atq; ita fatur.
Nate dea: si nemo audet succedere pugnæ
Quæ finis standi? quo me decet usq; teneri?
Ducere dona iube. cuncti simul ore fremebant
Dardanidæ. reddiq; uiro promissa iubebant.
Hic grauis Entellum dictis castigat Acestes:
Proximus ut uiridāte toro consederat herbæ.
Entelle heorum quondā fortissime: frustra.
Tanta ne tam patiens nullo certamine tolli:
Dona sines? ubi nunc nobis deus ille magister
Nequicq̄ memoratus Eryx ubi fama per omnem
Trinacriam? & spolia illa tuis pendentia tectis?
Ille sub hæc non laudis amor: nec gloria cessit
Pulsa metu. sed enim gelidus tardante senecta:
Sanguis hebet: frigentq; effete in corpore uires.
Si mihi que condā fuerat: quaq; improbus iste
Exultat fidens: si nunc foret illa iuuentus:
Haud equidē precio inductus: pulchroq; iuuēco:
Venissem: nec dona moror. sic deinde loquutus:
In mediū geminos īmani pondere cestus
Proiecit. quibus acer Eryx in prælia suetus
Ferre manum: duroq; intendere brachia tergo.
Obstupuere animi: tantorū: ingentia septem
Terga boū plūbo in suto: ferroq; rigebant.
Ante omnes stupet ipse Dares. longeq; recusat.
Magnanimusq; Anchisiades & pondus: & ipsa
Huc illuc uinclorum īmensa uolumina uersat.
Tum senior tales referebat pectore uoces
Quid si quis cestus ipsius: & herculis arma
Vidisset: tristemq; hoc ipso in littore pugnā
Hec germanus Eryx quondā tuus arma gerebat.
Sanguine cernis adhuc: sparsoq; infecta cerebro.
His magnū Alcidē contra stetit. his ego suetus
Dum melior uires sanguis dabat. emula nec dum
Temporibus geminis canebat sparsa senectus.
Sed si nostra Dares hæc Troius arma recusat:
Idq; pio sedet æneæ: probat autor Acestes

Equemus pugnas: Erycis tibi terga remitto
Solue metum. & tu Troianos exue cestus.
Hæc fatus: duplicem ex humeris reiecit amictum.
Et magnos membroꝝ artus: magna ossa: lacertasq;
Exuit. atq; ingens media consistit arena
Tum satus Anchisa cestus pater extulit æquos.
Et paribus palmas amborũ innexuit armis.
Constitit in digitos ex templo erectus uterq;:
Brachiaq; ad superas interritus extulit auras.
Abduxere longe retro capita ardua ab ictu.
Immiscentq; manus manibus: pugnãq; lacessunt.
Ille pedum motu melior: fretusq; iuuenta.
Hic membris. & mole ualens. sed tarda trementi
Genua labant. uastos quatit æger anhelitus artus.
Multa uiri nequicq̃ inter se uulnera iactant.
Multa cauo lateri ingeminant. & pectore uastos
Dant sonitus. erratq; aures. & tẽpora circum
Crebra manus. duro. crepitant sub uulnere malæ:
Stat grauis Entellus. Nisuq; immotus eodẽ
Corpore tela modo: atq; oculis uigilãtibus expit
Ille uelut celsã obpugnat qui molibus urbem
Aut montana sedet circũ castella sub armis:
Nunc hos nunc illos aditus: omnẽq; per errat
Arte locũ. & uariis assultibus irritus urget.
Ostendit dextram insergens Entellus & alte
Extulit: ille ictum uenientẽ a uertice: uelox
Præuidit: celeriq; elapsus corpore cessit.
Entellus uires in uentum effudit. & ultro
Ipse grauis: grauiterq; ad terrã pondere uasto
Concidit. ut condã caua cõcidit aut Erymãtho
Aut Ida ĩmagna radicitus eruta quercus.
Consurgunt studiis teucri: & trinacria pubes.
It clamor cælo. primusq; accurrit Acestes.
Equæuũq; ab humo miserans attollit amicũ
At non tardatis casu: neq; territus heros:
Acrior ad pugnã redit: ac uim suscitat ira
Tum pudor incendit uires. & cõscia uirtus.
Precipitemq; darẽ ardens agit æquore toto.

Nunc dextra ingeminans ictus: nūc ille sinistra.
Nec mora: nec requies: q̄ multa grandine nimbi
Culminibus crepitant: sic densis ictibus heros
Creber: utraq; manu pulsat. uersatq; Dareta.
Tum pater æneas procedere longius iras:
Et sæuire animis Entellum haud passus acerbis:
Sed finē imposuit pugnæ fessūq; Dareta
Eripuit mulcens dictis: ac talia fatur.
Infelix que tanta animū dementia cepit?
Non uires alias: conuersaq; numina sentis?
Cede deo. dixit. & prelia uoce diremit.
Ast illū fidi æquales: genua egra trahentem:
Iactantēq; utroq; caput: crassumq; cruorem
Ore reuomentem: mixtosq; in sanguine dentes:
Ducunt ad naues. galeāq; ensemq; uocati
Accipiunt. palmā Entello taurūq; relinquunt.
Hic uictor superans animis: tauroq; superbus:
Nate dea: uosq; hec inquit cognoscite Teucri:
Et mihi qui fuerint iuuenali in corpore uires
Et qua seruetis reuocatum a morte Dareta.
Dixit. & aduersi contra stetit ora iuuenci.
Qui donū astabat pugnæ. durosq; reducta
Librauit dextra: media inter cornua cestus
Arduus. effractoq; illisit in ossa cerebro.
Sternitur: ex animisq; tremens procūbit humi bos.
Ille super tales profudit pectore uoces.
Hanc tibi Eryx meliorē animā pro morte daretis
Persoluo. hic uictor cestus: artēq; repono.
Protinus æneas celeri certare sagitta
Inuitat qui forte uelint. & prelia ponit:
Ingentiq; manu Malū de naue Seresti
Erigit et uolucrē traiecto in fune columbā:
Quo tendant ferrū: malo suspendit ab alto.
Conuenere uiri: deiectāq; ærea sortem
Accepit galea. & primus clamore secundo:
Hirtacide ante omnes exit locus hippocoontis.
Quē modo nauali Mnesteus certamine uictor
Consequitur: uiridi Mnesteus euinctus oliua

Tertius Euritiō tuus o carissime frater
Pandare: qui condā iussus confundere fædus
In medios telum torsisti primus Achiuos.
Extremus galeaq; ima consedit Acestes
Ausus et ipse manu: iuuenum temptare laborē.
Tum ualidis flexos in curuant uiribus arcus
Pro se quisq; uiri. & depromūt tela pharetris.
Primaq; per cælum neruo stridente sagitta
Hirtacidæ iuuenis uolucris diuerberat auras.
Et uenit. aduersiq; infigitur arbore Mali.
Intremuit Malus. timuitq; exterita pennis
Ales: & ingenti sonuerunt omnia plausu.
Post acer Mnestheus adducto constitit arcu
Alta petens. pariterq; oculos celumq; tetendit.
Ast ipsā miserandus auem: contingere ferro
Non ualuit: nodos et linea uincula rupit:
Quis innexa pedem malo pendebat ab alto.
Illa notos: atq; atra uolans inubila fugit.
Tum rapidus iam dudum arcu contenta parato
Tela tenens: fratrem Euritiō in uota uocauit.
Iam uacuo letā cælo speculatus & alis
Plaudentem nigra figit sub nube columbam.
Decidit infelix. uitāq; reliquit in astris
Aeriis: fixamq; refert delapsa sagittam.
Amissa solus palma superabat Acestes.
Qui tamē aerias telum contorsit in auras
Obstentans artē pariterq; arcūq; sonantem.
Hic oculis subito obiicitur: magnoq; futurū
Augurio monstrū. docuit post exitus ingens.
Seraq; terrifici cecinerunt. omnia uates.
Nanq; uolans liquidis in nubibus arsit barundo.
Signauitq; uiam flammis. tenuisq; recessit
Consumpta in uentos. cælo ceu sepe refixa
Transcurrunt: crinēq; uolantia sidera ducunt.
Attonitis hæsere animis: superosq; precati
Trinacrii: Teucriq; uiri: nec maximus omen
Abnuit æneas: sed letum amplexus Acestem
Muneribus cumulat magnis. ac talia fatur.

Sume pater. Nam te uoluit Rex magnus Olympi
Talibus auspiciis exortē ducere honorem.
Ipsius Anchisæ longeui hoc munus habebis.
Cratera impressum signis: quē Thracius olim
Anchise genitori in magno munere Cisseus
Ferre sui dederat monumentū & pignus amoris.
Sic fatus cingit uiridanti tempora lauro.
Et primū ante omnes uictorem appellat Acestem
Nec bonus Eurytion prelato inuidit honori:
Quāuis solus auem cælo deiecit ab alto.
Proximus ingreditur donis. qui uincula rupit.
Extremus uolucri: qui fixit arudine malum.
At pater æneas non dū certamine misso:
Custodem ad sese: comitēq; impubis Iuli
Epitidem uocat. & fidam sic fatur ad aurē.
Vade age: & Ascanio: si iam puerile paratū
Agmen habet secum: cursusq; instruxit equorum
Ducat auo turmas: & sese ostendat in armis:
Dic ait. ipse omnem longo discedere cyrco
Infusum populum & cāpos iubet esse patentes.
Incedunt pueri: pariterq; ante ora parentum
Frenatus lucent in equis. quos omnes euntes
Trinacriæ mirata fremit: Troiæq; iuuentus.
Omnibus in morē tonsa coma pressa corona.
Cornea bina ferunt prefixa hastila ferro.
Pars leues humero pharetras: it pectore summo
Flexilis obtorti per collum circulus auri
Tres equitum numero turmæ: terniq; uagantur
Ductores pueri bis seni quenq; sequuti:
Agmine pertito fulgēt. paribusq; magistris.
Vna acies iuuenum. ducit q̄ paruus ouantē:
Nomē aui referens priamus: tua clara Polyte
Progenies auctura italos: quē Thracius albis
Portat equus bicolor maculis. uæstigia primi
Alba pedis. frontemq; obstentans arduus albam.
Alter Atys genus unde Atii duxere Latini.
Paruus Atys pueroq; puer dilectus Iulo.
Extremus: formaq; ante omnes pulcher Iulus

Sidonio est inuectus equo: quē candida Dido
Esse sui dederat monumentū & pignus amoris.
Cætera Trinacriæ pubes senioris Aceste
Fertur equis.
Excipiunt plausu pueros. gaudentq; tuentes
Dardanidæ. ueterūq; agnoscunt ora parentum.
Postq̄ læti omnes concessum: oculosq; suorū
Lustrauere in equis: signum clamore paratis
Epitides longe dedit: insonuitq; fragello.
Olli discurrere pares: atq; agmina terni
Deductis soluere choris: rursusq; uocati
Conuertere uias: infestaq; tela tulere.
Inde alios ineunt cursus. aliosq; recursus.
Aduersis spatiis. alternosq; orbibus orbes
Impediunt: pugnæq; cient simulacra sub armis.
Et nunc terga fuge nudāt. nunc spicula uertūt
Infensi. facta pariter nunc pace feruntur.
Vt quondam Creta fertur Labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis: iter: ancipitemq;
Mille uiis habuisse dolū: qua signa sequendi
Falleret indeprehensus: & inremeabilis error.
Haud aliter Teucrū nati uæstigia cursu
Impediūt: texuntq; fugas: & prelia ludo
Delphinum similes: qui per maria humida nādo
Carphatiū. Libycūq; secant. luduntq; per undas.
Hunc morē: hos cursus: atq; hec certamina primus
Ascanius: longā muris cum cingerent albam
Rettulit: & priscos docuit celebrare latinos.
Quo puer ipse modo: secū: quo Troia pubes.
Albani docuere suos. hinc maxima porro
Accepit Roma. & patrium seruauit honorem.
Troiaq; nunc: pueri Troianū dicitur agmen.
Hac celebrata tenus sancto certamina patri.
Hic primum fortuna fidem mutata nouauit.
Dum uariis tumulo referūt sollemnia ludis:
Irin de cælo misit Saturnia Iuno
Iliacam ad classem. uentosq; aspirat eunti.
Multa mouens: nec dū antiquū saturata dolorē.

Illa uiam celerans per mille coloribus arquum
Nulli uisa: cito decurrit tramite uirgo.
Conspicit ingentē concursū. & littora lustrat.
Desertosq; uidet portus. classemq; relictam.
At procul insola secretæ Troades acta
Amissum Anchisem flæbant. cunctæq; profundū
Pontū aspectabant flentes. heu tot uada fessis:
Et tantum superesse maris: uox omnibus una.
Vrbem orāt. tædet pelagi perferre laborem.
Ergo inter medias sese: haud ignara nocendi:
Conicit: & faciemq; dee: uestēq; reponit.
Fit Beroe Marii coniunx longæua Dorychi
Cui genus & quondam nomē: natiq; fuissent.
Ac sic Dardanidū mediam se matribus infert.
O misere: quas non manus inquit Achaica bello
Traxerit ad letum: patriæ sub mænibus o gens
Infelix: cui te exitio fortuna reseruat?
Septima post Troiæ excidium: iā uertitur æstas
Cum freta: cū terras omnes: tot in hospita saxa
Sideraq; emensæ: ferimur dū per mare magnum.
Italiā sequimur fugientem. inuoluimur undis.
Hic Ericis fines fraterni: atq; hospes Acestes.
Quis probibet muros iacere? & dare ciuibus urbē?
O patria: et rapti nequicq̄ ex hoste penates:
Nulla ne iam Troiæ dicentur mænia? nusq̄
Hectoreos amnes Xanthum & Simoenta uidebo?
Quin agite: & mecum infaustas exurite pupes.
Nā mihi Casandæ per somnum uatis imago
Ardentes dare uisa faces. hic querite Troiam.
Hic domus est inquit uobis. iā tempus agi res.
Nec tantis mora prodigiis. en quattuor aræ
Neptūno. ipse deus faces: animūq; ministrat.
Hæc memorans: prima infestum ui corripit ignē.
Sublataq; procul dextra connixa coruscat.
Et iacit arrectæ mētes. stupefactaq; corda:
Iliadum. hic una e multis que maxima natu
Pyrgo: tot priami natorū regia nutrix
Non Beroe uobis: nō hec Rhoeteia matres

Est Dorychi coniunx: diuini signa decoris:
Ardentesq; notate oculos. quis spiritus illi:
Quis uultus: uocisq; sonus: uel gressus eunti?
Ipsa ego met dudum Beroen digressa reliqui:
Egram: indignantē: tali quod sola careret
Munere: nec meritos Anchisæ inferret honores.
Hec effata.
At matres primo ancipites: oculisq; malignis
Ambiguæ: spectare rates. miserū inter amorem
Presentis terræ: fatisq; uocantia regna.
Cum dea se paribus per cælum substulit alis.
Ingentemq; fuga secuit sub nubibus arquum.
Tum uero attonitæ monstris: actæq; furore:
Conclamant. rapiūtq; focis penetralibus ignem
Pars spoliant aras. frondē: uirgulta: facesq;
Coniciunt. furit immissis Vulcanus habenis
Transtra per: et remos: & pictas abiete pupes.
Nuntius Anchisæ ad tumulū: cuneosq; theathri
Incensas perfert naues Eumelus: et ipsi
Respiciunt atram nimbo uolitare fauillam.
Primus & Ascanius cursus ut lætus equestres
Ducebat: sic acer equo turbata petiuit
Castra: nec exanimes possunt retinere magistri.
Quis furor iste nouus: quo nunc quo tenditis inq̄t
Heu misere ciues. nō hostem inimicaq; castra
Argiuum uestras pupes cōburitis. en ego uester
Ascanius. galeam ante pedes proiecit inanem.
Qua ludo indutus: belli simulacra ciebat.
Accelerat simul æneas. simul agmina Teucrum.
At illæ diuersa metu per littora passim
Diffugiunt. siluasq; & sicubi cōcaua furtim
Saxa: petunt. piget incæpti lucisq;. suosq;
Mutatæ agnoscunt. excussaq; pectore Iuno.
Sed nō idcirco flammæ atq; incendia uires
Indomitas posuere. udo sub robore uiuit
Stuppa: uoluens tardū fumum. lætusq; carinas
Est uapor. & toto descendit corpore pæstis.
Nec uires heroum: infusaq; flumina prosunt

Tum pius æneas humeris abscindere uestem
Auxilioq; uocare deos. & tendere palmas.
Iupiter omnipotens: si nundum exosus ad unum
Troianos: siquid pietas antiqua labores
Respicit humanos: da flammas euadere classi
Nunc pater. et Teucrũ tenues res eripe leto.
Vel tu: quod superest: infesto fulmine morti:
Si mereor: dimitte. tuaq; hic obrue dextra.
Vix hæc ædiderat: cũ effusis hymbribus atra
Tempestas: sine more furit. tonitruq; tremescunt
Ardua terrarũ. et campis ruit æthere toto
Turbibus hymber aqua densisq; nigerrimus austris.
Implenturq; super pupes. semiusta madescunt
Robora restinctus donec uapor omnis. et omnes
Quattuor amissis: seruatæ a pæste carinæ
At Pater æneas: casu cõcussus acerbo:
Nunc huc ingentes: nũc illuc pectore curas:
Mutabat uersans: Siculis ne resideret aruis:
Oblitus fatorum: Italas ne capesseret oras.
Tum senior nautes: unum Tritonia Pallas
Quem docuit: multaq; insignẽ reddidit arte
Hic responsa dabat. uel que portenderet ira
Magna deum: uel que fatorum posceret ordo
Isq; his æneam solatus uocibus infit.
Nate dea: quo fata trahunt: retrahuntq; sequamur.
Quicqd erit: superanda omĩs fortuna ferẽdo ẽ.
Est tibi Dardanius diuinæ stirpis Acestes
Hunc cape consiliis sotiũ et cõiunge uolentem.
Huic trade: amissis superant qui nauibus. & quos
Pærtesum magni incæpti: rerũq; tuarũ est.
Longeuos que senes: ac fessas æquore matres.
Et quicqd tecũ inualidum: metuensq; pericli est:
Delige. & his habeant terris sine mænia fessi.
Vrbem appellabunt permisso nomine Acestam.
Talibus incensus dictis senioris amici.
Tum uero in curas animo diducitur omnis.
Et nox atra polum bigis subuecta tenebat
Visa de hinc cælo facies delapsa parentis

Anchisæ:subito talis effundere uoces.
Nate mihi uita quõdam:dum uita manebat:
Care magis:nate Iliacis exercite fatis:
Imperio Iouis huc uenio:qui classibus ignem
Depulit.& celo tandem miseratus ab alto est.
Consiliis pare que nunc pulcherrima nautes
Dat senior.lectos iuuenes:fortissima corda
Defer in Italiã.gens dura:atq; aspera cultu:
Debellanda tibi latio est.ditis tamen ante
Infernas accede domos.& Auerna per alta
Congressus pete nate meos.nõ me impia nãq;
Tartara habent.tristesq; umbræ.sed amæna piorũ
Concilia.Helisumq; colo.huc casta Sibylla
Nigrantum multo pecudum te sanguine ducet.
Tum genus omẽ tuum:& que dent̃ mænia disces.
Iamq; uale.torquet medios nox humida cursus.
Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis.
Dixerat.& tenues fugit:ceu uentus in auras.
Eneas:quo deinde ruis quo proripis inquit?
Quẽ fugis?aut quis te nostris complexibus arcet?
Hæc memorans:cinerem:& sopitos suscitat ignes.
Pergameũq; larẽ & canæ penetralia uestæ
Farre pio:& plena supplex ueneratur acerta.
Extemplo sotios:primũq; accersit Acestem.
Et Iouis imperiũ.& cari precepta parentis
Edocet.& que nunc aio sententia constet.
Haud mora consiliis.nec iussa recusat Acestes.
Transcribunt urbi matres.populũq; uolentem
Deponunt animos:nil magnæ laudis egentes.
Ipsi transtra nouant.flammisq; ambæsa reponunt
Robora.nauigiis aptant remosq;.rudentesq;.
Exigui numero.sed bella uiuida uirtus.
Interea æneas urbem designat aratro.
Sortiturq; domos.hoc Ilium & hæc loca Troiæ
Esse iubet.gaudet regno Troianus Acestes.
Indicitq; forum.& patribus dat iura uocatis.
Tum uicina astris Erycino in uertice sedes
Fundatur Veneri idaliæ:tumuloq; Sacerdos

Ac lucus: late sacer: additur Anchisæo.
Iamq; dies epulata nouem gens omnis et aris
Factus honos: placidi strauerũt æquora uenti.
Creber & aspirans rursus uocat auster in altum.
Exoritur procurua ingens per littora flætus.
Complexi inter se: nocteq; diemq; morantur.
Ipse iam matres: ipsi quibus aspera condam
Visa maris facies: & non tolerabile numen:
Ire uolunt. omnemq; fuge perferre laborem.
Quos bonus æneas dictis solatur amicis.
Et consanguineo lachrymans cõmendat Acestæ
Tres æryci uitulos & tempestatibus agnam
Cædere deinde iubet. soluiq; ex ordine funem.
Ipse caput tonsæ folis euinctus oliuæ:
Stans procul in prora paterã tenet. extaq; salsos
Porricit in fluctus: ac uina liquentia fundit.
Prosequitur sergens a pupi uentus euntes
Certatim socii feriũt mare. & æquora uerrunt.
At Venus interea Neptũnum exercita curis
Alloquitur. talesq; effundit pectore quæstus.
Iunonis grauis ira: & inexaturabile pectus
Cogunt me Neptũne preces descendere in omnes.
Quam nec longa dies: pietas nec mitigat ulla.
Nec Iouis imperio: fatis ue infracta quiescit
Non media de gente Phrygum exedisse nephandis
Vrbẽ odiis: satis est: nec pænã traxe per omnem
Reliquias Troie. cineres atq; ossa peremptæ
Insequitur. causas tanti sciat illa furoris.
Ipse mihi nuper Libycis: tu testis in undis
Quam molem subito excierit: maria omnia cælo
Miscuit. Eolus ne quicq̃ freta procellis.
In regnis hic ausa tuis.
Per scelus ecce etiam Troianis matribus actis
Excussit fæde pupes. & classe subegit
Amissa: socios ignotæ linquere terræ
Quod super est: oro: liceat dare tuta per undas
Vela tibi. liceat laurentẽ attingere Tybrin
Si concessa peto: si dãt ea mænia parcæ.

Tum Saturnius hæc domitor maris ædidit alti.
Fas omne est Cytherea meis te fidere regnis.
Vnde genus ducis: merui quoq;. sepe furores.
Compressi rabi em tantam: cæliq; marisq;.
Nec minor in terris Xanthum Simoentaq; testor:
Eneæ mihi cura tui. cum Troia Achilles
Exanimata sequens ĩpingeret agmina muris.
Milia multa daret læto. gemerētq; repleti
Amnes. nec reperire uiam atq; euoluere posset
In mare se Xanthus. Pelidæ tunc ego forti
Congressum æneam: nec dis: nec uiribus æquis:
Nube caua rapui. cuperē cũ uertere ab imo
Structa meis manibus per iuræ mænia Troiæ
Nunc quoq; mens eadem. perstat mihi. pelle timores.
Tutus quos optas portus accedet auerni.
Vnus erit tantum amissum quē gurgite quæres.
Vnum pro multis dabitur caput.
His ubi læta dæe permulsit pectora dictis:
Iungit equos: curru genitor. spumātiaq; addit
Frena feris. manibusq; omnes effūdit habenas.
Ceruleo per summa leuis uolat æquora curru.
Subsidunt undæ. tumidūq; sub axe tonanti
Sternitur æquor aquis. fugiūt uasto æthere nibi.
Tum uarie comitū facies immania cæte.
Et senior Glauci chorus. Inousq; Palemon.
Tritonesq; citi. Phorciq; exercitus omnis
Leua tenet Thetis. & Melite. Panopeaq; uirgo
Nisæe. Spioq;. Thaliaq;. Cymodoceq;
Hic patris æneæ suspensā blanda uicissim.
Gaudia pertentant mentē. iubet ocius omnis
Attolli malos. intendi brachia uelis.
Vna omnes fecere pedē. pariterq; sinistros:
Nunc dextros soluere sinus. una ardua torquent
Cornua. detorquentq;. ferūt sua flamina classem.
Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
Agmen. ad hunc alii cursum contendere iussi.
Iamq; fere mediā cæli nox humida mætam
Contigerat placida laxarant membra quiete

Supremis fusi per dura sedilia nautæ
Cum leuis ætherius delapsus somnus ab astris
Aera dimouit tenebrosum. & dispulit umbras.
Te Palinure petens. tibi somnia tristia portans
Insonti. pupiq; deus: consedit in alta:
Phorbanti similis. fuditq; has ore loquelas.
Iaside Palynure ferunt ipsa æquora classem.
Equatę spirant auræ. datur hora quieti.
Pone caput. fessosq; oculos furare labori.
Ipse ego paulisper: pro te tua munera inibo.
Cui uix attollens Palynurus lumina fatur.
Me ne salis. placidi uultum: fluctusq; quietos
Ignorare iubes? me ne huic confidere monstro?
Eneam: credam quid enim: fallacibus austris.
Et celi totiens deceptus fraude sereni.
Talia dicta dabat. clauumq; adfixus inhærens
Nusq̃ amittebat. oculos sub astra tenebat.
Ecce deus ramum Letheo rore madentem
Viq; soporatum Stygia: super utraq; quassat
Tempora. contantiq; notantia lumina soluit.
Vix primos inopina quies laxauerat artus.
Et superincũbens: cũ pupis parte reuulsa:
Cũq; gubernaclo: liquidas proiecit in undas:
Præcipitẽ: ac socios nequicq̃ sepe uocantem.
Ipse uolans: tenues se sustulit ales in auras.
Currit iter tutum non secius æquore classis.
Promissisq; patris Neptũni interrita fertur.
Iãq; adeo scopulos Sirenũ aduecta: subibat.
Difficiles cõdam: multorũq; ossibus albos:
Tum rauca assiduo longe sale saxa sonabãt.
Cũ pater amisso fluitantẽ errare magistro:
Sensit. & ipse ratẽ nocturnis rexit in undis.
Multa gemens: casuq; animũ cõcussus amici.
O nimiũ celo: & pelago confise sereno:
Nudus in ignota Palynure iacebis arena.

Veruntur sexto manes. & tartara Ditis.
Cumas deinde uenit. fert hinc responsa Sibyllæ
Misenũ sepelit. mons seruat nomen humati.
Ramum etiã diuũ placato numine: portat
Ad uatis tecta: atq; una descendit auernum.
Agnoscit Palynurum. ibi consolatur Elisam.
Deiphæbumq; uidet lacerum crudeliter ora.
Vmbrarum pænas discit: narrante Sibylla
Conuenit Anchisen penitus in ualle uirenti
Agnoscitq; suã prolem: narrante parente.
Hec ubi percepit graditur. sociosq; reuisit.



Ic fatur lachrymans:
classiq; immittit habenas.
Et tandem Euboicis
cumarũ allabit oris.
Obuertunt pelago
proras. tũ dente tenaci
Anchora fundabat naues. & littora curuæ
Pretexunt pupes: iuuenũ manus emicat ardens:
Littus in Hesperium: quærit pars sæmina flãmæ
Abstrusa in uenis silicis: pars densa ferarũ
Tecta rapit: siluas: inuentaq; flumina monstrant
At Pius æneas arces: quibus altus Apollo
Præsidet: horrendæq; procul secreta Sibyllæ
Antrũ immane: petit. magnã cui mentẽ: animũq;
Delius inspirat Vates. aperitq; futura.
Iam subeunt Triuiæ lucos. atq; aurea tecta.
Dædalus: ut fama est: fugiens Minoia regna
Præpetibus pennis ausus se credere cælo:
Insuetũ per iter gelidas enauit ad arctos.
Chalidicaq; leuis tandem super astitit arce.
Redditus his primũ terris: tibi Phæbe sacrauit
Remigiũ alarum: posuitq; immania tẽpla.
In foribus lætũ Androgeo tũ pendere pænas
Cecropidæ iussi miserum: septena quot annis
Corpora natorum. stat ductis sortibus urna
Contra elata mari respondet Gnosia tellus.
Hic crudelis amor Tauri. suppositaq; furto

Phasyphe. mixtúq; genus. prolesq; biformis
Minotaurus inest Veneris monuméta nephādæ.
Hic labor ile domus: & inextricabilis error.
Magnú Reginæ sed enim miseratus amoré
Dedalus: ipse dolos tecti: ambagesq; recludit.
Cæca regens filo uæstigia. tu quoq; magnā
Parté opere in tanto: sineret dolor: Icare haberes.
Bis conatus erat casus effingere in auro.
Bis patrie cecidere manus. Quin protinus omnem
Perlegerent oculis: ni iam premissus Achates
Afforet: atq; una Triuiæ Phoebiq; Sacerdos:
Deiphebe glauci: fatur que talia Regi.
Non hoc ista sibi tépus spectacula poscit.
Nunc grege de intacto septé mactare iuuencos
Prestiterit. totidé lectas de more bidétes.
Talibus affata æneam. nec sacra morantur
Iussa uiri. Teucros uocat alta in templa Sacerdos.
Excisum Euboicæ latus ingens rupis: in antrum.
Quo lati ducút aditus centú. hostia centum.
Vnde ruunt totidem uoces. responsa Sibyllæ.
Ventum erat ad limen: cú uirgo poscere fata
Tépus ait. deus ecce deus: cui talia fanti
Ante fores subito: non uultus: nó color unus:
Non compte mansere comæ. sed pectus anhelum.
Et rabie færa corda tumét. maiorq; uideri.
Nec mortale sonans. afflata é numine quádo:
Iam propiore dei. cessas in uota: precesq;
Tros ait ænea cessas? nec enim ante dehiscent
Attonitæ magna ora domus: & talia fata
Conticuit: gelidus teucris per dura cucurrit.
Ossa tremor. funditq; preces rex pectore ab imo.
Phæbe graues Troiæ semper miserate labores:
Dardana qui Paridis direxti tela: manusq;
Corpus in æacidæ: magnas obeútia terras:
Tot maria intraui duce te. penitusq; reposcas
Massyllú gentes. pretentaq; Syrtibus arua
Iam tandé Italie fugientis prédimus oras.
Hac Troiana tenus fuerit fortuna sequuta.

Vos quoq; Pergameæ iā fas est parcere genti
Duq; deæq; omnes: qbus obstitit Iliū: & ingens
Gloria Dardaniæ. tuq; o sanctissima uates
Prescia uenturi: da: nō indebita posco
Regna: meis fatis: Latio considere Teucros.
Errantesq; deos: agitataq; numina Troiæ:
Tum Phebo. & Triuiæ solido de marmore tēpla
Instituā. festosq; dies: de nomine Phæbi.
Te quoq; magna manent regnis penetralia nostris
Hic ego nāq; tuas sortes. arcanaq; fata
Dicta meæ genti ponā. lectosq; sacrabo
Alma uiras. folus tantum ne nomina manda.
Ne turbata uolent: rapidis ludibria uentis
Ipsa canas oro. finē dedit ore loquēdi.
At Phæbi non dū patiens īmanis in antro
Bacchatur uates: magnum si pectore possit
Excussisse deū: tāto magis ille fatigat:
Os rapidum: fera corda domans. fingitq; premēdo.
Hostia iāq; domus patuere ingentia centum:
Sponte sua. Vatisq; ferūt responsa per auras.
O tanden magnis pelagi defuncte periclis:
Sed terra grauiora manent. in Regna Lauini:
Dardanidæ uenient: mitte hanc de pectore curā.
Sed non & uenisse uolent. bella horrida: bella.
Et Tybrin multo spumantē sanguine cerno.
Non Simois tibi: nec Xanthus: nec Dorica castra
Defuerint. alius latio iam parthus Achilles.
Natus & ipse dea. nec Teucris addita Iuno
Vsq̃ aberit. cū tu supplex in rebus egenis:
Quas gentes Italū: aut quas non oraueris urbes?
Causa mali tanti cōiunx: iterū hospita Teucris.
Externiq; iterum thalami.
Tu ne cede malis. sed cōtra audentior ito.
Quā tua te fortuna sinet: uia prima salutis
Quod minime reris: Graia pandetur ab urbe.
Talibus ex adito dictis cumæa Sibylla
Horrendas canit ambages. antroq; remugit:
Obscuris uera inuoluens ea frena furenti

Concutit. & stimulos sub pectore uertit Apollo:
Vt primũ cessit furor: & rabida ora quierũt:
Incipit æneas Heros. nõ ulla laborum
O uirgo. noua mi facies: inopina ue surgit.
Omnia percepi. atq; animo mecũ ante peregi.
Vnũ oro: quãdo hic inferni ianua Regis
Dicitur: & tenebrosa palus Acheronte refuso:
Ire ad conspectũ cari genitoris: & ora
Contingat. doceas iter: & sacra hostia pandas.
Illũ ego per flammas & mille sequẽtia tela
Eripui his humeris. medioq; ex hoste recepi.
Ille meum comitatus iter: maria omnia mecũ:
Atq; omnes pelagi minas: cæliq; ferebat:
Inualidus: uires ultra: sorteq; senectæ.
Quin ut te supplex peterẽ: tua limina adirẽ:
Idem orans mandata dabat. natiq;: patrisq;
Alma precor miserere. potes nãq; omnia: nec te
Nequicq̃ lucis Hecatæ prefecit Auernis.
Si potuit manes arcessere cõiugis Orpheus:
Threicia fretus cithara: fidibusq; canoris:
Si fratrẽ pollux alterna morte redemit
Itq; reditq; uiã totiens. quid Thesea: magnũ
Quid memorẽ Alchidẽ? & mi genus ab Ioue sũmo ẽ.
Talibus orabat dictis. arasq; tenebat.
Tũ sic orsa loqui uates: sate sanguine diuũ
Tros Anchisiadæ facilis descensus Auerni.
Noctes atq; dies patet atri ianua ditis.
Sed reuocare gradũ: superasq; euadere ad auras:
Hoc opus: hic labor ẽ. pauci quos equus amauit
Iupiter. aut ardens euexit ad æthera uirtus
Dis geniti: potuere. tenẽt media omnia siluæ
Cocytusq; sinu labens: circũuenit atro.
Quod si tãtus amor: menti si tãta cupido ẽ:
Bis stygios innare lacus: bis nigra uidere
Tartara & insano iuuat indulgere labori:
Accipe: que peragẽda prius. Latet arbore opaca
Aureus: & folus & lento uimine ramus:
Iunoni Infernæ dictus sacer. hunc tegit omnis

Lucus: & obscuris claudunt cõuallibus umbræ.
Sed non ante datur telluris operta subire:
Auricomos q̃ quis decerpserit arbore fetus.
Hoc sibi pulchra: suũ ferri Proserpina munus
Instituit. primo auulso: non deficit alter
Aureus: & simili frondescit uirga metallo.
Ergo alte uestigia oculis. & rite repertũ
Carpe manu. nãq; ipse uolens: facilisq; sequetur
Si te fata uocãt. aliter nõ uiribus ullis:
Vincere: nec duro poteris cõuellere ferro.
Preterea iacet exanimũ tibi corpus amici:
Heu nescis: totãq; incæstat funere classem.
Dum consulta petis: nostroq; in limine pẽdes.
Sedibus hunc refer ante suis. & cõde sepulchro.
Duc nigras pecudes. ea prima piacula sunto.
Sic demum lucos Stygios: regna inuia uiuis
Aspicies. dixit. pressoq; obmutuit ore.
Eneas mæsto defixus lumina uultu
Ingreditur: linquens antrũ: cæcosq; uolutat
Euentus animo cæcũ. cui fides Achates
It comes. & paribus curis uæstigia figit.
Multa inter sese uario sermone serebant:
Quem sociũ exanimũ Vates quod corpus humãdũ:
Diceret atq; illi Misenum in littore sicco:
Vt uenere: uident: indigna morte peremptũ.
Misenũ Eolidẽ: quo nõ prestantior alter:
Ere ciere uiros: martẽq; accẽdere cantu.
Hectoris hic magni fuerat comes. Hectora circũ
Et lituo pugnas insignis: obibat & hasta.
Postq̃ illũ uita uictor spoliauit Achilles:
Dardanio æneæ sese fortissimus Heros
Addiderat socium: nõ inferiora sequutus.
Sed tum forte caua: dũ personat æquora cõcha
Demens: & cantu uocat in certamina diuos:
Emulus exceptũ Triton: si credere dignũ ẽ:
Inter saxa maris: spumosa immerserat unda.
Ergo omnes magno circũ clamore fremebant.
Præcipue pius æneas: tũ iussa Sibyllæ

Haud mora:festinant flentes araq; sepulchri
Congerere arboribus:celoq; educere:certant.
Itur in antiquā siluam:stabula alta ferarū.
Procunbunt piceæ.sonat icta securibus ilex.
Fraxineæq; trabes cuneis:& fissile robur
Scinditur.aduoluūt ingentes montibus ornos.
Nec non æneas opera inter talia primus:
Hortatur sotios.paribusq; accingitur armis.
Atq; hæc ipse suo tristi cū corde uolutat.
Aspectans siluā imensam.& sic forte precatur.
Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus
Obstendat:nemore in tanto:qn̄ omnia uere
Heu nimium de te uates Misene loquuta est.
Vix ea fatus erat:geminæ cū forte columbæ
Ipsa sub ora uiri cælo uenere uolātes.
Et uiridi sedere solo.tū maximus Heros:
Maternas agnoscit aues.lætusq; precatur.
Este duces:o si qua uia ē:cursūq; per auras
Dirigite:in lucos:ubi pinguē diues opacat
Ramus:humum tuq; o:dubiis ne defice rebus
Diua parens.sic effatus:uæstigia pressit.
Obseruans:quo signa ferāt.quo tendere pergant
Pascentes:illæ:tātum prodire uolando:
Quantū acie possent oculi seruare sequētum.
Inde ubi uenere ad fauces graueolētis Auerni:
Tollunt se celeres:liquidūq; ꝑ aera lapsæ
Sedibus optatis:gemina super arbore sidunt.
Discolor unde auri:per ramos:aura refulsit.
Quale solet siluis brumali frigore uiscum:
Fronde uirere noua.quod nō sua seminat arbor.
Et croceo fætu teretes circūdare truncos.
Talis erat species:auri frondētis:opaca
Ilice:sic leui crepitabat bractea uento.
Corripit ex templo æneas.auidusq; refringit:
Contantē et Vatis portat sub tecta Sybillæ
Nec minus interea Misenū in littore Teucri
Flebant.& cineri ingrato suprema ferebant.
Principio pinguē tedis:& robore secto:

Ingentem struxere pyrã. cui frondibus atris:
Intexunt latera: & feralis ante cupressos.
Constituunt. decorãtq; super fulgentibus armis.
Pars calidos latices: & abena undantia flãmis:
Expediunt. corpusq; lauãt frigẽtis. & ungũt.
Fit gemitus. tũ membra thoro deflæta reponunt.
Purpureasq; super uestes: uelamina nota
Coniiciũt. pars ingenti subiere feretro.
Triste ministeriũ: & subiectã: more parentũ:
Auersi: tenuere facẽ. congesta cremantur
Turea dona. dapes fuso crateris oliuo.
Postq̃ collapsi cineres: & flamma quieuit.
Relliquias uino: & bibulã lauare fauillã.
Ossaq; lecta: cado texit Chorineus abeno.
Idem ter socios pura circũtulit unda.
Spargens rore leui. & ramo felicis oliuæ.
Lustrauitq; uiros. dixitq; nouissima uerba.
At pius æneas ingenti mole sepulchrum
Imponit. suaq; arma uiro. remũq; : tubãq;
Monte sub aerio qui nũc Misenus ab illo
Dicitur. æternũq; tenet per secula nomen.
His actis propere exequitur precepta Sibillæ.
Spelunca alta fuit: uastoq; immanis hiatu.
Scrupea. tuta lacu nigro. nemorũq; tenebris.
Quã super: haud ullæ poterant ĩpune uolucres
Tendere iter pennis. talis sese halitus atris
Faucibus effundens: supera ad conuexa ferebat.
Vnde locũ Grai dixerũt nomine Auernũ.
Quattuor hic primũ nigrãtes terga iuuẽcos
Constituit. frontiq; inuergit uina sacerdos.
Et summas carpens media inter cornua sætas
Ignibus imponit sacris: libamina prima.
Voce uocans Hecatẽ: celoq; Ereboq; potentẽ.
Supponunt alii cultros. tepidũq; cruorem
Suscipiũt pateris. ipse atri uelleris agnam
Eneas matri Venenidum: magnæq; sorori:
Ense ferit. sterilemq; tibi Proserpina uaccam.
Tum stygio Regi nocturnas inchoat aras.

Et solida imponit taurorum uiscera flammis.
pingue superq; oleum fundens: ardentibus extis.
Ecce autē primi sub lumina solis: & ortus:
Sub pedibus mugire solum. & iuga cœpta moueri.
Siluarū. uisæq; canes ululare per umbram:
Aduētate dea. procul o procul este profani
Conclamat Vates. totoq; absistite luco.
Tuq; inuade uiā. uaginaq; eripe ferrū.
Nunc animis opus ænea. nūc pectore firmo.
Tantū effata furens: antro se immisit aperto.
Ille ducē haud timidis uadentē passibus æquat.
Dii quibus ĩperium est animarū: umbræq; silētes
Et Chaos & Flegeton loca nocte silentia late:
Sit mihi fas audita: loqui: sit numine uestro
Pandere: res alta terra: & caligine mersas.
Ibant obscuri sola sub nocte per umbras.
Perq; domos ditis uacuas: & inania regna.
Quale per incertā lunam: sub luce maligna:
Est iter in siluis: ubi cælum cōdidit umbra
Iupiter. & rebus nox abstulit atra colorē.
Vestibulū ante ipsū: primisq; in faucibus Orci
Luctus & ultrices posuere cubilia curæ.
Pallentesq; habitant morbi tristisq; senectus.
Et metus: & male suada fames & turpis egestas.
Terribiles uisu formæ lætūq; labosq;.
Tum consanguineus læti sopor. & mala mētis
Gaudia. mortiferūq; auerso in limine bellum:
Ferreiq; Eumenidum thalami & discordia demens:
Vipereum crinē uittis innexa cruentis.
In medio ramos: annosaq; brachia pandit
Vlmus: opaca ingens. quā sedē somnia uulgo
Vana tenere ferūt: folisq; sub omnibus hærent.
Multaq; preterea uariarū monstra ferarum.
Centauri in foribus stabulāt. scylleq; biformes.
Et centum geminus Briareus. ac belua Lernæ.
Horrendū stridens. flammisq; armata Chimera.
Gorgones Harpyeq;. & forma tricorporis umbræ.
Corripit hic subita trepidus formidine ferrū

Eneaſ: ſtrictamq; aciem uenientibuſ offert.
Et ni docta comeſ tenueſ ſine corpore uitaſ
Admoneat uolitare: caua ſub imagine formæ:
Irruat: & fruſtra ferro diuerberet umbraſ.
Hinc uia tartarei que fert Acherõtiſ ad undaſ.
Turbiduſ hic cæno: uaſtaq; uoragine gurgeſ
Eſtuat. atq; omnẽ Cocyti eructat arenam.
Portitor haſ horrenduſ aquaſ: & flumina ſeruat
Terribili ſqualore Charon. cui plurima mento
Caniciеſ inculta iacet. ſtant lumina flammæ.
Sordiduſ ex humeriſ nodo dependet amictuſ.
Ipſe ratẽ conto ſubigit. ueliſq; miniſtrat.
Et ferruginea ſubuectat corpora cymba.
Iam ſenior ſed cruda deo: uiridiſq; ſenectuſ.
Huc omniſ turba ad ripaſ effuſa ruebat.
Matreſ atq; uiri: defunctaq; corpora uita.
Magnanimũ Heroum: pueri: innupteq; puellæ.
Impoſitiq; rogiſ iuueneſ: ante ora parentũ
Quã multa in ſiluiſ autũni frigore primo
Lapſa cadunt folia: aut ad terram gurgite ab alto
Quã multæ glomerantẽ aueſ: ubi frigiduſ amniſ
Tranſpontum fugat: & terriſ immittit apricіſ.
Stabant oranteſ primi tranſmittere curſum.
Tendebantq; manuſ ripæ ulterioriſ amore.
Nauita ſed triſtiſ nũc hoſ: nunc accipit illoſ.
Aſt alioſ longe ſummotoſ arcet arena.
Eneaſ: miratuſ enim: motuſq; tumultu:
Dic ait o: uirgo quid uult concurſuſ ad amnẽ?
Quid ue petunt aĩe? uel quo diſcrimine ripaſ
Hæ linquunt: illæ remiſ uada liuida uerrunt
Olli ſic breuiter fata ẽ longeua Sacerdoſ
Anchiſa generate: deum certiſſima proleſ:
Cocyti ſtagna alta uideſ. ſtygiãq; paludẽ:
Dii cuiuſ iurare timẽt: & fallere numen.
Hec omniſ: quã cerniſ: inopſ: inhumataq; turba ẽ.
Portitor ille Charon. hi quoſ uehit unda: ſepulti.
Nec ripaſ datur horrendaſ: & rauca fluenta
Tranſportare priuſ: q̃ ſedibuſ oſſa quierint.

Centum errant annos: uolitantq; hec litora circum.
Tum demũ admissi stagna exoptata reuisũt.
Constitit Anchisa satus. & uestigia pressit.
Multa putans: sortemq; aio miseratus iniq̃.
Cernit ibi mæstos: & mortis honore carentis
Leucaspin & lyciæ ductorẽ classis Orontem.
Quos simul A troia uentosa per æquora uectos
Obruit auster aqua inuoluens: nauẽq; uirosq;.
Ecce gubernator sese Palinurus agebat.
Qui libyco nuper cursu: dũ sidera seruat:
Exciderat pupi: medius effusus in undis.
Hunc ubi uix multa mæstũ cognouit in umbra:
Sic prior alloqtur. qs te Palinure deorum
Eripuit nobis: medioq; sub æquore mersit?
Dic age. nãq; mihi fallax haud ante repertus
Hoc uno responso animũ delusit Apollo:
Qui fore te ponto incolumẽ: finesq; canebat
Venturum Ausonios. en hæc promissa: fides ẽ?
Ille autem: neq; te Phæbi Cortina fefellit
Dux Anchisiade. nec me deus æquore mersit.
Nãq; gubernaculũ multa ui forte reuulsum
Cui datus herebã custos: cursusq; regebam:
Precipitans traxi mecũ. maria aspera iuro
Non ullum pro me tantum cepisse timorem
Quã tua ne spoliata armis: excussa magistro:
Deficeret nauis tantis surgentibus undis.
Tres notus hybernas immensa per æquora noctes
Vexit me uiolentus aqua uix lumine quarto
Prospexi Italiam summa sublimis ad unda.
Paulatim adnabam. iam terræ tuta tenebã.
Ni gens crudelis madida cũ ueste grauatũ
Prensãtemq; uncis manibus capita aspera mõtis:
Ferro inuasisset. predamq; ignara putasset.
Nunc me fluctus habet. uersãtq; in littore uenti.
Quod te per cæli iucundum lumen: & auras
Per genitorem oro: per spem surgentis Iuli:
Eripe me his inuicte malis. aut tu mihi terram
Inii. nãq; potes. portusq; require uelinos.

Aut tu si qua uia est: siquã tibi diua creatrix
Ostendit: neq; enĩ credo sine numine diuum
Flumina tanta paras: stygiãq; innare paludẽ:
Da dextram misero: & tecũ me tolle per undas.
Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam.
Talia fatus erat. cæpit cũ talia uates.
Vnde hæc o: Palinure tibi tã dira cupido?
Tu stygias inhumatus aquas: amnẽq; seuerum
Eumenidum aspicies? ripam ue iniussus adibis?
Desine fata deũ flecti sperare precando.
Sed cape dicta memor duri solatia casus.
Nam tua finitimi longe: lateq; per urbes
Prodigiis acti celestibus ossa piabunt.
Et statuent tumulum. & tumulo sollemnia mittẽt.
Eternũq; locus Palinuri nomẽ habebit.
His dictis curæ emotæ: pulsusq; parumper
Corde dolor. tristi gaudet cognomine terræ.
Ergo iter inceptũ peragunt. fluuioq; propinquãt.
Nauita quos iã inde ut stygia prospexit ab unda:
Per tacitũ nemus ire: pedemq; aduertere ripæ:
Sic prior aggreditur dictis: atq; increpat ultro.
Quisquis es armatus: q nostra ad flumina tendis
Fare age: quid uenias: iãq; istinc cõprime gressũ.
Vmbrarũ hic locus est somni noctisq; sopore.
Corpora uiua nephas Stygia uectare carina.
Nec uero Alciden me sum lætatus euntem
Accepisse lacu. nec Thesia Pirithoumq;
Dis q̃q̃ geniti: atq; inuicti uiribus essent.
Tartareum ille manu custodẽ in uincula petiuit
Ipsius A solio Regis. traxitq; trementem.
Hi dominã Ditis thalamo deducere adorti.
Quẽ cõtra breuiter fata est Amphrisia uates.
Nullæ hic insidiæ tales. absiste moueri.
Nec uim tela ferunt. licet ingens ianitor antro
Eternum latrans exangues terreat umbras.
Casta licet patrui seruet Proserpina limen
Troius æneas pietate insignis: & armis
Ad genitorẽ imas Erebi descendit ad umbras.

Si te nulla mouet tante pietatis imago:
At ramum: hunc aperit ramũ qui ueste latebat:
Agnoscas. tumida ex ira: tum corda residunt
Nec plura his. ille admirans uenerabile donum:
Fatalis uirgæ longo post tẽpore uisum.
Ceruleam aduertit pupim. ripæq; propinquat.
Inde alias animas: quæ per iuga longa sedebant
Deturbat. laxatq; foros: simul accipit alueo
Ingentem æneam. gemuit sub pondere cymba
Sutilis: & multũ accepit rimosa paludem.
Tandẽ trans fluuiũ incolumes uatemq; uirũq;
Informi limo: glaucaq; exponit in ulua.
Cerceberus hæc ingens latratu regna trifauci
Personat aduerso recubans immanis in antro
Cum Vates horrere uidens iã colla colubris:
Melle soporatã: & medicatis frugibus offam
Obiicit. ille fame rabida tria guttura pandens
Corripit obiectam. atq; ĩmania terga resoluit
Fusus humi totoq; ingens extenditur antro.
Occupat æneas aditum: custode sepulto.
Euaditq; celer ripam irremeabilis undæ.
  Continuo audite uoces. uagitus & ingens.
Infantũq; anime flentes: in limine primo:
Quos dulcis uite exortes: & ab ubere raptos
Abstulit atra dies. & funere mersit acerbo.
  Hos iuxta falso damnati crimine mortis.
Nec uero hæ sine sorte date: sine iudice sedes.
Quæsitor minos urnã mouet. ille silentum
Conciliũq; uocat. uitasq; & crimina discit.
Proxima deinde tenent loca mæsti: q sibi letũ
Insontes peperere manu. lucemq; perosi
Proiecere animas: q̃ uellent æthere in alto
Nunc: et pauperiem: & duros perferre labores.
Fata obstant. tristiq; palus ĩmabilis unda
Alligat. & nouies styx interfusa cohercet.
Nec procul hinc partẽ: fusi monstrantẽ in omnẽ
Lugentes cãpi. sic illos nomine dicunt.
Hic quos durus amor crudeli tabe pedit:

Secreti celant calles. & myrtea circum
Silua tegit. curæ non ipsa in morte relinquũt.
His Phædram Procrinq; locis. mæstãq; Eriphylẽ
Crudelis nati mõstrantem uulnera cernit.
Euadnenq;. & Phasyphen. his Laodamia
It comes. & iuuenis condã: nunc fæmina: Cæneus
Rursus & in ueterem fato reuoluta figurã.
Inter quas Phoenissa recens a uulnere Dido
Errabat silna in magna: quã Troius Heros
Vt primũ iuxta stetit: agnouitq; per umbram:
Obscuram: qualẽ primo qui surgere mense:
Aut uidet: aut uidisse putat: per nubila lunã:
Demisit lachrymas: dulciq; affatus amore est.
Infelix Dido: uerus mihi nuntius ergo
Venerat: extinctam ferroq; extrema sequutã.
Funeris heu tibi causa fui. per sidera iuro
Per superos. & siqua fides tellure sub ima est:
Inuitus Regina tuo de littore cessi.
Sed me iussa deum: quæ nunc has ire per umbras:
Per loca senta situ cogũt: noctẽq; profundã:
Imperiis egere suis. nec credere quiui:
Hunc tantũ tibi me discessu: ferre dolorẽ.
Siste gradũ. teq; aspectu ne subtrahe nostro.
Quẽ fugis? extremũ fato: quod te alloquor: hoc ẽ.
Talibus æneas ardentẽ: & torua tuentem:
Lænibat dictis animũ. lachrymasq; ciebat
Illa solo fixos oculos auersa tenebat.
Nec magis incæpto uultus sermone mouetur:
Quã si dura silex: aut stet Marpesia cautes.
Tandem proripuit sese. atq; inimica refugit
In nenus ũbriferum: coniunx ubi pristinus illi
Respondet curis: æquatq; Sicheus amorem.
Nec minus æneas casu percussus iniquo
Prosequit̃ lachrymans lõge. & miseratus euntẽ ẽ.
Inde datũ molitur iter. iamq; arua tenebant
Vltima quæ bello clari secreta frequentant.
Hic illi occurrit Tydeus. hic inclytus armis
Parthenopeus: & Adrasti pallentis imago.

Hic multum fleti ad supos: belloq; caduci
Dardanidæ: quos ille omnes lógo ordine cernẽs
Ingemuit: Glaucumq; Medõtaq; Thersilochũq;
Trisante Noridas. Cererique sacrum Polybætẽ
Idæũq; etiam currus: & iam arma tenentem.
Circũstant animæ dextra: læuaq; frequentes.
Nec uidisse semel satis est. iuuat usq; morari.
Et conferre gradum. & ueniendi discere causas.
At Danaũ proceres: Agamẽnoniæq; phalãges
Vt uidere uirum: fulgẽtiaq; arma per umbras.
Ingenti trepidare metu. pars uertere terga.
Ceu quõdam petiere rates. pars tollere uocem
Exiguã. inceptus clamor frustratur hiantes
Atq; hic Priamiden laniatum corpore toto:
Deiphebum uidit: lacerum crudeliter ora.
Ora: manusq; ambas: populataq; tempora raptis
Auribus. & truncas in honesto uulnere nares.
Vix adeo agnouit pauitatem. & dura tegẽtem
Supplicia. & notis compellat uocibus ultro.
Deiphæbe armipotẽs: genus alto a sãguine Teucri:
Quis tam crudelis optauit sumere pænas?
Cui tantum de te licuit? mihi fama suprema
Nocte: tulit: fessum uasta te cæde Pelasgum
Procubuisse super confuse stragis aceruum.
Tũc egomet tumulũ Rhetæo in littore inanẽ
Constitui & magna manes ter uoce uocaui.
Nomen. & arma locũ seruant. te amice nequiui
Conspicere: & patria decedens ponere terra:
Atq; Hæc Priamides nihil o tibi amice relictũ ẽ.
Omnia Deiphæbo soluisti: & funeris umbris.
Sed me fata mea: & scelus exitiale Lacenæ
His mersere malis. illa hæc monumenta reliquit.
Nanq; ut supremam falsa inter gaudia noctem
Egerimus: nosti. & nimium meminisse: necesse est.
Cum fatalis equus saltu super ardua uenit
Pergama. & armatũ peditem grauis attulit aluo.
Illa chorum simulans euantis orgia circum
Ducebat Phrygias. flammã media ipsa tenebat:

Ingentem. & sũma Danaos ex arce uocabat.
Tunc me confectum curis: somnoq; grauatum:
Infelix habuit thalamus. pressitq; iacentem:
Dulcis: & alta quies. placidæq; simillima morti.
Egregia interea coniunx arma omnia tectis
Emouet. & fidum capiti subduxerat ensem.
Intra tecta uocat Menelaum. & limina pandit.
Scilicet id magnum sperans fore munus amanti.
Et famam extingui ueterum sic posse malorum.
Quid moror? irrumpũt thalamos. comes adit̃ una
Hortatur scelerum Eolides. dii talia Grais
Instaurate: pio si pænas oræ reposco.
Sed te qui uiuum casus: age fare: uicissim
Attulerint: pelagi ne uenis erroribus actus?
An monitu diuum? an que fortuna fatigat?
Vt tristes: sine sole domos: loca turpida: adires.
Hac uice sermonum roseis Aurora quadrigis
Iam medium æthereo cursu traiecerat axem.
Et fors omne datũ traherent per talia tempus:
Sed comes admonuit: breuiterq; affata Sybilla ẽ.
Nox ruit ænea. nos flendo ducimus horas.
Hic locus est. p̄tes ubi se uia findit in ambas
Dextera que ditis magni: sub menia tendit.
Hac iter Elisium nobis: at læua malorum
Exercet pænas. & ad impia tartara mittit.
Dæiphæbus contra. ne sæui magna Sacerdos.
Discedam: explebo numerum. reddarq; tenebris.
I decus o nostrum: melioribus utere fatis.
Tantum effatus. & in uerbo uestigia torsit.
Respicit æneas subito: & sub rupe sinistra
Moenia lata uidet: triplici circundata muro.
Quæ rapidus flãmis ambit torrentibus amnis
Tartareus Phlegeton torquetq; sonantia saxa.
Porta aduersa ingẽs: solidoq; adamante colũnæ
Vis ut nulla uirum: non ipsi excindere ferro:
Celicolæ ualeant. stat ferrea turris ad auras.
Tessiphoneq; sedens palla succincta cruenta
Væstibulum in somnis seruans: noctesq; diesq;.

Hinc exaudiri gemituſ: & ſæua ſonare
Verbera. tum ſtridor ferri: tractæq; cathenæ.
Cōſtitit æneaſ. ſtrepitumq; exterrituſ hauſit.
Quæ ſcelerum facieſ o uirgo: affare? quibuſue
Vrgentur pœniſ? quiſ tantuſ plāgor ad auraſ?
Tum uateſ: ſic orſa loqui. dux Inclite Teucrum
Nulli faſ caſto ſceleratum inſiſtere limen.
Sed me cum luciſ Hecate præfecit Auernuſ
Ipſa deum pœnaſ docuit: p̄q; omnia duxit.
Gnoſiuſ hæc Rhadamatuſ habet duriſſima regna.
Caſtigatq; auditq; doloſ: ſubigitq; fateri.
Quæ quiſ apud ſupoſ furto lætatuſ inani
Diſtulit: in ſeram commiſſa piacula mortem.
Continuo ſonteſ ultrix: accincta flagello
Teſſiphone quatit inſultāſ. toruoſq; ſiniſtra
Intentāſ angueſ: uocat agmina ſæua ſororum.
Tum demum horriſono ſtridenteſ cardine ſacræ
Panduntur portæ. cærniſ cuſtodia qualiſ
Væſtibulo ſædeat? facieſ que limina ſeruet?
Quinquaginta atriſ immaniſ hiatibuſ hydra
Sæuior: intuſ habet ſedem. tum tartaruſ ipſe
Biſ patet in præceptiſ tātum: tenditq; ſub umbraſ:
Quātuſ ad æthereum cæli ſuſpectuſ olympum.
Hic genuſ antiquum terræ Titatania pubeſ
Fulmine deiecti: fundo uoluuntur in imo.
Hic & Aloidaſ geminoſ: immania uidi
Corpora: qui manibuſ magnum reſcindere cælū
Aggreſſi. ſuperiſq; Iouem detrudere regniſ.
Vidi & crudeliſ dantem Salmonea pœnaſ.
Dum flāmaſ Iouiſ: & ſonituſ imitatur olympi.
Quattuor hic inuectuſ equiſ & lāpada quaſſāſ
Per Graium populoſ: mediæq; ꝑ Elidiſ urbem
Ibat ouanſ. diuumq; ſibi poſcebat honoreſ.
Demenſ: qui nimboſ: & non imitabile fulmen:
Aere: & cornipedum curſu ſimularat equorum.
At pater omnipotenſ denſa inter nubila telum
Contorſit. non ille faceſ: nec fumea tediſ
Lumina: p̄cipitemq; immani turbine adegit.

Nec non & Tityon terræ omni parentis alūnū:
Cernere erat: ꝑ tota nouem cui iugera corpus
Porrigitur. rostroq; immanis uultur obunco
Immortale iecur tundens: fæcundaq; pœnis
Viscera: rimaturq; epulis. habitatq; sub alto
Pectore. nec fibris requies datur ulla renatis.
Quid memorem Laphitas: Ixiona: Pirithoumq;:
Quos super atra silex: iam iam lapsura. cadentiq;
Imminet assimilis. lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris. epulæq; ante ora paratæ:
Regifico luxu. furiarum maxima iuxta
Accubat. & manibus ꝓhibet contingere mēsas.
Exurgitq; facem attollens. atq; intonat ore.
Hic: quibus inuisi fratres: dum uita manebat.
Pulsatus ue parens. & fraus innexa clienti.
Aut qui diuitiis soli incubuere repertis.
Nec partem posuere suis. que maxima turba est.
Quiq; ob adulterium cæsi: quiq; arma sequuti
Impia. nec ueriti dominorum fallere dextras:
Inclusi pœnas expectant. ne quære doceri
Quā pœnā. aut que forma uiros. fortuna ue mersit
Saxum ingens uoluunt alii. radiisq; rotarum
Districti pendent. sedet: eternumq; sedebit
Infelix Theseus. Phlegiasq; miserrimus omnes
Admonet. & magna testatur uoce ꝑ umbras.
Discite iusticiam moniti. & non temnere: diuos.
Vendidit hic auro patriam. dominumq; potētē
Imposuit. fixit leges precio. atq; refixit
Hic thalamum inuasit natæ. uetitosq; hymenæos.
Ausi omnes immane nephas. ausoq; potiti.
Non mihi si linguæ centum sint: oraq; centum:
Ferrea uox: omnes scelerū cōprehendere formas
Omnia pœnarum ꝑcurere nomina possem.
Hæc ubi dicta dedit: phæbi longæua Sacerdos:
Sed iam age: carpe uiam: & susceptū ꝑfice munus.
Acceleremus ait. Cyclopum educta caminis
Moenia conspicio: atq; aduerso fornice portas.
Hæc ubi nos precepta iubent: deponere dona.

Dixerat. & pariter gressi per opaca uiarum
Corripiunt spatium medium. foribusq; ppinquãt.
Occupat æneas aditum. corpusq; recenti
Spargit aqua. ramumq; aduerso in limine figit.
Hi demum exactis perfecto munere diuæ:
Deuenere locos lætos: & amena uirecta
Fortunatorum nemorum. sedesq; beatas.
Largior hic campos æther: & lumine uestit
Purpureo. solemq; suum: sua sidera norunt.
Pars: in gramineis exercent membra palestris.
Contendunt ludo: & fulua luctantur aræna:
Pars pedibus plaudũt choreas. & carmina dicũt.
Nec non Threicius longa cum ueste Sacerdos
Obloquitur numeris septem discrimina uocum.
Iamq; eadem digitis: iam pectine pulsat eburno:
Hic genus antiquum Teucri: pulcherrima proles.
Magnanimi Heroes: nati melioribus annis.
Ilusq; Assaracusq;: & Troiæ Dardanus autor.
Arma procul: currusq; uirum mirantur inanes.
Stant terre defixæ hastæ passimq; soluti
Per campos pascuntur equi: que gratia Currũ
Armorumq; fuit uiuis: que cura nitentis
Pascere equos: eadem sequitur tellure repostos.
Conspicit ecce alios dextra: leuaq; per herbam
Vescentes: lætumq; choro pæana canentes:
Inter odoratum lauri nemus: unde superne
Plurimus Eridanis per siluam uoluitur amnis.
Hic manus ob patriam pugnando uulnera passi:
Quiq; Sacerdotes casti: dum uita manebat:
Quiq; pii Vates: & phæbo digna loquuti.
Inuentas aut qui uitam excoluere per artes.
Quiq; sui memores alios fecere merendo.
Omnibus iis niuea cinguntur tempora uitta.
Quos circumfusos: sic est affata Sibylla.
Museũ ante omnes: mediũ nam plurima turba
Hunc habet. atq; humeris extantẽ suspicit altis.
Dicite felices animæ. tuq; optime Vates
Quæ regio Anchisen: quis habet locus. illius ergo

Venimus. & magnos Erebi tranauimus amnes.
Atq; huic responsum paucis ita reddidit Heros.
Nulli certa domus. lucis habitamus opacis.
Riparumq; thoros: & prata recentia riuis
Incolimus. sed si nos ita fert corde uoluptas
Hoc superate iugum. & facili iam tramite sistam.
Dixit. & antetulit gressum. Camposq; nitentes
Desup ostētat. de hinc sūma cacumina linquūt.
  At pater Anchises: penitus conualle uirenti
Inclusas animas: superumq; ad lumen ituras:
Lustrabat studio recolens. omnemq; suorum
Forte recensebat numerum. carosq; nepotes.
Fataq;: fortunasq; uirum: moresq;. manusq;.
Isq; ubi tendentem aduersum: p gramina uidit
Enean alacris palmas utrasq; tetendit
Effusæq; genis lachrymæ. uox excidit ore.
  Venisti tandem. tuaq; expectata parenti
Vicit iter durum pietas. datur ora tueri
Nate tua. & notas audire & reddere: uoces.
Sic equidem ducebam animo. rebarq; futurum
Tempora dinumerans. nec me mea cura fefellit.
Quas ego te terras: & quanta per æquora uectū
Accipio? quantis iactatum nate periclis.
Quā metui: nequid Libye tibi regna nocerent.
Ille autem: tua me genitor tua tristis imago
Sæpius occurens: hic limina tendere adegit.
Stant sale Tyrheno classes: da iungere dextras
Da genitor. teq; amplexu ne subtrahe nostro:
Sic memorans largo flætu simul ora rigabat.
Ter conatus ibi collo dare brachia circum.
Ter frustra comprensa manus. effugit imago
Par leuibus uentis: uolucriq; simillima somno
  Interea uidet æneas in ualle reducta
Seclusum nemus: & uirgulta sonantia siluis.
Lethæumq; domos placidas qui p̄natat amnem.
Hunc circū in muneræ gentes: populiq; uolabāt.
Ac ueluti in pratis ubi apes æstate serena
Floribus insidunt uariis: & candida circum

Lilia funduntur. ſtrepit omniſ murmure cãpuſ.
Horreſcit uiſu ſubito: cauſaſq; requirit
Inſciuſ æneaſ: que ſint ea flumina porro
Qui ue uiri tanto complerint agmine ripaſ.
Tum pater Anchiſeſ. anime quibuſ altera fato
Corpora debentur: Lethæi ad fluminiſ undam
Securoſ laticeſ: & longa obliuia potant.
Haſ æquidem memorare tibi: atq; oſtendere corã
Iam pridem: hanc ꝑlem cupio enumerare meoꝝ.
Quo magiſ Italia mecum lætere reperta.
O pater: an aliquaſ ad cælũ hinc ire putandũ eſt:
Sublimeſ animaſ? iterumq; ad tarda reuerti
Corpora: que luciſ miſeriſ tam dira cupido?
Dicam equidem: nec te ſuſpenſum nate tenebo.
Suſpicit Anchiſeſ. atq; ordine ſingula: pandit.
    Principio cælum: ac terraſ: campoſq; liquenteſ
Lucentemq; globum lunæ: titaniaq; aſtra
Spirituſ intuſ alit. totamq; infuſa per artuſ
Menſ agitat molem. & magno ſe corpore miſcet.
Inde hominum: pecudũq; genuſ. uitæq; uolantũ.
Et que marmoreo fert mõſtra ſub æquore põtuſ.
Ingenſ eſt olliſ uigor. & cæleſtiſ origo
Seminibuſ. quantum non noxia corpora tardãt.
Terreniq; hebetant artuſ: moribundaq; mẽbra.
Hic metuũt. cupiũtq;: dolẽt. gaudentq;. nec auraſ
Reſpiciunt clauſæ tenebriſ: & carcere cæco.
Quin & ſupremo cum lumine uita reliquit:
Non tamẽ omne malũ miſeriſ: nec fũdituſ omneſ
Corporeæ excedunt pæſteſ. penituſq; neceſſe eſt
Multa diu concreta modiſ inoleſcere miriſ.
Ergo exercentur pæniſ. ueterumq; malorum
Supplicia expendunt. aliæ panduntur inaneſ
Suſpenſæ aduentoſ. aliiſ ſub gurgite uaſto
Infectum eluitur ſceluſ. aut exuritur igni.
Quiſq; ſuoſ patimur maneſ. exinde per ãplum
Mittimur Elyſium. & pauci læta arua tenemuſ:
Donec longa dieſ perfecto temporiſ orbe:
Concretam exemit labem. purumq; reliquit

Ethereum sensum. atq; aurai simplicis ignem
Has omnes ubi mille rotam uoluere per Annos:
Lethæum ad fluuiű: deus euocat agmine magno.
Scilicet immemores: supera ut connexa reuisant
Rursus: & incipiant in corpora uelle reuerti.
Dixerat Anchises. natumq; unaq; Sibyllam
Conuentus trahit in medios. turbamq; sonantem.
Et tumulű capit: unde omnes lõgo ordine possit
Aduersos legere. & uenientum discere uultus.
Nunc age Dardaniam prolem: que deinde sequat̃
Gloria: qui maneãt Itala degente nepotes
Illustres animas: nostrumq; in nomen ituras
Expediam dictis. & te tua fata docebo.
Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta.
Proxima sorte tenet lucis loca. primus ad auras
Etherias Italo commixstus sanguine surget
Siluius: Albanum nomen: tua postuma proles.
Quem tibi longæuo serum Lauinia coniunx
Educet siluis regem. regumq; parentem.
Vnde genus Longa: nostrum dominabitur Alba.
Proximus ille Procas: Troianæ gloria gentis.
Et Capis. & Numitor. & qui te nomine reddæ
Siluius æneas: pariter pietate uel armis
Egregius: si unq̃ regnandam acceperit Albam.
Qui iuuenes: quantas ostentant aspice uires.
Atq; umbrata gerunt ciuili tempora quercu.
Hi tibi Nomentum: & Gabios: urbemq; Fidenã:
Hi Collatinas imponent montibus arces
Poemetios Castrumq; Inui: Bolamq;: Coramq;.
Hæc tũ nomina erunt. nunc sũt sine noíe terræ.
Quin & auo comitem sese Mauortius addet
Romulus. Assaraci quem sanguinis Ilia mater
Educet. uiden ut geminæ stent uertice cristæ?
Et pater ipse suo superum iam signet honore.
En huius nate auspitiis: illa inclyta Roma
Imperium terris: animos æquabit Olympo.
Septemq; una sibi muro circundabit arces.
Felix prole uirum. qualis Berecyntia Mater

Inuehitur curru Phrygias turrita per urbes.
Lætu deum partu: centũ complexa nepotes.
Omnis cælicolas. omnis supera alta tenentes.
Huc geminas nũc flecte acies. hanc aspice gentẽ.
Romanosq; tuos. hic Cesar. & omnis Iuli
Progenies: magnum cæli uentura sub axem.
Hic uir: hic: est: tibi quem ꝓmitti sæpius audis
Augustus Cæsar: diuum genus. aurea condet
Sæcula: qui rursus: Latio regnata per arua
Saturno condam. super Garamantas: & Indos
Proferret imperium. iacet extra sidera tellus
Extra anni: solisq; uias. ubi cælifer Atalas
Axem humero torquet: stellis ardentibus aptum.
Huius in aduentu iam nunc & Caspia regna
Responsis horrent diuum. & Mæotica tellus.
Et septemgemini turbant trepida ostia Iuli.
Nec uero Alcides tantum telluris obiuit
Fixerit æripedem ceruam licet: aut Erymanthi
Placarit nemora. & Lernam tremefecerit arcu.
Nec qui pampineis uictor iuga flectit habenis
Liber: agens celso Nysæ de uertice tigres.
Et dubitamus adhuc uirtutem extendere factis?
Aut metus Ausonia prohibet consistere terra?
Quis procul ille autem: ramis insignis oliuæ
Sacra ferens: nosco crines: incanaq; menta
Regis Romani: primam qui legibus urbem
Fundabit: Curibus paruis: & paupere terra
Missus in imperium magnum. cui deinde subibit
Ocia qui rumpet patriæ. residesq; mouebit
Tullus in arma uiros. & iam de sueta triumphis
Agmina. quẽ iuxta sequitur iactantior Ancus
Nunc quoq; iã nimiũ gaudẽs popularibus auris.
Vis & Tarquinos reges: animamq; superbam
Vltoris Bruti: Fascesq; uidere receptos?
Consulis imperium hic primus: sæuasq; Secures
Accipiet. natosq; pater: noua bella mouentes:
Ad penam pulchra pro libertate uocabit.
Infelix: utcunq; ferent ea fata minores.

Vincet amor patriæ. laudumq; immensa cupido.
Quin Decios Drusosq; procul: sæuumq; securi
Aspice Torquatum. & referentem signa Camillũ.
Illæ autem paribus: quas fulgere cernis in armis
Concordes animæ nunc: & dum nocte premũt:
Heu q̃tum inter se bellum: si lumina uitæ
Attigerint: quantas acies stragemq; ciebunt.
Aggeribus socer Alpinis: atq; arce Menæti
Descendens: gener aduersis instructus Eois.
Ne pueri: ne tanta animis assuescite bella.
Neu patrie ualidas in uiscera uertite uires.
Tuq; prior: tu parce: genus qui ducis Olympo.
Proice tela manu: sanguis meus.
Ille Triumphata Capitolia ad alta corintho
Victor aget currum: cæsis insignis Achiuis.
Eruet ille Argos. Agamennoniasq; Micenas
Ipsumq; eaciden: genus armipotentis Achilli.
Vltus auos Troiæ: templa & temerata Mineruæ.
Quis te magne Cato tacitũ: aut te Cosse relinquat?
Quis Gracchi genus. aut geminos: duo fulmina belli:
Scipiadas: cladem Libye? paruoq; potentem
Fabricium. uel te sulco Serrane serentem.
Quo fessum rapitis Fabii. tu Maximus ille es
Vnus: qui nobis contando restituis rem
Excudent alii spirantia mollius æra.
Credo equidem. uiuos ducent de marmore uultus.
Orabunt causas melius. cæliq; meatus
Discribent radio. & surgentia sidera dicent.
Tu regere imperio populos Romane memẽto.
Hæc tibi erunt artes: pacisq; imponere morem.
Parcere subiectis. & debellare superbos.
Sic pater Anchises. atq; hæc mirantibus addit.
Aspice ut insignis spoliis Marcellus opimis
Ingreditur. uictorq; uiros supereminet omnis.
Hic rem Romanã: magno turbante tumultu:
Sistet æques. sternet Penos. Gallumq; rebellem.
Tertiaq; arma patri suspendet capta Quirino.
Atq; hic æneas: una nanq; ire uidebat

Egregiũ iuuenem forma: & fulgentibus armis.
Sed frons læta parum. & deiecto lumina uultu.
Quis Pater ille uirum qui sic comitatur euntem?
Filius? anne aliquis magna de stirpe nepotum?
Quis strepitus circa comitũ? q̃tũ instar in ipso ẽ?
Sed nox atra caput tristi circumuolat umbra.
Tum pater Anchises lacbrymis ingressus abortis
O nate: ingentem luctum: ne quere tuorum
Obstendent terris hũc tantum fata. neq; ultra
Esse sinent. nimium uobis Romana propago
Visa potens superi: propria hæc si dona fuissẽt.
Quãtos ille uirum magnam Mauortis ad urbem
Campus aget gemitus: uel que Tyberine uidebis
Funera. cum tumulum preterlabere recentem.
Nec puer Iliaca quisq̃ degente Latinos
In tantum spe tollet auos: nec Romula quõdã
Vllo se tantum tellus iactabit alumno.
Heu pietas. heu prisca Fides. inuictaq; bello
Dextra. non illi quisq̃ se impune tulisset
Obuius armato. seu cum pedes iret in hostem:
Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.
Heu miserande puer. si qua fata aspera rumpas
Tu Marcellus eris. manibus date lilia plenis
Purpureos spargam flores. animamq; nepotis
His saltem accumulem donis. & fungar inani
Munere. sic tota passim regione uagantur:
Aeris in campis latis. atq; omnia lustrant.
Quæ posq̃ Anchises: natum per singula duxit
Incenditq; animum famæ uenientis amore:
Exin bella uiro memorat quæ deinde gerenda.
Laurentesq; docet populos. urbemq; Latini.
Et quo quenq; modo fugiatq; feratq; laborem.
Sunt geminæ Somni portæ: quarũ altera fertur
Cornea. qua ueris facilis datur exitus umbris.
Altera candenti perfecta nitens elephanto.
Sed falsa ad cælum mittunt in somnia Manes
His ibi tum natum Anchises: unaq; Sibyllam
Prosequitur dictis. portaq; emittit eburna.

Ille uiam secat ad naues. sociosq; reuisit.
Tum se ad Caietæ recto fert littore portum
Anchora de prora iacitur. stant littore puppes.

Epitimus æneam reddit fatalibus aruis.
Hic quoq; Caietã sepelit. tũ deinde ꝓfectus
Laurentum uenit: hanc uerbis cognouit Iuli
Fatalem terram. mensas en uæscimur inquit.
Centum Oratores pacem: ueniamq; petentes
Ad Regem mittunt læti tum forte Latinum.
Qui cum pace etiam nate connubia pactus.
Hoc forte Alecto Iunonis dissipat ira.
Concurrunt dictis. q̃uis pia fata repugnant.
Belli causa fuit uiolatus uulnere Ceruus.
Tũ gẽtes Sociæ arma parãt. fremit arma iuuẽtus.



V quoq; littoribus.
nostris æneia nutrix
Eternam moriens
famã Caieta dedisti.
Et nunc seruat honos
sedem tuus. ossaq; nomen
Hesperia in magna: si q̃ est ea gloria signat.
Ac pius: exequiis æneas rite solutis
Aggere composito tumuli. postq̃ alta quierunt
Equora: tendit iter uelis. portumq; relinquit.
Aspirant auræ in noctem. nec candida cursus
Luna negat. splendet tremulo sub lumine põtus.
Proxima Circææ raduntur littora terræ
Diues inaccessos ubi Solis filia lucos
Assiduo resonat cantu. tectisq; superbis
Vrit odoratam nocturna in lumina cedrum.
Arguto tenues percurrens pectine telas.
Hinc exaudiri gemitus. iræq; leonum
Vincula recusantum. & særa sub uocte rudentum
Sætigeriq; sues. atq; in presepibus ursi
Sæuire. ac formæ magnorum ululare luporꝝ
Quos hominũ ex facie dea sæua. potẽtibus herbis
Induerat Circe in uultus ac terga ferarum

Quæ ne monstra pii paterentur talia Troes:
Delati in portus: neu littora dura subirent
Neptunnus uentis impleuit uela secundis.
Atq; fugam dedit: & preter uada feruida uexit
Iamq; rubescebat radiis mare. & æthere ab alto
Aurora in roseis fulgebat lutea bigis:
Cum uenti posuere. omnisq; repente resedit
Flatus. & in lento luctantur marmore tonsæ.
Atq; hic æneas ingentem ex æquore lucum
Prospicit: hunc inter fluuio Tyberinus amæno
Vorticibus rapidis & multa flauus arena
In mare prorumpit. uariæ circumq; supraq;
Assuetæ ripis uolucres: & fluminis alueo
Ethera mulcebant cantu. lucoq; uolabant.
Flectere iter sociis: terræq; aduertere proras
Imperat. & lætus fluuio succedit opaco.
Nunc age qui Reges Erato: que tempora rerũ:
Quis Latio antiquo fuerit status. aduena classẽ
Cum primum Ausoniis exercitus appulit oris:
Expediam. & primæ reuocabo exordia pugnæ:
Tu Vatem: tu diua mone. dicam horrida bella.
Dicam acies. actosq; animis in funera Reges
Tyrrhenamq; manum: totãq; sub arma coactam
Hesperiam. maior rerum mihi nascitur ordo.
Maius opus moueo. Rex arua Latinus & urbis.
Iam senior: longa placidas in pace regebat.
Hũc Fauno & Nympha genitũ laurẽte Marica
Accipimus. Fauno Picus pater. isq; parentem
Te Saturne refert. tu sanguinis ultimus autor.
Filius huic fato diuum: prolesq; uirilis
Nulla fuit. primaq; oriens erepta iuuenta est.
Sola domum: & tantas seruabat filia sedes.
Iam matura uiro. iam plenis nubilis ãnis:
Multi illam magno e Latio totaq; petebant
Ausonia. petit ante alios pulcherrimus omnes
Turnus auis: atauisq; potens. quem Regia cõiunx
Adiungi generum: miro ꝑperabat amore.
Sed uariis portenta deum terroribus obstant.

Laurus erat tecti in medio impenetralibus altis:
Sacra comam. multosq; metu seruata per annos.
Quã pater inuentam: primas cum conderet arces:
Ipse ferebatur Phebo sacrasse Latinus.
Laurentisq; ab ea nomen posuisse colonis.
Huius apes summum densæ: mirabile dictu:
Stridore ingenti liquidum trans æthera uectæ
Obsedere apicem: & pedibus per mutua nexis:
Examen subitum ramo frondente pependit.
Continuo uates externum cernimus inquit
Aduentare uirum. & partes petere agmen easdem.
Partibus ex isdem. & summa dominarier arce.
Præterea castis adolet dum altaria tedis:
Et iuxta genitorem adstat Lauinia uirgo:
Visa: nephas: longis cõphendere crinibus ignẽ.
Atq; omnem ornatũ flãma crepitante cremari.
Regalesq; accensa comas. accensa coronam
Insignem gemmis: tum fumida lumine fuluo
Inuolui: ac totis uulcanum spergere tectis.
Id uero horrendum ac uisu mirabile ferri.
Nanq; fore illustrem fama: fatisq; canebant
Ipsam. sed populo magnũ portendere bellum.
At Rex sollicitus monstris: oracula Fauni
Fatidici genitoris adit. lucosq; sub alta
Cõsulit Albumea. nemorũ que maxima: sacro
Fonte sonat. sæuamq; exhalat opaca mephitin.
Hinc Italæ gentes: omnisq; ænotria tellus:
In dubiis responsa petunt. huc dona Sacerdos
Contulit: & cæsarum ouium sub nocte silenti
Pellibus: incubuit stratis. somnosq; petiuit.
Multa modis simulacra uidet uolitantia miris.
Et uarias audit uoces. fruiturq; deorum
Colloquio. atq; imis acheronta affatur auernis.
Hic: & tum pater ipse petens responsa Latinus:
Centum lanigeras mactabat rite bidentes.
Atq; harum effultus tergo: stratisq; iacebat
Velleribus. subita ex alto uox reddita luco est.
Ne pete connubiis natam sotiare Latinis:

O mea progenieſ thalamiſ neu crede paratiſ.
Externi uenient generi : qui ſanguine noſtrum
Nomē in aſtra ferant. quorūq; a ſtirpe nepoteſ
Omnia ſub pedibuſ: qua ſol utrumq; recurrenſ
Aſpicit oceanum: uertiq; regiq; uidebunt.
Hæc reſponſa patriſ Fauni: monituſq; ſilenti
Nocte datoſ: non ipſe ſuo: premit ore Latinuſ.
Sed circum late uolitanſ iam fama per urbeſ
Auſoniaſ tulerat. cum Laomedontia pubeſ
Gramineo ripæ religauit ab aggere claſſem.
Eneaſ: primiq; Duceſ: & pulcher Iuluſ:
Corpora ſub ramiſ deponunt arboriſ alte
Inſtituuntq; dapeſ. & adorea liba per herbam
Subiiciunt epuliſ. ſic Iupiter ipſe monebat.
Et cereale ſolum pomiſ agreſtibuſ augent
Conſumptiſ hic forte aliſ: ut uertere morſuſ
Exiguam in cererem penuria adegit edendi:
Et uiolare manu: maliſq; audacibuſ orbem
Fataliſ cruſti: patuliſ nec parcere quadriſ:
Heuſ etiam menſaſ conſumimuſ inqt Iuluſ?
Nec plura: alludenſ. ea uox audita: laborum
Prima tulit finem. primāq; loquentiſ ab ore
Eripuit pater. ac ſtupefactuſ numine preſſit.
Continuo ſalue: fatiſ mihi debita telluſ.
Voſq; ait o fidi Troiæ ſaluete Penateſ.
Hic domuſ. hæc patria eſt. genitor mihi talia: nāq;
Nunc repeto: Anchiſeſ fatorum arcana reliquit.
Cum te nate fameſ ignota ad littora uectum
Acciſiſ coget dapibuſ: conſumere menſaſ:
Tum ſperare domoſ defeſſuſ ibiq; memento:
Prima locare manu: moliriq; aggere tecta.
Hæc erat illa fameſ. hic noſ ſuprema manebat
Exitiſ poſitura modum.
Quare agite: & primo læti cum lumine ſoliſ:
Quæ loca: qui ue habeāt homineſ: ubi mœnia gētiſ
Veſtigemuſ. & a portu diuerſa petamuſ:
Nunc pateraſ libate Ioui. precibuſq; uocate
Anchiſen genitorem. & uina reponite menſiſ.

Sic deinde effatus: frondenti tempora ramo
Implicat. & geniumq; loci: primamq; deorum
Tellurem: nymphasq;. & adhuc ignota precatur
Flumina. tum noctē noctisq; orientia signa.
Ideumq; Iouem: Phrygiamq; ex ordine Matrē
Inuocat. & duplices cæloq; Ereboq; parentes.
Hic pater omnipotens: ter cælo clarus ab alto
Intonuit. radiisq; ardentem lucis: & auro
Ipse manu quatiens ostendit ab æthere nubem.
Diditur hic subito Troiana per agmina rumor:
Aduenisse diem: quo debita mænia condant.
Certatim instaurant epulas. atq; omine magno
Crateras læti statuunt. & uina coronant.
Postera cum prima lustrabat lampade terras
Orta dies. urbem: & fines: & littora gentis:
Diuersi explorant. hic fontis stagna Numici.
Hunc tybrin fluuiū: hic fortes habitare Latinos.
Tum satus Anchisa: delectos ordine ab omni:
Centum oratores: augusta ad mænia Regis
Ire iubet: ramis uelatos palladis omnes.
Donaq; ferre uiro: pacemq; exposcere Teucris.
Haud mora festinant iussi. rapidisq; feruntur
Passibus. ipse humili designat mænia fossa
Moliturq; locum. primasq; in littore sedes:
Castrorum in morem pinnis: atq; aggere cingit.
Iamq; iter emensi turres: ac tecta Latini
Ardua cernebant iuuenes. muroq; subibant.
Ante urbem pueri & primæuo flore iuuentus
Exercentur equis. domitantq; in puluere carrus.
Atq; acres tendunt arcus. aut lenta lacertis
Spicula contorquent. cursuq; ictuq; lacessunt.
Tum preuectus equo: longæui Regis ad aures
Nuntius: ingentis: ignota in ueste: reportat
Aduenisse uiros. ille intra tecta uocari
Imperat. & solio medius consistit auito.
Tectum augustum: ingens: centū sublime colūnis
Vrbe fuit sūma: laurentis regia Pici.
Horrendum siluis: & religione parentum.

Hinc sceptra accipere: & primos attollere Fasces
Regibus omen erat. hoc illis Curia templum.
Hæc sacris sedes epulis. hic ariete cæso
Perpetuis soliti patres considere mensis.
Quin etiam ueterum effigies ex ordine auorũ
Antiqua cedro: Italusq; paterq; Sabinus
Vitisator curuam seruans sub imagine falcem.
Saturnusq; senex. Ianiq; bifrontis imago:
Væstibulo astabant. aliiq; ab origine Reges:
Martia: qui ob patriam pugnando uulnera passi.
Multaq; preterea sacris in postibus arma.
Captiui pendent currus. curuæq; secures.
Et cristæ capitum. & portarũ ingentia claustra.
Spiculaq;. & clipei. ereptaq; rostra carinis.
Ipse Quirinali lituo: paruaq; sedebat
Succinctus trabea. leuaq; Ancile gerebat.
Picus equum domitor: quẽ capta cupidine coniũx
Aurea: percussum uirga: uersumq; uenenis:
Fecit auem Circe. sparsitq; coloribus alas.
Tali intus templo diuum: Patriaq; Latinus
Sede sedens: Teucros ad sese in tecta uocauit.
Atq; hæc ingressis: placido prior ædidit ore.
Dicite Dardanidæ: neq; enim nescimus: & urbẽ
Et genus: auditiq; aduertitis æquore cursum.
Quid petitis? que causa rates aut cuius egentis
Littus ad ausonium tot per uada cerula uexit?
Siue errore uiæ: seu tempestatibus acti:
Quali multa mari nautæ patiuntur in alto
Fluminis intrastis ripas: portuq; sedetis:
Ne fugitæ hospitium. ne ue ignorate Latinos:
Saturni gentem. haud uinclo: nec legibus æquã.
Sponte sua: ueterisq; dei se more tenentem.
Atq; equidem memini: fama ẽ obscurior annis
Auruncos ita ferre senes: his ortus ut agris
Dardanus: Ideas Phrygiæ penetrauit ad urbes.
Threiciamq; Samũ: que nũc Samothracia ferẽ.
Hinc illum Corithi Tyrrhena ab sede profectũ:
Aurea nunc solio stellantis Regia cæli

Accipit. & numerum diuorum altaribus auget.
Dixerat. & dicta Ilioneus sic uoce sequutus.
Rex genus egregium Fauni: nec fluctibus actos
Atra subegit hyems uestris succedere terris.
Nec sidus regione uiæ: littus ue fefellit.
Consilio hanc omnes: animisq; uolentibus urbẽ.
Afferimur: pulsi regnis: que maxima condam
Extremo ueniens sol aspiciebat Olympo.
A Ioue principium generis. Ioue Dardana pubes
Gaudet auo. Rex ipse Iouis de gente suprema:
Trouis æneas tua nos ad limina misit.
Quanta per Ideos. sæuis effusa Micenis
Tempestas ierit cãpos: quibus actus uterq;
Europæ atq; Asiæ fatis concurrerit orbis:
Audiit: & siquem tellus extrema refuso
Submouet oceano. & siquem extenta plagarũ
Quattuor in medio dirimit plaga solis iniqui.
Diluuio ex illo: tot uasta per æquora uecti:
Diis sedem exiguam patriis. littusq; rogamus
Innocuum. & cunctis auramq; undamq; patentẽ.
Non erimus regno indecores. nec uestra feretur
Fama leuis. tantiq; abolescet gratia facti.
Nec Troiã Ausonios gremio excepisse: pigebit.
Fata per æneæ iuro: dextramq; potentem:
Siue fide: seu quis bello est expertus: & armis.
Multi nos populi: multæ: ne temne q̃ ultro
Præferimus manibus uittas: ac uerba precãtur:
Et petiere sibi. & uoluere adiungere gentes.
Sed nos fata deum uestras Exquirere terras:
Imperiis egere suis. hinc Dardanus ortus.
Huc repetit. iussisq; ingentibus urget Apollo.
Tyrrhenũ ad Tybrin. & fõtis uada sacra Numici.
Dat tibi preterea fortunæ parua prioris
Munera. relliquias Troia ex ardente receptas.
Hoc pater Anchises auro libabat ad aras.
Hoc Priami gestamen erat: cum iura uocatis
More daret populis: Sceptrũq; sacerq; Tiaras.
Iliadumq; labor uestes.

Talibus ilionei dictis: defixa Latinus
Obtutu tenet ora. soloq; immobilis heret:
Intētos uoluens oculos. nec purpura regē
Picta mouet: nec sceptra mouēt Priameia: tātū:
Quantū in connubio natæ: thalamoq; morat'.
Et ueteris Fauni uoluit sub pectore sortem.
Hunc illum fatis externa a sede profectum
Portendi generum. paribusq; in Regna uocari
Auspiciis. huic progeniem uirtute futuram
Egregiam: & totum que uiribus occupet orbem.
Tandem lætus ait. Dii uestra incæpta secundent.
Auguriumq; suum. dabitur Troiane quod optas.
Munera nec sperno. non uobis Rege Latino
Diuitis uber agri. Troie ue opulentia deerit.
Ipse modo æneas. nostri si tanta cupido est:
Si iungi hospitio properat: sotiusq; uocari:
Adueniat. uultus ne ue exhorrescat amicos.
Pars mihi pacis erit dextram tetigisse Tyranni
Vos contra Regi mea nunc mandata referte.
Est mihi nata: uiro gentis quam iungere nostræ
Non patrio ex adyto sortes: non plurima cælo
Monstra sinunt. generos externis affore ab oris:
Hoc Latio restare canunt: qui sanguine nostrū
Nomen in astra ferant. hunc illum poscere fata
Et reor: & si quid ueri mens augurat: opto.
Hæc effatus: equos numero pater eligit omni.
Stabant trecentum nitidi: in presepibus altis.
Omnibus extemplo Teucris: iubet ordine duci
Instructos ostro alipedes. pictisq; tapetis.
Aurea pectoribus demissa monilia pendent.
Tecti auro. fuluum mandunt sub dentibus aurꝝ.
Absenti æneæ currum: geminosq; iugales
Semine ab æthereo: spirantes naribus ignem.
Illorum de gente: patri: quos Dedala Circe
Supposita de matre: nothos furata creauit.
Talibus æneadæ donis: dictisq; Latini:
Sublimes in equis redeunt. pacemq; reportant.
Ecce autem Inachus sese referabat ab Argis

Sæua Iouis coniunx: aurasq; inuecta tenebat.
Et lætum æneam: classemq; ex æthere longe
Dardaniam: Siculo: prospexit ab usq; Pachino.
Moliri iam tecta uidet. iam fidere terræ.
Deseruisse rates. stetit acri fixa dolore.
Tum quassans caput: hæc effudit pectore dicta.
Heu stirpem inuisam: & fatis contraria nostris
Fata Phrygum. num Sigæis occumbere cãpis?
Num capti potuere capi? num incensa cremauit
Troia uiros? medias acies: mediosq; per ignes:
Inuenere uiam: At credo mea numina tandẽ
Fessa iacent. odiis haud exaturata quieui.
Quin etiam patria excussos: infesta per undas
Ausa sequi: & profugis toto me opponere ponto.
Absumptæ in Teucros uires: cæliq;: marisq;.
Quid Syrtes aut Scylla mihi: quid uasta Charibdis
Profuit? optato conduntur Tybridis alueo.
Securi pelagi: atq; mei Mars perdere gentem
Immanem Laphitum ualuit. concessit in iras
Ipse deum antiquam genitor. Calidona Dianæ.
Quod scelus aut Laphitis tãtũ: aut Calydõe merẽte?
Ast ego magna Iouis coniunx: nil linquere in ausũ
Quæ potui infelix: que memet in omnia uerti:
Vincor ab ænea. q si mea numina non sunt
Magna satis: dubitẽ haud eqdẽ implorare qđ usq̃ ẽ.
Flectere si nequeo superos: Acheronta mouebo.
Non dabitur regnis: esto: prohibere Latinis:
Atq; immota manet fatis Lauinia coniunx:
At trahere: atq; moras tantis licet addere rebus.
At licet amborum populos excindere Regum.
Hac gener: atq; socer: coeant mercede suorum.
Sanguine Troiano: & Rutilo dotabere uirgo.
Et Bellona manet te pronuba. nec face tantũ
Cisseis pregnans ignes enixa iugales.
Quin idem Veneri partus suus. & Paris alter.
Funestæq; iterum recidiua in Pargama tedæ.
Hæc ubi dicta dedit: terras horrenda petiuit.
Luctificam Alecto Dirarum ab sede sororum:

Infernisq; ciet tenebris: cui tristia bella:
Iræq;: insidiæq;: & crimina noxia cordi.
Odit. & ipse pater Pluton: odere Sorores
Tartareæ monstrum: tot sese uertit in ora.
Tam sæuæ facies. tot pullulat atra colubris.
Quã Iuno his acuit dictis. ac talia fatur.
Hunc mihi da ꝓprium uirgo sata nocte: laborẽ.
Hanc opam: ne noster honos: infracta ue cedat
Fama loco. neu connubiis ambire Latinum
Eneade possint. Italos ue obsidere fines.
Tu potes unanimis armare in prælia fratres.
Atq; odiis uersare domos. tu uerbera tectis:
Funereasq; inferre faces. tibi nomina mille.
Mille nocendi artes. fecundum concute pectus.
Disiice compositam pacem. sere crimina belli.
Arma uelit: poscatq; simul: rapiatq; iuuentus.
Exin Gorgoneis Alecto infecta uenenis:
Principio Latium: & Laurẽtis tecta Tyranni
Celsa petit. tacitumq; obsedit limen Amatæ.
Quã super aduentu Teucrũ: Turniq; Hymenæis
Femineæ ardentem curæq;: iræq; coquebant.
Hinc dea ceruleis unum de crinibus anguem:
Conicit. inq; suum precordia ad intima subdit.
Quo monstro furibunda: domũ ꝑmisceat omnẽ.
Ille inter uestes: & læuia corpora lapsus
Voluitur attactu nullo: fallitq; furentem:
Vipeream inspirans animam. fit tortile collo
Aurum: ingens coluber. fit longæ tenia uittæ.
Innectitq; comas. & membris lubricus errat.
Ac dum prima lues: udo sub lapsa ueneno
Pertentat sensus: atq; ossibus implicat ignem:
Nec dum animus toto ꝑcepit pectore flãmam:
Mollius: & solito matrum de more loquuta est.
Multa sup nate lachrymãs Phrygiisq; Hymenæis.
Exsulibus ne datur ducenda Lauinia Teucris:
O genitor? nec te miseret natæq;: tuiq;.
Nec matris miseret: quã primo aquilone relinquet:
Perfidus: alta petens: abducta uirgine: prædo.

At nõ ſic Phrygiuſ penetrat Lacedemona paſtor.
Ledæamq; Helenam Troianaſ uexit ad urbeſ.
Quid tua ſancta fideſ? quid cura antiqua tuorũ?
Et conſanguineo totienſ data dextera Turno?
Si gener externa petitur degente Latiniſ:
Idq; ſedet: Fauniq; premunt: te iuſſa parentiſ:
Omnẽ equidẽ: ſceptriſ terram: que libera noſtriſ
Diſſidet: externam reor. & ſic dicere diuoſ.
Et Turno: ſi prima domuſ repetatur origo:
Inachuſ Acriſiuſq; patreſ. mediæq; Micenæ.
Hiſ ubi nequicq̃ dictiſ experta Latinum
Contra ſtare uidet: penituſq; in uiſcera lapſum
Furiale Serpentiſ malum: totamq; per errat:
Tum uero infelix: ingentibuſ excita monſtriſ:
Immenſam ſine more furit lymphata: p urbem
Ceu condam turbo: uolitanſ ſub uerbere troto:
Quem pueri magno in gyro uacua atria circum
Intenti ludo exercent: ille actuſ habena
Curuatiſ fertur ſpatiiſ. ſtupet inſcia turba.
Impubeſq; manuſ: mirata uolubile buxum.
Dant animoſ plage. non curſu ſegnior illo
Per mediaſ urbiſ agitur: populoſq; feroceſ.
Quin etiam in ſiluaſ: ſimulato numine Bacchi
Maiuſ adorta nephaſ: maioremq; orſa furorem
Euolat. & natam frondoſiſ montibuſ abdit
Quo thalamum eripiat Teucriſ. tedaſq; moretur.
Euohe Bacche furenſ. ſolum te uirgine dignum:
Vociferanſ. & enim tibi molleſ ſumere thyrſoſ.
Te luſtrare choro. ſacrum tibi paſcere crinem.
Fama uolat. furiiſq; accenſaſ pectore matreſ
Idẽ omneſ ſimul ardor agit. noua querere tecta.
Deſeruere domoſ. uentiſ dant colla. comaſq;.
Aſt aliæ tremuliſ ululatibuſ æthera complent.
Pampineaſq; gerunt: incinctæ pellibuſ: haſtaſ.
Ipſa inter mediaſ flagrantem feruida pinum
Suſtinet. ac natæ. turniq; canit hymenæoſ:
Sanguineam torquenſ aciem. toruumq; repente
Clamat: io matreſ audite ubiq; Latinæ.

Si qua piiſ animiſ manet infelicíſ Amatæ
Gratia: ſi iuriſ materni cura remordet:
Soluite crinaleſ uittaſ. capite orgia mecum:
Talem inter ſiluaſ: inter deſerta ferarum:
Reginam Alecto ſtimuliſ agit undiq; Bacchi.
Poſtq̃ uiſa ſatiſ primoſ acuiſſe furoreſ:
Conſiliumq;: omnemq; domũ uertiſſe Latini:
Protinuſ hinc fuſciſ triſtiſ dea tollitur aliſ.
Audaciſ Rutuli ad muroſ: quã dicitur urbem:
Acriſionæiſ Dane fundaſſe coloniſ:
Præcipiti delata noto. locuſ ardea cõdam
Dictuſ auiſ. & nunc magnũ tenet Ardea nomen.
Sed fortuna fuit. tectiſ hic Turnuſ in altiſ
Iam mediã nigra carpebat nocte quietem.
  Alecto toruã faciem. & furialia membra
Exuit in uultuſ ſeſe tranſformat anileſ.
Et frontem obſcænã rugiſ arat. induit alboſ
Cum uitta crineſ. tũ ramum innectit oliuæ.
Fit Calybe Iunoniſ anuſ. templiq; Sacerdoſ.
Et Iuueni ante oculoſ hiſ ſe cũ uocibuſ offert.
  Turne tot incaſſum fuſoſ patiere laboreſ?
Et tua Dardaniſ tranſcribi ſceptra coloniſ?
Rex tibi coniugiũ & queſitaſ ſanguine doteſ
Abnegat. externuſq; in regnum quæritur hæreſ.
I nunc ingratiſ offer te irriſe pericliſ
Tyrrhenaſ: i: ſterne acieſ. tege pace latinoſ.
Hæc adeo tibi me placida cũ nocte iacereſ:
Ipſa palam fari omnipotenſ Saturnia iuſſit.
Quare age: & armari pubem: portiſq; moueri
Lætuſ in arma para. & Phrygioſ: q flumine pulchro
Conſedere duceſ: pictaſq; exure carinaſ.
Cæleſtum uiſ magna iubet. Rex ipſe Latinuſ
Ni dare coniugiũ: & dicto parere: fatetur:
Sentiat. & tandem Turnum experiatur in armiſ.
Hic iuueniſ: Vatẽ irridenſ: ſic orſa uiciſſim
Ore refert. claſſeſ inuectaſ Tybridiſ undã:
Non ut rere meaſ effugit nuntiuſ aureſ.
Ne tantoſ mihi finge metuſ. nec Regia Iuno

Immemor est nostri.
Sed te uicta situ: uerique effæta senectus
O mater: curis: nequicquam exercet. & arma
Regum inter falsa Vatem formidine ludit.
Cura tibi diuum effigies: & templa tueri.
Bella uiri: pacemque gerent: quis bella gerenda.
Talibus Alecto dictis exarsit in iras.
At Iuueni oranti subitus tremor occupat artus.
Diriguere oculi. tot Erinys sibilat hydris.
Tantaque se facies aperit. cum flammea torquens
Lumina: cuntantem: & quaerentem dicere plura
Reppulit: & geminos erexit crinibus angues.
Verberaque insonuit. rapidoque hæc addidit ore.
En ego uicta situ: quam ueri effæta senectus
Arma inter regum falsa formidine ludit.
Respice ad hec. adsum Dirarum absede Sororum
Bella manu. lætumque gero.
Sic effata: facem Iuueni coniecit. & atro
Lumine fumantes fixit sub pectore tædas.
Olli ingens somnum rupit. pauor. ossaque & artus
Perfudit toto proruptus corpore sudor.
Arma amens fremit. arma thoro: tectisque requirit.
Sæuit. amor ferri. & scelerata insania belli.
Ira super. magno ueluti cum flamma sonore
Virgea suggeritur costis undantis aheni:
Exultantque æstu latices: furit intus aquæ uis.
Fumidus: atque alte spumis exuberat amnis.
Nec iam se capit unda uolat uapor ater ad auras.
Ergo iter ad Regem: polluta pace: Latinum.
Indicit primis Iuuenum. & iubet arma parari.
Tutari Italiam. detrudere finibus hostem.
Se satis ambobus Teucrisque uenire: Latinisque
Hæc ubi dicta dedit: diuosque in uota uocauit:
Certatim rutuli sese exhortantur in arma.
Hunc decus egregium formæ mouet: atque iuuentæ.
Hunc atavi Reges. hunc claris dextera factis.
Dum Turnus Rutilos animis audacibus implet:
Alecto in Theucros Stygiis se concitat alis.

Arte noua ſpeculata locum: quo littore pulcher:
Inſidiiſ: curſuq; feraſ agitabat Iuluſ.
Hic ſubitam canibuſ rabiem: cocytica uirgo
Obiicit & noto nareſ contingit odore.
Vt ceruum ardenteſ agerent: que prima malorũ
Cauſa fuit. belloq; animoſ accendit agreſteſ.
Ceruuſ erat forma preſtanti: & cornibuſ ingeſ:
Tyrrhidæ pueri quẽ matriſ ab ubere raptum:
Nutribant. Tyrrhuſq; pater: cui Regia parent
Armenta: & late cuſtodia credita campi.
Aſſuetũ imperiiſ: ſoror omni Siluia cura
Mollibuſ intexenſ ornabat cornua ſertiſ.
Pectebatq; ferũ. puroq; in fonte lauabat.
Ille manum patienſ: menſeq; aſſuetuſ herili:
Errabat ſiluiſ. rurſuſq; ad limina nota
Ipſe domũ ſæra q̃uiſ ſe nocte ferebat.
Hunc procul errantẽ rapidæ uenantiſ Iuli
Commouere caneſ. fluuio. cum forte ſecũdo
Deflueret: æſtuſq; ripa uiridante leuaret.
Ipſe etiã eximiæ laudiſ ſucceuſuſ amore
Aſcaniuſ: curuo direxit ſpicula cornu.
Nec dextræ erranti deuſ abfuit. actaq; multo
Perq; uterũ ſonitu: perq; ilia uenit harundo.
Sauciuſ at quadrupeſ: nota intra tecta refugit.
Succeſſitq; gemenſ ſtabuliſ. quæſtuq; cruentuſ:
Atq; imploranti ſimiliſ: tectũ omne repleuit.
Siluia prima ſoror: palmiſ percuſſa lacertoſ:
Auxilium uocat. & duroſ cõclamat agreſteſ.
Olli pæſtiſ enim tacituſ latet aſpera ſiluiſ
Improuiſi adſunt. hic torre armatuſ obuſto
Scipitiſ hic grauidi nodiſ. quod cuiq; repertũ eſt
Rimanti: telum ira facit. uocat agmina Tyrrhuſ
Quadrifidã quercũ cuneiſ ut forte coactiſ
Scindebat rapta ſpiranſ ĩmane ſecuri
At ſæua e ſpeculiſ: tẽpuſ dea nacta nocendi:
Ardua tecta petit ſtabuli. & de culmine ſũmo
Paſtorale canit. ſignum. cornuq; recuruo
Tartaream intendit uocẽ: qua protinuſ omne

Contremuit nemus: & siluæ intonuere profundæ.
Audiit & Triuiæ longe lacus. audiit amnis
Sulphurea Nar albus aqua. fontesq; Velini.
Et trepidæ matres pressere ad pectora natos.
Tum uero ad uocem celeres: qua buccina signum
Dira dedit: raptis concurrunt undiq; telis:
Indomiti agricolæ. nec non & Troia pubes:
Ascanio auxilium: castris effundit apertis.
Direxere acies. non iam certamine agresti:
Stipitibus duris agitur: sudibus ue preustis:
Sed ferro ancipiti decernunt. atraq; late
Horrescit strictis seges ensibus. æraq; fulgent
Sole lacessita. & lucem sub lumine iactant.
Fluctus uti primo: cæpit cum albescere uento:
Paulatim sese tollit mare: & altius undas
Erigit: inde imo consurgit ad æthera fundo.
Hic Iuuenis primam ante aciem stridente sagitta
Natorum Tyrrhi fuerat qui maximus Almo
Sternitur hæsit enim sub gutture uulnus. & udæ
Vocis iter: tenuemq; inclusit sanguine uitam.
Corpora multa uirum circa. seniorq; Galesus:
Dum paci medium: se offert: iustissimus unus
Qui fuit: Ausoniisq; olim ditissimus aruis.
Quinq; greges illi ballantum: bina redibant
Armenta. & terram centum uertebat aratris.
Atq; ea per campos æquo dum Marte gerūtur:
Promissi dea facta potens: ubi sanguine bellū
Imbuit: & primæ commisit funera pugnæ:
Deserit Hesperiam. & cæli conuexa p auras
Iunonem: uictrix affatur uoce superba.
En perfecta tibi bello discordia tristi.
Dic in amicitiam coeant. & fædera iungant.
Quādoquidē ausonio respersi sanguine Teucros.
Hoc etiam his addam tua si mihi certa uoluntas.
Finitimas in bella feram rumoribus urbes.
Accendamq; animos insani Martis amore.
Vndiq; ut auxilio ueniāt. spergā arma p agros.
Tū contra Iuno. terrorum: & fraudis abūde est.

Stant belli causæ. pugnator cominus armis
Que fors prima dedit. sanguis nouus imbuit arma
Talia connubia. tales celebrent hymenæos
Egregium Veneris genus: & Rex ipse Latinus.
Te super ætherias errare licẽtius auras:
Haud pater ipse uelit: summi Regnator Olympi.
Cede locis. ego si qua super fortuna laborũ est:
Ipsa regam tales dederat Saturnia uoces.
Illa autẽ attollit stridentes anguibus alas.
Cocytiq; petit sedem: supera ardua linquens.
Est locus Italiæ medio sub montibus altis
Nobilis: & fama multis memoratus in oris.
An sancti ualles. densis hunc frondibus atrũ
Vrget utrinq; latus nemoris. medioq; fragosus
Dat sonitũ saxis & torto uertice torrens.
Hic specus horrendum. & sæui spiracula Ditis
Monstratur. ruptoq; ingens Acheronte uorago
Pestiferas aperit fauces. quis cõdita erinys
Inuisum numen: terras cælũq; leuabat.
Nec minus interea extremã Saturnia bello
Imponit Regina manũ. ruit omnis in urbem:
Pastorũ ex acie numerus. cæsosq; reportant
Almonẽ puerũ. fedatiq; ora Galesi.
Implorantq; deos: obtestanturq; latinum.
Turnus adest medioq; in crimine cædis: & ignis
Terrorẽ ingeminat. Teucrosq; in regna uocari:
Stirpẽ admisceri Phrygiã. se limine pelli.
Tũ quorũ attonitæ Baccho ꝑ nemora auia matres
Insultant thyasis. neq; enim leue nomẽ Amatæ:
Vndiq; collecti coeunt. Martẽq; fatigant.
Ilicet infandum cuncti cõtra omnia bellum:
Contra fata deũ: peruerso numine: poscunt.
Certatim Regis circunstant tecta Latini.
Ille uelut Pelagi rupes immota resistit.
Vt pelagi rupes: magno ueniente fragore
Que sese multis circũ latrantibus undis:
Mole tenet scopuli. nequicq̃ spumea circum
Saxa fremunt. lateriq; illisa refunditur alga.

Verũ ubi nulla datur secũ exuperare potestas.
Consilium: & sæue nutu Iunonis eunt res.
Multa deos: aurasq; pater testatus inanes:
Frangimur heu fatis inquit. ferimurq; ꝓcella
Ipsi has sacrilego pendetis sanguine pænas
O miseri. te Turne nephas: te triste manebit
Supplicium. uotisq; deos uenerabere seris.
Nam mihi parta quies. omnisq; in limine portus.
Funere felici spolior. nec plura loquutus:
Sæpsit se tectis. rerumq; reliquit habenas.
Mos erat Hesperio in Latio: quem ꝓtinus urbes
Albanæ: coluere sacrum. nunc maxima rerum
Roma colit: cum prima mouent in prelia Martẽ
Siue Getis inferre manu: lacbrymabile bellum:
Hyrcanis ue: Arabis ue parant. seu tẽdere ad Indos:
Auroram ue sequi: Parthosq; reposcere signa:
Sunt geminæ Belli portæ. sic nomine dicunt.
Relligione sacræ. & sæui formidine Martis.
Centum ærei claudunt uectes. æternaq; ferri
Robora. nec custos absistit limine Ianus.
Has ubi certa sedet patribus sententia pugnæ:
Ipse Quirinali Trabea: cinctuq; Gabino
Insignis: reserat stridentia limina Consul.
Ipse uocat pugnas. sequitur tum cætera pubes.
Erea q; assensu conspirant cornua rauco.
Hoc & tum æneadis indicere bella Latinus
More iubebatur. tristesq; recludere portas.
Abstinuit tactu pater. auersusq; refugit
Fæda ministeria. & cæcis se condidit umbris.
Tum Regina deum: cælo delapsa: morantis
Impulit ipsa manu portas. & cardine uerso:
Belli ferratos rupit Saturnia postes.
Ardet: inexcita Ausonia: atq; immobilis ante
Pars pedes ire parat campis. pars arduus altis
Puluerulentus equis furit. omnes arma requirũt.
Pars læues clipeos: & lucida spicula tergent
Aruina pingui. subiguntq; in cote secures.
Signaq; ferre iuuat. sonitusq; audire tubarum.

Quinq; adeo magnæ: positis incudibus: urbes:
Tela nouant. Atina potens. Tyburq; superbum:
Ardea. Crustuminq; & turrigeræ Antemnæ.
Tegmina tuta cauāt: capitū flectuntq; salignas
Vmborum crates. alii thoracas abenas.
Aut leues croceas lento ducunt argento.
Vomeris huc & falcis honos: huc omnis aratri
Cessit amor. recoquunt patrios fornacibus enses.
Classica iāq; sonant. it bello tessera signum.
Hic galeam tectis trepidus rapit. ille frementis
Ad iuga cogit equos. clipeūq; auroq; trilicem
Loricam induitur. fidoq; accingitur ense.
Pandite nunc Helicona deæ: cātusq; mouete
Qui bello exciti reges. quæ queq; sequutæ
Cōplerint campos acies: quibus Itala iā tum
Floruerit terra alma uiris. qbus arserit armis.
Et meministis enim diuæ. & memorare potestis.
Ad nos uix tenuis famæ perlabitur aura.
Primus init bellū: Tyrrhenis asper ab oris
Contēptor diuū Mezentius. agminaq; armat.
Filius huic iuxta Lausus: quo pulchrior alter
Non fuit: excepto laurentis corpore Turni.
Lausus equū domitor. debellatorq; ferarum.
Ducit Agillina nequicq̄ ex urbe sequutos
Mille uiros. dignus patriis q letior esset
Imperiis. & cui pater haud Mezentius esset.
Post hos insignem palma: per gramina currum
Victoresq; obstentat equos: satus hercule pulchro
Pulcher Auentinus. clipeoq; insigne paternum:
Centum angues: cinctamq; gerit serpētibus hydrā:
Collis auētini silua: quē Rhea Sacerdos
Furtiuū partu sub luminis ædidit horas.
Mixta deo mulier. postq̄ Laurentia uictor
Gerione extincto Tirynthius attigit arua.
Tyrrhenoq; boues in flumine lauit Hiberas.
Pila manu sæuosq; gerūt in bello dolones.
Et tereti pugnāt mucrone. ueruq; Sabello.
Ipse pedes tegimē torquens immane leonis

Terribili impexum sæta: cū dentibus albis
Indutus capiti: sic Regia tecta subibat.
Horridus: herculeoq; humeros innexus amictu.
Tum gemini fratres: Tyburtia mænia linquunt.
Fratris tyburti dictam cognomine gentem.
Catillusq; acerq; Coras: Argiua iuuentus.
Et primam ante aciem: densa inter tela feruntur:
Ceu duo nubigenæ: cum uertice montis ab alto
Descendunt Centauri: Omolen Otrinq; niualem
Linquentes: cursu rapido. dat euntibus ingens:
Silua locum. & magno cedunt uirgulta fragore.
Nec Prenestinæ fundator defuit urbis.
Vulcano genitum pecora inter agrestia regem:
Inuentumq; focis: omnis quem credidit ætas
Cæculus. hunc legio late comitatur Agrestis.
Quiq; altum Preneste uiri: quiq; arua Gabinæ
Iunonis: gelidumq; Anienem: & roscida riuis
Hernica saxa colunt. quos diues anagnia pascit.
Quos Amasene pater. non illis omnibus arma.
Nec clipei: currusq; sonant. pars maxima glandes:
Liuentis plumbi spargit. pars spicula gestat
Bina manu. fuluosq; lupi de pelle galeros.
Tegmen habent capiti. uæstigia nuda sinistri
Instituere pedis. crudus tegit altera pæro.
At Mesapus equū domitor: Neptunnia ples
Quem neq; fas igni cuiq̄: nec sternere ferro.
Iam pridem resides populos: desuetaq; bello
Agmina in arma uocat. subito ferrumq; retractat.
Hi Fescenninas acies: æquosq; Faliscos.
Hi Soractis habent arces Flauiniaq; arua.
Et Cymini cū monte lacum. lucosq; Capenos.
Ibant æquati numero. Regemq; canebant.
Ceu condam niuei liquida inter nubila cygni
Cum sese e pastu referunt: & longa canoros
Dant per colla modos. sonat amnis: & Asia lōge
Pulsa Palus.
Nec quisq̄ æratas acies: ex agmine tanto
Misceri putet. aeriam sed gurgite ab alto

Vrgeri uolucrum raucarum ad littora nubem.
Ecce Sabinorum priſco de ſanguine: magnũ
Agmen agenſ clauſuſ: magniq; ipſe agminiſ inſtar
Claudia nunc a quo diffũditur & Tribuſ: & Genſ:
Per Latiũ: poſtq̃ in ꝑtem data Roma Sabiniſ.
Vna ingenſ Amiterna cohorſ. priſciq; Quiriteſ
Ereti manuſ omniſ: oliui feræq; Mutiſcæ
Qui Nomẽtum urbẽ: q roſcida rura Velini.
Qui tetrice horrẽtiſ rupeſ. montẽq; ſeuerum.
Caſperiãq; colunt: foruloſ: & flumẽ Hymellæ
Qui Tyberim Faberimq; bibũt. quoſ frigida miſit
Nurſia. & ortinæ claſſeſ. populiq; Latini.
Quoſq; ſecanſ infauſtũ interluit Allia nomen.
Quã multi Libyco uoluuntur mermore fluctuſ:
Sæuuſ ubi Orion Hyberniſ conditur undiſ.
Vel q̃ ſole nouo denſæ torrentur ariſtæ.
Aut Hermi campo. aut Lyciæ flauẽtibuſ aruiſ.
Scuta ſonant. pulſuq; pedum cõterrita telluſ.
Hinc Agamennoniuſ Troiani nominiſ hoſtiſ
Curru iungit equoſ Aleſuſ. Turnoq; feroceſ
Mille rapit populoſ. uertunt felicia Baccho
Maſſica: qui raſtriſ: & quoſ de collibuſ altiſ
Aurũci miſere patreſ. Sidicinaq; iuxta
Equora: quiq; Caleſ linquunt. ãniſq; uadoſi
Accola Vulturni. pariterq; Saticuluſ aſper.
Oſcorũq; manuſ. tereteſ ſunt aclideſ illiſ
Tela: ſed hec lento moſ ẽ aptare flagello.
Leuã cetra tegit. falcati cominuſ enſeſ.
Nec tu carminibuſ noſtriſ: indictuſ abibiſ
Oebale: quẽ generaſſe Telon Sebetride nympha
Fertur: Teleboũ capreaſ cũ regna teneret
Iam ſenior. patriſ ſed nõ & filiuſ aruiſ
Contentuſ: late iã tum ditione tenebat
Sarreſtreſ populoſ. & qua rigat æquora Sarnuſ.
Quiq; Rufraſ: Batulũq; tenent atq; arua celemnæ.
Et quoſ maliferæ deſpectant Menia Bellæ.
Teutonico ritu ſoliti torquere cateiaſ.
Tegmina quiſ capitũ raptuſ de ſubere cortex.

Erataeq; micant peltae. micat aereus ensis.
Et te montosae miserere in praelia Versae
Vfens: insignem fama & felicibus armis.
Horrida precipue cui gens. assuetaq; multo
Venatu nemorum: duris aequicola glaebis.
Armati exercent terras. semperq; recentes
Conuectare iuuat predas. & uiuere rapto.
Quin & Marrubia uenit de gente Sacerdos.
Fronde super galeam: & felici comptus oliua.
Archippi Regis missu fortissimus Vmbro.
Vipereo generi: & grauiter spirantibus hydris:
Spargere qui somnos: cantuq; manuq; solebat.
Mulcebatq; iras. & morsus arte leuabat.
Sed non Dardaniae medicari cuspidis ictum
Eualuit. neq; eum iuuere in uulnera cantus.
Somniferi. & Marsis quaesite in montibus herbae.
Te nemus Angiciae. uitrea te fuscinus unda:
Te liquidi fleuere lacus.
Ibat & Hippolyci proles pulcherrima bello
Virbius: insignem quem mater Aricia misit.
E ductum aegeriae lucis: hymetia circnm
Littora: pinguis ubi: & placabilis ara Dianae.
Nāq; ferūt fama Hippolitū postq̈ arte nouerce
Occiderit: patriasq; explerit sanguine paenas
Turbatis distractus equis: ad sidera rursus
Etheria & superas caeli uenisse sub auras.
Paeoniis reuocatum herbis: & amore Dianae.
Tū pater omnipotens aliquē indignatus ab ūbris
Mortalem infernis: ad limina surgere uitae:
Ipse repertorem medicine talis: & artis
Fulmine Phoebigenam Stygias detrusit ad ūdas.
At Triuia Hippolitum secretis alma recondit
Sedibus: & nymphae aegerie nemoriq; relegat.
Solus ubi in siluis Italis: ignobilis aeuum
Exigeret: uersoq; ubi nomine Virbius esset.
Vnde etiam templo Triuiae: lucisq; sacratis
Cornipedes arcentur equi. q̄ littore currum:
Et iuuenem monstris pauidi effudere marinis.

Filius ardentes haud secius æquore campi
Exercebat equos. curruq; in bella ruebat.
Ipse inter primos prestanti corpore Turnus
Vertitur arma tenens: & toto uertice supra est.
Cui triplici crinita iuba galea alta Chimeram
Sustinet ætneos efflantē faucibus ignes.
Tam magis illa fremens: & tristibus effera flammis:
Qua magis effuso crudescunt sanguine pugnæ.
At leuē clipeum sublatis cornibus Io:
Auro insignibat: iam sætis obsita. iam bos.
Argumētum ingens. & custos uirginis Argus.
Cælataq; amnē fundens pater Inachus urna.
Insequitur nimbus peditū. clipeataq; totis
Agmina densentur campis: Argiuaq; pubes.
Aurūceq; manus. Rutili ueteresq; Sicani.
Et Sacrane acies. & picti scuta Labici.
Qui saltus Tyberine tuos: sacrūq; Numici
Littus arant. Rutilosq; exercent uomere colles.
Circæūq; iugū: quis Iupiter anxuris aruis
Presidet. & uiridi gaudens Feronia luco.
Qua Saturæ iacet atra palus: gelidusq; per imos
Querit iter ualles: atq; ī mare condit̄ Vfens.
Hos superaduenit Volsca de gēte Camilla.
Agmē agens equitū. & florētis ære cateruas.
Bellatrix. nō illa colo: calathis ue Mineruæ
Fæmineas assueta manus. sed prelia uirgo
Dura pati: cursuq; pedū preuertere uētos.
Illa uel intactæ segetis per summa uolaret
Gramina: nec teneras cursu lesisset aristas.
Vel mare per mediū: fluctu suspensa tumenti
Ferret iter: celeres nec tingeret æquore plātas.
Illā omnis tectis: agrisq; effusa iuuentus
Turbaq; miratur matrū & prospectat euntem
Attonitis inhians animis: ut regius ostro
Velet honos læues humeros: ut fibula crinem
Auro internectat. Lyciam ut gerat ipsa pharetrā:
Et pastoralē perfixa cuspide myrtū.

Reparat octauo bellũ. quos mittat in hostes.
Dat belli signum: Laurenti Turnus ab arce.
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbẽ:
Qui petat auxilium. & doceat que causa petendi:
Eneas diuum monitis adit Arcada Regem
Euandrum Arcadia profugũ. noua regna petẽtẽ.
Accipit auxiliũ. huic natũ & socia agmina iũgit
Euander. Pallas fatis comes ibat iniquis.
Iamq; habilis bello: & maternis lætus in armis
Fataq; fortunasq; ducũ: casusq; suorum
Sortitur clipeo: diuina intentus in arte est.



T belli signum Laurẽti
Turnus ab arce
Extulit: & rauco crepuerũt
cornua cantu:
Vtq; acris concussit equos:
utq; impulit arma:
Ex templo turbati animi: simul omne tumultu
Coniurat trepido latium. sæuitq; iuuentus
Effera. ductores primi Mesapus: & Vfens:
Contẽptorq; deum Mecentius: undiq; cogunt
Auxilia: & uastant latos cultoribus agros.
Mittitur & magni Venulus Diomedis ad urbem:
Qui petat auxilium. & latio consistere teucros:
Aduectum æneam classi: uictosq; penates
Inferre: & fatis Regem se dicere posci:
Edoceat. multasq; uiro se adiungere gentes
Dardanio & late latio increbrescere nomen.
Quid struat his cæptis. quẽ: si fortuna sequatur:
Euentum pugnæ: cupiat manifestius ipsi:
Quam Turno regi: aut regi apparere Latino.
Talia per latium. que Laomedontius Heros
Cuncta uidens: magno curarum fluctuat æstu.
Atq; animũ nũc huc celerem. nunc diuidit illuc.
In partesq; rapit uarias. perq; omnia uersat.
Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis
Sole repercussum aut radiantis imagine lunæ
Omnia per uolitat late loca: iamq; sub auras

Erigitur:ſummiq; ferit laquearia tecti.
Nox erat. & terraſ animalia feſſa per omniſ
Alituũ:pecudũ q; genuſ ſopor altuſ habebat.
Cum pater in ripa:gelidiq; ſub ætheriſ axe
æneaſ triſti turbatuſ pectora bello
Procubuit ſæramq; dedit per membra quietẽ.
Huic deuſ ipſe loci:fluuio tyberinuſ amæno
Populeaſ inter ſenior ſe attollere frondeſ
Viſuſ:eũ tenuiſ glauco uelabat amictu
Carbaſuſ & crineſ umbroſa tegebat arundo.
Tunc ſic affari:& curaſ hiſ demere dictiſ.
O ſate gente deũ:Troianã ex hoſtibuſ urbem
Qui reuehiſ nobiſ:eternaq; Pergama ſeruaſ:
Expectate ſolo Laurenti:aruiſq; latiniſ:
Hic tibi certa domuſ. certi ne abſiſte penateſ.
Neu belli terrere miniſ.tumor omniſ:& ire:
Conceſſere deum.
Iamq; tibi.ne uana puteſ hec fingere ſomnum:
Littoreiſ ingenſ inuenta ſub ilicibuſ ſuſ:
Triginta capitũ fætuſ enixa iacebit.
Alba ſolo recubanſ.albi circũ ubera nati.
Hic locuſ urbiſ erit.requieſ ea certa laborũ.
Exquo terdeniſ urbem redeuntibuſ anniſ:
Aſcaniuſ cõdet clari cognominiſ Abbam.
Haud incerta cano.nunc q̃ ratõe:quod inſtat:
Expediaſ uictor paucis aduerte docebo:
Arcadeſ hiſ oriſ genuſ a Pallante profectum
Qui Regem Euãdrum comiteſ:qui ſigna ſequuti
Delegere locum:& poſuere ĩ montibuſ urbem:
Pallantiſ proaui:de nomine Pallantæum
Hi bellũ aſſidue ducunt cũ gente Latina.
Hoſ caſtriſ adhibe ſotioſ.& fædera iunge.
Ipſe ego te ripiſ:& recto flumine ducam:
Aduerſum remiſ ſupereſ ſubuectuſ ut amnẽ.
Surge age nate dea.primiſq; cadentibuſ aſtriſ:
Iunoni fer rite preceſ.iramq;:minaſq;:
Supplicibuſ ſupa doniſ.mihi uictor honorẽ
Perſolueſ.ego ſum:pleno quẽ flumine cerniſ

Stringentem ripas: & pinguia culta secantem
Ceruleus Tybris: cælo gratissimus amnis.
Hic mihi magna domus. celsis caput urbibus exit.
Dixit. deinde lacu fluuius se condidit alto.
Ima petens. nox æneam: somnusq; reliquit.
Surgit. & etherei spectans orientia solis
Lumina rite cauis undā de flumine palmis
Substulit. & tales effudit ad æthera uoces.
Nymphe laurētes nymphe: genus āmibus unde ē:
Tuq; o Tybri: tuo genitor cum flumine sancto
Accipite æneam. & tandem arcete periclis.
Quo tecumq; lacus miserantē incōmoda nostra
Fonte tenet: quocunq; solo pulcherrimus exis:
Semper bonore meo: semper celebrare donis.
Corniger Hesperidum fluuius regnator aquarum.
Adsis o tantum. & proprius tua numina firmes.
Sic memorat. geminasq; legit de classe biremes.
Remigioq; aptat. sotios simul instruit armis.
Ecce autem subitū: atq; oculis mirabile mōstrum:
Candida per siluam: cum fætu concolor albo
Procubuit: uiridiq; in littore conspicitur sus.
Quam pius æneas: tibi enim tibi Maxima Iuno
Mactat sacra ferens: & cum grege sistit ad aras.
Tybris ea fluuium: q̄ longa est nocte: cadentem
Lænit: & tacita refluens ita substitit unda.
Mitis: ut in morem stagni: placidæq; paludis:
Sterneret æquor aquis: remo ut luctamen abesset.
Ergo iter inceptum celerant: rumore secundo.
Labitur uncta uadis abies. mirantur & undæ.
Miratur nemus insuetum: fulgentia longe
Scuta uirum. fluuio pictasq; innare carinas.
Olli remigio noctemq;: diemq; fatigant.
Et longos superant flexus. uariisq; teguntur
Arboribus. uiridesq; secant: placido æquore: siluas.
Sol mædium cæli conscenderant igneus orbem:
Cum muros: arcemq; procul: ac rara domorum
Tecta uident: que nūc Romana potentia cælo
Equauit. tum res inopes Euandrus babebat.

Ocius aduertunt proras, urbiq; propinquant.
Forte die sollemnẽ illo Rex Arcas honorem
Amphitrioniadæ Magno: diuisq; ferebat:
Ante urbẽ: in luco. Pallas huic filius una:
Vna omnes iuuenũ primi: pauperq; Senatus:
Tura dabant. trepidusq; cruor fumabat ad aras.
Vt celsas uidere rates: atq; inter opacum
Adlabi nemus: & tacitis incumbere remis:
Terrentur uisu subito. cunctiq; relictis
Consurgunt mensis. audax quos rũpere Pallas
Sacra uetat. raptoq; uolat telo obuius ipse.
Et procul e tumulo: iuuenes que causa subegit:
Ignotas temptare uias? quo tenditis inquit?
Qui genus? unde domo? pacẽ ne huc fertis? an arma?
Tum pater æneas puppi sic fatur ab alta:
Paciferæq; manu: ramũ pretendit oliuæ.
Troiugenas: ac tela uides inimica Latinis.
Quos illi bello profugos egere superbo.
Euandrũ petimus. ferte hæc. & dicite lectos
Dardaniæ uenisse uiros: sotia arma rogantes.
Obstupuit tanto percussus nomine Pallas.
Egredere o quicunq; es ait: corãq; parẽtem
Alloquere. ac nostris succede penatibus hospes.
Accepitq; manu. dextrãq; amplexus inhesit.
Progressi subeunt luco. fluuiumq; relinquunt.
Tum regem æneas dictis affatur amicis.
Optime Graiugenum: cui me fortuna precari
Et uitta comptos uoluit pretendere ramos:
Non equidẽ extimui Danaũ qđ Ductor: & Arcas.
Quodq; a stirpe fores geminis coniunctus Atridis.
Sed mea me uirtus: & sancta oracula diuum
Cognatiq; patres: tua terris dedita fama:
Coniunxere tibi. & fatis egere uolentẽ.
Dardanus Iliacæ pmus pater urbis: & autor.
Electra ut graii perhibent: atlantide cretus
Aduehitur Teucros. Electram maximus Atlas
Edidit ætherios humero qui substinet orbes.
Vobis Mercurius pater est. quẽ cãdida Maia

Cyllenæ gelido conceptum uertice fudit.
At Maiam: auditis si quicq̄ credimus atlas
Idem Atlas generat: cæli qui sidera tollit.
Sic genus amborum: scindit se sanguine ab uno.
His fretus: non legatos: neq; prima per artem
Tentamenta tui pepigi. meme ipse: meumq;
Obieci caput. & supplex ad limina ueni.
Gens eadem: quæ te crudeli Daunia bello
Insequitur: nos si pellant: nihil absore credunt:
Quin omnē Hesperiā penitus sua sub iuga mittāt.
Et mare: quod supra: teneant: qđq; alluit infra.
Accipe. daq; fidem. sunt nobis fortia bello
Pectora. sunt animi & rebus spectata iuuentus.
Dixerat æneas. ille os: oculosq; liquentis
Iam dudum: & totum lustrabat luminecorpus.
Tunc sic pauca refert: ut te fortissime Teucrum
Accipio: agnoscoq; libens: ut uerba parentis
Et uocem Anchisæ Magni: uultumq; recordor.
Nam memini Hesiones uisentem regna sororis
Laomedontiadē Priamū: Salamina petentem:
Protinus Arcadiæ gelidos inuisere fines.
Tunc mihi prima genas uestibat flore iuuentus.
Mirabarq; Duces Teucros. mirabar & ipsum
Laomedontiadem: sed cunctis altior ibat
Anchises. mihi mens iuuenili ardebat amore:
Compellare uirum. & dextræ coniungere dextrā.
Accessi. & cupidus Phinei sub mænia duxi.
Ille mihi insignem pharetram: lyciasq; sagittas
Discedens: chlamidemq; auro dedit inter textam
Frenaq; bina: mens que nunc habet aura Pallas.
Ergo: & quā petitis: iuncta est mihi federe dextra:
Et lux: cum primum terris se crastina reddet
Auxilio lætos dimittam. opibusq; iuuabo.
Interea sacra hæc quando huc uenistis amici
Annua: que differre nephas celebrate fauentes:
Nobiscum. & iam nunc sociorum assuescite mēsis.
Hec ubi dicta: dapes iubet: & sublata reponi
Pocula: gramineoq; uiros locat ipse sedili:

Præcipuumq; toro: & uillosi pelle leonis
Accipit æneam. solioq; inuitat acerno.
Tum lecti iuuenes certatim: areq; Sacerdos
Viscera tosta ferunt taurorũ. oneratq; canistris
Dona laboratæ Cereris. Bacchũq; ministrant.
Væscitur æneas: simul & Troiana iuuentus.
Perpetui tergo bouis. & lustralibus extis
Postq̃ exempta fames: & amor cõpressus edendi:
Rex Euãdrus ait: nõ hec sollemnia nobis
Has ex more dapes: hanc tãti numinis aram
Vana superstitio: ueterumq; ignara deorum
Imposuit. sæuis hospes Troiane periclis
Seruati facimus: meritosq; nouamus honores.
Iam primũ saxis suspensã hanc aspice rupẽ:
Disiecte procul ut moles: desertaq; montis
Stat domus. & scopuli ingentem traxere ruinã.
Hic spelunca fuit uasto submota recessu:
Semi hominis Caci. facies quã dira tegebat:
Solis in accessam radus. semperq; recenti
Cæde tepebat humus. foribusq; affixa superbis
Ora uirum tristi pendebant pallida tabo.
Huic monstro Vulcanus erat pater illius atros
Ore uomens ignes: magna se mole ferebat.
Attulit & nobis aliquãdo optantibus ætas
Auxiliũ: aduentuq; dei. nã maximus ultor
Tergemini nece Gerionis: spoliisq; superbus
Alcides aderat. taurosq; ac uictor agebat:
Ingentes: uallẽq; boues: amnemq; tenebant.
At furiis Caci mens effera nequid inausum
Aut intentatum sceleris ue: doli ue fuisset:
Quattuor a stabulis prestanti corpore tauros
Auertit. totidẽ forma superante iuuencas.
Atq; hos. nequa forẽt pedibus uestigia rectis.
Cauda in speluncam tractos: uersisq; uiarum
Indiciis raptos: saxo occultabat opaco.
Querẽtes nulla ad speluncã signa ferebant.
Interea cũ iam stabulis saturata moueret
Amphitrioniades armenta: abitumq; pararet:

Discessu mugire boues. atq; omne querelis
Impleri nemus. & colles clamore relinqui.
Reddidit una boum uocem. uastoq; sub antro
Mugit. & Caci spem custodita fefellit.
Hic uero Alcides: furiis exarserat atro
Felle dolor: rapit arma manu. nodisq; grauatum
Robur. & ætherei cursu petit ardua montis.
Tum primum nostri Cacum uidere timentem.
Turbatumq; oculis. fugit ilicet ocior euro.
Speluncamq; petit. pedibus timor addidit alas.
Vt sese inclusit: ruptisq; immane cathenis
Deiecit saxum: ferro quod. & arte paterna
Pendebat: fultosq; emuniit obice postes:
Ecce furens animis aderat tirynthius. omnemq;
Accessum lustrans. huc ora ferebat. & illuc.
Dentibus infrendens. ter totum feruidus ira
Lustrat auentini montem. ter saxea temptat
Limina: nequicq̃. ter fessus ualle resedit.
Stabat acuta silex: precisis undiq; saxis
Speluncæ dorso insurgens: altissima uisu.
Dirarum nidis domus opportuna uolucrum.
Hanc ut prona iugo læuũ incumbebat ad amnẽ
Dexter: in aduersum nitens: concussit. & imis
Auulsam soluit radicibus. deinde repente
Impulit: impulsu quo maximus insonat æther
Dissultant ripe. refluitq; exterritus amnis.
At specus: & Caci detecta apparuit ingens
Regia. & umbrosæ penitus patuere cauernæ.
Non secus: ac siqua penitus ui terra dehiscens
Infernas reseret sedes: & regna recludat
Pallida: diis inuisa: superq; immane Barathrum
Cernatur. trepident immisso lumine manes.
Ergo insperata deprensum in luce: repente:
Inclusumq; cauo saxo: atq; insueta rudentem:
Desuper Alcides telis premit. omniaq; arma
Aduocat. & ramis. uastisq; molaribus instat.
Ille autem: neq; enim fuga est: super ulla pericli
Faucibus ingentem fumum: mirabile dictu:

Euomit. inuoluitq; domum: caligine cæca.
Prospectum eripiens oculis. glomeratq; sub antro
Fumiferam noctem: commixtis igne tenebris.
Non tulit Alcides animis: seq; ipse per ignem
Præcipiti iecit saltu. qua plurimus undam
Fumus agit. nebulaq; ingens specus æstuat atra.
Hic Cacum in tenebris incendia uana uomentē:
Corripit: in nodum complexus & angit inherens
Elisos oculos. & siccum sanguine guttur.
Panditur ex templo foribus domus atra reuulsis.
Abstractæq; boues: abiuratæq; rapinæ
Cælo ostenduntur. pedibusq; informe cadauer
Protrahitur. nequeunt expleri corda tuendo:
Terribiles oculos. uultum. uillosaq; sætis
Pectora semiferi. atq; extinctos faucibus ignes.
Ex illo celebratus honos. lætiq; minores
Seruauere diem. primusq; Potitius autor.
Et domus Herculei custos Pinaria sacri.
Hanc aram luco statuit quæ. Maxima semper.
Dicetur nobis. & erit que Maxima semper.
Quare agite o iuuenes: tātarum in munere laudū:
Cingitæ fronde comas. & pocula porgite dextris.
Cōmunemq; uocate deum. & date uina uolētes.
Dixerat: Herculea bicolor cū populus umbra:
Velauitq; comas: foliisq; innexa pependit.
Et sacer impleuit dextram scyphus. ocius omnes
In mensam læti libant. diuosq; precantur.
Deuexo interea propior fit uesper olympo.
Iamq; Sacerdotes primusq; Potitius ibant.
Pellibus in morem cincti. flammasq; ferebant.
Instaurant epulas. & mensæ grata secundæ
Dona ferunt. cumulantq; oneratis lācibus aras.
Tum Salii ad cantus: incensa altaria circum
Populeis adsunt euincti tempora ramis.
Hic iuuenū chorus: ille senū. qui carmine laudes
Herculeas: & facta ferunt. ubi prima nouercæ
Monstra manu: geminosq; premens eliserit āgues.
Vt bello egregias idem disiecerit Vrbis.

Troiamq; ætaliamq; ut durof mille laborefː
Rege fub Euriftheo: fatif Iunonif iniquæː
Pertulerit. tu Nubigenaf inuicte bimembref
Hilæumq; Pholumq; manu: tu Crefia mactaf
Prodigia. & uaftum Nemea fub rupe leonem.
Te Stygii tremuere lacuf. te ianitor orci
Offa fuper recubanfː antro fæmefa cruento.
Nec te ullæ faciefː non terruit ipfe Typhæuf
Arduuf: arma ferenf. nec te rationif egentem
Lernæuf turba capitum circunftetit anguif.
Salue uera prolef Iouif: decuf addite diuif.
Et nof: & tua dexter adi pede facra fecundo.
Talia carminibuf celebrant. fuper omnia Caci
Speluncam adiciunt. fpirantemq; ignibuf ipfum.
Confonat omne nemuf ftrepitu: collefq; refultant.
Ex in fe cuncti diuinif rebuf ad urbem
Perfectif: referunt. ibat rex obfituf æuo.
Et comitem æneam iuxta: natumq; tenebat:
Ingredienf. uarioq; uiam fermone leuabat.
Eneaf capiturq; locif. & fingula lætuf
Exquirit. auditq; uirum monumenta priorum.
Tum rex Euander: Romane conditor acrif:
Hæc nemora: Indigene Fauni: Nymphæq; tenebãt:
Genfq; uirum truncif: & duro robore nata.
Quif neq; mof: neq; cultuf erat. neq; iũgere tauros:
Aut componere opef: norant. aut parcere parto.
Sed rami: atq; afper uictu uenatuf alebat.
Primif ab ætherio uenit Saturnuf Olympo
Arma Iouif fugienf. & regnif exful ademptif
If genuf indocile: ac difperfum montibuf altif
Compofuit legefq; dedit. Latiumq; uocari
Maluit hif quoniam latuiffet tutuf in orif.
Aureaq; ut perhibent: illo fub Rege fuere
Sæcula. fic placida populof in pace regebat.
Deterior donec paulatim: ac decolor ætaf:
Et belli rabief: & amor fucceffit habendi.
Tum manuf aufoniæ & gentef uenere Sicanæ.
Sæpiuf: & nomen pofuit Saturnia telluf.

Tum Regeſ:aſperq; immani corpore Tybriſ.
A quo poſt Itali fluuium cognomine Tybrin
Diximuſ.amiſit uerum uetuſ Albula nomen.
Me pulſum patria:pelagiq; extrema ſequentem
Fortuna omnipotenſ:& ineluctabile fatum
Hiſ poſuere lociſ.matriſq; egere tremenda
Carmẽtiſ Nymphæ monita.& deuſ autor Apollo.
Vix ea dicta.de hinc progreſſuſ:monſtrat & Aram:
Et Carmentalem Romano nomine portam.
Quã memorãt Nymphe priſcũ Carmentiſ honorẽ.
Vatiſ fatidicæ:cecinit que prima futuroſ
Eneadeſ magnoſ:& nobile Pallantæum
Hinc lucum ingentem:quem Romuluſ acer aſilũ
Rettulit.& gelida monſtrat ſub rupe Lupercal.
Parraſio dictum Panoſ de more Licæi.
Nec non & ſacri monſtrat nemuſ Argilæti.
Teſtaturq; locum.& lætum docet hoſpitiſ Argi.
Hinc ad Tarpeiam ſedem:& Capitolia ducit.
Aurea.nunc:olim ſilueſtribuſ horrida dumiſ.
Iam tum relligio pauidoſ terrebat agreſteſ:
Dira loci:iam tum ſiluam ſaxumq; tremebant.
Hoc nemuſ:hunc inquit frondoſo uertice collẽ:
Quiſ deuſ:incertum eſt:habitat deuſ.Arcadeſ ipſũ
Credunt ſe uidiſſe Iouem.cum ſepe nigrantem
Egida concuteret dextra.nimboſq; cieret.
Hæc duo preterea diſiectiſ oppida muriſ
Relliquiaſ:ueterumq; uideſ monumenta uirorũ.
Hanc Ianuſ pater:hãc Saturnuſ condidit urbem.
Ianiculum huic:illi fuerat Saturnia nomen.
Talibuſ inter ſe dictiſ:ad tecta ſubibant:
Pauperiſ Euandri.paſſimq; armenta uidebant
Romanoq; foro:& lautiſ mugire Carinis.
Vt uentum ad ſedeſ:hæc inquit limina uictor
Alcideſ ſubiit.hic illum Regia cepit
Aude hoſpeſ contemnere opeſ.& te quoq; dignũ
Finge deo.rebuſq; ueni non aſper:egeniſ.
Dixit.& anguſti ſubter faſtigia tecti
Ingentem æneam duxit.ſtratiſq; locauit.

Effultum foliis: & pelle Libystidis ursæ.
Nox ruit. & fuscis tellurem amplectitur alis.
At Venus: haud animo nequicq̃ exterrita mater
Laurentumq; minis: & duro mota tumultu:
Vulcanũ alloquit̃. thalamoq; hic coniugis aureo:
Incipit. & dictis diuinum inspirat amorem.
Dum bello Argolici uastabant Pergama Reges:
Debita: casurasq; inimicis ignibus arces:
Non ullum auxilium miseris: non arma rogaui
Artis opis ue tuæ. nec te carissime coniunx:
Incassum ue tuos uolui exercere labores.
Quamuis & Priami deberem plurima natis.
Et durum æneæ flæuissem sæpe laborem.
Nunc Iouis imperiis rutilorum constitit oris.
Ergo eadem supplex uenio & sanctum mihi numen
Arma rogo: genitrix nato. te filia Nerei
Te potuit lachrymis Titonia flectere coniũx.
Aspice qui coeant populi. que mænia clausis
Ferrum acuant portis: in me excidiumq; meorũ.
Dixerat. & niueis hinc atq; hinc diua lacertis
Contantem amplexu molli fouet. ille repente
Accipit solitam flãmam. notusq; medullas
Intrauit calor. & labefacta per ossa cucurrit.
Non secus: atq; olim tonitru cum rupta corusco
Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.
Sensit læta dolis. & formæ conscia coniunx.
Tum pater æterno fatur deuinctus amore.
Quid casus petis ex alto? fiducia cessit
Quo tibi diua mei. similis si cura fuisset:
Tum quoq; fas nobis Teucros armare fuisset.
Nec pater omnipotens Troiam: nec fata uetabãt
Stare: decemq; alios Priamũ super esse per ãnos.
Et nunc si bellare paras: atq; hæc tibi mens est:
Quicquid in arte mea possunt promittere curæ
Quod fieri ferro: liquido ue potestur electro.
Quantum ignes: animeq; ualent. absiste precando
Viribus indubitare tuis. ea uerba loquutus
Optatos dedit amplexus. placidumq; petiuit

Coniugis infusus gremio per membra soporem.
Inde ubi prima quies medio iam noctis abactæ
Curriculo: expulerat somnum: cum fæmina pmū
Cui tollerare colo uitam: tenuiq; minerua
Impositum cinerem: & sopitos suscitat ignes.
Noctem addens operi. famulasq; ad lumina lōgo
Exercet penso: castum ut seruare cubile
Coniugis: ut paruos possit educere natos.
Haud secus ignipotens. nec tempore segnior illo
Mollibus e stratis opera ad fabrilia surgit.
Insula Sicanium iuxta latus: æoliamq;
Erigitur Liparen fumantibus ardua saxis.
Quam subter specus: & Cyclopum exæsa caminis
Antra ætnæa tonant. ualidiq; incubus ictus
Auditi referunt gemitum. striduntq; cauernis
Stricturæ chalibum. & fornacibus ignis anhelat.
Vulcani domus. & Vulcania nomine tellus.
Hoc tunc Ignipotens cælo descendit ab alto.
Ferrum exercebant uasto Cyclopes in antro.
Brontesq; Steropesq;: & nudus membra Pyragmon
His informatum manibus: iam parte polita
Fulmen erat: toto genitor quæ plurima cælo
Deiicit in terras: pars imperfecta manebat.
Tris hymbris torti radios: tris nubis aquosæ
Addiderant: rutili tris ignis: & alitis austri
Fulgores nunc terrificos: sonitumq; metumq;
Miscebant operi flammisq; sequacibus iras.
Parte alia Marti: currumq; rotasq; uolucres
Instabant: quibus ille uiros: quibus excitat urbis.
Egidaq; horriferam: turbate Palladis arma:
Certatim squāmis serpentum: auroq; polibant.
Connexosq; angues: ipsamq; in pectore diuæ
Gorgona: desecto uertentem lumina collo.
Tollite cuncta inquit cæptosq; auferte labores
Etnæi Cyclopes: & huc aduertite mentem.
Arma acri facienda uiro. nunc uiribus usus.
Nūc manibus: opus est. omni nūc arte magistra.
Precipitate moras. nec plura effatus. at illi

Ocius incubuere omnes. pariterq; laborem
Sortiti. fluit æs riuis: auriq; metallum.
Vulnificusq; chalybs uasta fornace liquescit.
Ingentem clipeum informant. unum omnia cõtra
Tela Latinorum. septenosq; orbibus orbes
Impediunt. alii uentosis follibus: auras
Accipiunt. redduntq;. alii stridentia tingunt
æra lacu. gemit impositis incudibus antrum.
Illi inter sese multa ui brachia tollunt
In numerum. uersantq; tenaci forcipe massam.
Hæc pater æolius. properat dum Lemnius oris
Euandrum ex humili tecto lux suscitat alma.
Et matutini uolucrum sub culmine cantus.
Consurgit senior. tunicaq; induitur artus.
Et tyrrhena pedum circundat uincla plantis.
Tum lateri: atq; humeris tegæum subligat ensẽ.
Dimissa a læua panteræ terga retorquens.
Nec non & gemini custodes limine ab alto
Præcedunt. gressumq; canes comitantur herilẽ.
Hospitis æneæ sedem: & secreta petebat.
Sermonum memor: & promissi muneris: heros.
Nec minus æneas se matutinus agebat.
Filius huic Pallas: illi comes ibat Achates.
Congressi iungunt dextras. mediisq; residunt
Edibus. & licito tandem sermone fruuntur.
Rex prior hæc.
Maxime Teucrorum Ductor: quo sospite nunq̃
Res equidem Troiæ uictas aut regna fatebor.
Nobis ad belli auxilium: pro nomine tanto:
Exiguæ uires. hinc Thusco claudimur amni
Hinc Rutulus premit. & murum circũsonat armis.
Sed tibi ego populos ingentes: opulentaq; regnis
Iungere castra paro. quã fors inopina salutem
Ostentat. fatis huc te poscentibus: affers.
Haud procul hinc saxo incolitur fundata uetusto
Vrbis Agillinæ sedes. ubi Lydia condam
Gens bello praeclara: iugis insedit Etruscis.
Hanc multos florentem annos: rex deinde superbo

Imperio:& ſæuiſ tenuit Mezentiuſ armiſ
Quid memorem infandaſ cædeſ:qd facta Tyranni
Effera? dii capiti ipſiuſ generiq; reſeruent.
Mortua quin etiam iungebat corpora uiuiſ.
Componenſ:manibuſq; manuſ:atq; oribuſ ora.
Tormenti genuſ:& ſanie:taboq; fluenti
Complexu in miſero:longa ſic morte necabat.

At feſſi tandem ciueſ:infanda furentem:
Armati circunſiſtunt ipſumq;:domumq;.
Obtrucant ſocioſ.ignem ad faſtigia iactant.
Ille inter cædeſ Rutilorum elapſuſ:in agroſ
Confugere.& Turni defendier hoſpitiſ armiſ.
Ergo omniſ furiſ ſurrexit Etruria iuſtiſ.
Regem ad ſupplicium preſenti Marte repoſcunt.
Hiſ ego te ænea Ductorem milibuſ addam.
Toto nanq; fremunt condenſæ littore pupeſ.
Signaq; ferre iubent.retinet longæuuſ Aruſpex
Fata canenſ.o Mæoniæ delecta iuuentuſ
Floſ ueterum:uirtuſq; uirum:quoſ iuſtuſ in hoſtem
Fert dolor:& merita accendit Mezentiuſ ira
Nulli faſ Italo eſt:tantam ſubiungere gentem.
Externoſ optate duceſ.tum Etruſca reſedit
Hoc acieſ campo:monitiſ exterrita diuum.
Ipſe oratoreſ ad me:Regniq; coronam
Cum ſceptro miſit:mandatq; inſignia Tarchon.
Succedam caſtriſ.Tyrrhenaq; regna capeſſam
Sed mihi tarda gelu:ſæcliſq; effeta ſenectuſ:
Inuidet imperium.ſeræq; ad fortia uireſ.
Natum exhortarer:ni mixtuſ matre Sabella
Hinc partem patriæ traheret.tu cuiuſ & anniſ
Et generi:fatum indulget:quem numina poſcunt:
Ingredere:o Teucrũ:atq; Italũ:fortiſſime ductor.

Hunc tibi preterea ſpeſ:& ſolatia noſtri:
Pallanta:adiungam.ſub te tollerare magiſtro
Militiam:& graue Martiſ opuſ:tua cernere facta
Aſſueſcat:primiſ & te miretur ab anniſ.
Arcadeſ huic equiteſ biſ centum:robora pubiſ
Lecta dabo.totidemq; ſuo tibi nomine Pallaſ.

Vix ea fatus erat: defixaq; ora tenebant
Eneas Anchisiades: & fidus Achates.
Multaq; dura suo tristi cum corde putabant:
Ni signum cælo Cytheræa dedisset aperto.
Nanq; improuiso uibratus ab æthere fulgor
Cum sonitu uenit. & ruere omnia uisa repente.
Tyrrhenusq; tubæ mugire per æthera clangor.
Suspiciunt iterũ: atq; iterũ fragor intonat ingẽs.
Arma inter nubem cæli in regione serena
Per sudum rutilare uident. & pulsa tonare.
Obstupuere omnes animis: sed Troius Heros
Agnouit sonitum. & diuæ promissa parentis.
Tum memorat: ne uero hospes ne quere profecto
Quẽ casum portenta ferant. ego poscor olympo.
Hoc signum cecinit missuram diua creatrix:
Si bellum ingrueret. Vulcaniaq; arma ꝑ auras
Laturam auxilio.
Heu quantæ miseris cædes Laurentibus instant?
Quas pænas mihi Turne dabis? q̃ multa sub undis
Scuta uirum: galeasq; & fortia corpora uolues
Tybri pater. poscant acies. & fœdera rumpant.
Hæc ubi dicta dedit: solio se tollit ab alto.
Et primum Herculeis sopitas ignibus aras
Excitat. externumq; larem: per uosq; penates:
Lætus adit: mactat lectas de more bidentes:
Euandrus pariter: Troiana iuuentus.
Post hinc ad naues graditur. sociosq; reuisit.
Quorum de numero: qui sese in bella sequantur:
Præstantes uirtute legit. pars cætera prona
Fertur aqua: segnisq; secundo defluit amni:
Nuntia uentura ascanio: rerumq; patrisq;.
Dantur equi teucris Tyrrhena petentibus arua.
Ducunt exortem æneæ: quẽ fulua leonis
Pellis: obit totum: ꝓfulgens unguibus aureis.
Fama uolat subito paruam uulgata per urbem:
Ocius ire equites: Tyrrheni ad littora Regis
Vota metu duplicant matres. ꝓpiusq; ꝑiclo
It timor. & Martis maior iam apparet imago.

Tum pater Euandrus dextram complexus euntis:
Heret inexpletum lachrymans. ac talia fatur.
O mihi preteritos referat si Iupiter annos:
Qualis eram: cum primam aciem Preneste sub ipsa
Straui: scutorumq; incendi uictor aceruos:
Et Regem hac Erilum dextra sub tartara misi:
Nascenti cui tris animas foronia mater
Horrendum dictu dederat: terna arma mouenda:
Ter læto sternendus erat: cui tum tamen omnis
Abstulit hæc animas dextra: & totidẽ exuit armis.
Non ego nunc dulci amplexu diuellerer usq̃
Nate tuo. neq; finitimo Mezentius unq̃
Huic capiti insultans: tot ferro sæua dedisset
Funera: tam multis uiduasset ciuibus urbem.
At uos o superi: & diuum tu maxime Rector
Iupiter: Arcadii quæso miserescite Regis.
Et patrias audite preces. si numina uestra
Incolumẽ Pallanta mihi: si fata reseruant
Si uisurus eum uiuo: & uenturus in unum:
Vitam oro. patiar quemuis durare laborem.
Sin aliquẽ infandum casum fortuna minaris:
Nunc nunc o liceat crudelem abrumpere uitam:
Dum curæ ambiguæ: dum spes incerta futuri.
Dum te care puer mea særa: & sola uoluptas
Complexu teneo. grauior ne nuntius auris
Vulneret: Hæc genitor digressu dicta supremo
Fundebat. famuli collapsum in tecta ferebant.
Iamq; adeo exierat portis equitatus apertis.
Eneas inter primos: & fidus Achates
Inde alii Troiæ Proceres. ipse agmine Pallas
In medio chlamyde & pictis conspectus in armis.
Qualis ubi Oceani perfusus Lucifer unda:
Quem Venus ante alios astrorum diligit ignes:
Extulit os sacrum cælo: tenebrasq; resoluit.
Stant pauidæ in muris matres: oculisq; sequunt̃:
Pulueream nubem. & fulgentis ære cateruas.
Olli per dumos: qua proxima mæta uiarum:
Armati tendunt. it clamor. & agmine facto

Quadrupedante putrē sonitu quatit ūgula cāpū.
Est ingens gelidum lucus ꝓpe Ceritis amnem
Relligione patrum: late sacer. undiq; colles:
Inclusere caui. & nigra nemus abiete cingunt.
Siluano: fama est: ueteres sacrasse Pelasgos.
Aruorum: pecoriq; deo: lucumq;: diemq;.
Qui primi fines aliquando habuere Latinos.
Haud procul hic Tarchō: & Tyrrheni tuta tenebāt
Castra locis. celsoq; omnis de colle uideri
Iam poterat legio. & latis tendebat in aruis.
Huc pater Eneas & bello lecta iuuentus
Succedunt. fessiq; equos: & corpora curant.
At Venus æthereos inter dea candida nimbos
Dona ferens aderat. natumq; in ualle reducta:
Vt procul e gelido secretum flumine uidit:
Talibus affata est dictis. seq; obtulit ultro.
En perfecta mei promissa coniugis arte
Munera. ne mox aut Laurentis nate superbos:
Aut acrem dubites in prelia poscere Turnum.
Dixit. & amplexus nati Cythræa petiuit.
Arma sub aduersa posuit radiantia quercu.
Ille deæ donis: & tanto lætus honore:
Expleri nequit atq; oculos per singula uoluit.
Miraturq;: interq; manus: & brachia uersat:
Terribilem cristis galeam. flammasq; uomentem.
Fatiferumq; ensem. loricam ex ære rigentem
Sanguineam: ingentem qualis cum cærula nubes
Solis inardescit radiis: longeq; refulget.
Tum læues ocreas electro: auroq; recocto
Hastamq;: & clipei non enarrabile textum.
Illic res Italas: Romanorumq; triumphos
Haud Vatum ignarus: uenturiq; inscius æui:
Fecerat ignipotens. illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio: pugnataq; in ordine bella:
Fecerat: & uiridi fætam Mauortis in antro
Procubuisse lupam: geminos huic ubera circum
Ludere pendētes pueros: & lambere matrem.
Impauidos: illam tereti ceruice reflexa

Mulcere alternos: & corpora fingere lingua.
Nec procul hic Romã: & raptas sine more Sabinas:
Consessu caueæ: magnis Cyrcensibus actis:
Addiderat. subitoq; nouũ consurgere bellum.
Romulidis. Tatioq; seni. Curibusq; seueris.
Post idem inter se posito certamine: Reges
Armati Iouis ante aras: paterasq; tenentes
Stabant: & cæsa iungebant fœdera porca.
Haud procul inde citæ Metiũ in diuersa quadrigæ
Distulerant. at tu dictis Albane maneres.
Raptabatq; uiri mendacis uiscera Tullus
Per siluam. & sparsi rorabant sanguine uepres.
Nec non Tarqneũ eiectũ: Porsenna iubebat
Accipere. ingentiq; urbem obsidione primebat.
Eneade inferrum pro libertate ruebant.
Illum indignanti similem: similemq; minanti
Aspiceres: pontẽ auderet quia uellere Cocles.
Et fluuium uinclis innaret Clœlia ruptis.
In summo custos Tarpeiæ Manlius arcis:
Stabat pro templo: & Capitolia celsa tenebat.
Rumuleoq; recens horrebat Regia culmo.
Atq; hic auratis uolitans argenteus anser
Porticibus: Gallos in limine adesse canebat.
Galla per dumos aderant. arcemq; tenebant:
Defensi tenebris: & dono noctis opacæ.
Aurea cæsaries ollis. atq; aurea uestis.
Virgatis lucent sagulis. tum lactea colla
Auro innectuntur. duo quisq; alpina coruscat
Gesa manu: scutis protecti corpora longis.
Hic exultantes Salios: nudosq; Lupercos
Lanigerosq; apices: & lapsa ancillia cælo:
Excuderat. castæ ducebant sacra per urbem
Pilentis materes in mollibus hinc procul addit
Tartareas etiam sedes. alta hostia Ditis.
Et scelerum pænas. & te Catilina minaci
Pendentem scopulo. furiarumq; ora trementem.
Secretosq; Pios: his dantem iura Catonem.
Hæc inter: tumidi late maris ibat imago

Aurea: sed fluctu spumabant cærula cano.
Et circum argento clari delphines in orbe
Equora uerrebant caudis. æstumq; secabant.
 In medio classes æratas Actia bella
Cernere erat. totumq; instructo Marte uideres
Feruere Leucatem. auroq; effulgere fluctus.
Hinc Augustus agens Italos in prælia Cæsar
Cum patribus: populoq; penatibus: & magnis Dis.
Stans celsa in pupi: geminas cui tempora flammas
Læta uomunt. patriumq; aperitur uertice sidus.
Parte alia uentis: & dis Agrippa secundis
Arduus: agmen agens: cui belli insigne superbum:
Tempora nauali fulgent rostrata corona.
Hinc ope Barbarica: uariisq; Antonius armis
Victor ab Auroræ populis: & littore rubro
Egyptum: uiresq; Orientis & ultima secum
Bactra uehit. sequiturq;: nephas: ægyptia cõiux.
Vna omnes ruere: ac totum spumare reductis
Conuulsum remis: rostrisq; stridentibus æquor.
Alta petunt: pelago. credas in nare reuulsas
Cycladas. aut montes concurrere montibus altos.
Tanta mole uiri turritis pupibus instant.
Stuppea flamma manu: telisq; uolatile ferrum
Spargitur. arua noua Neptũnia cæde rubescũt.
 Regina in mediis patrio uocat agmina sistro.
Nec dum etiam geminos a tergo respicit angues.
Omni genumq; deũ monstra: & latrator Anubis:
Contra Neptũnũ & Venerem: cõtraq; Mineruã
Tela tenent. sæuit in medio certamine Mauors:
Cælatus ferro. tristesq; ex æthere diræ.
Et scissa graudens uadit Discordia palla.
Quã consanguineo sequitur Bellona flagello
Actius hæc cernẽs arcum intendebat Apollo
Desuper. omnis eo terrore ægyptus: & Indi:
Omnis Arabs. omnes uertebant terga Sabæi.
Ipsa uidebatur uentis Regina uocatis:
Vela dare. & laxos: iam iamq; ĩmittere funes.
Illam inter cædes pallentem morte futura

Fecerat ignipotens. undis & Iapige ferri.
Contra autem magno mærentem corpore Nilũ.
Pandentemq; sinus. & tota ueste uocantem
Cæruleũ in gremiũ: latebrosaq; flumina uictos.
At Cæsar triplici inuectus Romana triumpho
Moenia: dis Italis uotum immortale sacrabat.
Maxima tercentum totam delubra per urbem
Læticia: ludisq; uiæ: plausuq; fremebant.
Omnibus in templis matrum chorus. omnibus aræ.
Ante aras terram cæsi strauere iuuenci.
Ipse sedens niueo candentis limine Phœbi
Dona recognoscit populorum. aptatq; superbis
Postibus. incædunt uictæ longo ordine gentes
Quã uariæ linguis: habitu tam uestis: & armis.
Hic Numidũ genus. & distinctos Mulciber Afros
Hic Lelegas: Carrasq; sagitti ferosq; Gelonos
Finxerat. Euphrates ibat iam mollior undis.
Extremiq; hominum Morini Rhenusq; bicornis.
Indomitiq; Dacæ. & pontem indignatus Araxes.
Talia per clipeum Vulcani dona parentis
Miratur. rerumq; ignarus imagine gaudet.
Attollens humero: famamq;: & fata nepotum.

Onus habet pugnas. nec adẽ Dux ipse tumultu:
Atq; ea diuersa penitus dum parte geruntur:
Iunonis monitu Turnus festinat in hostem.
Teucrorum naues Rutilis iaculantibus ignem:
Nympharum in speciem: diuino numine uersæ.
Audacem Rutilum dat læto pulcher Iulus.
Fit uia ui: Turnus Bitiam: & Padarum altum:
Deicit. & totis uictor dat funera castris.
Iamq; fatigatus recipit se in castra suorum.


Tq; ea diuersa penitus
dum parte geruntur:
Irin de cælo misit
Saturnia Iuno
Audacem ad Turnum.
luco tum forte parentis

Pilũni Turnus sacrata ualle sedebat.
Ad quem sic roseo Taumantias ore loquuta est.
Turne: quod optanti diuum promittere nemo
Auderet: uoluenda dies en attulit ultro.
Eneas urbe: & sotiis: & classe relicta:
Sceptra Palatini regnumq; petiuit Euandri.
Nec satis: extremas Coryti penetrauit ad urbes.
Lydorumq; manus: & collectos armat agrestes.
Quid dubitas? nũc tẽpus equos: nũc poscere currus.
Rumpe moras omnes. & turbata arripe castra.
Dixit. & in cælum paribus se sustulit alis.
Ingentemq; fuga secuit sub nubibus arcum.
Agnouit iuuenis. duplicesq; ad sidera palmas
Sustulit. ac tali fugientem est uoce loquutus.
Iri decus cæli: quis te mihi nubibus actam:
Detulit in terras? unde hæc tam clara repente
Tempestas? mediũ uideo discindere cælum.
Pallentesq; polo stellas. sequar omnia tanta
Quisquis in arma uocas. & sic effatus: ad undam
Processit. summoq; hausit de gurgite lymphas.
Multa deos orans. honerauitq; æthera uotis.
Iamq; omnis campis exercitus ibat apertis.
Diues æquum: diues pictai uestis: & auri.
Messapus primas acies: postrema cohercent
Tyrrhidæ iuuenes. medio Dux agmine Turnus
Vertitur: arma tenens. & toto uertice supra.
Ceu septem surgens sedatis amnibus altus
Per tacitum Ganges aut pingui flumine Nilus
Cum refluit campis: & iam se condidit alueo.
Hic subitam nigro glomerari puluere nubem
Aspiciunt Teucri. ac tenebras insurgere campis
Primus ab aduersa conclamat mole Caicus.
Quis globus o ciues caligine uoluitur atra?
Ferte citi ferrum. date tela. & scandite muros.
Hostis adest. eia ingenti clamore per omnes
Condunt se Teucri portas. & mœnia complent.
Nanq; ita discedens præceperat optimus armis
Eneas. siqua interea fortuna fuisset:

Neu struere auderent acies. neu credere campo.
Castra modo: & tutos seruarent aggere muros.
Ergo & si conferre manum pudor: iraq; mõstrat:
Obiiciunt portas tamen. & precepta facessunt.
Armatiq; cauis expectant turribus hostem.
Turnus ut anteuolans tardum precesserat agmẽ:
Viginti lectis equitum comitatus: & urbi
Improuisus adest. maculis quem Thracius albis
Portat equus. cristaq; tegit galea aurea rubra
Et quis erit mecum iuuenes: qui pmus in hostem
En ait: & iaculum intorquens emittit in auras:
Principium pugnæ. & campo sese arduus infert.
Clamorem excipiunt socii. fremituq; sequuntur
Horrisono. Teucrum mirantur inertia corda:
Non æquo dare se campo. non obuia ferre
Arma uiros. sed castra fouere huc turbidus: atq; huc
Lustrat equo muros. aditumq; per auia quærit.
Ac ueluti pleno lupus insidiatus ouili
Cum fremit ad caulas: uentos perpessus & hymbris
Nocte super media. tuti sub matribus agni
Ballatum exercent. ille asper & improbus ira
Sæuit in absentes. collecta fatigat edendi
Ex longo rabies. & siccæ sanguine fauces.
Haud aliter Rutilo muros: & castra tuenti:
Ignescunt iræ. & durus dolor ossibus ardet.
Qua tentet ratione adytus. & qua uia clausos
Excutiat Teucros uallo. atq; effundat in æquor.
Classem que lateri castrorum adiuncta latebat:
Aggeribus sæptam circum: & fluuialibus undis:
Inuadit. sociosq; incendia poscit ouantes.
Atq; manum pinu flagranti feruidus implet.
Tum uero incumbunt. urget presentia Turni.
Atq; omnis facibus pubes accingitur atris.
Diripuere focos. piceum fert fumida lumen
Teda. & commixtam Vulcanus ad astra fauillam:
Quis deus o Musæ tam sæua incendia teucris
Auertit? tantos ratibus quis depulit ignes?
Dicite. prisca fides facto. sed fama peremnis.

Tempore: quo primum Phrygia formabat in Ida
Eneas classem: & pelagi petere alta parabat:
Ipsa deum fertur genitrix Berecyntia magnum
Vocibus his affata Iouem. da nate petenti
Quod tua cara parens domito te poscit Olympo.
Pinea silua mihi multos dilecta per annos.
Lucus in arce fuit summa: quo sacra ferebant:
Nigranti picea: trabibusq; obscuris acernis.
Has ego Dardanio Iuueni: cum classis egeret:
Læta dedi. nunc sollicitam timor anxius angit.
Solue metus. atq; hoc precibus sine posse parentē.
Neu cursu quassatæ ullo: neu turbine uenti
Vincantur. prosit nostris in montibus ortas.
Filius huic contra: torquet qui sidera mundi:
O genitrix: quo fata uocas? aut quid petis istis?
Mortali ne manu factæ: immortale carinæ
Fas habeant? certusq; incerta pericula lustret
Eneas? cui tanta deo permissa potestas?
Immo ubi defunctæ finem: portusq; tenebunt
Ausonios: olim quæcunq; euaserit undis:
Dardaniumq; ducem Laurentia uexerit arua:
Mortalem eripiam formam. magniq; iubebo
Equoris esse deas. qualis Nereia Cloto:
Et Galathea: secant spumantem pectore pontū.
Dixerat. atq; ratum stygii per flumina fratris
Per pice torrentes: atraq; uorragine ripas
Annuit. & totum nutu tremefecit Olympum.
Ergo Aderat ꝓmissa dies. & tempora Parcæ
Debita complerant: cum Turni iniuria Matrem
Admonuit sacris ratibus depellere tedas.
Hic primum noua lux oculis effulsit. & ingens
Visus ab Aurora cælum transcurrere nimbus.
Idæiq; chori. tum uox horrenda per auras
Excidit: & Troum Rutilorumq; agmina complet.
Ne trepidate meas Teucri defendere naues.
Neue Armate manus. maria ante exurere Turno
Quam sacras dabitur pinus. uos ite solutæ
Ite deæ pelagi: Genitrix iubet. & sua queq;

Continuo pupes abrumpunt uincula ripis.
Delphinumq; modo demersis æquora rostris
Ima petunt. hinc uirgineæ mirabile monstrum
Reddunt se totidem facies. pontoq; feruntur:
Quot primum æratæ steterant ad littora naues.
Obstupuere animis Rutili. conterritus ipse
Turbatis Messappus: æquis. contatur & amnis
Rauca sonans. reuocatq; pedē Tyberinus ab alto.
At non audaci cessit fiducia Turno.
Vltro animos tollit dictis. atq; increpat ultro.
Troianos hæc monstra petunt. his Iupiter ipse
Auxilium eripuit solitum. non tela: nec ignes:
Expectant Rutulos. ergo maria inuia Teucris.
Nec spes ulla fugæ. rerum pars altera adempta est.
Terra autem in manibus nostris. tot milia gentes
Arma ferunt Italæ. nil me fatalia terrent
Siqua Phryges pre se iactant responsa deorum.
Sat fatis Veneriq; datum est: tetigere quod arua
Fertilis ausoniæ Troes. sunt & mea contra
Fata mihi: ferro sceleratam excindere gentem:
Coniuge præcepta. nec solos tangit Atridas
Iste dolor. solisq; licet capere arma Micenis.
Sed periisse semel satis est: peccare fuisset
Ante satis. penitus modo non genus omne perosum
Femineum? quibus hæc medii fiducia ualli:
Fossarumq; moræ: læti discrimine paruo:
Dant animos. at non uiderunt mænia Troiæ
Neptunni fabricata manu: considere in ignes?
Sed uos o lecti: ferro quis scindere uallum
Apparat? & mecum inuadit trepidantia castra?
Non armis mihi Vulcani: non mille carinis:
Est opus in Theucros: addāt se ꝓtinus omnes
Etrusci sotios. tenebras & inertia furta
Palladii: cæsis summæ custodibus arcis
Ne timeant. nec equi cæca condemur in aluo
Luce: palam: certum est igni circundare muros.
Haud sibi cum Danais rem faxo: & pube pelasga
Esse putent decimū quos distulit Hæctor in annū.

Nunc adeo melior quoniam pars acta diei est:
Quod superest: læti bene gestis corpora rebus
Procurate uiri. & pugnam sperate parari.
Interea uigilum excubiis obsidere portas
Cura datur Messappo. & mænia cingere flāmis.
Bis septem Rutili muros: qui milite seruent:
Delecti. ast illos centem quenq; sequuntur.
Purpurei cristis iuuenes auroq; corusci.
Discurrunt. uariantq; uices. fusiq; per herbam
Indulgent uino. & uertunt cratheras abenos.
Collucent ignes. noctem custodia ducit
Insomnem ludo.
Hæc super e uallo ꝓspectant Troes. & armis
Alta tenent. nec non trepidi formidine portas
Explorant. pontesq; & propugnacula iungunt.
Tela gerunt. instant Mnestheus acerq; Serestus.
Quos pater æneas: siquando aduersa uocarent:
Rectores Iuuenū: & rerū dedit esse Magistros.
Omnis per murum legio sortita periclum
Excubat. exercetq; uices: quod cuiq; tuendū est.
Nisus erat portæ custos: acerrimus armis
Hyrtacides. comitem æneæ quem miserat Ida
Venatrix: iaculo celerem: leuibusq; sagittis.
Et iuxta comes Eurialus: quo pulchrior alter
Non fuit æneadum: Troiana nec induit arma.
Ora puer prima signans intonsa iuuenta.
His amor unus erat. pariterq; in bella ruebant.
Tunc quoq; communi portā statione tenebant.
Nisus ait. dii ne hunc ardorē mentibus addunt
Euriale? an sua cuiq; deus fit dira cupido?
Aut pugnam: aut aliquid iā dudū inuadere magnū
Mens agitat mihi. nec placida contenta qete est.
Cernis que Rutilos habeat fiducia rerum?
Lumina rara micant. somno: uinoq; sepulti
Procubuere. silent late loca. percipe porro
Quid dubitē. & quæ nunc animo sententia surgat.
Eneam acciri omnes: populusq; patresq;
Exposcunt. mittiq; muros: qui certa reportent.

Si tibi: quæ posco ꝑmittunt: nam mihi facti
Fama sat est: tumulo uideor reperire sub illo
Posse uiam: ad muros & mænia Pallantæa.
  Obstupuit magno laudum perculsus amore
Eurialus. simul his ardentem affatur amicum.
Me ne igitur socium summis adiungere rebus
Nise fugis? solum te in tanta pericula mittam?
Non ita me genitor bellis assuetus Opheltes:
Argolicum inter terrorem: Troiæq; labores
Sublatum: erudiit. nec tecum talia gessi:
Magnanimū ænean & fata extrema sequutus.
Est hic: est animus lucis contemptor. & istum
Qui uita bene credat emi: quo tendis: honorem.
Nisus ad hæc: equidem de te nil tale uerebar.
Nec fas. non ita me referat tibi magnus ouantem
Iupiter. aut quicunq; oculis hæc aspicit æquis.
Sed si quis quæ multa uides discrimine tali:
Si quis in aduersum rapiat: casus ue deus ue
Te superesse uelim. tua uita dignior ætas.
Sit qui me raptum pugna: precio ue redemptū
Mandet humo solita. aut si qua fortuna uetabit:
Absenti ferat inferias. decoretq; sepulchro.
Neu matri miseræ tanti sim causa doloris.
Quæ te sola puer: multis e matribus ausa
Persequitur. magni nec mænia curat Acestæ.
  Ille autem: causas nequicq̄ nectis inanes.
Nec mea iam mutata loco sententia cedit.
Acceleremus ait. uigiles simul excitat. illi
Succedunt. seruantq; uices. statione relicta:
Ipse comes Niso graditur. regemq; requirunt.
Cætera per terras omnis: animalia somno
Laxabant curas. & corda oblita laborum.
Ductores Teucrum primi: delecta iuuentus:
Consilium summis Regni de rebus habebant.
Quid facerent: quis ue æneæ iam nuntius esset.
Stant longis adnixi hastis. & scuta tenentes:
Castrorum: & campi medio. tum Nisus & una
Eurialus: confestim alacres admittier orant.

Rem magnam: preciumq; moræ fore. ꝑmus Iulus
Accepit trepidos. ac Nisum: dicere iussit.
Tunc sic Hyrtacides: audite o mentibus æquis
Eneadæ: ne ue hæc nostris spectentur ab annis:
Quæ ferimus. Rutili somno: uinoq; sepulti
Conticuere. locum insidiis conspeximus ipsi.
Qui patet: in biuio portæ: quæ ꝓxima ponto est.
Interrupti ignes. aterq; ad sidera fumus
Erigitur. si fortuna permittitis uti
Quæsitum ænean ad mænia Pallantæa:
Mox hic cum spoliis: ingenti cæde peracta:
Adfore cernetis. nec nos uia fallit euntis.
Vidimus obscuris ꝑmam sub uallibus urbem
Venatu assiduo. & totum cognouimus amnem.
Hic ãnis grauis: atq; animi maturus Aletes
Dii patrii: quoꝝ semper sub numine Troia est:
Non tamen omnino Teucros delere paratis:
Cum tales animos Iuuenum: tam certa tulistis
Pectora. sic memorans humeros dextrasq; tenebat
Amborũ. & uultum lachrymis: atq; ora rigebat.
Quæ uobis: quæ digna uiri pro talibus ausis
Præmia posse rear solui? pulcherrima primum
Dii: moresq; dabunt uestri: tum cætera reddet
Actutum pius æneas. atq; integer æui
Ascanius: meriti tanti non immemor unq̃.
Immo ego uos: cui sola salus genitore reducto
Excipit Ascanius: per magnos Nise penates
Assaraciq; larem: & canæ penetralia uestæ
Obtestor: quæcunq; mihi fortuna: fidesq; est:
In uestris pono gremiis. reuocate parentem.
Reddite conspectum. nil illo triste recepto.
Bina dabo argento perfecta: atq; aspera signis
Pocula. deuicta genitor quæ cepit Arisba.
Et tripodas geminos. auri duo magna talenta.
Cratera antiquum: quem dat Sidonia Dido:
Si uero capere Italiam: sceptrisq; potiri
Contigerit uictori. & prædæ ducere sortem:
Vidisti quo Turnus æquo: quibus ibat in armis:

Aureuſ? ipſum illũ clipeum.criſtaſq; rubentiſ
Excipiam ſorti.iã nunc tua premia Niſe.
Preterea biſ ſex genito lætiſſima matrum
Corpora.captiuoſq; dabit.ſuaq; omnibuſ arma.
Inſuper hiſ cãpi quod rex habet ipſe latinuſ.
Te uero mea quẽ ſpatiiſ propioribuſ ætaſ
Inſequitur:uenerãde puer:iã pectore toto
Accipio.& comitẽ caſuſ complector in omniſ.
Nulla meiſ ſine te quæret gloria rebuſ.
Seu pacem:ſeu bella geram:tibi maxima rerũ
Verborũq; fideſ:contra quẽ talia fatur
Eurialuſ.me nulla dieſ tam fortibuſ auſiſ
Diſſimilẽ arguerit.tantũ fortuna ſecunda:
Aut aduerſa cadat.ſed te ſuper omnia dona:
Vnũ oro.genitrix Priami de gente uetuſta
Eſt mihi.quã miſerã tenuit non Ilia telluſ
Mecũ excedentẽ.non mænia regiſ Aceſtæ.
Hanc ego nunc ignarã huiuſ:quodcũq; pericli ẽ:
Inq; ſalutatam linquo.nox & tua teſtiſ
Dextera:quod nequeã lacbrymaſ perferre parẽtiſ.
At tu oro:ſolare inopem.& ſuccurre relictæ.
Hanc ſine me ſpem ferre tui.audentior ibo
In caſuſ omniſ:percuſſa mente dederunt
Dardanidæ lacbrymaſ.ante omniſ pulcher Iuluſ.
Atq; animum patrieæ ſtrinxit pietatiſ imago.
Tum ſic effatur.
Spondeo digna tuiſ ingentibuſ omnia cæptiſ.
Nanq; erit iſta mihi genitrix.nomẽq; Creuſæ.
Solũ defuerit.nec partum gratia talem
Parua manet.caſuſ factũ quicunq; ſequetur.
Per caput hoc iuro:per quod pater ante ſolebat:
Que tibi polliceor reduci:rebuſq; ſecundiſ:
Hec eadem matriq; tuæ:generiq; manebũt.
Sic ait.illacbrymanſ.humero ſimul exuit enſem
Auratũ mira quem fecerat arte Lycaon
Gnoſiuſ atq; habilem uagina aptarat eburna.
Dat Niſo Mneſtheuſ pellẽ:horrentiſq; leoniſ
Exuuiaſ.galeam fiduſ permutat Aleteſ.

Protinuſ armati incedunt. quoſ omniſ eūteſ
Primorum manuſ ad portaſ: iuuenūq; ſenumq;
Proſequitur uotiſ. nec non & pulcher Iuluſ:
Ante omniſ. animūq; gerenſ. curāq; uirilem.
Multa patri portāda dabat mādata: ſed auræ
Omnia diſcerpunt. & nubibuſ irrita donāt.
Egreſſi: ſuperāt portaſ. noctiſq; per umbram
Caſtra inimica petunt. multiſ tamē ante futuri
Exitio. paſſim uino: ſomnoq; per herbam
Corpora fuſa uident. arrectoſ littore curruſ
Inter lora: rotaſq;: uiroſ: ſimul arma: iacere.
Vina ſimul. prior Hyrtacideſ ſic ore locutuſ.
Euriale: audendum dextra. nunc ipſa uocat reſ.
Hac iter eſt tu nequa manuſ ſe attollere nobiſ
A tergo poſſit: cuſtodi. & conſule longe.
Hæc ego uaſta dabo. & lato te limite ducam.
Sic memorat uocēq; premit. ſimul enſe ſuperbum
Ramnetem aggreditur. qui forte tapetibuſ altiſ:
Extructuſ: toto perflabat pectore ſomnum.
Rex idem: & Regi turno gratiſſimuſ Augur.
Sed non augurio potuit depellere peſtem.
Triſq; iuxta famuloſ temere inter tela iacēteſ.
Armigerūq; Remi premit. aurigāq; ſub ipſiſ
Nactuſ equiſ. ferroq; ſecat pendentia colla.
Tum caput ipſi aufert dño. trūcumq; relinquit
Sanguine ſingultātem. atro tepefacta cruore
Terra: toriq; madent. nec non Tamirūq; Iamūq;.
Et iuuinē Serranū. illa qui plurima nocte
Luſerat inſigniſ facie. multoq; iacebat
Membra deo uictuſ. felix ſi protinuſ illum
Equaſſet nocti ludum. in lucemq; tuliſſet.
Impaſtuſ ceu plena leo per ouilia turbanſ:
Suadet enim Veſana fameſ māditq;: trahitq;
Molle pecuſ. mutūq; metu. fremit ore cruēto.
Nec minor Euriali cædeſ. incenſuſ & ipſe
Perfurit. ac multā in medio ſine nomine plæbem.
Fadumq; Herbeſſūq; ſubit. Rethumq; Abarinq;:
Ignaroſ. Rethum uigilantē. & cuncta uidentē.

Sed magnum: metuens se post cratera tegebat.
Pectore in aduerso totũ cui cominus ensem
Condidit assurgenti. & multa morte recepit.
Purpuream uomit ille aĩam. & cũ sanguine mixta
Vina refert moriens. hic furto feruidus instat.
Iãq; ad Messappi sotios tendebat: ubi ignem
Deficere extremum: & religatos rite uidebat
Carpere gramen equos. breuiter cũ talia Nisus
Sensit enim: nimia cede: atq; cupidine ferri:
Absistamus ait. nã lux inimica propinquat.
Penarũ exhaustum satis est. uia facta per hostis.
Multa uirũ solido argento perfecta relinquunt.
Arma craterasq; simul. pulchrosq; tapetas.
Eurialus faleras Ramnetis: & aurea bullis
Cingula Tyburti: Romulo ditissimus olim
Que mittit dona hospitio: cũ iungeret absens
Cædicus. ille suo moriens dat habere nepoti.
Post mortem bello Rutili: pugnaq; potiti.
Hec rapit. atq; humeris nequicq̃ fortibus aptat.
Tum galeam Messappi: habilẽ: cristisq; decorã
Induit. excedunt castris. & tuta capessunt.
Interea premissi equites ex urbe Latina:
Cetera dum legio campis instructa moratur:
Ibant. & Turno regi responsa ferebant
Tercentũ: Scutati omnes: Voscente magistro.
Iam propinquabant castris. murosq; subibant.
Cum procul hos læuo flectentes limite cernunt.
Et galea Eurialũ sublustri noctis in umbra
Prodidit immemorẽ. radiisq; aduersa refulsit.
Haud temere ẽ uisũ. conclamat ab agmine Voscens:
State uiri: que causa uie? qui ue estis in armis?
Quo ue tenetis iter. nihil illi tendere contra.
Sed celerare fugam in siluas. & fidere nocti.
Obiciunt equites sese ad diuortia nota:
Hinc atq; hinc. omnẽq; aditum custode coronãt.
Silua fuit late dumis: atq; illice nigra
Horrida: quã densi cõplerãt undiq; sentes.
Rara per occultos ducebat semita calles.

Eurialum tenebræ ramorũ honerosaq; preda
Impediunt. falllitq; timor regione uiarum.
Nisus abit iãq; imprudens euaserat hostis.
Atq; locos: qui post albæ de nomine dicti
Albani. tum rex stabula alta Latinus habebat.
Vt stetit: & frustra absentem respexit amicũ:
Euriale infelix: qua te regione reliqui?
Qua ue sequar? rursus perplexũ iter oĩe reuoluens:
Fallacis siluæ: simul & uestigia retro
Obseruata legit. dumisq; silentibus errat.
Audit equos. audit strepitus: & signa sequentũ.
Nec longũ in medio tẽpus: cũ clamor ad aures
Peruenit & uidet Eurialum: quẽ iã manus omnis
Fraude loci: et noctis subito turbante tumultu
Oppressum rapit: & conantẽ plurima frustra.
Quid faciat: q̃ ui iuuinẽ: qbus audeat armis
Eripere? an sese medios moriturus in hostis
Inferat? & pulchram properet p uulnera mortẽ?
Ocius adducto torquens hastile lacerto:
Suspiciens altã lunam sic uoce precatur.
Tu dea tu præsens nostro succurre labori:
Astrorũ decus: & nemorum Latonia custos:
Si qua tuis unq̃ pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit. si qua ipse meis uenatibus auxi
Suspendi ue tolo. aut sacra ad uastigia fixi.
Hunc sine me turbare globũ: & rege tela p auras.
Dixerat. & toto connixus corpore ferrum
Conicit: hasta uolans noctis diuerberat umbram.
Et uenit aduersi in tergum Sulmonis. ibiq;
Frangitur: ac fisso transit precordia ligno.
Voluitur ille: uomens calidũ de pectore flumen:
Frigidus. & longis singultibus ilia pulsat.
Diuersi circũspiciunt hoc acrior idem
Ecce aliud summa telum librabat ab aure.
Dum trepidãt: it hasta Tago per tẽpus utrũq;
Stridens: traiectoq; exit tepefacta cerebro.
Sæuit atrox Voscens. nec teli conspicit usq̃
Autorẽ. nec quo se ardens imittere possit.

Tu tamen interea calido mihi sanguine pænas
Persolues amborũ inquit. simul ense recludo
Ibat in Eurialium: tunc uero exterritus amens:
Conclamat Nisus: nec se cælare tenebris
Amplius aut tantũ potuit perferre dolorem
Me me adsum qui feci. in me cõuertite ferrum
O Rutuli. mea fraus omnis. nihil iste nec ausus
Nec potuit. cælum hoc: & sidera conscia testor.
Tantũ infelicẽ nimium dilexit amicum.
Talia dicta dabat. sed uiribus ensis adactus
Transabiit. costas. & pectora candida rupit.
Voluitur Eurialus læto. pulchrosq; per artus
It cruor. inq; humeros ceruix collapsa recũbit.
Purpureus ueluti cũ flos succisus aratro
Languescit moriens: lapso ue papauera collo
Demisere caput: pluuia cũ forte grauantur.
At Nisus ruit in medios. solumq; per omnes
Volscentẽ petit. in solo Volscente moratur.
Quẽ circũ glomerati hostes: hinc cominus. atq; hinc
Perturbant: instat nõ segnius. ac rotat ensem
Fulmineũ. donec Rutuli clamantis in ore
Condidit aduerso. & moriens aĩam abstulit hosti.
Tum super exanimẽ sese proiecit amicum
Confossus. placidaq; ibi demũ in morte quieuit.
Fortunati ambo siquid mea carmina possunt.
Nulla dies unq̃ memori uos eximet euo:
Dum domus ænee capitoli immobile Saxum
Accolet imperiumq; pater Romanus habebit.
Victores preda Rutuli: spoliisq; potiti:
Volscentem exanimũ flentes in castra ferebant.
Nec minor in castris luctus: Ramnete reperto
Exagui. & primis una tot cede peremptis
Serranoq; Numaq;. ingens concursus ad ipsa
Corpora. seminecesq; uiros. tepidũq; recenti
Cede locũ. & plenos spumanti sanguine riuos.
Agnoscunt spolia inter se. galeamq; nitentem
Messappi. & multo faleras sudore receptas.
Et iã prima nouo spargebat lumine terras

Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
Iam sole infuso. iā rebus luce retectis.
Turnus in arma uiros: armis circūdatus ipse:
Suscitat. æratasq; acies in prelia cogit:
Quisq; suas. uariisq; acuunt rumoribus iras.
Quin ipsa arrectis: uisu miserabile in hastis
Præfigunt capita. & multo clamore sequuntur:
Euriali: & Nisi.
Eneadæ duri murorum in parte sinistra:
Opposuere aciem. nā dextra cingitur amni.
Ingentisq; tenent fossas. & turribus altis
Stant mæsti. simul ora uirū prefixa uidebant:
Nota nimis miseris. atroq; fluentia tabo.
Interea pauidam uolitans pennata per urbem
Nuntia fama ruit. matrisq; allabitur aures:
Euriali. ac subitus miseræ calor ossa reliquit.
Excussi manibus radii. reuolutaq; pensa.
Euolat infelix. & femineo ululatu
Scissa comā: muros amens: atq; agmina cursu
Prima petit. non illa uirū: nō illa pericli:
Telorūq; memor: dehinc celum questibus implet.
Hunc ego te Euriale aspicio. tu ne illa senectæ
Sera meæ requies. potuisti linquere solam
Crudelis? nec te sub tanta pericula missum:
Affari extremū miseræ data copia matri.
Heu: terra ignota: canibus data preda Latinis
Alitibusq; iaces. nec te: tua funera: mater
Produxi. pressi ue oculos. aut uulnera laui.
Veste tegens. tibi quam noctes festina diesq;
Vrgebam. & tela curas solabar aniles.
Quo sequar? aut que nunc artus: auulsaq; membra
Et funus lacerum tellus habet? hoc mihi de te
Nate refers. hoc sum terraq; mariq; sequuta?
Figite me: siqua ē pietas. in me omnia tela
Conicite o Rutuli. me primā absumite ferro.
Aut tu magne pater diuū miserere. tuoq;
Inuisum hoc detrude caput sub tartara telo:
Quādo aliter nequeo crudelē abrumpere uitam.

Hoc flætu concussi animi. mestusq; per omnis
It gemitus. torpent infracte ad prelia uires.
Illam incendentem luctus Ideus & Autor
Ilionei monitu: & multū lacbrymantis Iuli
Corripiunt. interq; manus sub tecta reponunt
At tuba terribilē sonitum procul ære canoro
Increpuit. sequitur clamor. cælūq; remugit.
Accelerant acta pariter testudine: Volsci.
Et fossas implere parant. ac uellere uallum.
Querunt pars aditū. & scalis ascendere muros:
Qua rara est acies. interlucetq; corona:
Non tam spissa uiris. telorum effundere contra
Omne genus Teucri: ac duris detrudere cōtis.
Assueti longo muros defendere bello.
Saxa quoq; infesto uoluebāt pondere. siqua
Possent. tectā aciem prūpere cū tamē omnis
Ferre libet densa subter testudine casus.
Nec iam sufficiunt. nā qua globus īminet ingens
Immanē Teucri molē uoluuntq; ruuntq;
Quæ strauit Rutulos late. armorūq; resoluit
Tegmina nec curāt ceco contendere marte
Amplius audaces. Rutuli sed pellere uallo
Missilibus certant.
Parte alia horrendus uisu quassabat Etruscam
Pinū: & fumiferos infert Mezentius ignis.
At Messappus equum domitor: Neptūnia proles:
Rescindit uallū. & scalas in menia poscit.
  Vos o caliope precor aspirate canēti.
Quas ibi tum ferro strages que funera Turnus
Ediderit quē quisq; uirum dimiserit orco.
Et mecum ingentis oras euoluite belli.
Et meministis enim diuæ. & memorare potestis.
Turris erat uasto suspectu in montibus altis
Opportuna loco. summis quam uiribus omnes
Expugnare Itali summaq; euertere opū ui
Certabant. Troes contra defendere saxis.
Perq; cauas densi tela intorquere fenestras.
Princeps ardentem cōiecit lampada Turnus.

Et flammã affixit lateri. que plurima uento
Corripuit tabulas. & postibus hæsit adæsis.
Turbati trepidare intus. frustraq; malorum
Velle fugam. dũ se glomerãt. retroq; residunt
In partem quæ pæste caret: tũ pondere turris
Procubuit subito. & cælũ tonat omne fragore.
Sæminecesad terram immani mole sequuta
Confixiq; suis telis: & pectora duro
Transfossi ligno ueniunt. uix unus Helenor
Et Lycus elapsi. quorũ primæuus Helenor:
Mæonio Regi: quẽ serua Lycymnia furtim
Sustulerat. uetitisq; ad Troiã miserat armis:
Ense leuis nudo. parmaq; inglorius alba.
Isq; ubi se Turni media inter milia uidit:
Hinc acies: atq; hinc acies astare Latinas:
Vt fera que densa uænantũ sæpta corona
Contra tela furit: seseq; haud nescia morti
Inicit: & saltu supra uænabula fertur.
Haud aliter iuuenis medios moriturus in hostis
Irruit: & qua tela uidet densissima tendit.
At pedibus longe melior Lycus. inter & hostis
Inter & arma fuga: muros tenet. altaq; certat
Prendere tecta manu. sotiũ q; attingere dextras.
Quem Turnus pariter cursu: teloq; sequutus
Increpat his uictor. nostras ne euadere demens
Sperasti te posse manus? simul arripit ipsum
Pendentẽ. & magna muri cũ parte reuellit.
Qualis ubi aut leporẽ: aut cãdenti corpore cygnũ
Sustulit alta petens: pedibus iouis armiger ũcis
Quæsitũ aut matri multis ballatibus agnum:
Martius a stabulis rapuit lupus. undiq; clamor
Tollitur. inuadũt. & fossas aggere complent.
Ardentes tedas alii ad fastigia iactant.
Ilioneus saxo: atq; ingenti fragmine montis
Lucretiũ porte subeuntẽ ignisq; ferentem
Emationa Lyger Chorineũ sternit Asilas.
Hic iaculo bonus. hic longe fallente sagitta.
Ortygiũ Cæneus. uictorẽ Cænea Turnus.

Turnus Ityn. Cloniūq; Dioxippum: Promolūq;
Et Sagarim. & summis stantem pro turribus Idam.
Priuernum Capis: hunc primo leuis hasta Temillæ
Strinxerat. ille manū proiecto tegmine: demens
Ad uulnus tulit. ergo alis allapsa sagitta
Et leuo infixa ē lateri manus. abditaq; intus
Spiramēta anime lætali uulnere rupit.
Stabat in egregiis Arcentis filius armis
Pictus acu chlamidē & ferrugine clarus hibera:
Insignis facie: genitor quē miserat Arcens:
Eductum Martis luco: Simetia circum
Flumina pinguis ubi. & placabilis ara Palici.
Stridentē fundam positis Mezentius armis
Ipse ter adducta circū caput egit habena.
Et media aduersi liquefacto tēpora plumbo
Diffidit. ac multa proiectū extendit arena.
Tum primū bello celerem intendisse sagittam
Dicitur ante feras solitus terrere fugaces
Ascanius. fortemq; manu fudisse Numanū.
Cui Remulo cognomē erat. Turniq; minorem
Germanā: nuper thalamo sotiatus habebat.
Is primā ante aciē digna: atq; indigna: relatu:
Vociferans: tumidus nouo precordia regno:
Ibat. & ingentem sese clamore ferebat.
Non pudet obsidione iterū: ualloq; teneri
Bis rapti Phryges? & morti pretendere muros?
En qui nostra sibi bello cōnubia poscūt?
Quis deus Italiā: que uos demētia adegit?
Non hic Atridæ nec fandi fictor Vlyxes.
Durū a stirpe genus. natos ad flumina primū
Deferimus. seuoq; gelu duramus & undis.
Venatu inuigilant pueri. siluasq; fatigant.
Flectere ludus æquos. & spicula tendere cornu.
At patiens operum. paruoq; assueta iuuentus:
Aut rastris terrā domat: aut quatit oppida bello.
Omne æuū ferro teritur. uersaq; iuuencum
Trrga fatigamus hastra. nec tarda senectus
Debilitat uires animi mutatq; uigorem

Caniciem galea premimus. semperq; recentis
Conuectare iuuat predas. & uiuere rapto.
Vobis picta croco. & fulgenti murice uestis.
Desidie cordi iuuat indulgere choreis.
Et tunice manicas: & habent redimicula mitræ.
O ueræ Phrygie neq; eni Phryges: Ite per alta
Dindyma: ubi assuetis biforem dat tibia cantũ.
Tympona uos: buxusq; uocant. Berecyntia: matris
Ideæ. sinite arma uiris. & cedi te ferro.
Talia iactantem dictis: ac dira canentẽ:
Non tulit Ascanius. neruoq; obuersus equino
Contendit telũ. diuersaq; brachia ducens
Constitit ante Iouem supplex: per uota precatus.
Iupiter omnipotens audacibus annue cæptis.
Ipse tibi ad tua templa feram sollẽnia dona
Et statuã ante aras aurate fronte iuuencũ
Candentẽ. pariterq; caput cũ matre ferentẽ.
Iam cornupetat: & pedibus qui spargat arenã.
Audiit. & cæli genitor: de parte serena
Intonuit læuũ. sonat una lætifer arcus.
Effugit horrendũ stridens elapsa sagitta.
Perq; caput Remuli uenit. & caua tẽpora ferro
Transegit uerbis uirtutẽ illude superbis.
Bis capti Phryges hic Rutulis responsa remittũt.
Hæc tantũ Ascanius. teucri clamore sequuntur.
Leticiaq; fremunt. animosq; ad sidera tollunt.
Aetheria tum forte plaga crinitus Apollo
Desuper Ausonias acies: urbẽq; uidebat:
Nube sedens: atq; his Victorẽ affatur Iulum.
Macte noua uirtute puer sic itur ad astra.
Dis genite. & geniture deos. iure omnia bella
Gente sub Assaraci fato uentura resident.
Nec te Troia capit. simul hic effatus: ab alto
Ethere se mittit. spirãtes dimouet auras.
Ascaniumq; petit. forma tũ uertitur oris
Antiquũ in Buten. hic Dardanio Anchisæ
Armiger ante fuit. fidusq; ad limina custos.
Tum comitẽ Ascanio pater addidit. ibat Apollo

Omnia longæuo ſimiliſ:uocemq;:coloremq;
Et crineſ alboſ:et ſæua ſonoribuſ arma.
Atq; biſ ardentem dictiſ affatur Iulum.
Sit ſatiſ Enide teliſ impune Numanum
Oppetiſſe tuiſ.primã banc tibi magnuſ Apollo
Concedit laudem.& paribuſ non inuidet armiſ.
Cætera parce puer bello.ſic orſuſ Apollo:
Mortaleſ medio aſpectuſ ſermone reliquit.
Et procul intenuẽ ex oculiſ euanuit auram.
Agnouere deum procereſ:diuinaq; tela
Dardanidæ.pharetrãq; fuga ſenſere ſonantem.
Ergo auidũ pugnæ dictiſ ac numine Phœbi
Aſcaniũ probibent.ipſi in certamina rurſuſ
Concedunt.animãq; in aperta pericula mittunt.
It clamor totiſ per propugnacula muriſ.
Intendunt acreſ arcuſ.amentaq; torquent.
Sternitur omne ſolum teliſ.tũ ſcuta cauæq;
Dant ſonitũ flictu galeæ.pugna aſpera ſergit:
Quantuſ ab occaſu ueniens pluuialibuſ bædiſ
Verberat hyrber bumũ:q̃multa grandine nimbi
In uada precipitant:cũ Iupiter horriduſ auſtriſ
Torquet aquoſã hyemẽ:& cælo caua nubila rũpit.
Pandaruſ & Bitiaſ Ideo Alcanore creti
Quoſ Iouiſ eduxit luco ſiluestriſ Hibera
Abietibuſ iuueneſ patriiſ & montibuſ æquoſ:
Portã que duciſ imperio commiſſa recludũt.
Freti armiſ:ultroq; inuitant mænibuſ hoſtem.
Ipſi intuſ dextra ac læua pro turribuſ aſtant:
Armati ferro.& criſtiſ capita alta coruſci.
Qualeſ aerie liquentia flumina circum
Siue Padi ripiſ:Athesim ſeu propter amænũ
Conſurgunt gæmine:quercuſ.intonſaq; cælo
Attollunt capita.& ſublimi uertice mittant.
Irrumpunt adituſ Rutuli ut uidere patentiſ:
Continuo:Quercenſ.& pulcher Aquiculuſ armiſ.
Et precepſ animi Itmaruſ.& Mauortiuſ Hemon.
Agminibuſ totiſ:aut uerſi terga dedere.
Aut ipſo portæ poſuere in limine uitam.

Tum magis increscunt animis discordibus iræ
Et iã collecti Teres: glomerantur eodem.
Et conferre manũ & procurrere longius audent.
Ductori Turno diuersa in parte furenti:
Turbantiq; uiros: perfertur nuntius: hostem
Feruere cede noua: & portas prebere patentis.
Deserit inceptum. atq; immani cõcitus ira
Dardaniam ruit ad portam. fratresq; superbos
Et primũ Antiphatem is enim se primus agebat
Tebana de matre nothum Sarpedonis alti
Coniecto sternit iaculo. uolat Itala cornus
Aera per tenerũ. stomachoq; infixa sub alto:
Pectus abit. reddit specus atri uulneris undam
Spumãtem & fixo ferrũ pulmone tepescit.
Tũ Meropẽ: atq; Erimãta manu: tũ sternit Aphidnũ.
Tum Bitiam ardentẽ oculis: animisq; frementem
Non iaculo. neq; enĩ iaculo uitam ille dedisset.
Sed magnũ stridens contorta phalarica uenit:
Fulminis acta modo. quã nec duo taurea terga:
Nec duplici squamma lorica fidelis: & auro
Sustinuit. collapsa ruunt immania membra.
Dat tellus gemitũ. & clipeũ super intonat ingens.
Qualis in Euboico Baiarum littore quondam
Saxea pila cadit: magnis quã molibus ante
Constructã ponto iaciunt. sic illa ruinã
Prona trahit. penitusq; uadis illisa recumbit.
Miscent se maria. & nigræ tolluntur arenæ.
Tum sonitu Prochyta alta tremit. durũq; cubile
Inarime Iouis imperiis ĩposta Typhoeo.
Hic Mars armipotens: animũq; uiresq; Latinis
Addidit. & stimulos acres in pectora uertit.
Immisitq; fugã Teucris. atrumq; timorem
Vndiq; cõueniunt. quoniã data capia pugnæ
Bellatorq; animo deus incidit.
Pandurus ut fuso germanum corpore cernit:
Et quo sit fortuna loco: qui casus agat res:
Portam ui multa conuerso cardine torquet.
Obnixus latis humeris. multosq; suorum

Mænibuſ excluſoſ: duro in certamine linquit.
Aſt alioſ ſecum includit. recipitq; ruenteſ:
Demenſ qui Rutulum in medio nõ agmine regẽ
Viderit irrumpentem. ultroq; incluſerit urbi.
Immanẽ ueluti pecora inter inertia tigrim.
Continuo noua lux oculiſ effulſit. & arma
Horrendum ſonuere. fremunt in uertice criſtæ.
Sanguinee: clipeoq; micãtia fulmina mittit.
Agnoſcunt faciem inuiſam: atq; immania membra:
Turbati ſubito æneadæ. tũ Pandaruſ ingenſ
Emicat. & mortiſ fraternæ feruiduſ ira
Effatur: non hec dotaliſ regia Amatæ.
Nec muriſ cohibet patriſ media Ardea Turnũ.
Caſtra inimica uideſ. nulla hinc exire poteſtaſ.
Olli ſubridenſ: ſedato pectore Turnuſ:
Incipe ſiqua animo uirtuſ & conſere dextram.
Hic etiã iuuentũ priamo narrabiſ Achillem.
Dixerat. ille rudem nodiſ: & cortice crudo
Intorquet ſummiſ adnixuſ uiribuſ haſtam
Excepere auræ uulnuſ. Saturnia Iuno
Detorſit uenienſ. porteq; infigitur haſta.
At nõ hoc telum: mea quod ui dextera uerſat
Effugieſ. neq; enim hiſ teli nec uulneriſ autor.
Sic ait. & ſublatũ alte conſurgit in enſem.
Et mediã ferro gemina inter tẽpora frontem
Diuidit: in pubeſq; immani uulnere malaſ.
Fit ſonuſ. ingenti concuſſa eſt pondere telluſ.
Collapſoſ artuſ: atq; arma cruenta cerebro
Sternit humi: morienſ. atq; illi partibuſ æquiſ
Huc caput: atq; illuc: humero utroq; pependit
Diffugiunt uerſi trepida formidine Troeſ.
Et ſi continuo uictorẽ ea cura ſubiſſet:
Rumpere clauſtra manu: ſocioſq; immittere portiſ:
Vltimuſ ille dieſ bello: gentiq; fuiſſet.
Sed furor ardentẽ cædiſq; inſana cupido
Egit in aduerſoſ.
Principio Phalerim. & ſucciſo poplite Gygen
Excipit. hinc raptaſ fugientibuſ ingerit haſtaſ

In tergum. Iuno uires: animumq; ministrat.
Addit Halyn comitem. & cōfixa Phægea parma.
Ignaros. deinde in muris: marteq; cientes
Alcandrumq; Haliumq; Nemonaq; Pritaniūq;
Lyncea. tendentē cōtra. sotiosq; uocantem
Vibranti gladio: connixus ab aggere dexter
Occupat: huic uno deiectū cominus ictu
Cum galea longe iacuit caput. inde ferarum
Vastatorem amicum. quo nō felicior alter
Vnguere tela manu. ferrūq; armare ueneno.
Et Clytium æoliden. & amicū Cretbea Musis
Cretbea Musarum comitem. cui carmina semper
Et cithare cordi. numerosq; intendere neruis.
Semper equos: atq; arma uirū: pugnasq; canebat.
Tandē Ductores audita cæde suorum:
Conueniunt Teucri Mnestheus: acerq; Serestus.
Pallantisq; uident sotios. hostemq; receptum.
Et Mnestheus quo deinde fugā: quo tenditis inqt?
Quos alios murosque iam ultra mænia habetis?
Vnus homo: & uestris o ciues undiq; sæptus
Aggeribus: tantas strages impune per urbem
Ediderit? iuuenum primos tot miserit orco?
Non infelicis patrie: ueterumq; deorum
Et magni ænee Segnes: miseretq; pudetq;?
Talibus accensi firmantur & agmine denso:
Consistunt Turnus paulatim excedere pugna.
Et fluuium petere. ac partē que cingitur amni.
Acrius hoc Teucri clamore incumbere magno.
Et glomerare manū. ceu sæuū turba leonem
Cum telis premit infensis. at territus ille
Asper: acerba tuens: retro redit. & neq; terga
Ira dare: aut uirtus patitur. nec tendere contra
Ille quidē hoc cupiens: potis ē: per tela: uirosq;
Haud aliter retro dubius uestigia Turnus
Improperata refert. & mens exestuat ira.
Quin etiā bis tū medios inuaserat hostis.
Bis confusa fuga per muros agmina uertit.
Sed manus e castris propere cogit omnis in unū.

Nec contra uires audet Saturnia Iuno
Sufficere. aeriã cælo nam Iupiter Irin
Demisit germanæ: haud mollia iussa ferentem:
Ni Turnus cedat Teucrorum mænibus altis.
Ergo nec clipeo iuuenis subsistere tantum:
Nec dextra ualet: iniectis sic undiq; telis
Obruitur. strepit assiduo caua tẽpora circum
Tinnitu galea: & saxis solida æra fatiscunt.
Discusseq; iubæ capiti. nec sufficit umbo
Ictibus. ingeminant hastis & troes & ipse
Fulmineus Mnestheus. tum toto corpore sudor
Liquitur & piceum. nec respirare potestas:
Flumen agit. fessos quatit æger anhelitus artus.
Tum demũ preceps saltu se omnibus armis
In fluuium dedit. ille suo cum gurgite flauo
Accepit fugientem. ac mollibus extulit undis
Et lætum sotiis: abluta cæde: remisit.

Cadit ænee decimo Mezentius ira.
Concilium diuis: hominũ de rebus habetur.
Interea Rutuli portis circũ omnibus: instant.
Aduenit æneas multis cũ militibus Heros.
Mars uocat. & totis in pugnã uiribus itur.
Interimit Pallanta potens in prelia Turnus.
Ceduntur q; duces. cadit & sine nomine uulgus.
Subtrahitur pugna Iunonis numine Turnus.
Eneas perstat: Mezenti cæde piata
Et Lausum inuicta perimit per uulnera dextra.
Mox ultor nati Mezentius occidit ipse.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.
Conciliũq; uocat diuum pater: atq; hominum Rex:
Sideream in sedẽ. terras unde arduus omnis
Castraq; Dardanidũ aspectat. populosq; Latinos.
Considunt tectis bipatentibus. incipit ipse.
Celicole magni quianã sententia uobis

Versa retro? tantũq; animis certatis iniquis?
Abnueram bello Italiam concurre Teucris.
Que contra uetitũ discordia? quis metus: aut hos:
Aut hos arma sequi: ferrũq; lacessere suasit?
Adueniet iustum: pugnæ: ne arcessite: tempus.
Cum fera Carthago Romanis arcibus olim
Exitium magnum: atq; Alpes immittet apertas.
Tum certare odiis: tũ res rapuisse licebit.
Nunc sinite. & placidum læti componite fedus.
Iupiter hec paucis. at non Venus aurea contra
Pauca refert.
O pater o hominum: diuũq; eterna potestas.
Nanq; aliud quid sit: quod iã implorare queamus?
Cernis ut insultent Rutuli? Turnusq; feratur
Per medios insignis equis? tumidusq; secundo
Marte ruat? non clausa tegunt iã mænia Teucros.
Quin intra portas: atq; ipsis prelia miscent
Aggeribus murorum. & inundant sanguine fossæ
Eneas ignarus abest. nunq̃ ne leuari
Obsidione sines. muris iterũ imminet hostis
Nascentis Troiæ. nec non exercitus alte.
Atq; iterũ in teucros Etolis surgit ab Arpis
Tydides. equidem credo mea uulnera restant.
Et tua progenies mortalia demoror arma.
Si sine pace tua: atq; inuito numine Troes
Italiam petiere: luant peccata. neq; illos
Iuueris auxilio. sin tot responsa sequuti:
Que Superi: Manesq; dabant: cur nunc tua quisq̃
Flectere iussa potest? aut cur noua condere fata?
Quid repetam exustas Erycino in littore classes?
Quid tempestatum Regem? uentosq; furentis
Aeolia excitos? aut actam nubibus Irin?
Nunc etiam manes hæc intentata manebat
Sors rerum mouet. & superis immissa repente
Allecto medias Italum bacchata per urbes.
Nil super imperio moueor. sperauimus ista
Dum fortuna fuit. uincant quos uincere mauis.
Si nulla est regio Teucris: quã det tua coniunx:

Dura per euerse genitor fumantia Troiæ
Excidia: obtestor liceat dimittere ab armis
Incolumē Ascaniū. liceat superesse nepotem.
Eneas sane ignotis iactetur in undis.
Et quācunq; uiam dederit fortuna sequatur.
Hunc tegere: & dire ualeam subducere pugnæ.
Est Amathus. est celsa mihi Paphos atq; Cythera.
Idaliæq; domus. positis inglorius armis
Exiget hic æuum. magna ditione iubeto
Carthaga premat Ausoniam. nihil urbibus inde
Obstabit Tyrus. quid pæstem euadere belli
Iuuit? & Argolicos medios fugisse per ignes?
Totq; maris uastæq; exhausta pericula terræ?
Dum latiū Teucri recidiuaq; pergama querunt.
Non satius cineres patrie insedisse supremos
At solum: quo Troia fuit. Xanthum & Simoenta
Redde oro miseris. iterūq; reuoluere casus
Da pater Iliacos Teucris. Tum regia Iuno
Acta furore graui. quid me alta silentia cogis
Rumpere? & obductū uerbis uulgare dolorē?
Enean hominum quis q̄: diuumq; subegit
Bella sequi aut hostem Regi se inferre Latino?
Italiam petiit fatis autoribus esto.
Casandre impulsus furiis. num linquere castra
Hortati sumus? aut uitam committere uentis?
Num puero summam belli: num credere muros?
Tyrrhenā ue fidē: aut gentes agitare quietas?
Quis deus in fraudē: que dura potentia nostra
Egit? ubi hic Iuno: demissa ue nubibus Iris?
Indignū est Italos Troiā circundare flammis
Nascentē. & patria Turnum consistere terra.
Cui Pilumnus auus. cui diua Venilia mater.
Quid face Troianos atra: uim ferre latinis:
Quid soceros legere: & gremiis abducere pactas?
Arua aliena iugo premere? atq; auertere predas?
Pacem orare manu? prefigere puppibus arma?
Tu potes ænean manibus subducere Graium.
Proq; uiro nebulā: & uentos obtendere inanis.

Et poteſ in totidem claſſem conuertere Nymphaſ.
Noſ aliquid Rutuloſ cōtra iuuiſſe nephandum ē.
Eneaſ ignaruſ abeſt: ignaruſ & abſit.
Eſt Paphoſ: Idaliumq; tibi: ſunt alta Cythera.
Quid grauidam belliſ urbē: & corda aſpera tēptaſ?
Noſne tibi fluxaſ Phrygiæ reſ uertere fundo
Conamur? noſ: an miſeroſ qui Troaſ Achiuiſ
Obiecit. que cauſa fuit conſurgere in arma:
Europamq;: aſiāq;: & federa ſoluere furto.
Me duce Dardaniuſ ſpartam expugnauit adulter.
Aut ego tela dedi. foui ue cupidīe bella.
Tum decuit metuiſſe tuiſ. nunc ſæra quereliſ
Haud iuſtiſ aſſurgiſ. & irrita gurgia iactaſ.
Talibuſ orabat iuno. cunctiq; fremebant
Cælicæ. adſenſu uario: ſeu flamina prima
Cum deprenſa fremunt ſiluiſ. & cæca uolutant
Murmura: uenturoſ nautiſ prodentia uētoſ.
Tum pater omnipotenſ: rerū cui ſumma poteſtaſ:
Infit. eo dicente: deum domuſ alta ſileſcit.
Et tremefacta ſolo telluſ. ſilet arduuſ æther.
Tū zephyri poſuere. p̄mit placida æquora pontuſ.
Accipite ergo animiſ. atq; hæc mea figite dicta.
Quandoquidem Auſonioſ cōiungi fædere Teucriſ:
Haud licitum: nec ueſtra capit diſcordia finem:
Quæ cuiq; eſt fortuna hodie: quā quiſq; ſecat ſpem
Troſ Rutuluſ ue fuat: nullo diſcrimine habebo.
Seu fatiſ Italum: caſtra obſidiōe tenentur:
Siue errore malo troiæ: monitiſq; ſiniſtriſ:
Nec Rutuloſ ſoluo. ſua cuiq; exorſa laborem
Fortunāq; ferent: Rex omnibuſ idem.
Fata uiam inuenient: Stigii per flumina fratriſ:
Per pice torrentiſ atraq; uoragine ripaſ:
Annuit. & totum nutu tremefecit olympum.
Hic finiſ fandi: ſoleo tum Iupiter aureo
Surgit. cælicolæ mediū quem ad limina ducūt.
Interea Rutuli portiſ circū omnibuſ inſtant.
Sternere cæde uiroſ. & mænia cingere flammiſ.
At legio æneadum ualliſ obſeſſa tenetur.

Nec spes ulla fugæ. miseri stant turribus altis
Nequicq̃. & rara muros cinxere corona.
Iasius Vmbrasides Hicetaoniusq; Tymætes
Assaraciq; duo. & senior cum Castore Tybris
Prima acies: hos germani Sarpedonis ambo:
Et clarus Ethemon Lycia comitatur ab alta.
Fert ingens toto connixus corpore saxum
Haud partem exiguam montis: Lernesius Acmon.
Nec Clitio genitore minor nec fratre Menestheo.
Hi iaculis: illi certant defendere saxis.
Moliriq; ignem. neruoq; aptare sagittas.
Ipse inter medias Veneris iustissima cura
Dardanius caput ecce puer detectus honestum:
Qualis gemma micat: fuluumq; diuidit aurũ.
Aut collo decus: aut capiti. uel quale per artẽ
Inclusum buxo aut Orithya terebintho
Lucet ebur: fusos ceruix cui lactea Crinis
Accipit. & molli subnectens circulus auro.
Te quoq; magnanimæ uiderũt Ismare gentes:
Vulnera dirigere: & calamos armare ueneno.
Mæonia generose domo. ubi pinguia culta
Exercentq; uiri Pactolusq; irrigat auro.
Adfuit. & Mnestheus quẽ pulsi pristina Turni
Aggere murorum: sublimem gloria tollit.
Et Capis. hinc nomẽ Campanæ ducitur urbi.
Illi inter sese duri certamina belli:
Contulerant. media æneas freta nocte secabat.
Nanq; ab Euandro: castris ingressus Etruscis:
Regem adit. & regi memorat nomẽq; genusq;.
Quid ue petat. quid ue ipse ferat. Mezentius arma
Que sibi conciliet. uiolentaq; pectora Turni:
Edocet. humanis que sit fiducia rebus:
Admonet. immiscetq; preces. haud fit mora Tarchon
Iungit opes. foedusq; ferit. tum libera fatis
Classem concendit iussis gens Lydia diuum
Externo cõmissa duci. æneia puppis
Prima tenet. rostro Phrygios subuecta leones.
Imminet Ida super: profugis gratissima Teucris.

Hic magnuſ ſedet æneaſ. ſecumq; uolutat
Euentuſ belli uarioſ. pallaſq; ſiniſtro
Affixuſ lateri. iã querit ſidera: opace
Noctiſ iter. iã que paſſuſ: terraq; mariq;.
Pandite nunc Helicona deæ cantuſq; mouete
Quæ manuſ interea tuſciſ comitetur ab oriſ.
Enean armetq; rateſ. pelagoq; uehatur.
Maſſicuſ ærata princepſ ſecat æquora Tigri.
Sub quo mille manuſ iuuenũ. q mænia Cluſi.
Quiq; urbem liquere Roſaſ. quiſ tela ſagittæ
Coritiq; leueſ humeriſ. & lætifer arcuſ.
Vna toruuſ Abaſ. huic totũ inſignibuſ armiſ
Agmen & aurato fulgebat Apolline pupiſ.
Sexcentoſ illi dederat Populonia mater
Expertoſ belli iuueneſ: aſt Ilua trecentoſ
Inſula: inexhauſtiſ chalybum generoſa metalliſ.
Tertiuſ ille hominum diuũq; interpreſ Aſilaſ.
Cui pecudũ fibræ celi cui ſidera parent.
Et linguæ uolucrum: & preſagi fulminiſ igneſ.
Mille rapit denſoſ acie atq; horrentibuſ haſtiſ.
Hoſ parere iubent Alpheæ ab origine Piſæ.
Vrbſ Etruſca ſolo. ſequitur pulcherrimuſ Aſtur.
Aſtur equo fidenſ. & uerſicoloribuſ armiſ.
Tercentũ adiciunt. menſ omnibuſ una ſequendi.
Qui Cerete domo: qui ſunt Minioniſ in aruiſ.
Et Pyrgi uetereſ. intempeſteq; grauiſcæ.
Non ego te Ligurum Ductor: fortiſſime bello
Tranſierim cygnæ. & pauciſ comitate Cupauo.
Cuiuſ olorine ſergunt de uertice pennæ.
Crimẽ amor ueſtrũ. formeq; inſigne paternæ.
Nanq; ferunt luctu Cygnum Phetontiſ amati
Populeaſ inter frondeſ: umbramq; ſororum
Dum canit: & mæſtum muſa ſolatur amorem
Canentem: molli pluma: duxiſſe ſenectam.
Liquentem terraſ: & ſidera uoce ſequentem.
Filiuſ æqualiſ comitatuſ claſſe cateruaſ
Ingentem remiſ Centaurum promouet. ille
Inſtat aquæ. ſaxumq; undiſ immane minatur.

Arduus. & longa sulcat maria alta carina.
Ille etiam patriis agmen ciet Ocnus ab oris
Fatidice Mantos & Tusci filius amnis.
Qui muros matrisq; dedit tibi Mantua nomen.
Mantua diues auis. sed nõ genus omnibus unum.
Gens illi triplex. populi sub gente quaterni
Ipsa caput populis. Tusco de sanguine uires.
Hinc quoq; quingentos in se Mezentius armat.
Quos patre Benaco uelatus arũdine glauca
Mincius in festa ducebat in æquora pinu.
It grauis Aulestes. centenaq; arbore fluctum
Verberat assurgens: spumãt uada marmore uerso.
Hunc uehit immanis Triton. & cærula concha
Exterrens freta: cui laterũ tenus hispida nãti
Frons. hominẽ prefert: in Pistrim desinit aluus.
Spumea semifero sub pectore murmurat unda.
Tot lecti proces terdenis nauibus ibant
Subsidio Troiæ. & cãpos salis ære secabant.
Iamq; dies cælo cõcesserat. almaq; curru
Noctiuago phebe mediũ pulsabat Olympum.
Eneas neq; enĩ membris dat cura quietem
Ipse sedens: clauũq; regit. uelisq; ministrat.
Atq; illi medio in spatio chorus ecce suarum
Occurrit comitũ. Nymphæ. quas alma Cybele
Numen habere maris: Nymphasq; e nauibus esse
Iusserat: innabãt pariter. fluctusq; secabant:
Quot prius æratæ steterant ad littora pupes.
Agnoscunt longe regem. lustrantq; choræis
Quarũ que fandi doctissima Cymodocæa:
Pone sequens dextra pupim tenet: ipsaq; dorso
Eminet. ac læua taciti subremigat undis.
Tum sic ignarũ alloquitur: uigilas ne deũ gens
Enea uigila. & uelis immitte rudentis.
Nos sumus Ideæ sacro de uertice pinus.
Nunc pelagi Nymphæ classis tua perfidus ut nos
Precipites ferro: Rutulus: flammaq; premebat:
Rupimus inuite tua uincula. teq; per æquor
Querimus hanc genitrix faciẽ miserata refecit.

Et dedit eſſe deaſ. æuumq; agitare ſub undiſ
At puer Aſcaniuſ muro foſſiſq; tenetur:
Tela inter media. atq; horrentiſ Marte Latinoſ.
Iam loca iuſſa tenet: forti commiſſuſ Etruſco
Arcaſ equeſ: mediaſ illiſ opponere turmaſ:
Ne caſtriſ iungant: certa eſt ſententia Turno.
Surge age. & Aurora ſotioſ ueniente uocari:
Primuſ in arma iube. & clipeum cape quē dedit ipſe
Inuictum ignipotenſ. atq; oraſ ambiit auro.
Craſtina lux: mea ſi non irrita dicta putatiſ:
Ingentiſ Rutilæ ſpectabit cædiſ aceruoſ.
Dixerat: & dextra diſcedenſ impulit altam:
Haud ignara modi: pup.m. fugit illa per undaſ
Ocior & iaculo: & uentoſ æquante ſagitta.
Inde aliæ celerant curſuſ. ſtupet inſciuſ ipſe
Troſ Anchiſiadeſ. animoſ tamen omine tollit.
Tum breuiter ſupra aſpectanſ conuexa precatur.
Alma parenſ Idea deum: cui Dindyma cordi:
Turrigeræq; urbeſ. biiugiq; ad frena leoneſ:
Tu mihi nunc princepſ pugnæ. tu rite ꝓpinqueſ
Augurium. Phrygibuſq; adſiſ pede diua ſecundo.
Tantum effatuſ: & interea. reuoluta ruebat
Matura iam luce dieſ. noctemq; fugabat.
Principio ſotiiſ edicit ſigna ſequantur.
Atq; animoſ aptent anniſ. pugnæq; parent ſe.
Iāq; in conſpectu Teucroſ habet. & ſua caſtra:
Stanſ celſa in pupi. clipeum tum deinde ſiniſtra
Extulit ardentem. clamorem ad ſidera tollunt
Dardanidæ e muriſ. ſpeſ addita ſuſcitat iraſ.
Tela manu iaciunt. qualeſ ſub nubibuſ altiſ
Strymoniæ dant ſigna grueſ. atq; æthera tranant
Cum ſonitu. fugiuntq; notoſ clamore ſecundo.
At Rutulo Regi: ducibuſq; ea mira uideri
Auſoniiſ. donec uerſaſ ad littora pupeſ
Reſpiciunt. totumq; allabi claſſibuſ æquor.
Ardet apex capiti. criſtiſq; a uertice flamma
Funditur. & uaſtoſ umbo uomit aureuſ igneſ.
Non ſecuſ: ac liquida ſiquando nocte Cometæ

Sanguinei: lugubre rubent: aut Syrius ardor.
Ille sitim morbosq; fenens morralibus ægris
Nascitur. & leuo. contristat lumine cælum
Haud tamē audaci Turno fiducia cessit.
Littora precipere: & uenientis pellere terra.
Vltro animos tollit dictis. atq; increpat ultro.
Quod uotis optastis: adē perfringere dextra.
In manibus mars ipse uiris. nunc coniugis esto
Quisq; suæ: tectiq; memor: nunc magna referto
Facta patrū. laudes. ultro occurramus ad undā:
Dum trepidi: egressisq; labant uæstigia prima.
Audentis fortuna iuuat.
Hec ait. & secum uersat: quos ducere contra
Vel quibus obsessos possit concredere muros.
  Interea æneas sotios de pupibus altis
Pontibus exponit. multi seruare recursus
Languentis pelagi: & breuibus se credere saltu.
Per remos alii. speculatūs littora Tarchon:
Qua uada nō spirāt: nec fracta remurmurat unda:
Sed mare inoffensum: crescenti allabitur estu:
Aduertit subito proras. sotiosq; precatur.
Nunc o lecta manus ualidis incubite remis.
Tollite. ferte rates. inimica findite rostris
Hanc terram. sulcumq; sibi premat ipsa carina
Frangere nec tali pupim statione recuso
Arepta tellure semel. que talia postq̄
Effatus Tarchon: sotii consurgere tonsis.
Spumantisq; rates aruis inferre latinis.
Donec rostra tenent siccum. & sedere carinæ
Omnes innocuæ. Sed nō pupis tua Tarchon.
Nāq; inflicta uadis dorso dū pendet iniquo
Anceps sustentata diu: fluctusq; fatigat:
Soluitur. atq; uiros mediis exponit in undis.
Fragmina remorum quos & fluitantia transtra
Impediunt. retrahitq; pedes simul unda relabens.
  Nec Turnū segnis retinet mora. sed rapit acer
Tntam aciem in teucros. & cōtra in littore sistit.
  Signa canūt. primus turmas inuasit agrestis

Eneas: omne pugnæ: strauitq; Latinos:
Occiso Therone: uirum qui maximus ultro
Eneam petit. huic gladio: perq; ærea suta:
Per tunicam squalentem auro: latus haurit aptum.
Inde Lycam ferit exectum iam matre perēpta.
Et tibi Phebe sacrum. casus euadere ferri
Cui licuit paruo. nec longe Cissea durum
Immanemq; Gyam: sternentes agmina claua.
Deiecit loeto. nihil illos Herculis arma.
Nec ualide iuuere manus. genitorq; Melampus
Alcide comes usq; grauis dum terra labores
Præbuit. ecce Pharon: uoces dum iactat inertes:
Intorquens iaculum clamantis sistit in ore.
Tu quoq; flauentem prima lanugine malas
Dum sequeris Clytũ infelix noua gaudia Cydon
Dardania stratus dextra: securus amorum:
Qui iuuenum tibi semper erant: miserande iaceres:
Ni fratrũ stipata cohors foret obuia: Phorci
Progenies. septem numero: septenaq; tela
Coniiciunt. partim galea: clipeoq; resultant
Irrita. deflexit partim stringentia corpus
Alma Venus Fidum æneas affatur Achaten
Suggere tela mihi non ullum dextera frustra
Torserit in Rutulos steterant que ĩ corpore Graiũ
Iliacis campis. tum magnam corripit hastam.
Et iacit. illa uolans clipei transuerberat æra
Meonis. & thoraca simul cum pectore rumpit.
Huic frater subit Alcanor. fratremq; ruentem
Sustentat dextra. traiecto missa lacerto
Protinus hasta fugit seruatq; cruenta tenorem.
Dextraq; ex humero neruis moribunda pependit.
Tum Numitor: iaculo fratris de corpore rapto:
Eneam petit. sed no effigere contra
Est licitum. magniq; femur perstrinxit Achatæ.
Hic curibus fidens: primæuo corpore Lausus
Aduenit. & rigida Dryopen ferit eminus hasta
Sub mentum grauiter pressa: pariterq; loquentis
Vocem animamq; rapit traiecto gutture. at ille

Fronte ferit terram: & crassum uomit ore cruorem.
Trisquoq; Threicios boreæ de gente suprema:
Et tris quos Idas pater: & patria Ismara mittit:
Per uarios sternit casus. occurrit Alesus
Aurūcæq; manus: subiit & Neptūnia proles
Insignis Messappus equis. expellere tendunt
Nunc illi: nunc hi. certatur limine in ipso
Ausoniæ. magno discordes æthere uenti
Prelia ceu tollunt: animis & uiribus equis.
Non ipsi inter se: non nubila: nō mare cedit.
Anceps pugna diu. stant obnixa omnia contra
Haud aliter Troianæ acies: aciesq; Latinæ
Occurrunt. heret pede pes: densusq; uiro uir.
At parte ex alia qua saxa rotātia late
Intulerat torrens arbustaq; diruta ripis
Arcadas insuetos acies inferre pedestres
Vt uidit Pallas: latio dare terga sequaci
Aspera quis natura loci dimittere quando
Suasit equos. unū quod rebus restat egenis:
Nunc prece nunc dictis uirtutem accendit amaris.
Quo fugitis socii. per uos: & fortia facta.
Perducis Euandri nomē: deuictaq; bella.
Spemq; meam patriæ que nunc subit æmula laudi.
Fidite ne pedibus. ferro rupenda per hostis
Est uia qua globus ille uirum densissimus urget.
Hac uos: & Pallanta ducē: patria alta reposcit.
Numina nulla ꝑmunt. mortali urgemur ab hoste:
Mortales. totidē nobis animeq;. manusq;.
Ecce maris magna claudit nos obice pontus.
Deest iā terra fugæ. pelagus. Troiā ne petemus?
Hec ait. & medius densos prorupit in hostes.
Obuius huic primū fatis adductus iniquis
Fit Lagus. hunc uellit magno dū pōdere saxum:
Intorto fugit telo: discrimina costis
Per medium qua spina dedit. hastāq; receptat
Ossibus herentē. quē nō superoccupat Isbon.
Ille quidē hoc sperans. nā Pallas ante ruentē:
Cum furit: incautū: crudeli morte sodalis

Excipit. atq; ensem tumido in pulmone recondit.
Hinc Sthenelum petit. & Rhethi degente uetusta
Anchemolum: thalamos ausũ incæstare nouercæ.
Vos etiam gemini Rutulis cecidistis in aruis
Daucia Laride: Tymberq; simillima proles:
Indiscreta. suis: gratusq; parentibus error.
At nunc dura dedit uobis discrimina Pallas.
Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.
Te decisa suum Laride dextera quærit.
Semianimesq; micant digiti. ferrumq; retractant.
Arcadas accensos monitu: & preclara tuentis
Facta uiri: mixtus dolor: & pudor: armat in hostis.
Tum Pallas biiugis fugientem Rhæthea preter
Traiicit. hoc spatium: tantumq; moræ fuit Ilo.
Ilo nanq; procul ualidam direxerat hastam.
Quam medius Rhetheus intercipit. optime Teutra
Te fugiens: fratremq; Tyren. curruq; uolutus
Cedit semianimis Rutulorum calcibus arua.
Ac uelut optata uentis æstate cohortis
Dispersa immittit siluis incendia pastor:
Correptis subito mediis: extenditur una
Horrida per latos acies Vulcania campos.
Ille sedens uictor flammas despectat ouantis.
Non aliter sotium uirtus coit omnis in unum.
Teq; iuuat Palla. sed bellis acer Halesus
Tendit in aduersos. seq; in sua colligit arma.
Hic mactat Ladona. Pheretaq; Demodochumq;
Strymonio dextram: fulgenti deripit ense:
Elatam in iugulum. saxo ferit ora Thoantis.
Ossaq; dispersit cerebro permixta cruento.
Fata canens: siluis genitor cælarat Halesum.
Vt sænior læto canentia lumina soluit:
Intecere manum parcæ. telisq; sacrarunt
Euandri. quem sic Pallas petit: ante precatus.
Da nunc Tybri pater ferro: quod missile libro
Fortunam: atq; uiam: duri per pectus Halesi.
Hæc arma: exuuiasq; uiri tua quercus habebit.
Audiit illa deus. dum texit Imaona Halesus

Arcadio infelix telo dat pectuſ inermum.
At non cæde uiri tanta perterrita Lauſuſ
Parſ ingenſ belli ſinit agmina.primuſ Abantē
Oppoſitum interimit.pugnæ nodumq;:morāq;.
Sternitur Arcadiæ proleſ.ſternuntur Etruſci.
Et uoſ o grauiſ imperdita corpora Teucri.
Agmina concurrunt.ducibuſq; & uiribuſ æquiſ
Extremi addenſat acieſ.nec turba moueri
Tela manuſq; ſinit.hinc Pallaſ inſtat:& urget.
Hinc contra Lauſuſ.nec multū diſcrepat ætaſ.
Egregii forma.ſed quiſ fortuna negarat
In patriam reditus.ipſoſ concurrere paſſuſ
Haud tamē inter ſe magni regnator Olympi.
Mox illoſ ſua fata manent:maiore ſub hoſte.
Interea ſoror alma monet ſuccurrere Lauſo
Turnū.qui uolucri curru mediū ſecat agmē.
Vt uidit ſocioſ tēpuſ deſiſtere pugnæ:
Soluſ ego in Pallanta feror.ſoli mihi Pallaſ
Debetur.cuperē ipſe parenſ ſpectator adeſſet.
Hæc ait.& ſocii ceſſerunt æquore iuſſi.
At Rutulum abſceſſu iuueniſ tū iuſſa ſuperba
Miratur.ſtupet in Turno.corpuſq; per ingenſ
Lumina uoluit.obitq; truci procul omnia uiſu.
Talibuſ & dictiſ it cōtra dicta Tyranni.
Aut ſpoliiſ ego iā raptiſ laudabor opimiſ.
Aut loeto inſigni.ſorti pater æquuſ utriq; ē.
Tolle minaſ.fatuſ mediū procedit in æquor.
Frigiduſ Arcadibuſ coit in precordia ſanguiſ
Diſſiluit Turnuſ biiugiſ.pedeſ apparat ire
Cominuſ.utq; leo ſpecula cū uidit ab alta
Stare procul cāpiſ meditantē prelia Taurum:
Aduolat:haud alia ē turni uenientiſ imago.
Hunc tibi contiguum miſſæ fore credidit haſte
Ire prior Pallaſ.ſi qua forſ adiuuet auſum
Viribuſ imparibuſ.magnūq; ita ad æthera fatur
Per patriſ hoſpitiū & menſaſ quaſ aduena adiſti
Te precor Alcide:cæptiſ ingētibuſ adſiſ.
Cernat ſæmineci ſibi me rapere arma cruēta.

Victoremq; ferant morientia lumina Turni.
Audiit Alcides iuuenem. magnumq; sub imo
Corde premit gemitũ. lachrymasq; effudit inanes.
Tum genitor natum dictis affatur amicis.
Stat sua quiq; dies. breue & inreparabile tempus
Omnibus est uitæ. sed famam extendere factis
Hoc uirtutis opus. Troiæ sub mœnibus altis
Tot gnati cæcidere deum. quin occidit una
Sarpedon mea progenies. & iam sua Turnum
Fata uocant. mætasq; dati peruenit ad æui.
Sic ait. atq; oculos Rutulorum reiicit aruis
At Pallas magnis emittit uiribus hastam.
Vaginaq; caua fulgentem diripit ensem.
Illa uolans: humeris surgunt qua tegmina sũma
Incidit. atq; uiam clipei molita per oras:
Tandem & iam magno strinxit de corpore Turni.
Hic Turnus ferro prefixum robur acuto
In Pallanta diu librans iacit. atq; ita fatur.
Aspice num mage sit nostrum penetrabile telum.
Dixerat. at clipeum tot ferri terga: tot æris:
Cum pellis totiens obeat circundata tauri:
Vibranti cuspis mediũ transuerberat ictu.
Loricæq; moras: & pectus perforat ingens.
Ille rapit calidum frustra de uulnere telum
Vna eademq; uia sanguis animusq; sequuntur,
Corruit in uulnus. sonitum super arma dedere.
Et terram hostilem moriens petit ore cruento.
Quem Turnus super assistens:
Arcades hæc inquit memores mea dicta referte
Euandro. qualem meruit Pallanta remitto.
Quisquis honos tumuli: quicqd solamẽ humandi est:
Largior: haud illi stabunt æneia paruo
Hospitia: & leuo pressit pede: talia fatus
Exanimũ. rapiens immania pondera baltei.
Impressumq; nefas. una sub nocte iugali
Cæsa manus iuuenum fœde: thalamiq; cruenti.
Quæ Clonus Eurytides multo cælauerat auro.
Quo nunc Turnus ouat spolio. gaudetq; potitus.

Neſcia menſ hominum fati: ſortiſq; futuræ:
Et ſeruare modũ rebuſ ſublata ſecundiſ.
Turno tempuſ erit: magno cũ optauerit emptũ
Intactum Pallanta. & cũ ſpolia iſta: diemq;
Oderit. At ſocii multo gemitu: lachrymiſq;
Impoſitũ ſcuto: referũt pallãta frequenteſ.
O dolor atq; decuſ: magnũ: rediture parenti:
Hec te prima dieſ bello dedit. hæc eadẽ aufert.
Cum tamẽ ingentiſ Rutulorũ linquiſ aceruoſ.
Nec iã fama mali tanti: ſed certior autor
Aduolat æneę. tenui diſcrimine læti
Eſſe ſuoſ. tempuſ uerſiſ ſuccurrere Teucriſ.
Proxima quæq; metit gladio latũq; per agmen
Ardenſ limitẽ agit ferro: te Turne ſuperbum
Cæde noua querenſ: Pallaſ: Euander in ipſiſ
Omnia ſunt oculiſ. menſe quaſ aduena primuſ
Tunc adiit. dextræq; datæ. Sulmone creatoſ
Quattuor hic iuueneſ: totidẽ quoſ educat Vfenſ
Viuentiſ rapit. inferiaſ: quoſ immolet umbriſ.
Captiuoq; rogi perfundat ſanguine flammaſ.
Inde Mago: procul infenſam contẽderat haſtã.
Ille aſtu ſubit. at tremebunda ſuperuolat haſta.
Et genua amplectenſ. effatur talia ſupplex
Per patrioſ maneſ: & ſpeſ ſergentiſ Iuli
Te precor: hanc animã ſerueſ: gnatoq; patriq;.
Eſt domuſ alta. iacent penituſ defoſſa talenta
Celati argenti. ſunt auri pondera facti:
Infectiq; mihi. non hic uictoria Teucrum
Vertitur. haud anima una dabit diſcrimina tãta.
Dixerat. æneaſ contra cui talia reddit.
Argenti atq; auri memoraſ que multa tulenta:
Gnatiſ parce tuiſ. belli commercia Turnuſ
Suſtulit illa prior: iã tũ Pallante perempto.
Hoc patriſ Anchiſæ maneſ: hoc ſenſit Iuluſ.
Sic fatuſ: galeam læua tenet. atq; reflexa
Ceruice: orãtiſ capulo tenuſ applicat enſem.
Nec procul Hæmonideſ Phebbi Triuieq; ſacerdoſ
Infula cui ſacra redimibat tempora uitta:

Totus collucens ueste: atq; insignibus armis:
Quem congressus agit campo. lapsumq; superstans
Immolat. ingentiq; umbra tegit. arma Serestus
Lecta refert humeris: tibi Rex Gradiue tropheū.
Instaurant acies Vulcani stirpe creatus
Cæculus. & ueniens Marsorum montibus: Vmbro.
Dardanides contra furit. Anxuris ense sinistram:
Et totum clipei ferro deiecerat orbem.
Dixerat ille aliquid magnum. uimq; affore uerbo
Crediderat. cæloq; animum fortasse ferebat.
Caniciemq; sibi: & longos ꝓmiserat annos.
Tarquitus exultans contra fulgentibus armis:
Siluicolæ Fauno Dryope quē Nympha crearat:
Obuius ardenti sese obtulit. ille reducta
Loricam: clipeiq; ingensonus impedit hasta.
Tum caput orantis nequicq̃: & multa parantis
Dicere: deturbat terræ. truncumq; repente
Prouoluens: super hæc inimico pectore fatur:
Istic nunc metuende iace. non te optima mater
Condet humi. patrio ue onerabit mēbra sepulchro.
Alitibus linquere feris. aut gurgite mersum
Vnda feret. piscesq; impasti uulnera lambent.
Protinus Antheū: & Lycam prima agmina Turni
Persequitur. forteq; Numā. fuluūq; Camertem.
Magnanimo Volscente satum. ditissimus agri
Qui fuit Ausonidum. & tacitis regnauit Amyclis.
Aegæon qualis centum cui brachia dicunt:
Centenasq; manus: quinquaginta oribus ignem:
Pectoribusq; arsisse. Iouis cum fulmina contra
Tot paribus streperet clpeis: tot stringeret enses.
Sic toto æneas deseuit in æquore uictor.
Vt semel intepuit mucro. quin ecce Nyphæi
Quadriuges in equos aduersaq; pectora tendit.
Atq; illi longe gradientem: & dira frementem:
Vt uidere metu uersi. retroq; ruentes
Effunduntq; Ducem. rapiuntq; in littore currus.
Interea biiugis infert se Lucagus albis
In medios. fraterq; Liger. sed frater habenis

Flectit equos. strictum rotat acer. Lucagus ensem.
Haud tulit æneas tanto feruore furentis.
Irruit. aduersaq; ingens apparuit hasta.
Cui Liger.
Non Diomedis equos: nec currus cernis Achillis.
Aut Phrygie cāpos. nunc belli finis & æui:
His dabitur terris. uesano talia late
Dicta uolant Ligeri. sed non & Troius Heros
Dicta parat cōtra. iaculum nā torquet in hostem.
Lucagus: ut pronus pendens in uerbera telo:
Admonuit biiugos: proiecto dum pede læuo
Aptat se pugnæ: subit oras hasta per imas
Fulgentis clipei. tū leuum perforat inguen
Excussus curru moribundus uoluitur aruis.
Quem pius æneas dictis affatur amaris.
Lucage nulla tuos currus fuga segnis equorum
Prodidit. aut uane uertere ex hostibus umbræ.
Ipse rotis saliens iuga deseris. hec ita fatus
Arripuit biiugos. frater tendebat inertis
Infelix palmas: curru delapsus eodem
Per te per qui te talem genuere parentes.
Vir Troiane: sine hanc animā: & miserere p̄cantis.
Pluribus oranti æneas: haud talia dudum
Dicta dabas. morere & fratrem: ne desere frater.
Tum latebras anime: pectus mucrone recludit.
Talia per campos ædebat funera uictor
Dardanius. torrentis aque: uel turbinis atri
More furens. tandē erūpunt. & castra relinquūt
Ascanius puer: & nequicq̄ obsessa iuuentus.
Iunonē interea compellat Iupiter ultro.
O germana mihi: atq; eadem gratissima coniunx:
Vt rebare Venus: nec te sententia fallit
Troianas sustentat opes. nō uiuida bello
Dextra uiris animusq; ferox: patiensq; pericli.
Cui Iuno submissa. quid o pulcherrime coniunx
Sollicitas ægram: & tua tristia dicta timentē?
Si mihi que quondam fuerat: quāq; eē decebat:
Vis in amore foret: nō hæc mihi nāq; negares:

Omnipotens. quin & pugnæ subducere Turnum:
Et dauno possem incolumē seruare parenti.
Nunc peerat: Teucrisq; pio det sanguine pænas.
Ille tamen nostra deducit origine nomen.
Pilumnusq; illi quarcus pater. & tua larga
Sepe manu multisq; onerauit limina donis.
Cui Rex ætherei breuiter sic fatus Olympi.
Si mora presentis læti: tempusq; caduco
Oratur iuueni: meq; hic itaponere sentis:
Tolle fuga turnum. atq; instantibus eripe fatis.
Hactenus indulsisse uacat. sin altior istis
Sub precibus uenia ulla latet: totumq; moueri
Mutari ue putas bellum: spes pascis inanis.
Cui Iuno illacbrymans: qd si quod uoce grauaris:
Mente dares? atq; hæc Turno rata uita maneret?
Nunc manet insontem grauis exitus. aut ego ueri
Vana feror. quod ut o potius formidine falsa
Ludar. & in melius tua qui potes: orsa reflectas.
Hæc ubi dicta dedit: cælo se protinus alto
Misit: agens hyemem nimbo succincta p auras.
Iliacamq; aciem: & Laurentia castra petiuit.
Tum dea: nube caua tenuem sine uiribus umbram:
In faciem æneæ: uisu mirabile monstrum:
Dardaniis ornat telis. clipeumq; iubasq;
Diuini assimilat capitis. dat inania uerba.
Dat sine mente sonum. gressusq; effingit euntis.
Morte obita quales: fama est uolitare figuras:
Aut que sopitos deludunt somnia sensus.
At primas læta ante acies exultat imago.
Irritatq; uirum tælis: & uoce lacessit.
Instat cui turnus. stridentemq; eminus hastam
Conicit. illa dato uertit uæstigia tergo.
Tum uero æneam auersum ut cedere Turnus
Credidit. atq; animo spem turbidus hausit inanem:
Quo fugis ænea: thalamos ne pesere pactos.
Hac dabitur dextra tellus quæsita per undas.
Talia uociferans: sequitur. strictumq; coruscat
Mucronem. nec ferre uidet sua gaudia uentos.

Forte ratis celsi coniuncta crepidine saxi:
Expositis stabat scalis. & ponte parato.
Qua Rex Clusinis aduectus Osimus oris.
Huc sese trepida æneę fugientis imago
Conicit in latebras. nec Turnus segnior instat.
Exuperatq; moras. & pontes transilit altos.
Vix proram attigerat: rupit Saturnia funem
Auulsamq; rapit reuoluta per æquora nauem.
Illum autē æneas absentem in prelia poscit.
Obuia multa uirum demittit corpora morti.
Tunc leuis haud ultra latebras iā quęrit imago
Sed sublime uolans nubi se immiscuit atræ.
Cum Turnum medio interea fert æquore turbo.
Respicit ignarus rerum: ingratusq; salutis.
Et duplices cū uoce manus ad sidera tendit.
Omnipotens genitor tanton me crimine dignū
Duxisti? & tales uoluisti expendere penas?
Quo feror? unde abii? que me fuga? que ue reducit?
Laurentis ne iterū muros: & castra uidebo?
Quid manus illa uirū: qui me meaq; arma sequuti:
Quosq; nefas: omnes infanda in morte reliqui?
Et nunc pallantes uideo. gemitūq; cadentum
Accipio. quid ago? aut que iā satis ima dehiscat
Terra mihi. uos o potius miserescite uenti.
In rupes in saxa uolens: uos Turnus adoro:
Ferte ratem. sæuisq; uadis immittite Syrtis:
Quo neq; me Rutuli: nec conscia fama sequatur.
Hec memorans: aīo nunc huc: nunc fluctuat illuc.
An sese mucrone ob tantum dedecus amens
Induat & crudum per costas exigat ensem.
Fluctibus an iaciat medius. & littora nando
Curua petat? Teucrūq; iterū se reddat in arma.
Ter conatus utrāq; uiam. ter maxima Iuno
Continuit. iuuenēq; animo miserata repressit.
Labitur alta secans: fluctuq; estuq; secundo.
Et patris antiquā Dauni defertur ad urbem.
At Iouis interea monitis Mezentius ardens
Succedit pugnæ. Teucrosq; inuadit ouantes.

Concurrunt Tyrrhenæ acieſ. atq; omnibuſ uni
Vni odiiſq; uiro: teliſq; frequentibuſ inſtant.
Ille uelut rupeſ: uaſtum que prodit in æquor:
Obuia uentorum furiiſ: expoſtaq; ponto:
Vim cunctam: atq; minaſ perfert cæliq;: mariſq;.
Ipſa immota manenſ. ꝓlem Dolycaoniſ Ebrum
Sternit humi. cũ quo Latagum. Palmũq; fugacẽ.
Sed Latagum ſaxo: atq; ingenti fragmine mõtiſ
Occupat oſ: faciemq; aduerſam. poplite Palmum
Succiſo: uolui ſegnem ſinit. armaq; Lauſo
Donat habere humeriſ: & uertice figere criſtaſ.
Nec non Euantem Phrygium Paridiſq; Minanta
Equalem: comitemq;. una quem nocte Theana
In lucem genitori Amico dedit. & facæ p̄gnanſ
Ciſſeiſ Regina Parin creat. urbe paterna
Occubat. ignarum Laurenſ habet ora Minanta.
At uelut ille canũ morſu: de montibuſ altiſ
Actuſ aper: multoſ Veſuluſ quem pinifer annoſ
Defendit: multoſq; paluſ Laurentia: ſilua
Paſtuſ arundinea: poſtq̃ inter retia uentum eſt:
Subſtitit. infremuitq; ferox. & inhorruit armoſ
Nec cuiq̃ iraſci: ꝓpiuſ ue accedere uirtuſ.
Sed iaculiſ: tutiſq; procul clamoribuſ: inſtant.
Haud aliter iuſtæ quibuſ eſt Mezentiuſ iræ:
Non ulli eſt animuſ ſtricto concurrere ferro.
Miſſilibuſ longe: & uaſto clamore laceſſunt.
Ille autem impauiduſ parteſ cunctatur in omniſ.
Dentibuſ infrendenſ. & tergo decutit haſtaſ.
Venerat antiquiſ Coriti de finibuſ Acron.
Graiuſ homo: infectoſ linquẽſ ꝓfuguſ Hymeneoſ.
Hunc ubi miſcentem longe media agmina uidit:
Purpureũ penniſ: & pacte coniugiſ oſtro.
Impaſtuſ ſtabula alta leo cæu ſæpe peragranſ
Suadet enim ueſana fameſ ſi forte fugacem
Conſpexit capreã: aut ſurgentẽ in cornua ceruũ:
Gaudet hianſ immane: comaſq; arrexit. & hæret:
Viſceribuſ ſuperincũbenſ. lauit improba teter
Ora cruor.

Sic ruit in densos alacer Mezentius hostis.
Sternitur infelix Acron. & calcibus atram
Tundit humũ: expirans infractaq; tela cruentat.
Atq; idem fugientẽ haud est dignatus Oroden
Sternere nec iacta secum dare cuspide uulnus.
Obuius. aduersoq; occurrit. seq; uiro uir
Contulit: haud furto melior: sed fortibus armis.
Tum super abiectũ posito pede nixus & hasta:
Pars belli haud temnenda uiri iacet altus Orodes.
Conclamant socii lætum Pæana secuti.
Ille autem expirans. non me quicũq; es: inulto:
Victor: nec longum lætabere. te quoq; fata
Prospectant paria. atq; eadẽ mox arua tenebis.
Ad quem subridens mixta Mezentius ira:
Nunc morere ast de me diuũ pater atq; hoĩm Rex
Viderit. hoc dicens eduxit corpore telum.
Olli dura quies oculos & ferreus urget
Somnus in æternam clauduntur lumina noctem.
Cædicus Alcathoum obtrũcat. Sacrator Hydaspen
Parthenium q; Rapo: & predurũ uiribus Orsen
Messappus Clonium q; Lycaonium q; Erychatẽ
Illum infrenis equi lapsu tellure iacentem
Hunc peditem pedes. & Lycius processerat Agis
Quẽ tamen haud expers Valerius uirtutis auitæ
Deiicit. at Chromiũ Salius. Saliũq; Nealces
Insignis iaculo: & longe fallente sagitta
Iam grauis æquabat luctus: & mutua Mauors
Funera. cedebant pariter. pariterq; ruebant.
Victores: uictiq;: neq; his fuga nota: nec illis.
Dii Iouis in tectis iram miserantur inanem:
Amborum. & tantos mortalibus esse labores.
Hinc Venus: hinc contra spectat Saturnia Iuno.
Pallida Thessiphone media inter milia sæuit.
At uero ingentem quatiens Mezentius hastam
Turbidus ingreditur campo. q̃ magnus Orion
Cum pedes incedit medii per maxima Nerei
Stagna: uiam scindens: humero supereminet undas.
Aut summis referens annosam montibus ornum.

Ingrediturq; solo: & caput inter nubila condit.
Talis se uastis infert Mezentius armis.
Huic contra æneas: speculatus in agmine longo:
Obuius ire parat. manet imperterritus ille:
Hostē magnanimū operiens. & mole sua stat.
Atq; oculis spatium emensus: quantū satis hastæ:
Dextra mihi deus: & telum: quod missile libro:
Nunc adsint. uoueo predonis corpore raptis
Indutum spoliis: ipsum te Lause tropheum
Eneæ. dixit stridentemq; eminus hastam
Iecit. at illa uolans clipeo est excussa. proculq;
Egregium Antorem latus inter & ilia figit.
Herculis Antorem comitem: qui missus ab Argis
Hæserat Euandro. atq; Itala considerat urbe.
Sternitur infelix: alieno uulnere. cælumq;
Aspicit. & dulces moriens reminiscitur Argos.
Tum pius æneas hastam iacit. illa per orbem
Ere cauum triplici: per linea terga: tribusq;
Transiit intextum tauris opus. imaq; sedit
Inguine. sed uires aut pertulit. ocius ensem
Eneas uiso Tyrrheni sanguine lætus
Eripit a femore. & terpidanti feruidus instat.
Ingemuit cari grauiter genitoris amor
Vt uidit Lausus. lachrymæq; par ora uolutæ.
Hic mortis duræ casum: tuaq; optima facta:
Siqua fidem tanto est operi latura uetustas:
Hon equidem: nec te Iuuenis memorandæ silebo.
Ille pedem referens: & inutilis: inq; ligatus
Cedebat. clipeoq; inimicum hastile trahebat.
Proripuit iuuenis. seseq; immiscuit armis.
Iamq; assurgentis dextræ: plagamq; ferentis:
Eneæ subiit mucronem. ipsumq; morando
Sustinuit. socii magno clamore sequuntur.
Dum genitor nati parma ꝓtectus abiret:
Telaq; cōniciunt. proturbantq; eminus hostē
Missilibus. furit æneas. tectusq; tenet se.
Ac ualut effusa siquando grandine nimbi
Præcipitant. omnis campis diffugit arator.

Omniſ & agricola & tuta latet arce uiator.
Aut amniſ ripiſ: aut alti fornice ſaxi.
Dum pluit interriſ: ut poſſit ſole reducto
Exercere diem. ſic obrutuſ undiq; teliſ
Eneaſ: nubem belli dum detinet: omniſ
Suſtinet. & Lauſum increpitat. Lauſoq; minatur.
Quo moriture ruiſ: maioraq; uiribuſ audeſ?
Fallit te incautū pietaſ tua. nec minuſ ille
Exultat demenſ. ſeuæ iamq; altiuſ iræ
Dardanio ſurgunt Ductori. extremaq; Lauſo
Parce fila legūt. ualidū nāq; exigit enſem
Per mediū æneaſ iuuenē. totumq; recondit.
Tranſilit & parmam mucro. leuia arma minaciſ.
Et tunicam molli mater quā neuerat auro.
Impleuitq; ſinum ſanguiſ. tum uita per auraſ
Conceſſit mæſta ad maneſ. corpuſq; reliquit.
At uero ut uultū uidit morientiſ & ora:
Ora modiſ Anchiſiadeſ pallentia miriſ:
Ingemuit miseranſ grauiter. dextrāq; tetendit.
Et mentē patrie ſubiit pietatiſ imago.
Quid tibi nunc miſerande puer: pro laudibuſ iſtiſ:
Quid piuſ æneaſ tanta dabit indole dignum?
Arma quibuſ letatuſ: habe tua. teq; parentū
Manibuſ & cineri. ſiqua eſt ea cura: remitto.
Hoc tamē infelix miſeram ſolabere mortem.
Eneæ magni dextra cadiſ. increpat ultro
Contanteſ ſotioſ. & terra ſubleuat ipſum.
Sanguine turpantem comptoſ de morte capilloſ.
Interea genitor Tyberini ad fluminiſ undam
Vulnera ſiccabat lymphiſ. corpuſq; lauabat:
Arboriſ accliuiſ trunco. procul ærea ramiſ
Dependet galea. & prato grauia. & arma quieſcūt.
Stant lecti circū: iuueneſ. ipſe eger: anhelanſ:
Colla fouet: fuſuſ propexam in pectore barbam.
Multa ſuper Lauſo rogitat. multoſq; remittit:
Qui reuocent. meſtiq; ferant mādata parētiſ.
At Lauſum ſotii exanimē ſuper arma ferebant.
Flenteſ ingentem: atq; ingenti uulnere uictum

Agnouit longe gemitum præſaga mali menſ.
Caniciem immundo deformat puluere. & ambaſ
Ad cælum tendit palmaſ. & corpore inheret.
Tanta ne me tenuit uiuendi nate uoluptaſ:
Vt pro me hoſtili paterer ſuccedere dextræ:
Quē genui? tua ne hæc genitor per uulnera ſeruor:
Morte tua uiuenſ? heu nūc miſero mihi demum
Exitum infelix. nūc alte uulnuſ ad actum.
Idem ego nate tuū maculaui crimine nomen.
Pulſuſ ob inuidiam ſolio: ſceptriſq; paterniſ.
Debueram patriæ penaſ. odiiſq; meorum.
Omniſ per morteſ animam ſortem ipſe dediſſem.
Nūc uiuo: neq; adhuc homineſ: lucemq; relinquo?
Sed linquam. ſimul hæc dicenſ attollit in ægrum
Sed femur. & q̄q̄ uiſ alto uulnere tardet:
Haud deiectuſ: equum duci iubet. hoc decuſ illi:
Hoc ſolamen: erat. belliſ hoc uictor abibat
Omnibuſ. alloquitur mærentem. & talibuſ infit.
Rhebe diu: reſ ſiqua diu mortalibuſ ulla eſt:
Viximuſ. aut hodie uictor ſpolia illa cruenta:
Et caput æneæ refereſ. Lauſiq; dolorum
Vltor eriſ mecum. aut aperit ſi nulla uiam: uiſ:
Occūbenſ pariter. neq; enim fortiſſime credo
Iuſſa aliena pati: & dominoſ dignabere Theucroſ.
Dixit. & exceptuſ: tergo conſueta locauit
Membra. manuſq; ambaſ iaculiſ onerauit acutiſ.
Ere caput fulgenſ: criſtaq; hirſutuſ equina.
Sic curſum in medioſ rapiduſ dedit. æſtuat ingēſ
Imo in corde pudor. mixtoq; inſania luctu.
Et furiiſ agitatuſ amor. & conſcia uirtuſ.
Atq; hic ænean magna ter uoce uocauit.
Eneaſ: agnouit enim. lætuſq; præcatur.
Sic pater ille deum faciat: ſic altuſ Apollo:
Incipiaſ conferre manum.
Tantum effatuſ. & infeſta ſubit obuiuſ haſta.
Ille autem: quid me erepto ſæuiſſime nato
Terreſ? hec uia ſola fuit: qua perdere poſſeſ.
Nec mortem horremuſ. nec diuum parcimuſ ulli.

Desine. iam uenio moriturus. & hæc tibi porto
Dona prius. dixit. telumq; intorsit in hostem.
Inde aliud super: atq; aliud: figitq;. uolatq;
Ingenti gyro. sed sustinet aureus umbo.
Ter circū astantem leuos equitabat in orbes:
Tela manu iaciens. ter secū Troius Heros
Immanem ærato circūfert tegmine siluam.
Inde ubi tot traxisse moras: tot spicula tedet
Vellere: & urgetur pugna cōgressus iniqua
Multa mouens animo: iā tandē erūpit. & inter
Bellatoris equi caua tempora cōniicit hastā.
Tollit se arreptum quadrupes. & calcibus auras
Verberat. effusumq; equitem: super ipse sequutus:
Implicat. eiectoq; incumbit cernuus armo
Clamore incendunt cælū: Troesq;. Latiniq;.
Aduolat æneas. uaginaq; eripit ensem.
Et super hæc ubi nunc Mezentius acer? & illa
Effera uis animi? cōtra Tyrrhenus. ut auras
Suspiciens: hausit cælū: mentēq; recepit:
Hostis amare: quid me increpitas: mortēq; minaris?
Nullū in cæde nefas. nec sic ad prelia ueni.
Nec tecū meus hæc pepigit mihi fœdera Lausus.
Vnum hoc p siqua est uictis uenia hostibus oro:
Corpus humo patiare tegi. scio acerba meorum
Circūstare odia. hunc oro defendere furorem.
Et me consortē nati concede sepulchro.
Hec loquit̄. iuguloq; haud inscius accipit ensem.
Vndantiq; animam diffūdit in arma cruore.

Ndecimo uicta ē: nō æquo Marte: Camilla.
Constituit Marti spoliorū ex hoste Tropheū:
Exanimūq; patri natū Pallanta remittit.
Iura sepulturæ tribuit: tempusq; Latinis.
Euander patrios affectus ædit in urbe.
Corpora cesa uirū passim digesta cremantur.
Legati referunt Diomeden arma negasse.
Drances & Turnus: leges æquante latino
Concurrūt dictis. æneas imminet urbi

Pugnatur. uincũt Troes. cadit icta Camilla.
Deinde Duces castris donec cessere minantur.



Ceanum interea surgens
aurora reliquit.
Eneas: q̃q̃ sotus dare
tempus humandis
Præcipitant curæ.
turbataq; funere mens est:
Vota deum primo uictor soluebat æoo.
Ingentem quarcum decisis undiq; ramis
Constituit tumulo. fulgentiaq; induit arma:
Mezenti Ducis exuuias. tibi magne Tropheũ
Belli potens aptat rorantis sanguine cristas.
Telaq; trunca uiri. & bis sex thoraca petitum:
Perfossumq; locis. clipeumq; ex ære sinistræ
Subligat. atq; ensem collo suspendit eburnum.
Tum sotios: nanq; omnis eum stipata tegebat
Turba ducum: sic incipiens hortatur ouantis.
Maxima res effecta uiri. timor omnis ab esto.
Quod super est. hæc sunt spolia. & de Rege supbo
Primitiæ. manibusq; meis Mezentius hic est.
Nunc iter ad Regem nobis. murosq; Latinos.
Arma parate animis. & spe præsumite bellum.
Nequa mora ignaros: ubi primũ auellere signa
Annuerunt superi: pubemq; educere castris:
Impediat. segnesq; metu sententia tardet.
Interea sotios: inhumataq; corpora terræ.
Mandemus: qui solus honos Acheronte sub imo est.
Ite ait egregias animas: quæ sanguine nobis
Hanc patriam peperere suo: decorate supremis
Muneribus. Mæstamq; Euandri primus ad urbem
Mittatur Pallas. quem non uirtutis egentem
Abstulit atra dies: & funere mersit acerbo.
Sic ait illacbrymans. recipitq; ad limina gressum:
Corpus ubi exanimi positum Pallantis: Acetes
Seruabat senior. qui Parrhasio Euandro
Armiger ante fuit. sed non felicibus æq;
Tum comes auspitus: caro datus ibat alumno.

Circũ omnes: famulumq; manus: Troianaq; turba
Et mæstæ Iliades: crinem de more solutæ.
Vt uero æneas foribus sese intulit altis:
Ingentem gemitum tunsis ad sidera tollunt
Pectoribus. mæstoq; immugit Regia luctu.
Ipse caput niuei fultum Pallantis: & ora
Vt uidit: læuiq; patens in pectore uulnus
Cuspidis Ausoniæ: lachrymis ita fatur abortis.
Te ne inquit miserande puer: cum læta ueniret:
Inuidit fortuna mihi: ne regna uideres
Nostra: neq; ad sedes uictor ueherere paternas?
Non hæc Euandro de te promissa parenti
Discedens dederam. cum me complexus euntem:
Mitteret in magnum imperium: metuẽsq;: monẽsq;:
Acris esse uiros: cum dura prelia gente.
Et nunc ille quidem spe multũ captus inani:
Fors & uota facit. cumulatq; altaria donis.
Nos iuuenem exanimũ: & nil iam celestibus ullis
Debentem. uano mæsti comitamur honore.
Infelix nati funus crudele uidebis.
Hi nostri reditus. expectatiq; triumphi?
Hæc mea magna fides? at nõ Euandre pudendis
Vulneribus pulsum aspicies. nec sospite: dirum
Optabis nato funus Pater. hei mihi quantum
Præsidium Ausonia: & quantum tu perdis Iule.
Hæc ubi defleuit: tolli miserabile corpus
Imperat. & toto lectos ex agmine: mittit
Mille uiros: qui sup̄mum comitentur honorem.
Intersintq; patris lachrymis. solatia luctus
Exigua ingentis: misero sed debita patri.
Haud segnes alii crates: & molle feretrum
Arbuteis texunt uirgis: & uimine querno
Extructosq; thoros obtentu frondis inumbrant.
Hic iuuenem agresti sublimen in stramine ponunt.
Qualem uirgineo demessum pollice florem
Seu mollis uiolæ: seu languentis Hiacynthi
Cui neq; fulgor adhuc: nec dũ sua forma recessit:
Non iam mater alit tellus: uiresq; ministrat.

Tum geminas uestes: auroq; ostroq; rigentes
Extulit æneas. quas illi læta laborum
Ipsa suis quondem manibus Sidonia Dido
Fecerat: & tenui telas discreuerat auro.
Harum unam iuueni: supremũ mæstus honorem:
Induit. arsurasq; comas obnubit amictu.
Multa quæ preterea Laurentis præmia pugnæ
Aggerat. & longo prædam iubet ordine duci.
Addit equos: & tela: quibus spoliauerat hostem.
Vixerat & post terga manus: quos mitteret ũbris
Inferias: cæso sparsuros sanguine flammas.
Indutosq; iubet truncos hostilibus armis
Ipsos ferre duces. inimicaq; nomina figi.
Ducitur infelix æuo confectus Acetes.
Pectora nunc foedans pugnis: nũc ũguibus ora:
Sternitur: & toto proiectus corpore terræ.
Ducũt & Rutulo perfusus sanguine currus.
Post bellator equus: positis insignibus: æthon
It lachrymans. guttisq; humectat grandibus ora.
Hastam alii: galeãq; ferunt. nam cætera Turnus
Victor habet. tũ mæsta phalãx: Teucriq; sequutur:
Tyrrheniq; duces. & uersis Arcades armis.
Postq̃ omnis longe comitũ processerat ordo:
Substitit æneas: gemituq; hæc addidit alto.
Nos alias hinc ad lachrymas: eadem horrida belli
Fata uocant. salue æternum mihi maxime Palla.
Eternumq; uale. nec plura effatus: ad altos
Tendebat muros. gressumq; in castra ferebat.
Iamq; Oratores aderant ex urbe Latina
Velati ramis oleæ. ueniamq; precantes:
Corpora per campos: ferro quæ fusa iacebant:
Redderet: ac tumulo fineret succedere terræ.
Nullum cum uictis certamen: & æthere cassis.
Parceret hospitibus quondam: sotiisq; uocatis.
Quos bonus æneas haud asperanda precantes:
Prosequitur uenia. & uerbis hæc insuper addit.
Quæ nam uos tanto fortuna indigna Latini
Implicuit bello: qui nos fugiatis amicos?

Pacem me exanimis & Martis sorte peremptis
Oratis. equidem & uiuis concedere uellem.
Nec ueni: nisi fata locum: sedemq; dedissent.
Nec bellum cum gente gero. Rex nostra reliqt
Hospitia. & Turni potius se credidit armis.
Equs huic turnum fuerat se opponere Marti.
Si bellum finire manu: si pellere Teucros:
Apparat: his mecum decuit concurrere telis.
Vixet: cui uitam deus: aut sua dextra dedisset.
Nunc ite: & miseris supponite ciuibus ignem.
Dixerat æneas. illi obstupuere silentes.
Conuersiq; oculos inter se: atq; ora: tenebant.
Tum senior: semperq; odiis: & crimine Drances
Infensus iuueni Turno: sic ore uicissim:
Orsa refert. o fama ingens: ingentior armis
Vir Troiane: quibus cælo te laudibus æquem?
Iusticie ne prius mirer: belli ne laborum?
Nos uero hæc patriam grati referemus ad urbem.
Et te: si qua uiam dederit fortuna: Latino
Iungemus Regi. quærat sibi fædera Turnus.
Quin & fatales murorum attollere moles:
Saxaq; subuectare humeris Troiana iuuabit.
Dixerat hæc. unoq; omnes eadem ore fremebant.
Bis senos pepigere dies. & pace sequestra:
Per siluas Teucri: mixtiq; impune Latini
Errauere iugis. ferro sonat alta bipenni
Fraxinus. euertunt actas ad sidera pinus.
Robora nec cuneis: & olentem scindere cedrum:
Nec plaustris cessant uectare gementibus ornos.
Et iam fama uolans tanti prenuntia luctus
Euandrum: Euandriq; domos & mænia complet.
Que modo uictorem Latio Pallanta ferebat.
Arcades ad portas ruere. & de more uetusto
Funereas rapuere faces. lucet uia longo
Ordine flammarum. & late discriminat agros.
Contra turba Phrygum ueniens plagentia iugit
Agmina. quæ postq̃ matres succedere tectis
Viderunt: mæstam incendunt clamoribus urbem.

At non æuandrum potis est uis ulla tenere.
Sed uenit in medios: pheretro Pallante reposto.
Procubuit super. atq; hæret lachrymasq; gemẽsq;:
Et uia uix tandem uoci laxata dolore est.
Non hæc o Palla dederas promissa parenti
Cautius ut sæuo uelles te credere Marti.
Haud ignarus eram: q̃tum noua gloria in armis:
Et predulce decus primo certemine posset.
Primitiæ iuuenis miseræ: belliq; ꝓpinqui
Dura rudimenta: & nulli exaudita deorum
Vota: precesq; meæ. tuq; o sanctissima coniunx
Felix morte tua: neq; in hunc seruata dolorem.
Contra ego uiuendo uici mea fata superstes:
Restarem ut genitor. Troum socia arma sequutũ
Obruerent Rutuli. telis animam ipse dedissem.
Atq; hæc pompa domũ me: non Pallanta referret.
Nec uos arguerim Teucri. nec fœdera: nec quas
Iunximus hospitio dextras. sors illa senectæ
Debita erat nostre. quod si immatura manebat:
Mors gnatum. cæsis multorum milibus ante
Ducentem in Latium Teucros: cecidisse iuuabit.
Quin ego non alio digner te funere Palla:
Quã pius æneas: & q̃ magni Phryges: & q̃
Tyrrheniq; duces. Tyrrhenum exercitus omnis.
Magna Trophea ferũt: quos dat tua dextera læto.
Tu quoq; nunc stares immanis truncus in armis:
Esset par ætas: & idem si robur ab annis
Turne: sed infelix Teucros quid demoror armis?
Vadite. & hæc memores Regi mandata referte.
Quod uitam moror inuisam: Pallante perempto:
Dextera causa tua est. Turnum gnatoq; patriq;
Quã debere uides. meritis uacat: hic tibi solus:
Fortunæq; locus. non uitæ gaudia quæro.
Nec fas. sed gnato manes perferre sub imos.
Aurora interea miseris mortalibus almam
Extulerat lucem: referens opera: atq; labores.
Iam pater æneas: iam curuo in litore Tarchon
Constituere pyras. huc corpora quisq; suorum

More tulere patrum. subiectisq; ignibus atris
Conditur in tenebras altum caligine cælum.
Ter circum accensos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos. ter mæstum funeris ignem
Lustrauere inequis. ululatusq; ora dedere.
Spargitur & tellus lacbrymis. spguntur & arma.
It cælo clamorq; uirum: clangorq; tubarum.
Hic alii spolia occisis direpta latinis
Coniiciunt igni. galeas: ensesq; decoros.
Frenaq;. feruentesq; rotas. pars munia nota
Ipsorum clipeos: & non felicia tela.
Multa boum circa mactantur corpora morti.
Sætigerosq; sues: raptasq; ex omnibus agris
In flammam iugulant pecudes. tum littore toto
Ardentis spectant socios. semustaq; seruant
Busta. neq; auelli possunt: nox humida donec
Inuertit cælum: stellis fulgentibus aptum.
Nec minus & miseri diuersa in parte Latini
Innumeras struxere pyras. & corpora partim
Multa uirum terræ infodiunt. auectaq; partim
Finitimos tollunt in agros. urbiq; remittunt.
Cætera: confusæq; ingentem cædis aceruum
Nec numero: nec honore cremant. tűc undiq; uasti
Certatim crebris collucent ignibus agri.
Tertia lux gelidam cælo dimouerat umbram.
Merentes altum cinerem: & confusa ruebant.
Ossa focis. tepidoq; onerabant aggere terræ.
Iam uero intectis prediuitis urbe Latini
Præcipuus fragor: & longe pars maxima luctus
Hic matres: miseræq; nurus: hic cara sororum
Pectora merentum. pueriq; parentibus orbi:
Dirum execrantur bellum. Turniq; Hymeneos.
Ipsum armis: ipsumq; iubent decernere ferro:
Qui regnum Italiæ: & primos sibi poscat honores.
Ingrauat hæc sæuus Drances. solumq; uocari
Testatur. solumq; posci incertamina Turnum.
Multa simul contra uariis sententia dictis
Pro Turno. & magnű Reginæ nomen obumbrat.

Multa uirum meritis sustentat fama Trophæis.
Hos inter motus medio in flagrante tumultu:
Ecce super mæsti magna Diomedis ab urbe
Legati responsa ferunt. nihil omnibus actum
Tantorum impensis operum: nil dona: nec aurum:
Nec magnas ualuisse preces. alia arma Latinis
Quærenda. aut pacem Troiano ab Rege petendū.
Deficit ingenti luctu: Rex ipse Latinus.
Fatalem æneam manifesto numine ferri:
Admonet ira deum. tumuliq; ante ora recentes.
Ergo concilium magnum: primosq; suorum
Imperio accitos alta intra limina cogit.
Olli conuenere. fluūtq; ad Regia plenis
Tecta uiis. sedet in mediis Rex maximus æuo:
Et primus sceptris haud læta fronte Latinus.
Atq; hic legatos Etola ex urbe remissos
Quæ referant: fari iubet. & responsa reposcit
Ordine cuncta suo: tunc facta silentia linguis.
Et Venulus dicto parens: ita farier infit
Vidimus o: ciues Diomedem: Argiuaq; castra
Atq; iter emensi casus superauimus omnis.
Contigimusq; manū: qua concidit Ilia tellus.
Ille urbem Argiripam patriæ cognomine gentis
Victor Gargani condebat Iapigis aruis.
Postq̄ introgressi & coram data copia fandi:
Munera praeferimus. nomen: patriamq; docemus.
Qui bellum intulerint. quæ causa attraxerit Arpos.
Auditis: ille hæc placido sic reddidit ore.
O fortunatæ gentes Saturnia Regna:
Antiqui Ausonii: quæ uos fortuna quietos
Sollicitat? suadetq; ignota lacessere bella?
Quicunq; Iliacos ferro uiolauimus agros:
Mitto ea: quæ muris bellando exhausta sub altis
Quos Simois premit ille uiros: infanda per orbē
Supplicia: & scelerum pænas expendimus omnes.
Vel Priamo miseranda manus. scit triste Mineruæ
Sidus: & Euboicæ cautes. ultorq; Caphareus.
Militia ex illa diuersum ad littus adacti:

Atrides Protei Menelaus adusq; columnas
Exsulat. ætnæos uidit Cyclopas Vlyxes.
Regna Neoptolomi referam? uersosq; penates
Idomenei? Libyco ne habitantis littore Locros?
Ipse Mycenæus magnorum Ductor Achiuum
Coniugis infandæ prima intra limina dextra
Oppetiit. deuicta Asia: subsedit adulter.
Inuidisse deos: patriis ut redditus agris:
Coniugiũ optatũ: & pulchram Calidona uiderẽ.
Nunc etiam horribili uisu portenta sequuntur.
Et socii amissi petierunt æthera pennis.
Fluminibusq; uagantur aues. heu dira meorum
Supplicia: & scopulos lachrymosis uocibus ĩplẽt.
Hæc adeo ex illo mihi iam speranda fuerunt
Tempore: cum ferro cælestia corpora demens
Appetii. & Veneris uiolaui uulnere dextram.
Ne uero: ne me ad tales impellite pugnas.
Nec mihi cum Teucris ullũ: post eruta bellũ est
Pergama. nec ueterum memini: lætor ue: maloꝝ.
Munera quæ patriis ad me portastis ab oris:
Vertite ad æneam. stetimus tela aspera contra.
Contulimusq; manus. experto credite: quantus
In clipeũ assurgat. quo turbine torqueat hastam.
Si duo præterea tales Idea tulisset
Terra uiros: ultro Inachias uenisset ab urbes
Dardanus. & uersis lugeret Græcia fatis.
Quicquid apud duræ cessatũ est mænia Troiæ:
Hectoris: æneæq; manu uictoria graium
Hesit. & in decimum uæstigia rettulit ãnum.
Ambo animis: ambo insignes prestantibus armis.
Hic pietate prior. coæant in fædera dextræ
Qua datur. ast armis concurrant arma: cauete.
Et responsa simul quæ sint: Rex optime Regis
Audisti. & quæ sit magno sententia bello.
Vix ea legati. uariusq; per ora cucurrit
Ausonidum turbata fremor. ceu saxa morantur
Cum rapidos amnes: clauso fit gurgite murmur.
Vicinæq; fræmunt ripæ crepitantibus undis.

Vt primũ placati animi: & trepida ora quierunt:
Præfatus diues solio Rex infit ab alto.
Ante equidem summa de re statuisse Latini
Et uellem: & fuerat melius: non tempore tali
Cogere concilium: cum muros obsidet hostis.
Bellum importunum ciues cum gente deorum
Inuictisq; uiris gerimus: quos nulla fatigant
Prælia. nec uicti possunt absistere ferro.
Spem siquam accitis ætholum habuistis in armis
Ponite. spes sibi quisq;. sed hæc q̃ angusta uidetis.
Cetera qua rerum iaceant perculsa ruina.
Ante oculos: interq; manus sunt omnia uestras.
Nec quenq̃ incuso. potuit quæ plurima uirtus
Esse: fuit. toto certatum est corpore Regni.
Nunc adeo quæ sit dubiæ sententia menti
Expediam. & paucis: animos adhibete: docebo.
Est antiquus ager Tusco mihi proximus amni
Longus in occasum. fines super usq; Sicanos.
Aurunci Rutuliq; serunt. & uomere duros
Exercent colles. atq; horum asperrima pascunt.
Hæc omnis regio: & celsi plaga pinea montis
Cedat amiciciæ Teucrorum. & fæderis æquas
Dicamus leges. sociosq; in Regna uocemus.
Considant: si tantus amor: & mænia condant.
Sin alios fines: aliamq; capessere gentem
Est animus: possuntq; solo decedere nostro:
Bis denas Italo texamus robore nauis
Seu plures complere ualent. iacet omnis ad undam
Materies. ipsi numerumq; modumq; carinis
Præcipiant. nos æra: manus: naualia: demus.
Præterea qui dicta ferant: & fædera firment:
Centum oratores prima de gente Latinos
Ire placet. pacisq; manu pretendere ramos.
Munera portantes eborisq; auriq; talenta.
Et sellam Regni: trabeamq; insignia nostri.
Consulite in medium. & rebus succurrite fessis.
Tum Drances idem infensus: quem gloria Turni
Obliqua inuidia stimulisq; agitabat amaris:

Largus opum: & lingua melior: sed frigida bello
Dextera. consiliis habitus non futilis autor.
Seditione potens. genus huic materna superbum
Nobilitas dabat. incertum de patre ferebat.
Surgit. & his onerat dictis: atq; aggerat iras.
Rem nulli obscuram: nostre nec uocis egentem:
Consulis o: bone Rex. cuncti se scire fatentur
Quid fortuna petat populi. sed dicere mussant.
Det libertatem fandi. flatusq; remittat
Cuius ob auspitium in faustum: moresq; sinistros:
Dicam equidem: licet arma mihi: mortemq; minet᷑:
Lumina tot cecidisse Ducũ: totamq; uidemus
Consedisse urbem luctu. dum Troia temptat
Castra: fugæ fidens: & cælum territat armis.
Vnum etiam donis istis: quæ plurima mitti
Dardanidis: Duciq; iubes: unum optime Regum
Adiicias. nec te ullius uiolentia uincat.
Quin gnatam egregio genero: dignisq; Hymeneis
Des pater. & pacem hanc æterno fœdere iungas.
Quod si tantus habet mentes: & pectora terror:
Ipsum obtestemur: ueniamq; oremus ab ipso.
Cedat ius proprium Regi. patriæq; remittat.
Quid miseros totiens in aperta pericula ciues
Proiicis: o latio caput horum: & causa malorum?
Nulla salus bello: pacem te poscimus omnes.
Turne simul. pacis solum inuiolabile pignus.
Primus ego inuisum quem tu tibi fingis: & esse
Nil moror: en supplex uenio. miserere tuorum.
Pone animos. & pulsus abi. sat funera fusi
Vidimus. ingentes & desolauimus agros.
Aut si fama mouet: si tantum pectore robur
Concipis: & si adeo dotalis Regia cordi est:
Aude. atq; aduersum fidens fer pectus in hostem.
Scilicet ut turno contingat Regia coniunx
Nos anime uiles inhumata: infletaq; turba
Sternemur campis? etiam tu siqua tibi uis:
Si patrii quid martis habes: illum aspice contra
Qui uocat.

Talibus exarsit dictis uiolentia turni.
Dat gemitum. rumpitq; has imo pectore uoces.
Larga quidem semper Drance tibi copia fandi
Tunc cum bella manus poscunt. patribusq; uocatis
Primus ades. sed non replenda est Curia uerbis:
Quæ tuto tibi magna uolant. dum detinet hostē
Agger murorum. neq; inundant sanguine fossæ
Proinde tona eloquio. solitum tibi. meq; timoris
Argue tu Drance. tot quando stragis aceruos
Teucrorum tua dextra dedit. passimq; Trophæis
Insignis agros. possit quid uiuida uirtus
Experiare licet. nec longe scilicet hostes
Quærendi nobis. circundant undiq; muros.
Imus in aduersos. quid cessas? an tibi Mauors
Ventosa in lingua: pedibusq; fugacibus istis
Semper erit?
Pulsus ego. aut quisq̄ merito fœdissime pulsum
Arguet? Iliaco tumidum qui crescere Tybrim
Sanguine: & Euandri totam cum stirpe uidebit
Procubuisse domum? atq; exutos Arcadas armis?
Haud ita me experti Bitias: & Pandarus ingens.
Et quos mille die uictor sub tartara misi.
Inclusus muris: hostiliq; aggere sæptus.
Nulla salus bello? capiti cane talia demens
Dardanio. rebusq; tuis. proinde omnia magno
Ne cessa turbare metu. atq; extollere uires
Gentis bis uictæ. contra premere arma Latini.
Nūc & Myrmidonū pceres Phrygia arma tremiscūt.
Nunc & Tydides & Larissæus Achilles
Amnis & Hadriacas retro fugit Aufidus undas.
Vel cum se pauidum contra mea iurgia fingit
Artificis scelus: & formidine crimen aceruat.
Nunq̄ animam talē dextra hac: absistite moueri:
Amittes. habitet tecum. & sit pectore in isto.
Nūc ad te: & tua magne pater consulta reuertor.
Si nullam nostris ultra spem ponis in armis:
Si tam deserti sumus: & semel agmine uerso:
Funditus occidimus: nec habet fortuna regressū:

Oremus pacem. & dextras tendamus inertis.
Quamq̄ o si solitæ quicq̄ uirtutis adesset.
Ille mihi ante alios: fortunatusq; laborum
Egregiusq; animi: qui: ne quid tale uideret:
Procubuit moriens. & humū semel ore momordit.
Sin & opes nobis: & adhuc intacta iuuentus
Auxilioq; urbes Italæ: populiq; supersunt:
Sin & Troianis cum multo gloria uenit
Sanguine: sunt illis sua funera: parq; per omnis
Tempestas: cur indecores in limine primo
Deficimus? cur ante tubam tremor occupat artus?
Multa dies: uariusq; labor mutabilis æui
Rettulit in melius. multos alterna reuisens
Lusit. & in solido rursus Fortuna locauit.
Non erit auxilio nobis Etholus: & Arpi
At messappus erit. felixq; Tolumnius. & quos
Tot populi misere Duces. nec parua sequetur
Gloria delectos Latio. & Laurentibus agris.
Est & Volscorum egregia de gente Camilla
Agmen agens equitum. & Florentis ære cateruas.
Quod si me solum Teucri in certamina poscunt:
Idq; placet: tantumq; bonis communibus obsto:
Non adeo has exosa manus uictoria fugit:
Vt tanta quicq̄ pro spe temptare recusem.
Ibo: animis contra. uel magnum prestet Achillem:
Factaq; Vulcani manibus: paria induat arma
Ille licet. uobis animam hanc: soceroq; Latino
Turnus ego: haud ulli ueterum uirtute secundus
Deuoui. solum æneas uocat? & uocet: oro.
Nec Drances potius: siue est hæc ira deorum:
Morte luat. siue est uirtus: & gloria: tollat.
Illi hæc inter se dubiis de rebus agebant.
Certantes. castra æneas aciemq; mouebat.
Nuntius ingenti per Regia tecta tumultu
Ecce ruit. magnisq; urbem terroribus implet.
Tyrrhenāq; manum totam descendere campis.
Ex templo turbati animi. concussaq; uulgi
Pectora. & arrectæ: stimulis haud mollibus: iræ.

Arma manu trepidi poscunt. fremit arma iuuentus.
Flænt mæsti mussantq; Patres. hic undiq; clamor
Dissensu magnus uario: se tollit in auras.
Haud secus: atq; alto in luco cum forte cateruæ
Consedere auium: piscoso ue amne Padusæ
Dant sonitum rauci per stagna loquacia cygni.
Immo ait o ciues: arrepto tempore: Turnus
Cogite concilium. & pacem laudate sedentes.
Illi armis in regna ruunt. nec plura loquutus
Corripuit sese. & tectis citus extulit altis.
Tu Volsce armari Volscorum edice maniplis
Duc ait & Rutulos. equitem Messappus in armis.
Et cum fratre Coras latis diffundite campis.
Pars aditus urbis firment. turrisq; capessant
Cætera qua iusso mecum manus inferat arma.
Ilicet in muros tota discurritur urbe.
Concilium ipse pater & magna incæpta latinus
Deserit. ac tristi turbatus tempore differt.
Multaq; se incusat: qui non acceperit ultro
Dardanium æneam. generumq; adsciuerit urbi.
Præfodiunt alii portas. aut saxa: sudesq;
Subuectant. bello dat signum rauca cruentum
Buccina. tunc muros uaria cinxere corona:
Matronæ pueriq;. uocat labor ultimus omnes.
Nec non ad templum: sũmasq; ad Palladis arces
Subuehitur magna matrum Regina caterua.
Dona ferens. iuxtaq; comes Lauinia uirgo.
Causa mali tanti: atq; oculos deiecta decoros.
Succedunt matres. & templum thure uaporant.
Et mæstas alto fundunt de limine uoces.
Armipotens præsens belli: Tritonia uirgo
Frange manu telum phrygii predonis. & ipsum
Pronum sterne solo. portisq; effunde sub altis.
Cingitur ipse furens certatim in prælia Turnus.
Iamq; adeo Rutulum thoraca indutus: ahenis
Horrebat squamis. surasq; incluserat auro.
Tempora nudus adhuc. lateriq; accinxerat ensem.
Fulgebatq; alta decurrens aureus arce.

Exultatq; animis: & spe iam precipit hostem.
  Qualis ubi abruptis fugit presæpia uinclis
Tandem liber equus: campoq; potitus aperto
Aut ille in pastus: armentaq; tendit equarum:
Aut assuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat: arrectisq; fremit ceruicibus alte
Luxurians. luduntq; iubæ per colla: per armos.
  Obuia cui Volscorum acie comitante Camilla
Occurrit. portisq; ab equo Regina sub ipsis
Desiluit. quam tota cohors imitata: relictis
Ad terram defluxit equis. tum talia fatur
Turne sui merito siuna est fiducia forti.
Audeo. & æneadum promitto occurrere turmæ.
Solaq; Tyrrhenos equites ire obuia contra:
Me sine prima manu temptare pericula belli.
Tu pedes ad muros subsiste. & mænia serua.
Turnus ad hæc: oculos horrenda in uirgine fixit:
O decus Italiæ uirgo: quas dicere grates:
Quasue referre parem? sed nũc: est omnia quando
Iste animus supra: mecum partire laborem
Eneas: ut fama: fidem: missiq; reportant
Exploratores: equitum leuia improbus arma
Præmisit: quaterent campos. ipse ardua montis
Per deserta iugo properans aduentat ad urbem.
Furta paro belli. connexo in tramite siluæ
Vt biuias armato obsidam milite fauces.
Tu Tyrrhenum equitem collatis excipe signis.
Tecum acer Messappus erit. turmæq; Latinæ.
Tyburtiq; manus ducis. & tu concipe curam.
Sic ait. & paribus Messappum in prælia dictis
Hortatur. sotiosq; Duces: & pergit in hostem.
Est curuo anfractu uallis: accommoda fraudi:
Armorumq; dolis. quam densis frondibus atrum
Vrget utrinq; latus. tenuis qua sæmita ducit.
Angustæq; ferunt fauces. aditusq; maligni.
Hanc super: in speculis: sũmoq; in uertice montis
Planicies inculta iacet. tutiq; receptus:
Seu dextra: læuaq; uelis occurrere pugnæ.

Siue instare iugis: & grandia uoluere saxa.
Huc iuuenis nota fertur regione uiarum.
Arripuitq; locum: & siluis insedit iniquis.
Velocem interea superis insedibus Opim
Vnam ex uirginibus sociis: sacraq; caterua
Compellabat. & has tristis Latonia uoces
Ore dabat. graditur bellum ad crudele Camilla
O uirgo. & nostris nequicq̄ cingitur armis:
Cara mihi ante alias. neq; enī nouus iste dianæ
Venit amor: subitaq; animum dulcedine mouit.
Pulsus ob inuidiam regno: uiresq; superbas
Priuerno antiqua Metabus cum excederet urbe
Infantem fugiens media inter prelia belli
Sustulit exsilio comitem. matrisq; uocauit
Nomine Casmillæ: mutata parte: Camillam.
Ipse sinu præ se portans iuga longa petebat
Solorum nemorum. tela undiq; sæua præmebāt.
Et circunfuso uolitabant milite Volsci.

Ecce fugæ medio summis Amasenus abundans
Spumabat ripis. tantus se e nubibus hymber
Ruperat. ille in nare parans: infantis amore
Tardatur. caroq; oneri timet. omnia secum
Versanti: subito: uix hæc sententia sedit.
Telum immane: manu ualida: quod forte gerebat
Bellator: solidum nodis: & robore cocto:
Huic natam libro: & siluestri subere: clausam
Implicat. atq; habilem mediæ circunligat hastæ.
Quam dextra ingenti librans. ita ad æthera fatur.
Alma tibi hanc nemorum cultrix Latonia uirgo
Ipse pater famulam uoueo. tua prima per auras
Tela tenens: supplex hostem fugit. accipe testor
Diua tuā: quæ nunc dubiis committitur auris.
Dixit. & adducto contortum hastile lacerto
Immittit. sonuere undæ. rapidum super amnem
Infelix fugit in iaculo stridente Camilla.
At Metabus magna propius iam urgete caterua:
Dat sese fluuio. atq; hastam cum uirgine uictor
Gramineo: donum Triuiæ: de cespite uellit.

Non illum tecti ullae: non moenibus urbes
Accepere. neq; ipse manus feritate dedisset.
Pastorum: & solis exegit montibus aeuum.
Hic natam in dumis interq; horrentia lustra
Armentalis eque mãmis. & lacte ferino
Nutribat teneris immulgens ubera labris.
Vtq; pedum primis infans uaestigia plantis
Institerat: iaculo palmas armauit acuto.
Spiculaq; ex humero paruae suspendit. & arcum
Pro crinali auro. pro longe tegmine pallae
Tigridis exuuiae per dorsum a uertice pendent.
Tela manu iam tum tenera puerilia torsit.
Et fundam tereti circum caput egit habena.
Strymoniamq; gruem: aut album deiecit olorem
Multae illã frustra Tyrrhena per oppida matres
Optauere nurum. sola contenta Diana
Eternum telorum: & uirginitatis amorem
Intemerata colit. uellem aut correpta fuisset
Militia tali: conata lacessere Teucros.
Cara mihi: comitumq; foret nunc una mearum.
Verum age: quandoquidem fatis urgetur acerbis:
Labere nympha polo. finesq; inuise Latinos.
Tristis ubi infausto committitur omine pugna.
Haec cape. & ultricem pharetra deprome sagittam.
Hac quicunq; sacrum uiolarit uulnere corpus:
Tros Italus ue mihi pariter det sanguine paenas.
Post ego nube caua miserandae corpus: & arma
Inspoliata feram tumulo. patriaeq; reponam.
Dixit: at illa leues caeli demissa per auras
Insonuit: nigro circundata turbine corpus.
At manus interea muris Troiana ppinquat.
Etrusciq; Duces: equitumq; Exercitus omnis:
Compositi numero in turmas. fremit aequore toto
Insultans sonipes. & pressis pugnat habenis.
Huc obuersus: & huc. tum late ferreus hastis
Horret ager. campiq; armis sublimibus ardent.
Necnon Messappus contra: celeresq; Latini:
Et cum fratre Coras: & uirginis ala Camillae

Aduersi campo apparent. hastasq; reductis
Prætendunt longe dextris. & spicula uibrant.
Aduentusq; uirum: fremitusq; ardescit equorum.
Iamq; intra iactum teli progressus uterq;:
Substiterat. subito erumpũt. clamore. furentesq;
Exhortantur equos. fundunt simul undiq; tela:
Crebra: niuis ritu. cælumq; obtexitur umbra.
Continuo aduersis Tyrrhenus & acer Aconteus
Connixi: incurrunt hastis. primiq; ruinam
Dant sonitu ingenti. perfractaq; quadrupedãtũ
Pectora: pectoribus rumpunt. excussus Aconteus
Fulminis in morem: aut tormento ponderis acti
Præcipitat longe. & uitam dispergit in auras.
Extemplo turbatæ acies. uersiq; Latini
Reiiciunt parmas. & equos ad mænia uertunt.
Troes agunt. princeps turmas inducit Asylas.
Iamq; propinquabant portis. rursusq; Latini
Clamorem tollunt. & mollia colla reflectunt.
Hi fugiunt. penitusq; datis referuntur habenis.
Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras: scopulosq; super iacit undam·
Spumeus: extremamq; sinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retro: atq; æstu reuoluta resorbens
Saxa: fugit. littusq; uado labente relinquit.
Bis tusci rutulos egere ad mænia uersos.
Bis reiecti: armis respectant: terga tegentes.
Tertia sed postq; congressi in prælia. totas
Implicuere inter se acies: legitq; uirum uir:
Tũ uero & gemitus morientum: & sanguine in alto
Armaq;: corporaq;: & permixti cæde uirorum
Semianimes uoluuntur equi. pugna aspera surgit.
Orsilochus Romuli: quando ipsũ horrebat adire:
Hastam intorsit equo. ferrumq; sub aure reliquit.
Quo sonipes ictu furit arduus. altaq; iactat
Vulneris impatiens: arrecto pectore crura.
Voluitur ille excussus humi. Catillus Iollam
Ingentemq; animis: ingentem corpore & armis
Deiicit Herminium: nudo cui uertice fulua

Cæſarieſ:nudiq; humeri.nec uulnera terrent
Tantuſ in arma patet. latoſ huic haſta per armoſ
Acta tremit. duplicatq; uirum tranſfixa dolore.
Funditur ater ubiq; cruor.dant funera ferro
Certanteſ.pulchramq; petunt per uulnera mortem:
At mediaſ inter cædeſ exultat Amazon
Vnum exerta latuſ pugnæ faretrata Camilla.
Et nunc læta manu ſpargenſ haſtilia denſat.
Nunc ualidam dextra rapit indefeſſa bipennem.
Aureuſ ex humero ſonat arcuſ.& arma Dianæ.
Illa etiam:ſiquando in tergum pulſa:receſſit:
Spicula conuerſo fugientia dirigit arcu.
At circum lectæ comiteſ:Larinaq; uirgo.
Tullaq;:& eratam quatienſ Tarpeia ſecurim.
Italideſ.quaſ ipſa decuſ ſibi dia Camilla
Delegit.paciſq; bonaſ:belliq; miniſtraſ.
Qualeſ Threiciæ cum flumina Thermedoontiſ
Pulſant.& pictiſ bellantur Amazoneſ armiſ.
Seu circum Hippolyten:ſeu cum ſe Martia curru
Penthefilæa refert:magnoq; ululante tumultu:
Fæminea exultant lunatiſ agmina peltiſ.
Quem telo primum:quem poſtremum:aſpa uirgo
Deiciſ? aut quot humi morientia corpora fundiſ?
Euneum Clytio primum patre:cuiuſ apertum
Aduerſi longa tranſuerberat abiete pectuſ.
Sanguiniſ ille uomenſ riuoſ cadit.atq; cruentam
Mandit humum:morienſq; ſuo ſe in uulnere uerſat.
Tū Lyrin. Pegaſūq; ſuper.quorum alter habenaſ
Suffoſſo reuolutuſ equo:dum colligit:alter
Dum ſubit:ac dextram labenti tendit inertem:
Præcipiteſ:pariterq; ruunt.hiſ addit Amaſtrum
Hippodatem.ſequiturq; incumbenſ eminuſ haſta.
Tereaq;. Harpalycūq; & Demophoonta Cronūq;
Quotq; emiſſa manu contorſit ſpicula uirgo
Tot Phrygii cecidere uiri.ꝓcul Orphituſ armiſ
Ignotiſ:& equo uænator Iapige fertur.
Cui pelliſ latoſ humeroſ erepta iuuenco
Pugnatori operit caput.ingenſ oriſ hiatuſ

Et malæ texere lupi: cum dentibus albis
Agrestisq; manus armat sparus. ipse cateruis
Vertitur in medius. & toto uertice supra est.
Hunc illa exceptum: neq; enim labor: agmine uerso
Traiicit. & super hæc inimico pectore fatur.
Siluis te Tyrrhene feras agitare putasti?
Aduenit qui uestra dies muliebribus armis
Verba redargueret. nomen tamen haud leue patrũ
Manibus hoc referes: tælo cæcidisse Camillæ.
Protinus Orsilochũ: & Buten duo maxima Teucrũ
Corpora: sed Buten aduersum cuspide figit:
Loricam: galeamq; inter: qua colla sedentis
Lucent. & læuo dependet parma lacerto.
Orsilochum fugiens. magnumq; agitata per orbem
Eludit gyro interior. sequiturq; sequentem.
Tum ualidam perq; arma uiro: perq; ossa securim
Altior insurgens: oranti: & multa precanti:
Congeminat uulnus. calido rigat ora cerebro.
Incidit huic subitoq; aspectu territus hæsit.
Apenninicole bellator filius Auni:
Haud ligurum extremus: dum fallere fata sinebant.
Isq; ubi se nullo iam cursu euadere pugna
Posse: neq; instantem Reginam auertere: cernit:
Consilio uersare dolos ingressus: & astu:
Incipit hæc. quid tam egregium: si fæmina forti
Fidis equo? dimitte fugam: & te cominus æquo
Mecum crede solo. pugnæq; accinge pedestri.
Iam nosces uentosa ferat cui gloria laudem.
Dixit. at illa furens: acriq; accensa dolore:
Tradit equum comiti. paribusq; resistit in armis.
Ense pedes nudo. puraq; interrita parma.
At iuuenis uicisse dolo ratus: aduolat ipse:
Haud mora: conuersisq; fugax aufertur habenis.
Quadrupedemq; citum ferrato calce fatigat.
Vane ligus: frustraq; animis elate superbis:
Nequicq̃ patrias temptasti lubricus artes.
Nec fraus te incolumem fallaci proferet Auno
Hæc fatur uirgo. & pernicibus ignea plantis

Transit equum cursu. frenisq; aduersa prehensis
Congreditur. pœnasq; inimico a sanguine sumpsit.
Quā facile accipiter saxo sacer ales ab alto
Consequitur pennis sublimen in nube columbam.
Comprensamq; tenet. pedibusq; euiscerat uncis.
Tum cruor & uulsæ labuntur ab æthere plumæ.
At non hæc nullis hominum sator: atq; deoꝝ
Obseruans oculis: summo sedet altus Olympo.
Tyrrhenum genitor Tarchontem in prælia sæua
Suscitat. & stimulis haud mollibus incitat iras.
Ergo inter cædes: cedentiaq; agmina Tarchon
Fertur equo. uariisq; instigat uocibus alas.
Nomine quenq; uocans. reficitq; in prelia pulsos.
Quis metus: o nunq̄ dolituri: o semper inertes
Tyrrheni: quæ tanta animis ignauia uenit?
Fæmina palantes agit? atq; hæc agmina uertit?
Quo ferrū: quid ue hæc geritis tela irrita dextris?
At non in uenerem segnes: nocturna q; bella.
Aut ubi curua choros indixit tibia bacchi:
Expectare dapes: & plenæ pocula mensæ.
Hic amor. hoc studiū: dū sacra secundus Aruspex
Nunciet. ac lucos uocet hostia pinguis in altos.
Hæc effatus: equum in medios moriturus & ipse
Concitat. & Venulo aduersum se turbidus infert.
Direptumq; ab equo dextra complectitur hostē.
Et gremium ante suū multa ui concitus aufert.
Tollitur in cælum clamor. cunctiq; Latini
Conuertere oculos. uolat igneus æquore Tarchon:
Arma: uirumq; ferens. tum sūma ipsius ab hasta
Defringit ferrum. & partes rimatur apertas:
Qua uulnus lætale ferat. contra ille repugnans
Sustinet a iugulo dextram. & uim uiribus exit.
Vtq; uolans alte raptum cum fulua draconem
Fert aquila: implicuitq; pedes: atq; unguibus hæsit:
Saucius at serpens sinuosa uolumina uersat.
Arrectisq; horret squamis: & sibilat ore:
Arduus insurgens. illa haud minus urget obunco
Luctantem rostro. simul æthera uerberat alis.

Haud aliter predam Tyburtũ ex agmine Tarchõ
Portat ouans. Ducis euentum exemplũq; sequuti
Meonidæ incurrunt: tum fatis debitus Arruns
Velocem iaculo: & multa prior arte Camillam
Circuit. & que sit fortuna facillima temptat.
Qua se cumq; ferens medio tulit agmine uirgo:
Hac Arruns subit. & tacitus uæstigia lustrat.
Qua uictrix redit illa: pedemq; ex hoste reportat:
Hac iuuenis furtim celeres detorquet habenas.
Hos aditus: iamq; hos aditus: omnemq; perrat
Vndiq; circuitũ. & certam quatit improbus hastã
Forte sacer Cybele Cloreus: olimq; sacerdos
Insignis longe Phrygus fulgebat in armis.
Spumantemq; agitabat equum. quem pellis abenis
In plumam squamis auroq; inserta tegebat.
Ipse peregrina ferrugine clarus: & ostro
Spicula torquebat Lycio Cortynia cornu.
Aureus ex humeris sonat arcus: & aurea uati
Cassida. tum croceam chlamidemq; sinusq; crepantes
Carbaseos: fuluo in nodum collegerat auro.
Pictus acu tunicas. & Barbara tegmina crurum.
Hunc uirgo. siue ut templis prefigeret arma
Troya: captiuo siue ut se ferret in auro
Venatrix: unum ex omni certamine pugnæ
Ceca sequebat: totumq; incensa peragmen
Fæmineo prædæ: & spoliorum ardebat amore.
Telum ex insidiis cum tandem tempore capto
Conicit & superos Arruns sic uoce precatur.
Sũme deum: sancti custodes Soractis Apollo
Quem primi colimus. cui pineus ardor aceruo
Pascitur. & medium freti pietate: per ignem
Cultores multa premimus uæstigia pruna:
Da pater hoc nostris aboleri dedecus armis
Omnipotens. non exuuias: pulsæq; Trophæum
Virginis: aut spolia ulla peto. mihi cætera laudẽ
Facta ferent. hæc dira meo dum uulnere pæstis
Pulsa: cadat: patriam remeabo inglorius urbem.
Audiit. & uoti Phæbus succedere partem

Mente dedit. partem uolucres disparsit in auras.
Sterneret ut subita turbatam morte Camillam:
Annuit oranti. reducem ut patria alta uideret:
Non dedit. inq; notos uocē uertere procellæ
Ergo ut missa manu sonitū dedit hasta: p auras:
Conuertere animos acres: oculosq; tulere
Cuncti ad Reginā Volsci. nihil ipsa: nec aure
Nec sonitus memor: aut uenientis ab æthere teli:
Hasta sub exectam donec perlata papillam
Exit: uirgineumq; alte bibit acta cruorem.
Concurrunt trepidæ comites. domināq; ruentē
Suscipiunt. fugit ante omnes: exterritus Arruns
Leticia: mixtoq; metu. nec iā amplius hastæ
Credere: nec telis occurrere uirginis audet.
Ac uelut ille: prius q̄ tela inimica sequātur:
Continuo in montis sese auius abdidit altos:
Occiso pastore lupus: magnoq; iuuenco
Conscius audacis facti: caudāq; remulcens
Subiecit pauitatē utero: siluasq; petiuit:
Haud secus ex oculis se turbidus abstulit Arruns.
Contentusq; fuga: mediis se immiscuit armis.
Illa manu moriens telum trahit. ossa sed inter
Ferreus: ad costas: alto stat uulnere mucro.
Labitur exanguis. labuntur frigida læto
Lumina. purpureus cōdam color ossa reliquit.
Tunc sic expirans Accam ex æqualibus unam
Alloquitur: fida ante alias que sola Camillæ.
Qua cum pertiri curas: atq; hec ita fatur.
Hactenus Acca soror potui. nunc uulnus acerbum
Conficit. & tenebris nigrescunt omnia circum.
Effuge. & hec Turno mandata nouissima perfer.
Succedat pugnæ. troianosq; arceat urbe.
Iamq; uale. simul his dictis: linquebat habenas:
Ad terram non sponte fluens. tum frigida toto
Paulatim exoluit se corpore: lentaq; colla
Et captum læto posuit caput: arma relinquens.
Vitaq; cum gemitu fugit indignata sub umbras.
Tum uero immensus surgens ferit aurea clamor

Sydera. deiecta crudescit pugna Camilla.
Incurrunt densi simul: omnis copia Teucrum:
Tyrrheniq; duces: Euandriq; Arcadis alæ.
At triuiæ custos iã dudum in montibus Opis
Alta sedet summis. spectatq; interrita pugnas.
Vtq; procul medio iuuenum in clamore furentum
Prospexit tristi mulctatã morte Camillam
Ingemuitq; deditq; has imo pectore uoces.
Heu nimium uirgo nimium crudele luisti
Supplicium: Teucros conata lacessere bello
Nec tibi deserte in dumis coluisse Dianam
Profuit. aut nostras humeris gessisse pharetras.
Non tamen indecorem tua te Regina relinquet.
Extrema iam in morte. neq; hoc sine nomine lætũ
Per gentes erit. aut famam patieris inultæ.
Nam quicunq; tuũ uiolauit uulnere corpus:
Morte luet merita. fuit ingens monte sub alto
Regis Dercenni Tyrrheno ex aggere bustum
Antiqui Laurentis. opacaq; ilice tectum.
Hic dea se primum rapido pulcherrima nisu
Sistit. & Arruntem tumulo speculatur ab alto.
Vt uidit fulgentem armis: ac uana tumentem.
Cur inquit diuersus abis? huc dirige gressum.
Huc periture ueni. capias ut digna Camillæ
Præmia. tu ne etiam telis moriere Dianæ.
Dixit. & aurata uolucrem threissa sagitta
Deprompsit pharetra. cornuq; infensa tetendit.
Et duxit longe donec curuata coirent
Inter se capita. & manibus iã tangeret æquis
Leua aciem ferri: dextra leuoq; papillam.
Extemplo teli stridorem: aurasq; sonantes
Audiit una Arruns. hæsitq; in corpore ferrum.
Illum expirantem socii: atq; extrema gementẽ
Obliti ignoto camporum in puluere linquunt.
Opis ad æthereum pennis aufertur olympũ.
Prima fugit: domina amissa: leuis ala Camillæ
Turbati fugiũt Rutuli: fugit acer Atinas
Disiectiq; duces: desolatiq; Manipli:

Tuta petunt. & equis auersi ad menia tendunt.
Nec quisq̃ instantis Teucros letumq; ferentes
Sustentare ualet telis. aut sistere contra.
Sed laxos referunt humeris languentibus arcus.
Quadrupedũq; putrẽ cursu quatit ungula cãpum.
Voluitur ad muros caligine turbidus atra
Puluis & especulis percussæ pectora matres:
Femineũ clamorem ad cæli sydera tollunt.
Qui cursum portas primi irrupere patentes:
Hos inimica super mixto premit agmine turba.
Nec miseram effugiunt mortem. sed limine in ipso
Moenibus in patriis: atq; inter tuta domorum
Confixi expirant animas. pars claudere portas
Nec sociis aperire uiam. nec mænibus audent.
Accipere orantes. oriturq; miserrima cædes
Defendentũ armis aditus: inq; arma ruentum
Exclusi ante oculos lachrymantumq; ora parentũ.
Pars in precipites fossas: urgente ruina:
Voluitur. immissis pars cæca & cõcita frenis
Arietat in portas. & duros obice postes.
Ipse de muris summo certamine matres
Monstrat amor uerus patriæ ut uidere Camillam
Tela manu trepidæ iaciunt ac robore duro
Stipitibus ferrũ: sudibusq; imitantur: obustis:
Precipites. primeq; mori pro mænibus audent.
Interea Turnũ in siluis sæuissimus implet
Nuntius. & iuueni ingentem fert Acca tumultũ.
Deleas Volscorum acies. cecidisse Camillam.
Ingruere infensos hostes. & Marte secundo
Omnia corripuisse. metũ iã ad mænia ferri.
Ille furens: & sæua Iouis sic numina poscunt:
Deserit obsessos colles. nemora aspera linquit.
Vix e conspectu exierat: campumq; tenebat
Cum pater æneas saltus ingressus apertos
Exuperatq; iugum: siluaq; euadit opaca
Sic ambo ad muros rapidi: totoq; feruntur
Agmine. nec longis inter se passibus absunt.
Ac simul æneas fumãtes puluere campos

Prospexit longe: Laurentiaq; agmina uidit:
Et sæuum æneam agnouit Turnus in armis:
Aduentumq; pedum: flatūq; audiuit equorum.
Continuoq; ineant pugnas. & prelia temptant
Ni roseus fessos iam gurgite Phebus hibero
Tingat æquos: noctemq; die labente: reducat.
Considunt castris ante urbem. & mænia uallant:

Vrnus iam fractis aduerso marte Latinis
Semet in arma parat. pacē cupiente latino:
Fedus percutitur. passurus omnia uictus.
Hoc turni Iuturna soror confundit. & ambos
Impugnas populos agit: ementita camertem.
Eneas uolucri tardatur membra sagitta:
Anxia pro nato seruauit cura parentis.
Vrbs capitur. uitam laqueo sibi finit amata.
Eneas turnum campo congressus: utriq;
Circunfusa acie: uita spoliauit & armis.

Turnus ut infractos
aduerso Marte Latinos
Defecisse uidet: sua
nunc promissa reposci:
Se signari oculis: ultro
implacabilis ardet.
Attollitq; animos. pænorum qualis in aruis
Saucius ille graui: uenantum uulnere pectus
Tum demū mouet arma leo. gaudetq; comantis
Excutiens ceruice thoros. fixumq; latronis
Impauidus frangit telum. et fremit ore cruento.
Haud secus accenso gliscit uiolentia Turno.
Tunc sic affatur Regem. atq; ita turbidus infit:
Nulla mora in Turno. nihil est qđ dicta retractent
Ignaui æneadæ. nec que pepigere: recusent.
Congredior. fer sacra pater: & concipe fædus.
Aut hac Dardaniū dextra sub tartara mittam
Desertorē Asiæ. sedeant. spectentq; Latini.
Et solus ferro crimen commune refellam.
Aut habeat uictos. cedat Lauinia coniunx.

Olli sedato respondit corde Latinus.
O prestans animi iuuenis: quātum ipse feroci
Virtute exuperas: tāto me impensius æquū est
Consulere at omnis metuentē expendere casus.
Sunt tibi regna patris Dauni. sunt oppida capta
Multa manu. nec non: aurumq; aīusq; Latino est.
Sunt aliæ innupte latio. & Laurentibus agris.
Nec genus indecores. si nō me hec: haud mollia fatu:
Sublatis aperire dolis. simul hec animo hauri.
Me natam nulli ueterum sotiare procorum
Fas erat. idq; omnes diuiq;: hominesq; canebāt.
Victus amore tui: cognato sanguine uictus:
Coniugis et mæste lachrymis: uincula omnia rupi.
Promissam eripui genero arma impia sumpsi
Ex illo: qui me casusque Turne sequantur
Bella uides: quātos primus patiare labores.
Bis magna uicti pugna: uix urbe tuemur
Spes Italas. recalent nostro Tyberina fluenta
Sanguine adhuc. campiq; ingentes ossibus albent.
Quo referor totiens? que mentē insania mutat?
Si Turno extincto: sotios sum adscire paratus:
Cur non incolumi potius certamina tollo?
Quid consanguinei Rutuli. quid cætera dicet
Italia: ad mortem si te sors dicta refutet?
Prodiderim natam: & connubia nostra petentem.
Respice res bello uarias. miserere parentis
Longæui: quē nunc mæstū patria Ardea longe
Diuidit. haudquaq̄ dictis uiolentia Turni
Flectitur. exuperat magis. egrescitq; medendo.
Vt primum fari potuit: sic incipit ore.
Quā pro me curā geris: hanc precor optime pro me
Deponas. lætūq; sinas pro laude pacisci.
Et nos tela pater: ferrumq; haud debile dextra
Spargimus. & nostro sequitur de uulnere sanguis:
Longe illi dea mater erit: que nube fugacem
Feminea tegat: & uanis sese occulat umbris.
At Regina noua pugnæ conterita sorte
Flebat. & ardentem generū moritura tenebat

Turne per haſ ego te lachrymaſ per ſiquiſ Amatæ
Tangit bonoſ animũ. ſpeſ tu nunc una ſenectæ
Tu requieſ miſere. decuſ: imperiumq; Latini
Te peneſ in te omniſ domuſ inclinata recumbit.
Vnum oro. deſiſte manum committere Teucriſ
Qui te cunq; manent illo in certamine caſuſ:
Et me Turne manent. ſimul hec inuiſa relinquã
Lumina. nec generũ æneam captiua uidebo.
Accepit uocem lachrymiſ Lauinia matriſ.
Flagranteſ perfuſa genaſ: cui plurimuſ ignem
Subiecit rubor. & calefacta per ora cucurrit.
Indum ſanguineo ueluti uiolauerit oſtro
Si quiſ ebur: uel mixta rubent niſi lilia multa:
Alba roſa. taleſ uirgo dabat ore coloreſ.
Illum turbat amor. figitq; in uirgine uultuſ.
Ardet in arma magiſ. paucisq; affatur Amatam.
Te quæſo: ne me lachrymiſ ne ue omine tanto
Proſequere in duri certamina Martiſ euntẽ
O mater. neq; enĩ Turno mora libera mortiſ.
Nuntiuſ hæc Idmon Phrygio mea dicta Tyrãno
Haud placitura: refer. cũ primum craſtina cælo
Puniceiſ inuecta rotiſ: aurora rubebit:
Non. Teucroſ agat in rutuloſ. Teucrũ arma qeſcãt.
Et Rutulum. noſtro dirimatur ſanguine bellũ.
Illo quæratur coniunx Lauinia campo.
Hæc ubi dicta dedit: rapiduſq; intecta receſſit:
Poſcit equoſ. gaudetq; tuenſ: ante ora frementeſ.
Pilumno quoſ ipſa decuſ: dedit Orithyia
Qui candore niueſ anteirent. curſibuſ auraſ.
Circunſtant properi aurigæ. manibuſq; laceſſunt
Pectora plauſa caniſ. & colla comantia pectũt.
Ipſe dehinc auro ſqualentẽ: alboq; oricalcho
Circũdat loricã humeriſ. ſimul aptat habendo
Enſemq; clipeumq; et rubræ cornua criſtæ.
Enſem quẽ Dauno ignipotenſ deuſ ipſe parenti
Fecerat. & ſtygia candentẽ tinxerat unda.
Exin que in mediuſ ingenti adnixa columnæ
Edibuſ aſtabat: ualidã ui corripit haſtam

Actoris Aurũci spolium. quassatq; trementem
Vociferans. nunc o nunq̃ frustrata uocatus
Hasta meos. nunc tẽpus adest te maximus actor.
Te Turni nunc dextra gerit. da sternere corpus:
Loricãq; manu ualida lacerare reuulsam
Semiuiri Phrygis. & fædare in puluere crines
Vibratos calido ferro. myrrhaq; madentes
His agitur furiis. totoq; ardentis ab ore
Scintille absistunt. oculis micat acribus ignis.
Mugitus ueluti cũ prima in prelia taurus
Terrificos ciet: atq; irasci in cornua temptat
Arboris obnixus trunco. uentosq; lacessit
Ictibus. aut sparsa ad pugnam proludit arena.
Nec minus interea maternis sæuus in armis
Eneas acuit Martem: & se suscitat ira:
Oblato gaudens componi fædere bellum.
Tum socios: mæstiq; metũ solatur Iuli.
Fata docens. Regiq; iubet responsa Latino
Cuncta referre uiros. & pacis dicere leges.
Postera uix summos spergebat lumine montes
Orta dies. cũ primũ alto se gurgite tollũt
Solis equi. lucemq; elatis naribus efflant.
Campũ ad certamẽ: magnæ sub menibus urbis
Dimensi: Rutuliq; uiri teucriq; parabant.
In medioq; focos: & dis communibus aras
Gramineas. alii fontemq; ignemq; ferebant.
Velati lino. & uerbena tempora uincti.
Procedit legio Ausonidum. pilataq; plenis
Agmina se fundunt portis. hinc Trous omnis:
Tyrrhenusq; ruit uariis exercitus armis.
Haud secus instructi ferro: q̃ si aspera martis
Pugna uocet. nec non medus in milibus ipsi
Ductores auro uolitant: ostroq; decori.
Et genus Assaraci Mnestheus. & acer Asylas
Et Messapus equum domitor: Neptũnia proles.
Vtq; dato signo spatia in sua quisq; recessit
Defigunt tellure hastas. & scuta reclinant.
Tum studio effusæ matres: & uulgus inermum.

Inualidiq; ſeneſ turreſ.& tecta domorum
Obſedere. alii portiſſublimibuſ aſtant.
At Iuno ex ſummo.qui nunc Albanuſ habetur:
Tum neq; nomen erat:neq; honoſ:aut gloria mõti:
Proſpicienſ tumulo:cãpum ſpectabat.& ambaſ
Laurentum:Troumq; acieſ.urbemq; Latini.
Extemplo Turni:ſic eſt affata ſororem.
Diua deã. ſtagniſ que fluminibuſq; ſacratiſ
Præſidet.hunc illi rex ætheriſ altuſ honorem
Iupiter:erepta pro uirginitate ſacrauit:
Nympha decuſ fluuiorũ animo gratiſſima noſtro:
Sciſ ut te cunctiſ unam:quæcunq; Latinæ
Magnanimi iouiſ ingratum aſcendere cubile:
Prætulerim.cæliq; libenſ in parte locarim.
Diſce tuum:ne me incuſeſ. Iuturna:dolorem.
Qua uiſa eſt fortuna pati:parcæq; ſinebant
Cedere reſ Latio:Turnum:& tua mænia texi.
Nunc iuuenem ĩparibuſ uideo concurrere fatiſ.
Parcarumq; dieſ.& uiſ inimica propinquat.
Non pugnã aſpicere hanc oculiſ:non federa poſſũ
Tu pro germano:ſi quid preſentiuſ audeſ:
Perge decet.forſan miſeroſ meliora ſequantur.
Vix ea:cum lachrymaſ oculiſ Iuturna profudit.
Terq; quaterq; manu pectuſ percuſſit honeſtum.
Non lachrymiſ hoc tempuſ ait Saturnia Iuno.
Accelera.& fratrem:ſiquiſ moduſ eripe morti
Aut tu bella cie.conceptũq; excute fæduſ.
Autor ego audendi. ſic exortata reliquit
Incertam.& triſti turbatam uulnere mẽtiſ
Interea Regeſ ingenti mole Latinuſ
Quadriiugo uehitur curru:cui tempora circũ
Aurati biſſex radii:fulgentia cingunt.
Soliſ aui ſpecimẽ. biiugiſ it Turnuſ in albiſ:
Bina manu lato criſpanſ haſtilia ferro.
Hinc pater æneaſ romanæ ſtyrpiſ origo.
Sidereo flagranſ clipeo & cæleſtibuſ armiſ.
Et iuxta Aſcaniuſ magnæ ſpeſ altera Romæ:
Procedunt caſtriſ.puraq; in ueſte Sacerdoſ.

Sætigeræ fetum ſuiſ intonſamq; bidentem
Attulit. admouitq; pecuſ flagrantibuſ ariſ.
Illi ad ſurgentiſ conuerſi lumina ſoliſ:
Dant frugeſ manibuſ ſalſaſ. & tempora ferro
Summa notant pecudum. paterisq; altaria libant.
Tum piuſ æneaſ ſtricto ſic enſe precatur.
Eſto nunc ſol teſtiſ: & hæc mihi terra precanti:
Quã propter tantoſ potui perferre laboreſ:
Et pater omnipotenſ: & tu Saturnia coniunx
Iã melior iã diua precor: tuq; inclyte Mauorſ
Cuncta tuo qui bella pater ſub numine torqueſ:
Fonteſq; fluuioſq; uoco. te ætheriſ alti
Pelligio: & que ceruleo ſunt numina ponto:
Ceſſerit Auſonio ſi forſ uictoria Turno:
Conuenit Euandri uictoſ diſcedere ad urbem.
Cedet Iuluſ agriſ. nec poſt arma ulla rebelleſ
Eneade referent. ferro ue hec regna laceſſent.
Sin noſtrum annuerit nobiſ uictoria Martem:
Vt potiuſ reor: & potiuſ dii numine firment:
Non ego: nec Teucriſ Italoſ parere iubebo:
Nec mihi regna peto. paribuſ ſed legibuſ ambæ
Inuicte genteſ æterna in fædera mittant.
Sacra deoſq; dabo. ſocer arma Latinuſ habeto.
Imperium ſollemne ſocer. mihi mænia Teucri
Conſtituent. urbiq; dabit Lauinia nomen.
Sic prior æneaſ. ſequitur ſic deinde Latinuſ:
Suſpicienſ cælum. tenditq; ad ſidera dextram
Hec eadem ænea: terram. mare. ſidera. iuro.
Latoneq; genuſ duplex. Ianumq; biformẽ.
Vimq; deũ infernam. & duri ſacraria Ditiſ.
Audiat hæc genitor: qui fædera numine ſancit.
Tango araſ. medioſq; igneſ: & numina teſtor.
Nulla dieſ pacem hanc Italiſ: nec fædera rumpet:
Quo reſ cũq; cadent. nec me uiſ ulla uolentem
Auertet. non ſi tellurem effundat in undaſ
Diluuio miſcenſ: cælum ue in tartara ſoluat.
Vt ſceptrum hoc. dextra ſceptrũ nã forte gerebat.
Nunq̃ fronde leui fundet uirgulta: neq; umbraſ

Cum semel in siluis imo de stirpe recisum
Matre caret: posuitq; comas: & brachia ferro
Olim arbos: nunc artificis manus ere decoro
Inclusit. patribusq; dedit gestare Latinis.
Talibus inter se firmabant fædera dictis
Conspectu in medio procerũ. tum rite sacratas
In flammam iugulant pecudes. & uiscera uiuis
Eripiunt. cumulantq; oneratis lancibus aras.
At uero Rutulis impar ea pugna uideri
Iam dudum. & uario misceri pectora motu:
Tum magis ut propius cernunt: non uiribus æquis
Adiuuat incessu tacito progressus ad aram:
Suppliciter uenerans: dimisso lumine Turnus.
Pubentesq; genæ. & iuuenili in corpore pallor.
Quem simul ac Iuturna soror crebrescere uidit
Sermonem: & uulgi uariare labantia corda
In medias acies formam assimulata camertis
Cui genus a proauis ingens: clarumq; paternæ
Nomen erat uirtutis: et ipse acerrimus armis:
In medias dat sese acies. haud nescia rerum.
Rumoresq; serit uarios. ac talia fatur.
Non pudet o Rutuli pro cunctis talibus unã
Obiectare animã numero ne an uiribus æqui
Non sumus? en omnes: & Troes: & Arcades hic sũt.
Fatalisq; manus: infensa Etruria Turno.
Vix hostem: alterni: si congrediamur: habemus.
Ille quidem ad superos: quorũ se deuouet aris:
Succedet fama. uiuusq; per ora feretur.
Nos patria amissa dominis parere superbis
Cogemur: qui nunc lenti considimus aruis.
Talibus incensa est iuuenum sententia dictis.
Iam magis atq; magis. serpitq; per agmina murmur.
Ipsi Laurentes mutati. ipsiq; latini.
Qui sibi iã requiem pugnæ: rebusq; salutem
Sperabant: nunc arma uolunt. fedusq; precantur
Infectum. & Turni sortem miserantur iniquam.
His aliud maius Iuturna adiungit. & alto
Dat signum cælo. quo non prestantius ullum

Turbauit menteſ Italaſ. monſtroq; fefellit..
Nanq; uolanſ rubra fuluuſ iouiſ aleſ in æthra
Littoreaſ agitabat aueſ. turbamq; ſonantem
Agminiſ aligeri. ſubito cum lapſuſ ad undaſ
Cygnum excellentem pedibuſ rapit improbuſ unciſ.
Arrexere animoſ Itali. cunctæq; uolucreſ
Conuertunt clamore fugam. mirabile uiſu
Etheraq; obſcurant pēniſ. hoſtemq; per auraſ
Facta nube premunt. donec ui uictuſ & ipſa
Pondere defecit. predāq; ex unguibuſ aleſ
Proiecit fluuio. penituſq; in nubila fugit.
Tum uero augurium Rutuli clamore ſalutāt.
Expediuntq; manuſ. primuſq; Tolumniuſ augur
Hoc erat: hoc uotiſ inquit: quod ſepe petiui.
Accipio. agnoſcoq; deoſ. me me duce ferrum
Corripite o Rutuli: quoſ improbuſ aduena bello
Territat inualidaſ ut aueſ. & littora noſtra
Vi populat. petet ille fugā. penituſq; profūdo
Vela dabit. uoſ unanimi denſate cateruaſ.
Et Regem uobiſ pugna defendite raptū.
Dixit. & aduerſoſ telum contorſit in hoſteſ.
Procurrenſ. ſonitū dat ſtridula cornuſ. & auraſ
Certa ſecat. ſimul hoc: ſimul ingenſ clamor. & oīſ
Turbati cunei: calefactaq; corda tumultu.
Haſta uolanſ ut forte nouē pulcherrima fratrum
Corpora conſtiterant cōtra. quoſ fida crearat
Vna tot Arcadio cōiunx Tyrrhena Gilippo
Horum unum ad mediū teritur qua ſutiliſ aluo
Balteuſ: & laterū iuncturaſ fibula mordet:
Egregium forma iuuenē: & fulgentibuſ armiſ:
Tranſadigit coſtaſ: fuluaq; extendit arena.
At fratreſ: animoſa falanx: accenſaq; luctu:
Parſ gladioſ ſtringunt manibuſ. parſ miſſile ferrū
Corripiunt. cæciq; ruunt: quoſ agmina contra
Procurrunt Laurentum. hinc denſi rurſuſ inundāt
Troeſ. Agilliniq;. & pictiſ Arcadeſ armiſ.
Sic omniſ amor unuſ habet decernere ferro.
Diripuere araſ. it toto turbida cælo

Tempeſtaſ telorū. ac ferreuſ ingruit hymber
Craterasq;: focoſq; ferunt: fugit ipſe Latinuſ:
Pulſatoſ referenſ: infecto federe: diuoſ.
Infrenant alii curruſ. aut corpora ſaltu
Subiiciunt in equoſ. & ſtrictiſ enſibuſ adſunt.
Meſſapuſ Regem: Regiſq; inſigne gerentem
Tyrrhenū Auleſten: auiduſ confundere fæduſ:
Aduerſo proterret equo. ruit ille recedenſ.
Et miſer oppoſitiſ a tergo inuoluitur ariſ:
In caput: inq; humeroſ. at feruiduſ aduolat haſta
Meſſapuſ. teloq; orantem multa: trabali
Deſuper altuſ equo grauiter ferit. atq; ita fatur
Hoc habet. hæc melior magniſ data uictima diuiſ.
Concurrunt Itali. ſpoliantq; calentia membra.
Obuiuſ ambuſtum torrem Chorineuſ ab ara
Corripit. & uenienti Ebuſo plagāq; ferenti
Occupat oſ flammiſ. illi ingenſ barba reluxit
Nidoremq; ambuſta dedit. ſuper ipſe ſequutuſ.
Ceſariemq; leua turbati corripit hoſtiſ.
Impreſſoq; genu nitenſ: terræ applicat ipſum
Sic rigido latuſ enſe ferit. Podalyriuſ Alſum
Paſtorem: primaq; acie per tela ruentem
Enſe ſequenſ nudo: ſuperimminet: ille ſecuri
Aduerſi frontem mediā mentumq; reducta
Diſiicit. & ſparſo late rigat arma cruore.
Olli dura quieſ oculoſ: & ferreuſ urget
Somnuſ. in æternam clauduntur lumina mortem
At piuſ æneaſ dextram tendebat inermem
Nudato capite. atq; ſuoſ clamore uocabat.
Quo ruitiſ? que ue iſta repenſ diſcordia ſurgit?
O cohibete iraſ. ictum iam fæduſ. & omneſ
Compoſite legeſ. mihi iuſ concurrere ſoli.
Me ſinite. atq; auferte metuſ. ego federa faxo
Firma manu. Turnum debent hec iā mihi ſacra
Haſ inter uoceſ: media inter talia uerba
Ecce uiro ſtridenſ aliſ allapſa ſagitta eſt:
Incertū qua pulſa manu: quo turbine adacta:
Quiſ tantam Rutuliſ laudem: caſuſ ne deuſ ne

Attulerit. preſſa eſt inſigniſ gloria facti.
Nec ſeſe æneæ iactauit uulnere quiſq̃.
Turnuſ ut æneam: cedentẽ ex agmine uidit:
Turbatoſq; duceſ: ſubita ſpe feruiduſ ardet.
Poſcit equoſ: atq; arma ſimul. ſaltuq; ſuperbuſ
Emicat in currum. & manibuſ molitur habenaſ:
Multa uirum uolitanſ dat fortia corpora læto.
Semineceſ uoluit multoſ. aut agmina curru
Proterit. aut raptaſ fugientibuſ ingerit haſtaſ.
Qualiſ apud gelidi cum flumina concituſ Hebri
Sanguineuſ Mauorſ clipeo increpat. atq; furẽteſ
Bella mouenſ. immittit equoſ. illi æquore aperto
Ante notoſ zephyrumq; uolant. gemit ultima pulſu
Thraca pedum. circũq; atræ formidiniſ ora
Ireq; inſidiæq; dei comitatuſ aguntur.
Taliſ equoſ alacer media inter prelia Turnuſ
Fumanteſ ſudore quatit. miſerabile cæſiſ
Hoſtibuſ inſultanſ. ſpargit rapida ungula roreſ
Sanguineoſ. mixtaq; cruor calcatur arena.
Iãq; neci Sthenelumq; dedit: Thamirũq; Polũq;
Hunc cõgreſſuſ & hunc. illũ eminuſ. eminuſ amboſ
Imbraſidaſ: Glaucum atq; Laden. quoſ Imbraſuſ ipſe
Nutrierat Lycia. paribuſq; onerauerat armiſ.
Vel conferre manuſ: uel equo preuertere uentoſ.
Parte alia media Eumedeſ in prelia fertur
Antiqui proleſ bello preclara Doloniſ.
Nomine auũ referenſ: animo manibuſq; parentẽ:
Qui condã caſtra ut Danaũ ſpeculator adiret:
Auſuſ pelidæ Preciũ ſibi poſcere curruſ.
Illum Tydideſ alio: pro talibuſ auſiſ:
Affecit precio. neq; equiſ aſpirat Achilliſ.
Hunc procul ut campo Turnuſ conſpexit aperto
Ante leui iaculo longum per mane ſequutuſ
Siſtit equoſ biiugeſ. & curru deſilit. atq;
Semianimi: lapſoq; ſuperuenit & pede collo
Impreſſo: dextra mucronẽ extorquet. & alto
Fulgentẽ tinguit iugulo. atq; hec inſuper addit.
En agroſ: & quã bello Troiane petiſti

Hesperiam metire iacens. hæc premia qui me
Ferro ausi temptare: ferũt. sic mænia condunt.
Huic comitẽ Asbuten: cõiecta cuspide mittit.
Chloreaq; & Sybarimq;. Daretaq;. Thersilochũq;:
Et sternacis equi lapsum ceruice Timoeten.
Ac uelut Aedonii boreæ cum spiritus alto
Insonat ægeo: sequiturq; ad litora fluctus:
Qua uenti incubuere: fugam dãt nubila cælo:
Sic Turno quacunq; uiã secat: agmina cedunt.
Conuersæq; ruunt acies. fert impetus ipsum.
Et cristam aduerso curru quatit aura uolantem.
Non tulit instantem Phægeus: animisq; frementẽ.
Obiecit sese ad currum. & spumantia frenis
Ora citatorum dextra contorsit equorum.
Dum trahitur: pendetq; iugis: hunc lata retectum
Lancea consequitur. rumpitq; infixa bilicem
Loricam. & summum degustat uulnere corpus.
Ille tamen clipeo obiecto conuersus in hostem
Ibat. & auxilium: ducto mucrone: petebat.
Quem rota precipitem: & procursu concitus axis
Impulit. effunditq; solo. Turnusq; sequutus
Imam inter galeam: summi thoracis & oras:
Abstulit ense caput. trũcumq; reliquit arena.
Atq; ea dum campis uictor dat funera Turnus:
Interea æneam Mnesteus: & fidus Achates:
Ascaniusq; comes castris statuere cruentum.
Alternos longa nitentem cuspide gressus.
Sæuit. & infracta luctatur arundine telum
Eripere. auxilioq; uiam quæ proxima poscit:
Ense secent lato uulnus. teliq; latebram
Rescindant penitus. seseq; in bella remittant.
Iamq; aderat Phebo ante alios dilectus Iapix
Iasides acri condam cui captus amore
Ipse suas artes: sua munera letus Apollo
Augurium: citharamq; dedit. celeresq; sagittas.
Ille ut depositi proferret fata parentis:
Scire potestates herbarum usumq; medendi
Maluit. & mutas agitare inglorius artes.

Stabat acerba fremens: ingentem nixus in hastam
Eneas: magno iuuenū & merentis Iuli
Concursu lachrymisq; immobilis. ille retorto
Pæonium in morem senior succinctus amictu
Multa manu medica: Phebiq; potentibus herbis
Nequicq̄ trepidat. ne quicq̄ spicula dextra
Sollicitat. prensatq; tenaci forcipe ferrum
Nulla uiam fortuna regit. nihil autor Apollo
Subuenit. & sæuus campis magis: ac magis horror
Crebrescit. propiusq; malum ē. iā puluere cælum
Stare uident. subeunt equites & spicula castris
Densa cadunt mediis. it tristis ad æthera clamor
Bellantum iuuenum. & duro sub marte cadentū.
Hic Venus indigno nati concussa dolore
Dictamnū genitrix: Cretæa carpit ab Ida
Puberibus caulem foliis. & flore comātem
Purpureo. non illa feris incognita capreis
Gramina: cum tergo uolucres hæsere sagittæ.
Hoc Venus obscuro faciem circūdata nimbo
Detulit. hoc fusum labris splendentibus amnē
Inficit. occulte medicans. spargitq; salubris
Ambrosiæ succos. & odoriferā Panecæam
Fouit ea uulnus lympha longæuus Iapyx
Ignorans. subitoq; omnis de corpore fugit
Quippe dolor omnis stetit imo uulnere sanguis.
Iāq; sequuta manū: nullo cogente sagitta
Excidit. atq; noue redière in pristina uires.
Arma citi: properate uiro: quid statis Iapyx
Conclamat. primusq; animos accendit in hostes.
Non hec humanis opibus: nō arte magistra
Proueniunt. neq; te ænea mea dextera seruat.
Maior agit deus. atq; opera ad maiora remittit.
Ille auidus pugnæ: suras incluserat auro
Hinc: atq; hinc. oditq; moras. hastāq; coruscat.
Postq̄ habilis lateri clipeus loricaq; tergo est:
Ascanium fusis: circū complectitur armis.
Summaq; per galeam delibans oscula fatur.
Disce puer uirtutē ex me. uerumq; laborem.

Fortunã ex aliis. nũc te mea dextera bello
Defensum dabit. & magna inter premia ducet.
Tu facito mox cum matura adoleuerit ætas:
Sis memor. et te animo repetentem exẽpla tuorũ:
Et pater æneas: & auũculus excitet Hector.
Hæc ubi dicta dedit: portis sese extulit ingens.
Telum immane manu quatiens. simul agmine denso
Antæus: Mnesteusq; ruunt. omnisq; relictis
Turba fluit castris. tum cæco puluere campus
Miscetur. pulsuq; pedum tremit excita tellus.
Vidit ab aduerso uenientes aggere Turnus.
Videre Ausonii. gelidusq; per ima cucurrit
Ossa tremor. prima ante omnes Iuturna Latinos
Audiit. agnouitq; sonũ & tremefacta refugit.
Ille uolat. campoq; atrũ rapit agmẽ aperto.
Qualis ubi ad terras abrupto sidere nimbus
It mare per medium. miseris heu prescia longe
Horrescunt corda agricolis. dabit ille ruinas
Arboribus: stragemq; satis. ruet omnia late.
Ante uolant: sonitũq; ferunt ad littora uenti.
Talis in aduersos ductor Rhetheius hostes
Agmen agit: densi cuneis se quisq; coactis
Adglomerant: ferit ense grauem Tymbræus Osirim
Archetiũ Mnesteus. Epulonẽ obtrũcat Achates.
Vfentemq; Gyas. cadit ipse Tolumnius agur
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.
Tollitur in celum clamor. uersiq; uicissim
Puluerulenta fuga Rutuli dant terga per agros.
Ipse neq; aduersus dignatur sternere morti:
Nec pede congressos: nec equo: nec tela ferentes
Insequitur. solum densa in caligine Turnum
Vestigat lustrans. solũ in certamina poscit.
Hoc cõcussa metu mentem Iuturna uirago
Aurigam turni media inter lora metiscum
Excutit & longe lapsum temone relinquit.
Ipsa subit. manibusq; undãtis flectit habenas.
Cuncta gerens: uocẽq; & corpus: & arma Metisci:
Nigra uelut magnas domini cũ diuitis ædes

Peruolat:& peniſ alta atria luſtrat hirundo
Pabula parua legenſ:nidiſq; loquacibuſ æſcaſ.
Et nunc porticibuſ uacuiſ nunc humida circũ
Stagna ſonat:ſimiliſ medioſ Iuturna per hoſteſ
Fertur equiſ:rapidoq; uolanſ obit omnia curru.
Iamq; hic germanũ iãq; hic oſtendit ouantem
Nec conferre manũ patit̃. uolat auia longe.
Haud minuſ æneaſ tortoſ legit obuiuſ orbeſ.
Veſtigatq; uirũ. & diſiecta per agmina magna
Voce uocat. quotienſ oculoſ cõiecit in hoſtem:
Alipedumq; fugam curſu temptauit equorum:
Auerſoſ totienſ curruſ Iuturna retorſit.
Heu quid agat. uario nequicq̃ fluctuat æſtu.
Diuerſeq; uocant animum in contraria curæ.
Huic Meſſapuſ: uti læua duo forte gerebat
Lenta leui curru præfixa haſtilia ferro
Horum unũ certo contorquenſ dirigit ictu.
Subſtitit æneaſ. & ſe collegit in arma.
Poplite ſubſidenſ: apicẽ tamẽ incita ſummũ
Haſta tulit. ſummaſq; excuſſit uertice criſtaſ.
Tum uero adſurgunt iræ.inſidiiſq; ſubactuſ
Diuerſoſ ubi ſenſit equoſ: currumq; referri.
Multa Iouem:& læſi teſtatuſ fæderiſ araſ
Iam tandẽ inuadit medioſ. & marte ſecundo
Terribiliſ ſæuam nullo diſcrimine cædem
Suſcitat irarũq; omneſ effundit habenaſ.
Quiſ mihi nunc tot acerba deuſ:quiſ carmine cædeſ
Diuerſaſ:obitũq; ducum quoſ æquore toto
Inq; uicẽ nũc Turnuſ agit:nũc Troiuſ Heroſ:
Expediat? tanton placuit concurrere motu:
Iupiter æterna genteſ in pace futuraſ?
Eneaſ Rutulum Sucronẽ:ea prima ruenteſ
Pugna loco ſtatuit Teucroſ:haud multa moratuſ
Excipit in latuſ.& qua fata celerrima crudo
Tranſadigit coſtaſ. & crateſ pectoriſ enſe.
Turnuſ equo deiectũ Amicũ. fratremq; Diorem
Congreſſuſ pedeſ. hunc uenientẽ cuſpide longa.
Hunc Mucrone ferit. curruq; abſciſſa duorum

Suspendit capita. & rorātia sanguine portat.
Ille Talon Tanaiq; neci forteq; cæthegum
Tres uno congressu. & mæstum mittit Onytem
Nomen Echioniū matrisq; genus Peridiæ.
Hic fratres Lycia missos. & Apollinis agris.
Et iuuenē exosum nequicq̄ bella Menetem
Arcada piscosæ qui circū flumina Lernæ
Aduenerat. pauperq; domus. nec nota potentum
Munera. conductaq; pater tellure serebat.
Ac uelut immissi diuersis partibus ignes
Arentem in siluam: & uirgulta sonantia lauro:
Aut ubi decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes: & in æquora currūt:
Quisq; suū populatus iter. non segnius ambo
Eneas Turnusq; ruunt per prelia. nunc nunc
Fluctuat ira intus. rumpuntur nescia uinci
Pectora. nunc totis in uulnera uiribus itur.
Murranū hic atauos: & auorū antiqua sonantem
Nomina: per Regesq; actum genus omne latinos
Precipitem scopulo: atq; ingentis turbine saxi
Excutit effunditq; solo. hunc lora & iuga subter
Prouoluere rotæ. crebro super ungula pulsu
Incita: nec domini memorum proculcat equorū.
Ille ruenti: Iloq; animis immane frementi
Occurrit. telumq; aurata ad tempora torquet.
Olli per galeam fixo stetit hasta cerebro.
Dextera nec tua te Graium fortissime Creten
Eripuit Turno. nec dii texere Cupentum
Enea ueniente sui. dedit obuia ferro
Pectora. nec misero clipei more profuit ærei.
Te quoq; Laurentes uiderunt æole campi
Oppetere. & late terram consternere tergo.
Occidis: Argiue quē non potuere falanges
Sternere. nec Priami Regnorum euersor Achilles.
Hic tibi mortis erant metæ. domus alta sub Ida
Lernesi domus alta. solo Laurente sepulchrum.
Totæ adeo conuerse acies. omnesq; Latini:
Omnes Dardanidæ: Mnesteus: acerq; Serestus:

Et Meſſapuſ equum domitor. & fortiſ Aſylaſ
Tuſcorumq; falanx: Euandriq; Arcadiſ alæ:
Proſe quiſq; uiri: ſumma nituntur opũ ui.
Nec mora: nec requieſ: uaſto certamine tendunt
Hic mentem ænææ genitrix pulcherrima miſit
Iret ut ad muroſ: urbiq; aduerteret agmen
Ociuſ. & ſubita turbaret clade Latinoſ.
Ille: ut ueſtiganſ diuerſa per agmina Turnũ
Huc atq; huc acieſ circũtulit: aſpicit urbem
Immunem tãti belli: atq; impune quietam.
Continuo pugnæ accendit maioriſ imago.
Mneſtea: Sergeſtumq; uocat: fortemq; Sereſtum:
Ductoreſ. tumulumq; capit: quo cetera Teucrũ
Concurrit legio. nec ſcuta: aut ſpicula denſi
Deponunt. celſo mediuſ ſtanſ aggere fatur.
Ne qua meiſ eſto dictiſ mora. Iupiter hac ſtat.
Neu quiſ ob inceptum ſubitum: mihi ſegnior ito.
Vrbem hodie: cauſam belli: regna ipſa Latini
Ni frenum accipere: & uicti parere fatentur:
Eruam. et æqua ſolo fumantia culmina ponã.
Scilicet expectem libeat dũ prælia Turno
Noſtra pati: rurſuſq; uelit concurrere uictuſ?
Hoc caput o ciueſ: hæc belli ſumma nefandi.
Ferte faceſ propere. feduſq; repoſcite flammiſ.
Dixerat. atq; animiſ pariter certantibuſ omneſ
Dant cuneũ. denſaq; ad muroſ mole feruntur
Scale improuiſo: ſubituſq; apparuit igniſ.
Diſcurrunt alii ad portaſ. primoſq; trucidant.
Ferrum alii torquent. & obumbrant æthera teliſ.
Ipſe inter primoſ dextram ſub mænia tendit
Eneaſ. magnaq; incuſat uoce Latinum.
Teſtaturq; deoſ: iterum ſe ad prelia cogi.
Biſ iam Italoſ hoſteſ: hæc altera fædera rumpi.
Exoritur trepidoſ inter diſcordia ciueſ.
Vrbem alii reſerare iubent. & pandere portaſ
Dardanidiſ. ipſum trahunt in mænia Regem.
Arma ferunt alii. & pergũt defendere muroſ.
Incluſaſ ut cũ latebroſo in pumice paſtor

Vestigauit apes.fumoq; impleuit amaro:
Ille intus trepidæ rerum per cerea castra
Discurrunt.magnisq; acuunt stridoribus iras.
Voluitur ater odor tectis.& murmure cæco
Intus saxa sonant.uacuas it fumus ad auras.
Accidit hec fessis etiam fortuna Latinis:
Que totam luctu cócussit funditus urbem.
Regina ut tectis uenientem prospicit hostem:
Incendi muros:ignesq; ad tecta uolare:
Nusq̃ acies contra Rutulos:nulla agmina Turni:
Infelix pugne iuuenẽ in certamine credit
Extinctum:& subito mentẽ turbata dolore
Se causam exclamat.crimẽq; caputq; malorum.
Multaq; per mæstum demens effata furorem:
Purpureos moritura manu discindit amictus.
Et nodum informis læti trabe nectit ab alta.
Quã cladem miseræ postq̃ accepere Latine:
Filia prima manu flauos Lauinia crines
Et roseas laniata genas:tum cætera circum
Turba furit.resonant late clamoribus ædes.
Hinc totam infelix uulgatur fama per urbem.
Dimittunt mẽtes.it scissa ueste Latinus
Coniugis attonitus fatis.urbisq; ruina:
Caniciem in mundo perfusam puluere turpans.
Multaq; se incusat:qui non acceperit ante
Dardanium ænæam.generũq; adsciuerit ultro.
Interea extremo bellator in æquore Turnus
Pallantes sequitur paucos.iam segnior.atq;
Iam minus atq; minus successũ lætus equorum.
Attulit hunc illi cæcis terroribus aura
Commixtum clamorẽ.arrectasq; impulit aures
Confusæ sonus urbis:& inletabile murmur.
Hei mihi:quid tanto turbantur mœnia luctu?
Quis ue ruit tantus diuersa clamor ab urbe?
Sic ait.adductisq; amens subsistit habenis.
Atq; huic in faciem soror ut conuersa Metisci
Aurigæ cursusq;:et equos:& lora regebat:
Talibus occurrit dictis:hac Turne sequamur:

Troiugenaſ.qua prima uiam uictoria pandit.
Sunt alii:qui tecta manu defendere poſſunt.
Ingruit æneaſ Italiſ.& prelia miſcet.
Et noſ ſæua manu mittamuſ funera teucriſ.
Nec numero inferiore pugnæ:nec honore recedeſ.
Turnuſ ad hæc.
O ſoror & dudũ agnoui cum prima per artem
Foedera turbaſti:teq; hec in bella dediſti.
Et nunc nequicq̃ falliſ dea.ſed quiſ olympo
Demiſſam tantoſ uoluit te ferre laboreſ?
An fratriſ miſeri letũ ut crudele uidereſ?
Nã quid ago?aut que iã ſpondet fortuna ſalutẽ?
Vidi oculoſ ante ipſe meoſ:me uoce uocantem
Murranum:quo nõ fuerat mihi carior alter:
Oppetere ingentem.atq; ingenti uulnere uictũ.
Occidit infelix:ne noſtrũ dedecuſ Vfeuſ
Aſpiceret.teucri potiuntur corpore.& armiſ.
Fxcindi ne domoſ id rebuſ defuit unum
Perpetiar?dextra:nec Drãciſ dicta refellam?
Terga dabo?& Turnũ fugientẽ hec terra uidebit?
Vſq; adeo ne mori miſerũ eſt?uoſ o mihi maneſ
Eſte boni.quoniam ſuperiſ auerſa uoluntaſ.
Sancta ad uoſ anima:atq; iſtiuſ inſcia culpæ
Deſcendam.magnorũ haud unq̃ indignuſ auorum.
Vix ea fatuſ erat.mediuſ uolat ecce per hoſteſ
Vectuſ equo ſpumante:Sageſ:aduerſa ſagitta
Sauciuſ ora.ruitq; imploranſ nomine Turnũ.
Turne in te ſuprema ſaluſ.miſerere tuorum.
Fulminat æneaſ armiſ.ſummaſq; minatur
Deiectũ arceſ Italum.excidioq; daturum.
Iãq; faceſ ad tecta uolant.in te ora Latini:
In te oculoſ referũt.muſſat Rex ipſe latinuſ:
Quoſ generoſ uocet:aut que ſeſe ad fœdera mittat.
Preterea Regina tui fidiſſima dextra
Occidit ipſa ſua lucemq; exterrita fugit.
Soli pro portiſ Meſſapuſ & acer Atinaſ
Suſtentat aciem.circum hoſ utrĩq; phalangeſ
Stant denſæ.ſtrictiſq; ſegeſ mucronibuſ horret:

Ferrea. tu currum deserto in gramine uersas.
Obstupuit uaria confusus imagine rerum
Turnus. & obtutu tacito stetit. extuat ingens
Imo in corde pudor. mixtoq; insania luctu.
Et furiis agitatus amor. & conscia uirtus.
Vt primũ discussæ umbræ: & lux reddita mẽti est:
Ardentis oculorum orbes ad mænia torsit:
Turbidus. eq; rotis magnam respexit ad urbem.
Ecce autem flammis inter tabulata uolutus
Ad cælum undabat uortex: turrimq; tenebat.
Turrim compactis trabibus: quã eduxerat ipse
Subdideratq; rotas. pontesq; instruxerat altos.
Iam iam fata soror superant. absiste morari
Quo deus: & quo dura: uocat fortuna: sequamur.
Stat conferre manũ æneæ. stat quicquid acerbi est:
Morte pati. nec me indecorem germana uidebis
Amplius. hunc oro sine me furere ante furorem
Dixit. & e curru saltum dedit ocius aruis.
Perq; hostes per tela ruit. mæstamq; sororem
Deserit. ac rapido cursu media agmina rupit.
Ac ueluti montis saxum de uertice preceps
Cum ruit: auulsum uento: seu turbidus hymber
Proluit. aut annis soluit sublapsa uetustas
Fertur in abruptũ magno mons improbus actu.
Exultatq; solo siluas: armenta: uirosq;
Inuoluens secum. disiecta per agmina Turnus
Sic urbis ruit ad muros: ubi plurima fuso
Sanguine terra madet. stridentq; hastilibus auræ.
Significatq; manu. & magno simul incipit ore.
Parcite iam Rutuli: & uos tela inhibete Latini.
Quecunq; est fortuna: mea est. me uerius unum
Pro uobis fœdus luere. & decernere ferro.
Discessere omnes medii: spatiumq; dedere.
At pater æneas audito nomine Turni:
Deserit & muros. & summas deserit arces.
Præcipitatq; moras omnes. opera omnia rumpit:
Leticia exultans. horrendumq; intonat armis
Quãtus Athos: aut quãtus Eryx: aut ipse coruscis

Cum fremit ilicibus: gaudetq; q̄tusq; niuali
Vertice se attollens pater Apenninus ad auras.
Iam uero & Rutuli certatim: & Troes: & omnes
Conuertere oculos Itali quiq; alta tenebant
Mænia. quiq; imos pulsabant ariete muros.
Armaq; deposuere humeris: stupet ipse Latinus:
Ingentes genitos diuersis partibus orbis
Inter se coisse uiros. & decernere ferro.
Atq; illi: ut uacuo patuerunt æquore campi:
Procursu rapido coniectis eminus hastis:
Inuadunt Martem clipeis. atq; ære sonoro.
Dat gemitum tellus. tum crebros ensibus ictus
Congeminant. fors. & uirtus miscentur in unum.
Ac ueluti ingenti Sila: summo ue Taburno
Cum duo conuersis. inimica in prelia tauri
Frontibus incurrunt. pauidi cessere magistri.
Stat pecus omne metu mutū. mussantq; iuuēcæ
Quis pecori imperet: & quē tota armēta sequantur.
Illi inter sese multa ui uulnera miscent.
Cornuaq; obnixi infigunt. & sanguine largo
Colla armosq; lauāt. gemitu nemus omne remugit.
Haud aliter Tros æneas: & Daunius Heros
Concurrunt clipeis. ingens fragor æthera complet.
Iupiter ipse duas æquato examine lances
Sustinet. & fata imponit diuersa duorum.
Quem damnet labor. & quo uergat pondere lætū
Emicat hic: impune putans: & corpore toto
Alte sublatū consurgit Turnus in ensem.
Et ferit. exclamant Troes. trepidiq; Latini
Arrecteq; amborum acies. at perfidus ensis
Frangitur in medioq; ardentem deserit ictu:
Ni fuga subsidio subeat: fugit ocior euro
Vt capulum ignotū: dextramq; aspexit inermē.
Fama est: precipitē cū prima in prelia iunctos
Conscendebat equos: patrio mucrone relicto:
Dum trepidat: ferrū aurigæ rapuisse Metisci.
Idq; diu dum terga dabant palantia Teucri
Suffecit. postq̄ arma dei: ad Vulcania uentū est:

Mortalis mucro: glacies ceu futilis ictu
Dissiluit. fulua resplendent fragmina arena
Ergo amens diuersa fuga petit æquora Turnus.
Et nunc huc: inde huc: incertos implicat orbes.
Vndiq; enim densa Teucri inclusere corona.
Atq; hinc uasta palus: hinc ardua mænia cingunt.
Nec minus æneas: q̃q̃ tardante sagitta
Interdum genua impediunt: cursumq; recusant:
Insequitur. trepidiq; pedem pede feruidus urget.
Inclusum ueluti siquando in flumine nactus
Ceruum: aut puniceæ sæptum formidine pennæ
Venator cursu canis: & latratibus instat:
Ille autẽ insidiis: & ripa territus alta
Mille fugit: refugitq; uia. at uiuidus Vmber
Hæret hians. iam iamq; tenet. similisq; tenenti
Increpuit malis. morsuq; elusus inani est.
Tum uero exoritur clamor. ripæq; lacusq;
Responsant circa. & cælum tonat omne tumultu.
Ille simul fugiens: Rutulos simul increpat ore.
Nomine quenq; uocans: notumq; efflagitat ensẽ.
Eneas mortem contra: præsensq; minatur
Exitium: si quis q̃ adeat: terretq; trementes:
Excisurum urbem minitans: & saucius instat.
Quinq; orbes explent cursu. totidemq; retexunt:
Huc illuc. nec enim leuia: aut ludicra petuntur
Præmia. sed Turni de uita: & sanguine certant.
Forte sacer Fauni foliis oleaster amaris
Hic steterat. nautis olim uenerabile lignum.
Seruati ex undis ubi figere dona solebant.
Laurenti diuo. & notas suspendere uestes.
Sed stirpem teucri nullo discrimine sacrum
Sustulerant. puro ut possent concurrere campo.
Hic hasta æneæ stabat. huc impetus illam
Detulerat. fixam & lenta in radice tenebat.
Incubuit. uoluitq; manu conuellere ferrum
Dardanides. teloq; sequi: quẽ prendere cursu
Non poterat. tum uero amens formidine Turnus
Faune precor miserere inqt. tuq; optima ferrũ

Terra tene. colui uestros si semper honores.
Quos contra æneadæ bello fecere profanos.
Dixit. opemq; dei non cassa in uota uocauit.
Nanq; diu luctans: lentoq; in stirpe moratus
Viribus haud ullis ualuit conuellere morsus
Roboris æneas: dum nititur acer & instat
Rursus in aurigæ faciem mutata Metisci
Procurrit. fratriq; ensem dea Daunia reddit.
Quod Venus audaci Nymphe indignata licere:
Accessit. telumq; alta ab radice reuulsit.
Olli sublimes armis: animisq; refecti
Hic gladio fidens: hic acer & arduus hasta:
Adsistunt contra: certamine Martis anheli.
Iunonem interea Rex omnipotentis Olympi
Alloquitur: fulua pugnas de nube tuentem.
Que iã finis erit coniunx? quid deniq; restat?
Indigetem Eneam: scis ipsa: & scire fateris:
Deberi cælo: fatisq; ad sidera tolli.
Quid struis? aut qua spe gelidis in nubibus hæres?
Mortalin decuit uiolari uulnere diuum?
Aut ensem. quid enim sine te Iuturna ualeret?
Ereptũ reddi Turno? & uim crescere uictis.
Desine iam tandem. precibusq; inflectere nostris.
Nec te tantus edat tacitam dolor. & mihi curæ
Sepe tuo dulci tristes ex ore recursent.
Ventum ad supremum est. terris agitare uel undis
Troianos potuisti infandum accendere bellum.
Deformare domũ: & luctu miscere hymeneos.
Vlterius temptare ueto. sic Iupiter orsus.
Sic dea summisso contra Saturnia uultu
Ista quidẽ: quia nota mihi tua celsa uolantas
Iupiter & Turnum: & terras inuicta reliqui.
Nec tu me aeria solam nunc sede uideres
Digna indigna pati: sed flammis cincta sub ipsa
Starem acie. traherem q; inimica in prelia Teucros.
Iuturnam misero fateor succurrere fratri
Suasi. & pro uita maiora audere probaui.
Non ut tela tamen: non ut contenderet arcum.

Adiuro Stigii caput implacabile fontis.
Vna superstitio superis quæ reddita diuis.
Et nunc cedo equidem. pugnasq; exosa relinquo.
Illud te: nulla fati: quod lege tenetur:
Pro Latio obtestor: pro magestate tuorum.
Cum iam connubiis pacem felicibus: esto:
Component: cum iam leges: & fœdera iungent:
Non uetus indigenas nomen mutare Latinos:
Neu Troas fieri iubeas. Teucrosq; uocari.
Aut uocem mutare uiros. aut uertere uestes.
Sit Latium. sint Albani per secula Reges.
Sit Romana potens Itala uirtute propago.
Occidit. occideritq; sinas cum nomine Troia.
Olli subridens hominũ: rerumq; repertor
Es germana Iouis. Saturniq; altera proles.
Irarum tantos uoluis sub pectore fluctus.
Verum age: & inceptum frustra sũmitte furorem.
Do quod uis. & me uictusq; uolensq; remitto.
Sermonem Ausonii patrium: moresq; tenebunt.
Vtq; est: nomen erit. commixti corpore tantum
Subsident. Teucri. morem: ritusq; sacrorum
Adiciam. faciamq; omnes uno ore Latinos.
Hinc genus Ausonio mixtũ quod sanguine surget:
Supra homines: supra ire deos pietate uidebis.
Nec gens ulla tuos æque celebrabit honores.
Annuit his Iuno. & mentem lætata: retorsit.
Interea excedit cælo. nubemq; relinquit.
His actis: aliud genitor secum ipse uolutat.
Iuturnãq; parat fratris dimittere ab armis.
Dicuntur gemine pæstes: cognomine diræ:
Quas & tartaream Nox intempesta Megeram:
Vno eodemq; tulit partu: paribusq; reuinxit
Serpentum spiris. uentosasq; addidit alas.
Hæ Iouis ad solium: sæuiq; in limine Regis
Apparent. acuuntq; metũ mortalibus egris.
Siquando lætum horrificum: morbosq; deũ Rex
Molitur: meritas aut bello territat urbes:
Harum unam celerem dimittit ab æthere sũmo

Iupiter. inq; omen Iuturne occurrere iussit.
Illa uolat. celeriq; ad terram turbine fertur.
Non secus: ac neruo per nubem impulsa sagitta
Armatã sæui parthus: q̃ felle ueneni:
Parthus siue Cydon telum immedicabile torsit:
Stridens & celeres incognita transilit umbras.
Talis se sata nocte tulit. terrasq; petiuit.
Postq̃ acies uidet Iliacas: atq; agmina Turni:
Alitis in parue subito collecta figuram
Que quondam in bustis: aut culminibus desertis
Nocte sedens særum canit importuna per umbras:
Hanc uersa in faciem Turni se pæstis ad ora
Fertq; refertq; sonans: clipeũq; euerberat alis:
Illi membra nouus soluit formidine torpor
Arrectæq; horrore comæ. & uox faucibus hæsit.
At procul ut diræ stridorem agnouit: & alas:
Infelix: crines scindit Iuturna solutos.
Vnguibus ora soror fædans: & pectora pugnis:
Quid nunc te tua Turne potest germana iuuare?
Aut quid iã miseræ superat mihi? qua tibi lucẽ?
Arte morer? talin possum me opponere mostro?
Iam iã linquo acies. ne me terrete timentem
Obscænæ uolucres alarum uerbera nosco.
Letalemq; sonum. nec fallunt iussa superba
Magnanimi Iouis. hæc pro uirginitate reponit?
Quo uitam dedit æternã? cur mortis adempta est
Conditio? possem tantos finire labores
Nunc certe. & misero fratri comes ire per umbras.
Immortalis ego? aut quicq̃ mihi dulce meorum
Te sine frater erit? o que satis ima dehiscat
Terra mihi. manesq; deum dimittat ad imos.
Tantũ effata. caput glauco cõtexit amictu.
Multa gemens. & se fluuio dea condidit alto.
Eneas instat contra. telumq; coruscat
Ingens arboreum. & sæuo sic pectore fatur.
Que nunc deinde mora. aut qd iã Turne retractas?
Non cursu. sæuis certandũ est cominus armis.
Verte omnes te te in facies. & cõtrahe quicquid

Siue animis: siue arte: uales. opta ardua pennis
Astra sequi. clausumq; caua te condere terra.
Ille caput quassans: non me tua feruida terrent
Dicta ferox. dii me terrent. & Iupiter hostis.
Nec plura effatus. saxum circunspicit ingens.
Saxũ antiquũ ingens: campo quod forte iacebat:
Limes agro positus: litem ut discerneret agris
Vix illud lecti bis sex ceruice subirent:
Qualia nunc hominũ producit corpora tellus.
Ille manu raptum trepida torquebat in hostem
Altior insurgens: & cursu concitus Heros.
Sed neq; currentem se: nec cognoscit euntem.
Tollentemq; manu: saxũ ue immane mouentem.
Genua labant. gelidus concreuit frigore sanguis.
Tum lapis ipse uiri uacuum per inane uolutus:
Nec spatium Euasit totum. nec pertulit ictum.
Ac uelut in somnis oculos ubi languida pressit
Nocte quies: nequicq̃ auidos extendere cursus
Velle uidemur. & in mediis conatibus ægri
Succidimus. non lingua ualet: non corpore note
Sufficiunt uires. nec uox aut uerba sequuntur.
Sic Turno quacunq; uiam uirtute petiuit:
Successum dea dira negat. tum pectore sensus
Vertuntur uarii. Rutulos aspectat: & urbem.
Cunctaturq; metu. telumq; instare tremiscit.
Nec quo se eripiat: nec qua ui tendat in hostem:
Nec currus usq̃ uidet. aurigamq; sororem.
Cunctanti telum Eneas fatale coruscat:
Sortitus fortunam oculis. & corpore toto
Eminus intorquet. murali concita nunq̃
Tormento sic saxa fremunt. nec fulmine tanti
Dissultant crepitus. uolat atri turbinis instar
Exitum dirum hasta ferens. orasq; recludit
Loricæ. & clipei extremos septemplicis orbes.
Per medium stridens transit femur. incidit ictus
Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.
Consurgunt gemitu rutuli. totusq; remugit.
Mons circum. & uocem late nemora alta remittũt.

Ille humilis: supplexq; oculos: dextramq; p̄cantē
Protendens: equidem merui: nec deprecor inquit.
Vtere sorte tua. miseri te siqua parentis
Tangere cura potest: oro fuit & tibi talis
Anchises genitor. Dauni miserere senectæ.
Et me seu corpus spoliatū lumine mauis
Redde meis. uicisti. & uictum tendere palmas
Ausonii uidere. tua est Lauinia coniunx.
Vlterius ne tende odiis. stetit acer in armis
Eneas uoluens oculos. dextramq; repressit
Et iam iāq; magis contantem flectere sermo
Coeperat: infelix humero cum apparuit alto
Balteus. & notis fulserunt cingula bullis
Pallantis pueri: uictum quē uulnere Turnus
Strauerat: atq; humeris inimicum insigne gerebat.
Ille oculis postq̄ seui monumenta doloris:
Exuuiasq; hausit. furiis accensus: & ira
Terribilis. tu ne hinc spoliis indute meorum
Eripiere mihi? Pallas te hoc uulnere: Pallas
Immolat. & penam scelerato ex sanguine sumit.
Hoc dicens: ferrum aduerso sub pectore condit
Feruidus. ast illi soluuntur frigore membra
Vitaq; cum gemitu fugit indignata sub umbras.

.FINIS. AENEIDOS.

Iusserat hæc rapidis aboleri carmina flāmis
Virgilius: phrygium quæ cecinere ducem.
Tucca uetat. uarrusq; simul. Tu maxime cesar
Non sinis. & latiæ consulis historiæ.
Infelix gemino cecidit prope Pergamon igni.
Et pæne est alio Troia cremata rogo.

Ergo ne supremis potuit uox imprroba uerbis:
Tam dirum mandare nephas? ergo ibit in ignes:
Magnaq; doctiloqui morietur musa Maronis?
Ah scelus indignum. soluetur littera diues?
Et poterunt spectare oculi? nec parcere honori
Flamma suo? ductumq; operi seruabit amorem?
Pulcher Apollo ueta. Musæ prohibete Latinæ.
Liber & Alma Ceres succurrite. uester in armis
Miles erat. uester docilis per rura colonus.
Nam docuit: quid uer ageret. quid cogeret æstas.
Quid pater Autūnus: quid bruma nouissima ferret.
Arbuta formauit. sociauit uitibus ulmos.
Curauit pecudes. apibus sua castra dicauit.
Hæc dedit: ut pereant? ipsum: si dicere fas est.
Sed Legum est seruanda fides. suprema uoluntas
Quod mandat: fieriq; iubet: parere necesse est.
Frangatur potius Legum reneranda potestas.
Quam tot congestos noctesq; diesq; labores
Hauserit una dies. supremaq; uerba parentis
Amittant uigilasse suum. si forte superbum
Errauit: in morte piget. si lingua loquuta est
Nescioquid: titubante animo nō sponte: sed altis
Expugnata malis: odio langoris iniqui.
Si mens ceca fuit: iterum sentire ruinas
Troia suas: iterum cogetur reddere uoces?
Ardebit miseræ post uulnera uulnus Elissæ.
Tam sacrum soluetur opus? tot bella: tot enses
In cineres dabit hora nocens? et perfidus error?
Huc huc Pierides date flumina cuncta Sorores.

Expirent ignes. uiuat Maro: dictus ubiq;.
Ingratusq; sui: studiorumq; inuidus orbi.
Et factus post fata nocens. quod iusserat ille:
Sit uetuisse meum: satis est: post tempora uitæ
Immo sit æternus: tota resonante Camena
Carmen: & in Populo diui sub numine nomen:
Laudetur. uigeat. placeat. relegatur. ametur.

PALLADIVS.

Conditus hic ego sum: cuius modo rustica musa:
Per siluas: per rus: uenit ad arma uirum.

ASCLEPIADES.

Tityron: ac segetes: cecinit Maro. et arma uirũq;
Mantua me genuit. Parthenope sepellit.

EVSEBIVS.

Virgilius iacet hic: qui pascua uersibus ædit.
Et ruris cultus. & Phrygis arma uiri.

POMPELIANVS.

Qui pecudes: qui rura canit: qui prælia Vates:
In calabris moriens: hac requiescit humo.

MAXIMIANVS.

Carminibus pecudes: & rus: & bella: canendo
Nomen inextinctum Virgilius meruit.

VITALIS.

Mantua mi patria ẽ. nomẽ Maro. carmina sil uæ:
Ruraq;: cum bellis: Parthenope tumulus.

BASILIVS.

Qui siluas: & agros: qui prælia uersibus ornat:
Mole sub hac situs est: ecce poeta Maro.

ASMODIANVS.

Pastorum Vates ego sum: cui rura: ducesq;:
Carmina sunt. hic me pressit acerba quies.

VOVIANVS.

Asilius: ad agros: ab agris: ad prælia uenit.
Musa Maronis adest: nobilis ingenio.

EVGENIVS.

Buccolica expressi: & ruris precepta colendi.
Mox cecini pugnas. mortuus hic habito.

IVLIANVS.

Hic data uirgilio requies: qui carmine dulci
Et Pana: et segetes: & fera bella: canit.

HILASIVS

Pastores cecini: docui qui cultus in agris:
Prælia descripsi: contegor hoc tumulo.

ALIVD

Subduxit Morti uiuax pictura Maronem.
Et quem parca tulit reddit imago uirum.

ALIVD.

Lucis damna nihil tanto nocuere poete
Quem presentat honos carminis: & plutei.

VIRGILIVS.

Mantua me genuit. calabri rapuere. tenet nunc
Parthenope. cecini pascua. rura. duces.

Clio gesta canens: transactis tempora reddit.
Melpomene Tragico proclamat mæsta boatu.
Comica lasciuo gaudet sermone Thalia.
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget.
Terpsichore affectus citharis mouet. imperat. auget.
Plectora gerens Erato saltat pede. Carmine. uultu.
Carmina Calliope libris Heroica mandat.
Vrania poli motus scrutatur. & astra.
Signat cuncta manu loquiturq; polymnia gestu.
Mentis Appollineæ uis has mouet undiq; musas.
In medio residens complectitur omnia phœbus.
Clio Historias inuenit. Melpomene Tragedias.
Thalia Comedias. Euterpe Tibias. Therpsichore
Psalterium. Erato Geometriam. Calliope Litteras.
Vrania Astrologiam. Polymnia Rhetoricam

Deflæram iuuenis tristi modo carmine fata.
Sunt etiam merito carmina danda seni.
Vt iuuenis deflendus erat: tam candidus: & tam
Longius annoso uiuere dignus auo.
In religata ratis. nunq̃ defessa carina:
It redit in uastos semper honusta lacus.

Illa rapit iuuenes: prima florente iuuenta.
Non oblita rapit sed tamen illa senes.
Nec mihi Mecenas tecum fuit usus amici
Illius. hoc ergo conciliauit opus.
Fidus eras nobis. nã propter Cesaris arma
Cæsaris et similem propter in arma fidem.
Regis eras genus Etrusci. tu Cæsaris almi
Dextra. Romanæ tu uigil urbis eras.
Omnia cũ posses: tãto tam carus amico:
Te sensit nemo posse nocere tamen.
Pallade cum doctas Phoebus donauerat artes
Tu decus: & laudes: huius: et huius eras.
Vincit uulgares uincit peritus harenas:
Littore in extremo: quas simul unda mouet.
Quod distinctus eras: animo quoq; carpitur uno
Diluuii: ac nimia simplicitate tua.
Sic illi uixere quibus fuit aurea uirgo
Que bene precinctos postmodo pulsa fugit.
Inuide quid tandem tunice nocuere solutæ?
Aut tibi uentosi quid nocuere sinus?
Num minus Vrbis erat custos? & Cæsaris obses?
Num tibi non tutas fecit in Vrbe uias?
Nocte sub obscura quis te spoliauit amantem?
Quis tetigit ferro durior ipse latus?
Maius erat potuisse tamen: nec uelle. Triumphos
Maiores maius abstinuisse fuit.
Maluit umbrosam quercum: Nymphasq; canentes.
Paucaq; pomosi iugera certa soli.
Pierides Phoebumq; colens in mollibus hortis
Sederat argutas garrulus inter aues.
Marmora Mæonii uincunt monumẽta libelli
Viuitur ingenio. cetera mortis erunt.
Quid faceret? defunctus erat: comes impiger idem
Miles & augusti fortiter usq; pius.
Illum piscosi uiderunt saxa Pelori
Ignibus hostiles reddere ligna rates.
Puluere in æmathio fortem uidere Philippi
Quã tener ille fuit tam grauis hostis erat.

Cum freta Niliace texerunt lata carinæ
    Fortis erat circum: fortis & ante Ducem.
Militis æoi fugientis terga sequutus
    Territus Adnili dum fugit ille caput.
Pax erat. hæc illos laxarunt ocia cultus.
    Omnia uictores marte sedente decent.
Actius ipse lyram plectro percussit eburno:
    Postq̃ uictrices conticuere tube.
Hic modo miles erat: ne posset femina Romam
    Dotalem stupri turpis habere sui.
Hic tela in profugos tantum curuauerat arcum
    Misit ad extremos exorientis equos.
Bacche coloratos postq̃ deuicimus Indos
    Potasti gale dulce iuu ante merum.
Et tibi securo tunice fluxere solutæ.
    Te puto purpureas tunc habuisse duas.
Sum memor & certe memini sic ducere thyrsos
    Bacchica purpurea candidiora niue.
Et tibi thyrsus erat gemmis ornatus & auro.
    Serpentes hedere uix habuere locum.
Argentata tuos etiã sandalia talos
    Vinxerunt certe. nec puto Bacche negas.
Mollius es solito mecum: tum multa loquutus
    Et tibi consulto uerba fuere noua.
Impiger Alcide multo defuncte labore
    Sic. memorant curas te posuisse tuas.
Sic tecum tenera lætum lusisse puella
    Oblitum Nemeæ: iamq; Erymanthe tui:
Vltra nunqd erat? torsisti pollice fusos
    Lænisti morsu læuia fila parum.
Percussit crebros te propter Lydia nodos.
    Te propter dura stamina rupta manu.
Lydia te tunicas iussit lasciua fluentes
    Inter lanificas ducere sæpe suas.
Claua torosa tibi: pariter cum pelle: iacebat:
    Quã pede suspenso percutiebat amor
Quis fore credebat: cum iã premit impiger infans
    Hydros ingentes uix capiente manu.

Tunc ne renaſcentem cereret uelociter Hydram?
Frangeret immaneſ uel Diomediſ equoſ?
Vel tribuſ aduerſiſ cõmunem fratribuſ aluum
Et ſex aduerſaſ ſoluſ in arma manuſ?
Fudit: & æolidiaſ poſtq̄. dominator Olympi:
Dicitur in nitidum procubuiſſe bouem.
Atq; aquilam miſiſſe ſuam: quæ quæreret. ecquiſ
Poſſet a maturo uina referre Ioui.
Valle ſub Idea dum te formoſe ſacerdoſ
Inuenit. & preſſo molliter ungue rapit.
Sic eſt. uictor amet uictor potiatur in umbra.
Victor odorata dormiat inq; roſa
Victorem uictuſ metuat. metuſ imperet illi.
Membra nec inſtrata cernere diſcat humo.
Tempora diſpenſant uſuſ. & tempora cultuſ
Hæc homineſ. pæcudeſ: hæc moderantur aueſ.
Lux eſt: tauruſ arat. nox eſt: requieſcit arator.
Liberat emerito feruida colla boui.
Conglutinantur aquæ ſcopuliſ: ſe condit hirundo.
Verberat & gelidoſ garrula uere lacuſ.
Cæſar amicuſ erat. poterat uixiſſe ſolute:
Cum iam Ceſarideſ quod cupiebat: erat.
Indulſit merito. non eſt temerariuſ ille
Vicimuſ. Auguſto iudice dignuſ erat.
Ergo ſaxa parenſ poſtq̄ ſcylleia legit:
Cyaneoſq; metuſ: iam religanda ratiſ.
Viſcera diſiecti mutauit arietiſ agni
Etaſ: & ſucciſ amne perita ſuiſ.
Hiſ te Meſcenaſ iuueneſcere poſſe decebat.
Hæc utinam nobiſ Colchidoſ herba foret.
Redditur arboribuſ florenſ reuirentibuſ æſtaſ.
Egro non homini quod fuit: ante redit?
Viuaceſq; magiſ ceruoſ decet eſſe pauenteſ.
Si quorum in torua cornua fronte rigent.
Viuere corniceſ multoſ dicuntur in annoſ.
Cur noſ anguſta conditione ſumuſ?
Paſcitur Auroræ Titonuſ nectare coniunx
Atq; ita iam tremulo nulla ſenecta nocet.

Vt tibi uita foret ſemper medicamine ſacro.
Te uellem Auroræ complacuiſſe uirum.
Illiuſ aptuſ eraſ croceo recubare cubili.
Tu dare purpurea lora regenda manu.
Tu mulcere iubam cum iam torſiſſet habenaſ:
Procedente die: reſpicientiſ equi.
Quæſiuere thori iuuenem. ſic Heſperon illum:
Quem uexum medio ſoluit in igne Venuſ.
Quem nunc in fuſciſ placida ſub nocte nitentem
Luciferum contra currere cerniſ equiſ.
Hic tibi corituum: caſiaſ hic donat olentiſ.
Hic & palmiferiſ balſama miſſa iugiſ.
Nunc preciũ candoriſ habeſ: nunc redditur umbriſ.
Te ſumuſ obliti decubuiſſe ſenem.
Ter Pylium flæuere ſui: ter Neſtora canum.
Dicebant: tamen hunc non ſatiſ eſſe ſenem:
Neſtoriſ annoſa uiciſſem ſæcula: ſi me
Diſpenſante tibi ſtamina nempe forent.
Nunc ego quid poſſum? telluſ leuiſ oſſa teneto.
Pendula librato ponduſ & ipſa tuum.
Semper ſerta tibi dabimuſ. tibi ſemper odoreſ.
Non unq̃ ſitienſ. florida ſemper eriſ.
Sic eſt Mæcenaſ fato ueniente loquutuſ
Frigiduſ & iam: iam tum moriturũſ erat.
Mene inquit iuueniſ primeui turpiter ante
Anguſtam Bruti non cecidiſſe fidem.
Pectore maturo fuerat puer: integer æuo.
Et magnum magni Cæſariſ illud opuſ.
Diſſidio. uellemq; priuſ: non omnia dici.
Inciditq; pudor: que prope dixit amor.
Sed manifeſtuſ erat morienſ. quærebat amatæ
Coniugiſ amplexuſ: oſcula. uerba. manuſ.
Si tamen hoc ſatiſ: uixi te Cæſare amico
Et morior dixit. dum moriorq; ſatiſ:
Mollibuſ ex oculiſ aliquiſ procedet & humor
Cum dicar ſubita uoce: fuiſſe tibi.
Hoc tibi contingat iaceam tellure ſubæqua
Nec tamen hoc ultra me potuiſſe uelim.

Sed meminisse uelim: uiuā sermonibus illic
Semper ero: semper si meminisse uoles.
Et decet et certe uiuam tibi semper amore.
Nec tibi qui moritur: desinit esse tuus.
Ipse ego quicquid ero cineres interq; fauillas
Tunc ego non potero nó memor esse tui.
Exemplum uixi te propter molle beate
Vnus Mæcenas teq; ego propter eram.
Arbiter ipse fui. uoluit quod contigit esse
Pectus eram uere pectoris ipse tui.
Viue diu mi care senex: pete sidera særo.
Est opus hoc terris: te quoq; uelle decet.
Et tibi succrescant iuuenes: bis Cæsare digni
Sed tradant porro Cæsaris usq; genus.
Et tibi securo quod primum Liuia coniunx
Expleat amissi munera rupta gener.
Cum deus in terris diuis insignis auitis
Te Venus in patrio collocet ipsa sinu.

Aspicis illustris lector quicunq; libellos
Si cupis artificum nomina nosse: lege.
Aspera ridebis cognomina teutona: forsan
Mitiget ars musis inscia uerba uirum.
Cōradus suueynbeym: Arnoldus pānartz q; magistri
Rome impresserunt talia multa simul.
Petrus cum fratre Francisco maximus ambo
Huic operi optatam contribuere domum.

